

Wissenschaftliche

und

historische

Lehrbuch der Kirchengeschichte

von

Dr. phil. Hermann

Schubert

Lehrer an der Universität zu Bonn

1881

Verlag von

Verlag

von F. J. Schönbach's Verlag

in Bonn

1881

Bibelhistorie

med

Lidt af Kirkens Historie

af

Bolrath Bogt,

Overlærer ved Kristiania Kathedralskole.

Med et Kart.

Tyvende autoriserede Dplag.

Kristiania.

P. F. Steensballe's Forlag.

Trykt hos N. W. Brøgger.

1884.

Biblian-historia

toimittanut

Volrath Vogt,

Oliopettaja Kristianian Katedraalkoulussa.

Rahdestymmenes painos.

*2den Udgave, revideret af Løyneprest Christoffersen
og Skoledirektør Hillengreen.*

**Tämä kirja maksaa sidottuna
60 äyriä.**

Kristianiasa.

Präntätty A. W. Bröggerin tyfönä.

1884.

Indhold.

Det Gamle Testamente.

1. Stabelsen.
2. Adam og Eva.
3. Syndefaldet.
4. Kain og Abel.
5. Set og hans Efterkommere.
6. Syndfloden.
7. Babels Taarn.
8. Abraham drager til Kana'an.
9. Abraham frelser Lot.
10. Abraham er stærk i Troen.
11. Abraham beder for Sodoma.
12. Abraham styrkes i Troen.
13. Isak.
14. Esau og Jakob.
15. Jakob tilvender sig Betsjuel-
sen.
16. Jakob drager til Laban.
17. Jakob møder Esau.
18. Josef sælges af sine Brødre.
19. Josef tages i Fængsel.
20. Josef udtyder Drømme.
21. Josefs Brødre komme til
Egypten.
22. Josef giver sig tilkjende.
23. Jakob drager til Egypten.
24. Moses fødes.
25. Moses i Midian.
26. Udgangen af Egypten.
27. Vandringen i Ørkenen.
28. Josva.
29. Gideon. Jefta. Samson.
30. Eli og Samuel.
31. Rut.
32. Saul.
33. David og Goliath.

34. Saul forfølger David. Saul
dør.
35. David bliver Konge.
36. Davids Brøde.
37. Absalons Oprør.
38. Salomo.
39. Riget deles.
40. Israels Rige. Jeroboam.
41. Ahab og Elia.
42. Israels Rige ødelægges.
43. Juda Rige. Ezeqias og Esaias.
44. Juda Rige ødelægges.
45. Det babyloniske Fangenskab.
46. Hjemkomsten fra Babylon.
47. Makkabæerne.
48. Jonas.
49. Job.
50. Det Gamle Testaments Skrif-
ter.

Det Ny Testamente.

51. Johannes den Døbers Fødsel.
52. Marias Behudelse.
53. Frelserens Fødsel.
54. De Vise fra Østerland.
55. Jesus som Barn i Templet.
56. Johannes prædiker og døber.
57. Jesu Daab.
58. Jesu Fristelse.
59. Jesus begynder sin Gjerning.
60. Jesus vælger 12 Apostle.
61. Jesu Samtale med Nikode-
mus.
62. Jesu Samtale med den sama-
ritanske Kvinde.

Ainehjo.

Vanha Testamentti.

1. Luominen.
2. Aadami ja Eeva.
3. Syntiin lankeemus.
4. Kain ja Abel.
5. Set ja hänen jälkeentulevainen.
6. Wedenpaisumus.
7. Baabelin torni.
8. Abraham matkustaa Kanaan maalle.
9. Abraham pelastaa Lotin.
10. Abraham on vahva uskossa.
11. Abraham rokoilee Sodoman puolesta.
12. Abraham vahvistetaan uskossa.
13. Iisak.
14. Esau ja Jakob.
15. Jakob voittaa sunauksen.
16. Jakob matkustaa Labanin tykö.
17. Jakob kohtaa Esauin.
18. Josef myydyään veljiltänsä.
19. Josef heitetään vankeuteen.
20. Josef selittää unia.
21. Josef veljet tulevat Egyptiin.
22. Josef ilmoittaa itsensä.
23. Jakob matkustaa Egyptiin.
24. Moises syntyy.
25. Moises Midianissa.
26. Uloslähtö Egyptistä.
27. Baellus korvesja.
28. Josva.
29. Gideon, Jesta Samson.
30. Rut.
31. Eli ja Samuel.
32. Saul.
33. David ja Goliat.
34. Saul vainoo Davidia. Saul kuloce.
35. David tulee kuninkaaksi.
36. Davidin rivos.
37. Absalon kapina.
38. Salomo.
39. Waltakunta jaetaan.
40. Israelin waltakunta. Jero-beam.
41. Akab ja Elias.
42. Israelin waltakunta hävitetään.
43. Judan waltakunta. Ezebias ja Esaias.
44. Judan waltakunta hävitetään.
45. Babylonin Wankeus.
46. Kotia palajamin Babylonin wankeudesta.
47. Makkabealaiset.
48. Jonäs.
49. Job.
50. Vanhan Testamentin kirjat.

Uusi Testamentti.

51. Johannes Kastajan syntyminen.
52. Marian ilmestys.
53. Wapahtajan syntyminen.
54. Wiifat itäiseltä maalta.
55. Jesus lapsena templissä.
56. Johannes saarnaja kastaa.
57. Jesuksen kastet.
58. Jesuksen kiusaus.
59. Jesus alkaa työnsä.
60. Jesus valitsee 12 apostolia.
61. Jesuksen puhe Nikodemuksen kanssa.
62. Jesuksen kanssapuhe Samarian vaimon kanssa.

Jesu Figuelser eller Parabler.

63. Sædemanden.
64. Klinten blandt Hveden.
65. Den barmhjertige Samaritan.
66. Den rige Bonde.
67. Figentræet.
68. Den ubarmhjertige Medtjener.
69. Den forlorne Søn. Det tabte Faar.
70. Den rige Mand og Lazarus.
71. Fariisæeren og Tolderen.
72. Arbejderne i Vingården.
73. Kongesønnens Bryllup.
74. De betroede Pengesummer.

Jesu Undergjæringer eller Mirakler.

75. Jesus gjør Vand til Vin i Brylluppet i Kana.
76. Jesus stiller Stormen.
77. Jesus opvækker Enkens Søn af Nain.
78. Jesus opvækker Jairus's Datter.
79. Jesus bespiser 5000 i Ørkenen.
80. Jesus helbreder den kanaanæiske Kvindes Datter.
81. Jesus helbreder 10 Spedalske.
82. Jesus opvækker Lazarus.

Andre Fortællinger af Jesu Liv.

83. Jesus lærer sine Disciple at bede.
84. Jesus forklares paa Bjerget.
85. Jesus velsigner de smaa Børn.
86. Jesus tager ind til Zakkæus.
87. Jesu Fiender.

Jesu sidste Dage.

88. Jesu Indtog i Jerusalem.
89. Jesus indstifter Nadveren.
90. Jesus i Gethsemane.
91. Jesus for det Høie Raad.
92. Peters Fornægtelse. Judas's Endeligt.
93. Jesus for Pilatus.
94. Jesus paa Korset.
95. Jesu Begravelse.
96. Jesu Opstandelse.
97. Jesus aabenbarer sig for Disciple.
98. Jesu Himmelfart.
99. Den Hellig-Nands Udgydelse.
100. Apostlene for det Høie Raad.
101. Stefanus.
102. Kornelius.
103. Paulus.
104. Jerusalem's Forstyrrelse.
105. Apostelen Johannes.
106. Det Ny Testaments Skrifter.

Lidt af Kirkens Historie efter Apostlenes Død.

1. Kristendommens Udbredelse. Forsølgelserne mod de Kristne.
2. Konstantin den Store.
3. Muhammed.
4. Kristendommen indføres i Norden.
5. Baverne og Munkene.
6. Reformationen.
7. Reformationen indføres i Norden.
8. Missionsvæsenet. Bibelselskaberne.

Kort Beskrivelse af Jødeland.

Jesuksen vertaukset.

63. Rylväjä.
64. Ohdakkeet nisuihin seasaa.
65. Laupias Samarialainen.
66. Rikas peltomies.
67. Hiikunapuu.
68. Armotoin kanssapalvelia.
69. Tuhlaaja poika. Kadonnut lammas.
70. Rikas mies ja Lazarus.
71. Fariseus ja tullimies.
72. Työntekiät viinamäessä.
73. Runintaän pojan häät.
74. Ustotut raha summat.

Jesuksen ihmet-työt.

75. Jeesus muuttaa veden viinaksi Kanaan häisissä.
76. Jeesus asettaa myrskyn.
77. Jeesus herättää kuolleista Nain lesken pojan.
78. Jeesus ylösherättää Zairuksen tyttären.
79. Jeesus ravitsee 5000 korvessa.
80. Jeesus parantaa kananean vaimon tyttären.
81. Jeesus parantaa 10 spitaalista miestä.
82. Jeesus ylösherättää Lazaruksen.

Muita kertomuksia Jeesuksen elämästä.

83. Jeesus opettaa opetuslapsiansa rutoilemaan.
84. Jeesus vuorella kirkaistetaan.
85. Jeesus siunaa pieniä lapsia.
86. Jeesus majoilee Zakäuksen tykönä.
87. Jeesuksen viholliset.

Jesuksen viimeiset päivät.

88. Jeesus ratsastaa Jerusalemiin.
89. Jeesus asettaa Ehtoollisen.
90. Jeesus Oskemanessa.
91. Jeesus forkian raadin edessä.
92. Pietarin kieltäminen. Judaksen loppu.
93. Jeesus Pilatukseen edessä.
94. Jeesus ristin päällä.
95. Jeesuksen hautaaminen.
96. Jeesuksen ylösnouseminen.
97. Jeesus ilmoittaa itsensä opetuslapsille.
98. Jeesuksen taivaaseen astuminen.
99. Pyhän Hengen ulosvuodattaminen.
100. Apostolit forkian raadin edessä.
101. Stefanus.
102. Kornelius.
103. Paulus.
104. Jerusalemin hävitys.
105. Apostoli Johannes.
106. Uuden Testamentin kirjat.

Wähäisen kirkon Historiasta jälkeen Apostolitten kuolemata.

1. Kristin opin levittäminen. Vaino kristittyitä vastaan.
2. Konstantin se suuri.
3. Muhammed.
4. Kristin opin levittäminen Pohjaisissa maissa.
5. Paavit. Munkit.
6. Uskon puhdistus.
7. Uskon puhdistus tulee Pohjan maihin.
8. Lähetystoimi pakanain kääntämiseksi. Biblian seurat.

Lyhykäinen kertomus Judan maasta.

Det Gamle Testamente.

1. Skabelsen.

(4000 Aar før Kristi Fødsel).

I Begyndelsen skabte Gud Himmelen og Jorden. Og Jorden var øde og tom, og der var Mørke over Afgrunden, og Guds Vand svævede over Vandene. Da sagde Gud: **bliv Lys!** og der blev Lys. Og der blev Aften, og der blev Morgen, den første Dag. — Og Gud gjorde en stor Hvelving, som han kaldte Himmel, og der blev Aften, og der blev Morgen, den anden Dag. — Og Gud samlede Vandene til eet Sted, og det tørre Land kom frem. Og Gud lod vore op af Jorden Græs og Urter og Træer, som bære Frugt. Og der blev Aften, og der blev Morgen, den tredie Dag. — Og Gud gjorde de to store Lys, det største Lys til at herske om Dagen, og det mindste Lys til at herske om Natten, og Stjernerne. Og der blev Aften, og der blev Morgen, den fjerde Dag. — Og Gud skabte de store Vanddyr og alle de Dyr, som leve i Vandet, og Fuglene, som flyve under Himmelen. Og der blev Aften, og der blev Morgen, den femte Dag. Og Gud skabte Markens Dyr og Kvæget og alt, som kryber paa Jorden. Og Gud sagde: lader os gjøre et Menneske i vort Billede, og det skal herske over Havets Fiske, over Himmelens Fugle og over alt, som lever paa Jorden. **Saa skabte Gud Mennesket i sit Billede, i Guds Billede skabte han det, Mand og Kvinde skabte han dem.**

Banba Testamentti.

1. Luominen.

(4000 vuotta ennen Kristuksen syntymätä.)

Mussa loi Jumala taivaan ja maan. Ja maa oli autio ja tyhjä, ja pimeys oli syvyyden päällä, ja Jumalan Henki liikkui vetten päällä. Sikoin sanoi Jumala: **tulsoon valkeus!** ja valkeus tuli. Ja tuli ehtoo ja aamu, ensimmäisenä päivänä. — Ja Jumala teki suuren laen, jonka hän kutsui taivaaksi, ja tuli ehtoo, ja tuli aamu, toisena päivänä. — Ja Jumala kokoji vedet yhteen paikkaan, ja kuiva maa näkyi. Ja Jumala antoi kasvaa maasta ruohot ja kasvut ja puut, jotka hedelmätä kantavat. Ja tuli ehtoo, ja tuli aamu, kolmantena päivänä. — Ja Jumala teki kaikki suurta valkeutta, isoimman valkeuden päivällä hallitsemaan, ja pienimmän valkeuden yöllä hallitsemaan, ja tähdet. Ja tuli ehtoo, ja tuli aamu, neljännenä päivänä. — Ja Jumala loi isot vesieläimet ja kaikki eläimet, jotka vedessä elävät, ja linnut, jotka taivaan alla lentävät. Ja tuli ehtoo, ja tuli aamu, viidennenä päivänä. — Ja Jumala loi maan eläimet ja karjan ja kaikki, jotka maan päällä matelevat. Ja Jumala sanoi: tehkäämme ihminen meidän kuvaksemme, ja sen pitää hallitseman meren kalain ylitse, taivaan lintuin ylitse ja kaiken ylitse, kuin maan päällä elää. **M**iin loi Jumala ihmisen kuvaksensa, Jumalan kuvaksi hän sen loi, mieheksi ja vaimoksi hän heidät loi.

Dg Gud saa alt det, han havde skabt, og se! det var altsammen saare godt. Dg der blev Aften, og der blev Morgen den sjette Dag. — Saa hvilede Gud paa den syvende Dag fra al sin Gjerning, og han velsignede den syvende Dag og helligede den. (1 Mosf. 1).

2. Adam og Eva.

Gud plantede en Have i Eden mod Ost. Denne Have er bleven kaldet Paradis. Dg Gud lod opvoxe af Jorden alleslags deilige Træer og **Livens Træ** midt i Haven og **Kundskabens Træ paa Godt og Ondt**. Dg Gud satte Mennesket i Edens Have til at dyrke den og vogte den og sagde: du maa frit æde af alle Træer i Haven; men af Kundskabens Træ maa du ikke æde; thi paa den Dag du æder deraf, skal du visjelig dø. Gud sagde videre: det er ikke godt, at Mennesket er alene, jeg vil give ham En, som kan være hos ham. Dg Gud ledede alle Dyr til Adam for at se, hvad han vilde kalde dem, og hvert Dyr fik det Navn, som Adam gav det; men for sig fandt han ingen, som kunde være hos ham. Da lod Gud en dyb Søvn falde over Adam og tog et af hans Ribben og byggede deraf en Kvinde og ledede hende til Adam, som sagde: denne Gang er det Ben af mine Ben og Kjød af mit Kjød; hun skal kaldes Mandinde; thi hun er tagen af Manden. Derfor skal Manden forlade sin Fader og Moder og blive fast hos sin Hustru, og de to skulle være eet. — Adam var den første Mand, og Eva var den første Kvinde. De vare uskylldige og kjendte hverken Synd eller Sorg eller Sygdom eller Død. (1 Mosf. 2).

3. Syndefaldet.

Slangen var listigere end de andre Dyr, som Gud

Ja Jumala katsoi kaikkia sitä, kuin hän oli luonut, ja katso! se oli kaikki sangan hyvä. Ja tuli ehtoo, ja tuli aamu, kuudentena päivänä. — Niin lepäsi Jumala seitsemäntenä päivänä kaikista teoistansa, ja hän suunnasi seitsemännenten päivän ja pyhitti sen. (1 Mos. 1).

2. Madami ja Geva.

Jumala istutti puutarhan Edenissä itään päin. Tätä puutarhaa on kutsuttu Paratiisiksi. Ja Jumala antoi kasvaa maasta kaikenkaltaisia ihanoita puita ja **Glämän puun** keskelle puutarhaa ja **hyvän ja pahan tiedon puun**. Ja Jumala pani ihmisen Edenin puutarhaan sitä viljelemään ja vartioitfemaan ja sanoi: Vapaasti mahdat syödä kaikista puutarhan puista; mutta tiedon puusta et mahda syödä; sillä jona päivänä sinä siitä syöt, pitää sinun totisesti kuoleman. Jumala sanoi vielä: ei ole hyvä, että ihminen on yksinänsä, minä tahdon antaa hänelle jonkun, joka taitaa olla hänen tykönänsä. Ja Jumala johdatti kaikki eläimet Adamin tykö nähdäksensä, miten hän tahtoi nimittää heitä, ja jokainen eläin sai sen nimen, kuin Adam sille antoi, mutta itsellensä ei hän löytänyt ketään, joka taiksi olla hänen tykönänsä. Silloin antoi Jumala raskaan unen langeta Madamin päälle ja otti yhden hänen kylkiluistansa ja rakensi siitä vaimon ja talutti hänen Adamin tykö, joka sanoi: tällä ferralla on se luu minun luistani ja liha minun lihastani; hän pitää kutsuttaman miehiseksi; sillä hän on otettu miehestä. Sentähden pitää miehen luopuman isästänsä ja äidistänsä ja oleman kiinnitetty vaimoonsa, ja ne kaksi pitää tuleman yhdeksi lihaksi. — Madami oli ensimmäinen mies, ja Geva oli ensimmäinen vaimo. He olivat viattomat eivätkä tunteneet syntiä taikka surua taikka tautia eli kuolemata. (1 Mos. 2).

3. Syntiin lankeemus.

Kärme oli muita eläimiä kavalampi, jotka Jumala

havde skabt, og den jagde til Kvinden: er det virkelig saa, at I ikke maa æde af alle Træer i Haven? Kvinden svarede: af alle andre Træer kunne vi frit æde; men om Kundskabens Træ har Gud sagt: æder ikke deraf, for at I ikke skulle dø. Slangen svarede: I skulle ikke dø; men Gud ved, at paa den Dag, I æde deraf, skulle Eders Dine oplades, og I skulle blive ligesom Gud til at kjende Godt og Ondt. Kvinden saa, at Træet var godt at æde af, deilig at se til og ønskeligt til at faa Forstand af, saa tog hun af Frugten og aad og gav ogsaa sin Mand med sig, og han aad. Da oplodes deres Dine, og de saa, at de vare nøgne. Ved Aftenstid hørte de Guds Røst og skjulte sig mellem Havens Træer. Da kaldte Gud paa Adam og jagde: hvor er du? Og Adam jagde: jeg hørte din Røst; da frygtede jeg og skjulte mig; thi jeg er nøgen. Da jagde Gud: hvo har jagt dig, at du er nøgen? Har du spist af Kundskabens Træ? Adam svarede: Kvinden gav mig af Frugten, og jeg aad. Gud spurgte derpaa Kvinden: hvorfor gjorde du dette? Hun svarede: Slangen forførte mig. Da jagde Gud til Slangen: forbandet være du fremfor alle Markens Dyr; paa Bugen skal du krybe og æde Støv alle dine Livs Dage. **Jeg vil sætte Fiendskab mellem dig og Kvinden og mellem din Afkom og Kvindens Afkom. Den skal knuse dit Hoved; men du skal saare dens Hæl.** — Dette er den første Forjættelse om vor Frelser, Jesus Kristus. — Til Kvinden sagde Gud: med Smerte skal du føde dine Børn og være din Mand underdanig. Til Manden sagde Gud: Jorden skal være forbandet for din Skyld; i dit Ansigts Sved skal du æde dit Brød, indtil du bliver til Jord igjen; thi af Jord er du tagen, og til Jord skal du blive. Derpaa blev Herren

Luonut oli, ja janoi vaimolle: onko se todestaan niin, ettette mahda syödä kaikista puista puutarhasja? Vaimo vastasi: kaikista puista taidamme vapaasti syödä; mutta tiedon puusta on Jumala sanonut: älkääät siitä syökö, ettette kuolisi. Kärrmet vastasi: Ette kuolisi; mutta Jumala tietää, että jona päivänä te siitä syötte, aukenevat teidän silmät, ja te tulette niinkuin Jumala tietämään hyvää ja pahaa. Vaimo näki, että puu oli hyvä syödä, ihana katsella ja toivottava koska siitä viisauden saisi, niin hän otti hedelmästä ja söi ja antoi myös miehellensä ja hän söi. Silloin aukenivat heidän silmät, ja he näkivät, että he olivat alastomat. Itapuoleen kuulivat he Jumalan äänen ja kätkivät itsensä puutarhan puitten sekaan. Silloin kutsui Jumala Nadamia ja janoi: kussa olet? Ja Nadami janoi: minä kuulin sinun äänes; silloin pelkäsin minä ja kätkin itseni; sillä minä olen alastoin. Silloin janoi Jumala: kuka on sinulle sanonut, ettäs alastoin olet? Oletkos tiedon puusta syönyt? Nadami vastasi: vaimo antoi minulle hedelmästä, ja minä söin. Sitten kysyi Jumala vaimolta: miksikäs sen teit? Hän vastasi: kärrme vietti minun. Silloin janoi Jumala kärrmeelle: kirottu pitää sinun oleman maan eläinten seasja; vatsalla pitää sinun käymän ja syömän maata kaikkina sinun elämäs päivinä. **Minä tahdon panna vihan sinun ja vaimon välille ja sinun siemenes ja vaimon siemenen välille. Sen pitää rikki polleman sinun pääs; mutta sinun pitää haavoittaman hänen kantapäätänsä.** Tämä on ensimmäinen lupaus meidän vapahtajastamme Jeesuksesta Kristuksesta. — Vaimolle janoi Jumala: kivulla pitää sinun lapsias synnyttämän ja miehes alamainen oleman. Miehelle janoi Jumala: Maa pitää sinun tähtes kirottu oleman; kasvovis hiesjä pitää sinun leipäs syömän, siihenasti ettäs maaksi jälleen tulet; sillä maasta olet sinä otettu, ja maaksi pitää sinun tuleman. Sitten ajoi Jumala

Adam og Eva ud af Edens Have og fattede Engle med et blinkende Sværd til at vogte Beien til Livsens Træ. — Saaledes kom Synden ind i Verden, og med Synden kom Sorg og Sygdom og Død. (1 Mos. 3).

4. Kain og Abel.

Adam og Eva fik to Sønner; den første hed Kain og den anden Abel. Kain dyrkede Jorden, og Abel blev Faarehyrde. Engang ofrede de begge til Herren. Kain ofrede af Markens Grøde og Abel af det Bedste i Hjorden. Gud saa venlig til Abels Dffer, men saa ikke venlig til Kains Dffer. Da blev Kain vred og vendte sit Die mod Jorden? Gud jagde til ham: hvorfor vender Du dit Die mod Jorden? Er det ikke saa, at, naar du gjør Godt, da kan du frit se op; men, naar du gjør Ondt, da ligger Synden paa Lur ved Døren, og den har Lyst paa dig; men du skal herske over den. Alligevel stod Kain op mod sin Broder, da de vare sammen paa Marken, og slog ham ihjel. Da spurgte Herren Kain: hvor er din Broder? Kain svarede: jeg ved det ikke; er jeg min Broders Vogter? Da sagde Herren: din Broders Blod raaber til mig fra Jorden. Derfor skal du være forbandet og være ustadig og omvankende paa Jorden. Saa maatte Kain bort og boede østenfor Eden. — Hans Efterkommere vare opfindsomme og hæbdige: de opfandt Strengelæg og smedede Baaben, men gjorde ogsaa det, som var ondt i Herrens Dine. (1 Mos. 4).

5. Set og hans Efterkommere.

Adam og Eva fik i Abels Sted en Søn, som blev kaldet Set. Set og hans Efterkommere vare gudsfrygtige og kaldes Guds Børn; men uskylbige var de ikke; thi alle have syndet i Adam.

Adam ja Eeva ulos Eedenin puutarhasta ja pani Enkelit välkkyvällä miekalla vartioitsemaan elämän puun tietä. — Sillä tavoin tuli synty maailmaan, ja synnin kanssa tuli suru ja tauti ja kuolema. (1. Moos. 3)

4. Kain ja Abel.

Adami ja Eeva saivat kaksi poikaa; ensimmäisen nimi oli Kain ja toisen Abel. Kain viljeli maata ja Abel tuli lammaspaimeneksi. Kerran uhrasivat molemmat Herralle. Kain uhrafi maan hedelmästä ja Abel parhaasta karjasta. Jumala katsoi suosiolla Abelin uhrin puoleen, mutta ei katsonut suosiolla Kainin uhrin puoleen. Silloin suuttui Kain ja laski filmänjää maahan. Jumala sanoi: miksiäs filmäs maahan lasket? Eikö se ole niin, että, koskas hyvää teet, silloin taidat vapaasti katsoa ylös; mutta, kun pahaa teet, silloin lymyilee synty oven edessä, ja sillä on halu sinuun; mutta sinun pitää hallitseman sen ylitse. Kuitenkin nousi Kain veljeensä vastaan, koska yhdessä olivat kedolla, ja löi hänen kuoliaaksi. Silloin kysyi Herra Kainilta: missä on sinun veljes? Kain vastasi: en minä sitä tiedä; olenko minä veljeni vartia? Silloin sanoi Herra: sinun veljes veri huutaa minun tyköni maasta. Sentähden pitää sinun oleman kirottu ja oleman ilman vakinaista paikkaa ja kulkulainen maan päällä. Niin täytyi Kain pois mennä ja asui itäänpäin Eedenistä. — Hänen jälkeentulevaiset olivat nerokkaat ja sepät; he tekivät soittamisen ja takoivat jota aseita, mutta tekivät myös sitä, joka oli Herran silmissä pahaa. (1. Moos. 4.)

5. Set ja hänen jälkeentulevaisensa.

Adami ja Eeva saivat Abelin siaan pojan, joka nimettiin Set. Set ja hänen jälkeentulevaisensa olivat jumalata pelkääväisiä ja kutsuttiin Jumalan lapsiksi; mutta viattomat he eivät olleet; sillä kaikki ovat Adamissa syntiä

En af dem hed Enof; han vandrede med Herren og døde ikke; Herren tog ham til sig, da han var 365 Aar. Metusalem blev 969 Aar og er den ældste af alle Menneſker. Hans Sønneſøn var Noa. (1 Moſ. 5).

6. Syndsfloden.

Menneſkene formeredes paa Jorden, og Sets Efterkommere kom ſammen med Rains Efterkommere og toge deres Døttre tilægte. Derved blev Ondſkaben ſtor over hele Jorden, og Gud angrede, at han havde ſkabt Menneſket. Kun Noa fandt Naade for hans Dine. Derfor ſagde han til Noa: gjør dig et Skib, ſom er 300 Alen langt, 50 Alen bredt og 30 Alen høit, og overſtryg det indvendig og udvendig med Beg; thi jeg vil lade en Vandſlom komme over Jorden til at ødelægge alt, ſom lever. Noa byggede Skibet, ſom kaldes Arken, og gif ind i det, han og hans Huſtru og hans 3 Sønner, Sem, Ram og Jafet, og deres Huſtruer og et Par af alle de Dyr, ſom ikke kunne leve i Vandet. Nu lod Gud det regne i 40 Dage og 40 Nætter, og Vandet ſteg 15 Alen over de høieſte Bjerge. Alt Levende udſlettedes af Jorden; kun Noa og de, ſom vare med ham i Arken, bleve tilovers.

Gud kom Noa ihu og lod en Vind fare hen over Jorden; Vandene ſank, og Arken ſtandsede paa Ararats Bjerge. Noa aabnede et Vindue og ſlap en Ravn ud; den fløi frem og tilbage, indtil Vandet tørredes af Jorden. Derpaa ſlap han en Due ud; men, da den ikke fandt noget at hvile ſin Fod paa, vendte den ſnart tilbage til Arken, og Noa udrafte ſin Haand og tog den til ſig. Nu biede han 7 Dage og lod atter Duen flyve ud. Den kom

tehneet. Yhden heistä nimi oli Enok; hän vaelsi Herran kanssa eikä kuollut; Herra otti hänen tykönsä, koska hän oli 365 vuotta vanha. Metusalem tuli 969 vuoden vanha ja on vanhin kaikista ihmisistä. Hänen pojan poika oli Noa. (1 Mos. 5).

6. Vedenpaisumus.

Ihmiset lisääntyivät maan päällä, ja Setin jälkeentulevaiset tulivat yhteen Kainin jälkeentulevaisten kanssa ja ottivat heidän tyttäriä avioiksi. Senkautta tuli pahuus suureksi koko maan päällä, ja Jumala katui, että hän oli luonut ihmisen. Ainoastaan Noa löysi armon Jumalan silmään edessä. Sentähden sanoi hän Noalle: tee itselles laiva, joka on 300 kyynärätä pitkä, 50 kyynärätä leveä ja 30 kyynärätä korkia, ja voitele se sisältä ja päältä piijellä; sillä minä tahdon antaa viisitulvan tulla maan päälle ja hävittää kaikki, kuin maan päällä elää. Noa rakensi laivan, joka kutsuttiin Arkki, ja meni sen sisään, hän ja hänen vaimonsa ja hänen 3 poikaa, Sem, Kam ja Jafet, ja heidän vaimonsa ja yksi pari kaikista eläimistä, jotka eivät taida vedessä elää. Nyt antoi Jumala sataa 40 päivää ja 40 yötä, ja vesi nousi 15 kyynärätä korkeimpain vuorten yli. Kaikki, jolla henki oli, hävitettiin maan päältä; ainoastansa Noa ja ne, jotka hänen kanssansa Arkkissa olivat, jäivät jälille.

Jumala muisti Noaa ja antoi tuulen puhaltaa maan ylitse; vedet laskeusivat, ja Arkki pysähtyi Araratin vuorelle. Noa aukasi yhden aukun ja päästi ulos yhden korpin; se lenteli edes takaisin, siksi että vesi maan päältä kuivui. Sen jälkeen päästi hän yhden kyyhkyisen ulos; mutta kuin se ei löytänyt mitään, jonka päällä se jalkaansa olis leväyttänyt, palasi se takaisin Arkkiin, ja Noa ojensi ulos kätensä ja otti sen tykönsä. Nyt odotti hän 7 päivää ja antoi kyyhkyisen jälleensä lentää ulos. Se tuli

tilbage ved Aftenstid og havde et friskt Olieblad i sit Næb. Han biede atter 7 Dage og sendte Duen ud igjen; den kom ikke tilbage, og nu skjønte Noa, at Jorden maatte være tør. Vandet havde staaet over Jorden i over 1 Aar.

Nu gif Noa ud af Arken og ofrede Herren et Takoffer. Herren sagde da i sit Hjerte: jeg vil ikke mere ødelægge Jorden for Menneskets Skyld; thi Menneftet er ondt fra sin Ungdom af. **Saalænge Jorden staaer, skal Sæd og Høst, Frost og Hede, Sommer og Vinter, Dag og Nat ikke aflade.** Og Gud satte Regnbuen paa Himmelen til Tegns paa, at han vilde komme sit Løfte ihu. — Noa blev 950 Aar og er Menneskenes anden Stamfader. (1 Mosf. 6—9).

7. Babels Taarn.

Der var kun eet Sprog paa Jorden. Da Menneskene droge mod Ost, fandt de en stor Slette og boede der. Og de sagde til hverandre: kom! lader os bygge et Taarn, hvis Top kan naa op til Himmelen, saa at vi ikke skulle adspredes over Jorden. Men Herren steg ned og forvirrede deres Sprog, saa at den ene ikke forstod den anden. Saaledes spredte Herren dem over Jorden, og de holdt op at bygge. Derfor kaldes Stedets Navn Babel, det er: Forvirring. — Sems Efterkommere bleve i Asien, Rams Efterkommere droge mod Syd til Afrika, og Tafets Efterkommere droge mod Vest til Europa. (1 Mosf. 10. 11, 1—9).

8. Abraham drager til Kana'an.

(2000 Aar før Kristi Fødsel).

Taraf nedstammede fra Sem. Han boede i Mesopotamien og havde tre Sønner, Abraham, Nakor og Haran. Taraf tjente fremmede Guder. Og Gud sagde til Abraham: **gaf ud af din Slægt og drag til det Land,**

takaifin iltapuoleen, veres öljyyn lehti noukassa. Vielä odotti hän 7 päivää ja lähetti jälleensä kyyhkyisen ulos; se ei tullut takaisin, ja nyt havaitsi Noa, että ämää mahtoi olla kuiva. Besi oli seisunut maan päällä yli vuoden.

Nyt meni Noa ulos Arkista ja uhrasi Herralle kiitosuhria. Silloin sanoi Herra sydämessänsä: en tahdo minä enää ihmisen tähden maata hävittää; sillä ihminen on paha nuoruudestaan. **Niin kauan kuin maa seisoo, ei pidä kylväminen ja niittäminen, kylmä ja helle, kesä ja talvi, päivä ja yö lakkaamaan.** Ja Jumala pani Besikaaren taivaalle merkiksi, että hän tahtoi lupauksensa muistaa. — Noa tuli 950 vuoden vanha ja on ihmisten toinen esi-isä. (1. Mos. 6—9.)

7. Baabelin Tornii.

Koko maan päällä oli ainoastaan yhtäläinen kieli. Kun ihmiset matkustivat itään käsiin, löysivät he suuren laakuden ja asuivat siinä. Ja he sanoivat toisilleen: tulkaat! rakentakaamme torni, jonka latva ulottuisi ylös taivaaseen, ettemme hajoaisi ympäri maata. Mutta Herra astui alas ja sekoitti heidän kieltänsä, niin ettei toinen toisiansa ymmärtänyt. Näin hajoitti heidät Herra yli maan, ja he lakkasivat rakentamasta. Sentähden kutsutaan paikan nimi Baabel; se on: sekoitus. Semin jälkeentulevaiset asuivat Afiassa, Kamin jälkeentulevaiset matkustivat etelätä kohden Afrikaan, ja Jafetin jälkeentulevaiset matkustivat länttä kohden Europaan. (1. Mos. 10. 11, 1—9.)

8. Abraham matkustaa Kanaan maalle.

(2000 vuotta ennen Kristuksen syntymätä.)

Taraf oli Semin suvusta. Hän asui Mesopotamin maassa, ja hänellä olit olme poikaa, Abraham, Nahor ja Haran. Taraf palveli vieraita jumalia. Ja Jumala sanoi Abrahamille: **lähde ulos suvustas ja mene siihen maahan,**

som jeg vil vise dig. Jeg vil gjøre dig til et stort Folk, og i dig skulle alle Jordens Slægter velsignes. Saa tog Abraham sin Hustru Sara, sin Broder søn Lot og alt, hvad han eiede, og drog til Kana'ans Land. Og Herren aabenbarede sig for Abraham og sagde: **dette Land vil give dig og din Afkom;** og Abraham byggede et Alter for Herren, som aabenbarede sig for ham.

Abraham blev rig paa Kvæg, paa Sølv og paa Guld. Men ogsaa Lot, som vandrede med Abraham, havde meget Kvæg. Saa blev der Trætte mellem Abrahams Hyrder og Lots Hyrder om Græsgangene. Abraham sagde da til Lot: Kjære! lad der ikke være Trætte mellem dig og mig, eller mellem dine Hyrder og mine Hyrder; thi vi ere jo Brødre. Ligger ikke Landet aabent for dig? Vil du drage til Venstre, saa vil jeg drage til Høire, og vil du drage til Høire, saa vil jeg drage til Venstre. Lot saa, at Sletten ved Jordans Flod var rig paa Vand, den var som Egyptens Land, jassom Edens Have. Derfor valgte han denne Slette for sig og opflog sine Telte henimod Sodoma. Men Indbyggerne i Sodoma vare onde og syndede saare mod Herren. (1 Mos. 12. 13).

9. Abraham frelser Lot.

En Konge fra Osten kom og krige med Kongerne af Sodoma og Gomorra, seirede over dem og bortførte Folket og Gods. Han bortførte ogsaa Lot og alt hans Gods. Da Abraham fik at vide, at hans Broder søn var bortført, samlede han alle sine unge Mænd, 318 i Tallet, fattede efter Fienden, indhentede ham og tog alt Gods set igjen og friede Lot og Folket. Da Abraham kom tilbage, sagde Kongen af Sodoma til ham: tag du alt Gods set og giv mig Folket; men Abraham svarede: **jeg vil ikke tage saa meget som en Traad eller en**

jonka minä tahdon sinulle osoittaa. Minä tahdon tehdä sinun isoksi kansaksi, ja sinnsja pitää kaikki maan sukunnot sinuattaman. Niin otti Abraham vaimonsa Saaran, veljensäpojan Lotin ja kaikki omaisuutensa ja matkusti Kanaan maalle. Ja Herra ilmestyi Abrahamille ja sanoi: **tämän maan tahdon minä antaa sinun siemenelles;** ja Abraham rakensi alttarin Herralle, joka hänelle ilmestyi.

Abrahamilla oli paljon karjaa, hoviata ja kultaa. Mutta myös Lot, joka Abrahamin kansa matkusti, oli rikas karjasta. Niin tuli riita lautumista Abrahamin ja Lotin paimenten välillä. Silloin sanoi Abraham Lotille: Rakka-hani! **Elkөөn riita olko sinun ja minun välillä, eli sinun paimenten ja minun paimenten välillä;** sillä olemmehan me veljekset. **Eikö maa ole auki sinulle? Jos tahdot matkustaa vasemmalle puolelle, niin tahdon minä matkustaa oikealle, ja, jos tahdot matkustaa oikealle puolelle, niin tahdon minä matkustaa vasemmalle.** Lot näki, että lafeus Jordanin joen varrella oli vesi-rikasta, se oli kuin Egyptin maa, ja niin kuin Edenin puutarha. Sentähden valitsi hän tämän lafeuden itsellensä ja asetti teltansa Sodomian puoleen. Mutta Sodomian asukkaat olivat pahat ja rikkoivat kovin Herraa vastaan. (1 Mos. 12. 13).

9. Abraham pelastaa Lotin.

Yksi kuningas idästä tuli ja soti Sodomian ja Gomorran kuningaita vastaan, voitti heidät ja vei pois väen ja tavaran. Hän vei myös Lotin ja kaiken hänen tavaransa pois. Kun Abraham sai tietää, että hänen veljensä poika oli pois viety, koki hän kaikki nuoret miehensä, 318 luvulta, ajoi vihollista takaa, saavutti sen ja otti kaikki tavaran takaisin ja pelasti Lotin ja väen. Koska Abraham palasi, sanoi Sodomian kuningas hänelle: **ota sinä kaikki tavara ja anna minulle väki;** mutta Abraham vastasi: **en tahdo ottaa niin paljon kuin laangan eli kenkä ri-**

Storem; ikke skal du sige: jeg har gjort Abraham rig! (1. Mos 14).

10. Abraham er stærk i Troen.

Herren aabenbarede sig atter for Abraham og lovede ham, at hans Afkom skulde blive talrig som Himmelens Stjerner. Abraham var gammel, og Sara var gammel, og de havde ingen Børn; men **Abraham troede paa Guds Forjættelse, og denne Tro blev regnet ham til Retfærdighed.**

Abraham sad i Døren til sit Telt, da Dagen var hed. Idet han opløstede sine Dine, stod 3 Mænd foran ham. Abraham løb hen til dem, bødede sig til Jorden og sagde: Kjære! gaar ikke Eders Tjener forbi; hviler Eder under dette Træ, og jeg skal hente Vand til at to Eders Fødder og Mad til at vederkvæge Eder; derefter kunne I gaa videre. Og de sagde: gjør, som du har sagt. Saa løb Abraham til Hjorden og fik slagtet og tilberedt en god Kalv, og Sara tog Hvedemel og bagede Kager. Og han tog Fløde og Melk og satte for Mændene, og han stod hos dem under Træet, medens de spiste. Da sagde den ene: hvor er Sara, din Hustru? Abraham svarede: hun er i Teltet. Da sagde han: om et Aarstid vil jeg komme igjen, og da skal Sara have en Søn. Dette hørte Sara i Teltet og lo; thi hun mente at være for gammel til at faa Børn. Men den ene, som var Herren, sagde: **mon nogen Ting er umulig for Gud? (1 Mos. 15, 5. 6. 18, 1-14).**

11. Abraham beder for Sodoma.

Nu stode Mændene op, og Abraham ledsagede dem. Da sagde Herren: jeg vil ødelægge Sodoma; thi dets Synder ere store. De to Engle gif til Sodoma,

maakaan; ei sinun pidä sanoman: minä olen Abrahamia rikastuttaut. (1. Moos. 14.)

10. Abraham on vahva uskoissa.

Herra ilmestyi Abrahamille ja lupasi hänelle, että hänen siemenensä piti niin lukuisesti tuleman kuin taivaan tähdet. Abraham oli silloin vanha ja Saara oli vanha, ja heillä ei ollut yhtään lasta; mutta **Abraham uskoi Jumalan lupauksen, ja tämä usko luettiin hänelle vanhurskaudeksi.**

Abraham istui teltansa ovella päivän helteen aikana. Samassa kuin hän silmänsä yleni, seisoi 3 miestä hänen edessänsä. Abraham juoksi heidän tykö, kumartui maahan ja sanoi: Rakkaat! älkäätkä käytö palvelianne ohitse; levähtäkäätkä tämän puun alla, ja minä tahdon tuoda vettä teidän jalkainne pesemiseksi ja ruokaa teidän virvoitukseksi; senjälkeen saatatte etemmäs mennä. Ja he sanoivat: tee, niinkuin olet sanonut. Niin juoksi Abraham karjan tykö ja jai hyvän vasikan teurastetuksi ja valmistetuksi, ja Saara otti nisujauhoja ja leipoi kaffoja. Ja hän otti päällistä ja maitoa ja pani miesten eteen, ja hän seisoi heidän tykönä puun alla, heidän syödessä. Silloin sanoi yksi heistä: missä on Saara, sinun vaimos? Abraham vastasi: hän on teltassa. Silloin sanoi hän: yhden vuoden perästä tahdon tulla takaisin, ja silloin pitää Saralla oleman poika. Sen kuuli Sara teltassa ja hymyili; sillä hän luuli olevansa ylvänvanha lapsia saamaan. Mutta se yksi, joka oli Herra, sanoi: **onko mitään asia Jumalalle mahdotoin?** (1. Moos. 15 5. 6. 18. 1—14.)

11. Abraham rukoilee Sodomian puolesta.

Nyt nousivat miehet ylös, ja Abraham seurasi heitä. Silloin sanoi Herra: minä tahdon Sodomian hävittää; sillä sen synnit ovat suuret. Ne 2 Enkeliiä menivät Sodomaan,

og Abraham stod alene med Herren og sagde: vil du ødelægge den Retfærdige med den Uretfærdige? Der kunde maasse findes 50 Retfærdige i Staden; vil du ikke skaane den for disses Skyld? Herren svarede: dersom jeg finder 50 Retfærdige, vil jeg ikke ødelægge Staden. Abraham sagde: jeg har begyndt at tale til dig, uagtet jeg kun er Støv og Aske; der kunde mangle fem i de 50; vil du ødelægge den hele Stad for de fems Skyld? Herren svarede: jeg vil ikke ødelægge Staden for de fems Skyld. Og Abraham vedblev at bede, indtil han kom ned til 10, og Herren lovede at skaane Staden, dersom der fandtes 10 Retfærdige i den.

Imidlertid vare de 2 Engle kommen til Staden og toge ind til Lot. Da omringede Mændene i Staden Lots Hus for at gribe Englene; men disse slog dem med Blindhed og førte Lot og hans Hustru og 2 Døtre ud af Staden. Og den ene Engel sagde: se dig ikke tilbage og stands ikke paa hele Sletten, men fly til Bjerget. Men Lots Hustru saa sig tilbage og blev til en Saltstøtte. Nu lod Herren Jld regne ned fra Himmelen, og den frugtbare Slette, hvor Sodom og Gomorra laa, forvandlede sig til det Døde Hav. — Saa viste det sig, at der ikke fantes 10 Retfærdige i Staden. (1 Mosf. 18, 16–33. 19).

12. Abraham styrkes i Troen.

Gud besøgte Sara paa den Tid, han havde lovet, og hun fik en Søn, som blev kaldet Isak. Abraham var dengang 100 Aar.

Det skede flere Aar derefter, at Gud prøvede Abraham og sagde: tag din Søn, din eneste, som du elsker, gaa til Moria Land og ofre ham paa et af Bjergene, som jeg vil vise dig. Abraham stod tidlig op om Morgen, sadlede sit Asen, tog to af sine Tjenere med sig og Isak sin Søn, og kløvede Veden til Dfvingen og gif

ja Abraham seisoi yksinänsä Herran kanssa ja sanoi: tahdotko vanhurskaan jumalattoman kanssa hävittää? Voisi kufaties 50 vanhurskasta löytäjä kaupungissa; etkö tahdo säästää sitä niiden tähden: Herra vastasi: jos minä löydän 50 vanhurskasta, en kaupunkia hävittää tahdo. Abraham sanoi: minä olen alkanut sinulle puhua, etkä tomu ja tuhka olen; voisi olla viisi vailla niistä viidestä kymmenestä; tahdotko koko kaupungin niitten tähden hävittää? Herra vastasi: en tahdo niitten tähden kaupunkia hävittää? Ja Abraham pitkitti rukouksella, aina 10 asti, ja Herra lupasi kaupunkia säästää, jos siinä 10 vanhurskasta löytyisi.

Sillä aikaa olivat ne 2 Enkeliä tulleet kaupunkiin ja ottivat Lotin tykönä asentonja. Silloin kaupungin miehet ympärin piirittivät Lotin talon Enkeleitä kiini ottaaksensa; mutta net löivät heitä jokeudella ja veivät Lotin ja hänen vaimonsa ja 2 tyttäätä ulos kaupungista. Ja yksi Enkeleistä sanoi: älä katsahda takas ja älä koko lakeudelle seisahda, mutta pakene vuorelle. Mutta Lotin vaimo katsoi takansa ja juola-patsaaksi muuttui. Nyt antoi Herra tulta taivaasta jataa, ja se hedelmällinen lakeus, jolla Sodoma ja Gomorra oli rakettu, muuttui kuolleeksi mereksi. — Niin tuli ilmi, ettei Sodomassa 10 vanhurskasta löytynyt. (1. Moos. 18. 16—33. 19.)

12. Abraham vahvistetaan uskoonsa.

Sinä aikana etsi Jumala Saaraa, jona hän oli sen luvannut, ja Saara sai pojan, joka nimitettiin Isak. Silloin oli Abraham 100 vuotta vanha.

Monen vuoden kuluttua tapahtui, että Jumala Abrahamia koetteli ja sanoi: ota poikas, ainokaises, jota rakastat, mene Morian maalle ja uhraa hänen yhdellä vuorista, jonka sinulle osoittaa tahdon. Abraham nousi ylös varhain aamulla, satuloitsi aasinsa, otti kaikki palvelioistansa kanssansa ja poikansa Isakin, ja halkoi halot uhriksi ja meni

til Stedet, som Gud havde sagt ham. Paa den tredie Dag opløftede Abraham sine Dine og saa Stedet langt borte. Han siger da til sine Tjenere: bliver her, medens jeg og Drengen gaa hen for at tilbede. Og han tog Beden til Dfringen og lagde den paa Ifak; selv tog han Ilden og Kniven i sin Haand, og de gik begge sammen. Da sagde Ifak: min Fader! her er Ild og Bed; men hvor er Lammet til Brændoffer? Abraham svarede: det vil Gud selv udse sig, min Søn! Og de gik begge sammen. Da de kom til Stedet, byggede Abraham et Alter, lagde Beden tilrette, bandt Ifak og lagde ham ovenpaa Beden. Saa udrafte han sin Haand og tog Kniven for at ofre sin Søn. Da raabte Herren til ham fra Himmelen: Abraham, Abraham! læg ei din Haand paa Drengen og gjør ham intet; thi nu ved jeg, at du frygter Gud og ikke sparer din Søn, din eneste, for mig. Abraham opløftede sine Dine, og se! en Bæder hang fast med sine Horn i en Busk bag ham. Og han tog Bæderen og ofrede den til et Brændoffer istedetfor sin Søn. — Gud talede anden Gang til Abraham fra Himmelen og sagde: fordi du gjorde dette og ikke sparede din Søn, din eneste, for mig, saa vil jeg storlig velsigne dig og gjøre din Afkom talrig som Himmelenes Stjerner og som Sand, der er ved Gassens Bred, og **i din Afkom skulle alle Jordens Slægter velsignes.** Nu vendte Abraham tilbage til sine Tjenere og drog med dem til sit Hjem. (1 Mos. 22, 1—19).

13. Ifak.

Da Sara var død, sagde Abraham til Elieser, som forestod hans Hus: lov mig, at du ikke vil tage en af Kananiternes Døtre til Hustru for min Søn, men drag til mit Land og til min Slægt og hent derfra en Hustru til min Søn. Saa tog Elie-

siihen paikkaan, jonka Jumala hänelle sanonut oli. Kolmantena päivänä nosti Abraham ylös filmänsä ja näki paikkan etäällä. Silloin sanoo hän palveliollensa: viipykäätkä tässä sillä aikaa, kuin minä pojan kanssa menen pois rukoilemaan. Ja hän otti uhripuut ja pani ne Iffakin selkään; itse otti hän tulen ja veitsen käteensä, ja he menivät molemmat yhdessä. Silloin sanoi Iffak: Iffani! tässä on tuli ja puut; mutta missä on lammas polttouhriksi? Abraham vastasi: sen Jumala itse on edeskatsova itsellensä, poikani! ja he menivät molemmat yhdessä. Koska he tulivat paikalle, rakensi Abraham alttarin, latoi halot sen päälle, fitoi Iffakin ja pani hänen halkoin päälle. Niin oikafi hän kätensä ja otti veitsen uhrataksensa poikansa. Silloin huusi Herra hänelle taivaasta: Abraham, Abraham! älä satuta kättäs poikaan, ja älä tee hänelle mitään; sillä nyt minä tiedän, että pelkäätkä Jumalata ja et jäästä poikaas, ainokaiistas, minun tähteni. Abraham nosti filmänsä, ja katso! yksi oinas rippui sarvistan sa kiinni pensaassa hänen takanaan. Ja hän otti oinaan ja uhrasi sen polttouhriksi poikansa siaan. — Jumala puhui toisen kerran taivaasta Abrahamille ja sanoi: että tämän teit, ja et säästänyt poikaas, ainokaiistas, minun tähteni, niin tahdon ylönpaltijesti siunata sinua ja tehdä siemenes monilukijeksi niinkuin taivaan tähdet ja niinkuin santa meren rannalla, ja **sinun siemenesjäs pitää kaikki maan sukunuat siunattaman.** Nyt palasi Abraham palveliainsa työ ja matkusti heidän kanssansa kotiansa. (1. Mos. 22, 1—19).

13. Iffak.

Koska Sara kuollut oli, sanoi Abraham Elieserille, joka hänen talouttansa edesseisoi: lupaa minulle, ettet tahdo ottaa emäntää Kananealajsten tyttäristä minun pojalleni, mutta matkusta minun maalleni ja minun sukuni työ ja tuo sieltä vaimo minun pojalleni. Niin otti Elie-

fer 10 af sin Herres Kameler og allehaande gode Ting og drog til Mesopotamien til Rafors Stad. Han bandt sine Kameler ved en Brønd udenfor Staden ved Aften-tide, paa den Tid, da Kvinderne pleiede at hente Vand, og sagde: Herre, Abrahams Gud! vis idag Miskundhed imod min Herre; jeg staaer nu ved denne Brønd, hvor Stadens Piger komme for at hente Vand. Jeg vil da sige til en af dem: lad mig drikke af din Krukke. Derjom hun da svarer: drik, og jeg vil ogsaa give dine Kameler at drikke, lad det da være hende, som du har udseet til Hustru for din Tjener Isak. Førend han endnu havde holdt op at tale, kom der en Pige, som var saare skøn; hun bar en Krukke paa sin Axl, gif til Brønden og fyldte Krukken. Tjeneren gif da hen til hende og sagde: Kjære! lad mig drikke af din Krukke, hvortil hun svarede: drik, Herre! og jeg vil ogsaa give dine Kameler at drikke, og hun øste Vand i Truget for alle Kamelerne. Og Manden undrede sig saare, medens han saa derpaa. Da alle Kamelerne havde druffet, gav han hende en Ring og to Armbaand af Guld og spurgte: hvis Datter er du? Mon der er Rum i din Faders Hus for os i Nat? Pigen svarede: jeg er Datter af Betuel, Rafors Søn. Der er meget Foder hos os og Rum nok til at overnatte. Da høiede Manden sig, tilbad Herren og sagde: lovet være Gud, som har ført mig paa Veien til min Herres Broders Hus. Nu skyndte Rebekka sig hjem og fortalte alt dette.

Laban, Rebekkas Broder, gif til Manden, førte ham ind i Huset, gav Kamelerne Foder og satte Mad frem for ham. Men han vilde intet spise, førend han havde udført sit Grinde. Da han havde fortalt alt, sagde Laban og Betuel: **dette kommer fra Herren**; tag Rebekka, at hun kan blive Hustru for din Herres Søn. Saa rei-

ser 10 isäntänjä kameeleista ja kaikenlaisia hyvyyttä ja matkusti Mesopotamiaan Nahorin kaupunkiin. Hän satoi kameelinja iltapuoleen yhden kaivon viereen ulkopuolella kaupunkia, siihen aikaan, koska vaimon puolilla oli tapa vettä noutaa, ja sanoi: Herra, Abrahamin Jumala! osoita tänä päivänä laupiutes minun isäntääni kohtaan; minä nyt seison tämän kaivon vieressä, josta kaupungin tyttäret tulevat vettä noutamaan. Minä tahdon siis sanoa yhdelle heistä: anna minun juoda vesiastias. Jos hän silloin vastaa: juo, ja minä tahdon myös antaa sinun kameeleilles juoda; anna sen olla se, jonka olet aikonut vaimoksi palvelialles Nafille. Ennenkuin hän vielä oli laannut puhumasta, tuli tytär, joka oli sängen ihana; hän kantoi vesiastian olallansa, meni kaivolle ja täytti vesiastian. Silloin meni palvelia hänen tykönsä ja sanoi: Rakkahani! anna minun juoda vesiastias, johonka hän vastasi: Juo, Herrani! ja minä tahdon myös antaa kameeleilles juoda, ja hän ammensi vettä ruuheen kaikille kameeleille. Ja mies ihmetteli sängen kovin, katsossansa sitä. Koska kaikki kameelit olivat juoneet, antoi hän hänelle yhden formuksen ja kaikki kalvoisrengasta kullasta ja kysyi: Kenenkä tytär sinä olet? Onko sinun isäs huoneessa yösiä meille? Tytär vastasi: minä olen Betuelin tytär, joka on Nahorin poika. Meillä on paljon karjan ruokaa ja myös siia yötä olla. Silloin mies kumartui, rukoi Herraa ja sanoi: kiitetty olkoon Jumala, joka on johdattanut minua tiellä minun isäntäni veljen taloon. Nyt kiiruhti Rebekka kotia ja ilmoitti kaiken tämän.

Laban, Rebekkan veli, meni ulos miehen tykö, vei hänen huoneesen, antoi kameeleille ruokaa ja valmisti atrian hänelle. Mutta hän ei tahtonut syödä mitään, ennenkuin hän asiansa oli ajanut. Koska hän oli kaikki ilmoittanut, sanoivat Laban ja Betuel: **tämä tulee Herralta**; ota Rebekka, että hän olis sinun isäntäs pojan vaimo. Niin mat-

ste han med Rebekka tilbage til Kana'ans Land. Og Isak førte hende ind i Saras Telt, og hun blev hans Hustru, og han elskede hende.

Abraham levede glad i Troen paa den Frelser, som skulde komme. Han var 175 Aar, da han døde og blev samlet til sit Folk. Isak tog Arv efter sin Fader og blev Høvding for sit Folk, og Herren velsignede ham og sagde: **jeg vil give dig og din Afkom Kana'ans Land, og i din Afkom skulle alle Jordens Slægter velsignes.** (1 Mos. 24. 25, 1—11).

14. Esau og Jakob.

Tyve Aar gif hen, og Rebekka havde ikke faaet Børn. Da sagde Herren til hende: du skal føde 2 Sønner, og den ældste skal tjene den yngste. Da Tiden kom, fødte hun Tvillinger. Den førstefødte, som var lodden over hele Legemet, blev kaldet Esau, og den anden blev kaldet Jakob. Da Drengene bleve store, drog Esau som Jæger om i Skov og Mark; men Jakob var stilsfærdig og holdt sig ved Teltene. Isak havde Esau kjær, og Rebekka havde Jakob kjær. Engang havde Jakob tilberedt en Ret Mad, da Esau kom træt hjem fra Marken. Esau sagde da: Kjære! giv mig din Ret. Jakob svarede: ja, dersom du vil sælge mig din Førstefødselsret. Esau svarede: hvor snart kan jeg ikke omkomme? Hvad skal jeg da med den Førstefødselsret? Saa solgte han den til Jakob for den Ret Lindsjer, aad, drak, stod op, gif bort og foragtede Førstefødselsretten. (1 Mos. 25, 23—34),

15. Jakob tilbender sig Velsignelsen.

Da Isak var bleven gammel og var næsten blind, sagde han en Dag til Esau: tag dine Pile og din Bue, gaa ud paa Marken og skyd noget Bildt

kusti hän Rebekkan kanssa takaisin Kanaan maalle. Ja Iſak vei hänen Saaran teltaan, ja hän tuli hänen vaimokseensa, ja hän rakasti häntä.

Abraham eli iloisena uskossa sen Vapahtajan päälle, joka oli tuleva. Hän oli 175 vuotta vanha, koska hän kuoli ja kokoontui isäinsä tykö. Iſak peri isänsä ja tuli kansansa ruhtinaaksi, ja Herra siunasi hänen ja sanoi: **Minä tahdon antaa sinulle ja sinun siemenelles Kanaan maan, ja sinun siemenesjäs pitää kaikki maan sukukunnat siunattaman.** (1 Moſ. 24. 25, 1—11.)

14. Esau ja Jakob.

20 vuotta kului, eikä Rebekka vielä ollut lapsia saanut. Silloin sanoi Herra hänelle: sinun pitää synnyttämän 2 poikaa, ja vanhemman pitää nuorempata palveleman. Koska aika tuli, synnytti hän kaksi poikaa. Ensimmäinen, joka oli koko ruumiiltansa karvainen, nimitettiin Esau, ja toinen nimitettiin Jakob. Koska pojat isoiksi joutuivat, kuljeskeli Esau metsästäessä ympäri metsiä ja maita; mutta Jakob oli hiljainen ja oleskeli teltoissa. Iſak rakasti Esautta, ja Rebekka rakasti Jakobia. Kerran, koska Esau väsyneenä tuli metsästämästä, oli Jakob valmistanut muutaman ruoka lain. Esau sanoi: Rakkahani! anna minulle ruokas. Jakob vastasi: Annan, jos esikois-oikeutes tahdot minulle myydä. Esau sanoi: kuinka pian enkö minä voi hukkaa? mitä minä silloin esikois-oikeudellani teen? Niin möi hän sen Jakobille sen herne ruan edestä, joi, joi, nousi ylös, meni pois ja katsoi ylös esikois-oikeuden. (1 Moſ. 25. 24—34.)

15. Jakob voittaa siunauksen.

Koska Iſak oli vanhaaksi joutunut ja oli kohta sopia, sanoi hän muutamana päivänä Esaulle: ota nuoles ja joutses, mene ulos metsään ja ammu jotakin metsän otusta

og bered mig en Ret, for at jeg kan spise deraf og velsigne dig, førend jeg dør. Rebekka, som hørte dette, vilde overtale Jakob til at gaa til Faderen i Esaus Sted og tilvende sig Belsignelsen. Jakob svarede: min Broder er lodden over hele Legemet, og jeg er glat. Min Fader kunde føle paa mig og give mig Forbandelse istedetfor Belsignelse. Men hun fik ham overtalt, slagtede 2 Kid og lavede en Ret, der smagte af Bildt, og svøbte Skindet om Jakobs Hænder og Hals, og Jakob traadte ind til sin Fader og bad om Belsignelsen. Hvorledes har du saa hastig faaet noget Bildt? spurgte Isak. Gud Herren sendte mig det imøde, svarede Jakob. Isak troede at kjende Røsten og bad ham at komme nærmere. Han følte paa ham og sagde: Røsten er Jakobs Røst; men Hænderne ere Esaus Hænder. Saa aad han af Jakobs Ret og velsignede ham og satte ham til Herre over Broderen, som om han var den Førstefødte, og sagde: **forbandet være den, som forbander dig, og velsignet være den som velsigner dig.**

Jakob var neppe gaaet ud, førend Esau kom hjem fra Jagten, beredte en Ret og bar den ind til Faderen og sagde: staa op, min Fader! og æd af din Søns Bildt, for at du kan velsigne mig. Isak sagde: hvem er du? Esau svarede: jeg er Esau, din førstefødte Søn. Da blev Isak faare forfærdet og sagde: hvem var det da, som havde fanget Bildt og bar det frem til mig? Og jeg aad deraf og **velsignede ham, og han skal ogsaa være velsignet!** Esau svarede: har du da kun en Belsignelse, min Fader? Belsign ogsaa mig, min Fader! Og han opløstede sin Røst og græd. Da sagde Isak: **du skal være dig ved Sværdet, og du skal tjene din Broder.** — Esau hadede Jakob for Belsignelsens Skyld og truede med at slaa ham ihjel, naar Faderen var død. Da

ja valmista minulle ruokaa, että siitä söisin ja sinua siunaisin, ennenkuin minä kuolen. Rebekka, joka sen kuuli, tahtoi houkutella Jakobia menemään isän tykö Esauun sijaan ja voittamaan itsellensä siunauksen. Jakob vastasi: minun veljeni on koko ruumiiltansa karvainen, ja minä olen siliä. Minun isäni saattaisi koetella minua ja antaa minulle kirous siunauksen sijaan. Mutta hän sai hänen houkutetuksi, teurasti 2 vohlaa ja valmisti ruan, joka maistui metsän otukselta, ja kääri nahan Jakobin kätten ja kaulan ympäri, ja Jakob astui sisälle isänsä tykö ja anoi siunausta. Kuinkas niin hopusti olet metsän otusta löytänyt? kysyi Isak. Sumala on sen minun vastaan lähettänyt, vastasi Jakob. Isak luuli tuntevan sa äänen ja käski hänen tulla lähemmäksi. Hän koetteli häntä ja sanoi: Ääni on Jakobin ääni, mutta kädet ovat Esauun kädet. Niin söi hän Jakobin ruusta ja siunasi hänen ja pani hänen herraksi veljen yli, niin kuin hän olisi ollut esikoinen, ja sanoi: **kirottu olkoon se, joka sinua kiroo, ja siunattu olkoon se, joka sinua siunaa.**

Tuoksin oli Jakob mennyt ulos, ennenkuin Esau tuli kotia metsäkeinoltansa, valmisti ruan ja kantoi sen sisälle isän tykö ja sanoi: nouse ylös, isäni! ja syö pois metsäotuksesta, ettäs voit minua siunata. Isak sanoi: kuka sinä olet? Esau vastasi: minä olen Esau, esikoinen poikasi. Silloin Isak säikähti kovin ja sanoi: kuka se sitten oli, joka oli metsän otuksen pyytänyt ja kantoi sen minun eteeni? Ja minä söin siitä ja siunasin häntä, ja hänen pitää myös siunattu oleman! Esau vastasi: onkos sinulla, isäni, ainoastansa yksi siunaus? Siunaa myös minua, isäni! Ja hän korotti äänensä, ja itki. Silloin sanoi Isak: **sinun pitää itseäs miekalla elättämän, ja sinun pitää veljeäs palveleman.** — Esau vihasi Jakobia siunauksen tähden ja uhkasi, isän kuoltua, tappaa hänen. Silloin

ſagde Rebekka: drag til din Morbroder Laban og bliv der, indtil din Broders Brede er gaaet over. (1 Moſ. 27).

16. Jakob drager til Laban.

Jakob drog hjemmefra, og da Solen var gaaet ned, vilde han overnatte og tog en Sten og lagde den under ſit Hoved og ſov. Og han drømte, at en Stige var opreift fra Jorden, og det øverſte Trin naaede til Himmelen, og Guds Engle ſtege op og ned, og øverſt ſtod Herren, ſom ſagde: jeg er Abrahams Gud og Iſaks Gud; det Land, ſom du ligger paa, vil jeg give dig og din Afkom. Og din Afkom ſkal blive talrig ſom Støvet paa Jorden, og **i den ſtulle alle Jordens Slægter velſignes.** Og jeg vil være med dig og føre dig tilbage til dette Land. Da Jakob vaagne, ſagde han: **dette er et helligt Sted! her er Guds Hus, her er Himmels Bort!**

Jakob drog videre mod Øſt og kom til Laban, ſin Morbroder, og blev hos ham en Maanedes Tid. Da ſagde Laban: hvad ſkal din Løn være? Nu havde Laban 2 Døttre, Lea og Rakel, og Rakel var ſaare ſkøn. Derfor ſagde Jakob: jeg vil tjene dig i 7 Aar for Rakel, og de 7 Aar vare ham ſom Dage; thi han elſkede Rakel. Da Tiden var omme, gav Laban ham Lea, idet han ſagde: det er ikke Skik hos os, at den Yngſte gives bort før den Førſtefødte. For at ſaa Rakel maatte Jakob tjene i 7 andre Aar. Sideneſter tjente han i 6 Aar for Løn, og Gud velſignede ham, ſaa at han blev ſaare rig. Da han mærkede, at Laban blev miſundelig derover, drog han bort med ſine Huſtruer og Børn og Alt, hvad han eiede. (1 Moſ. 28—31).

fanoi Rebekka: matkusta enös Labanin tykö ja ole siellä, siihen asti että veljes viha on asettunut. (1 Mos. 27.)

16. Jakob matkustaa Labanin tykö.

Jakob matkusti kotoansa, ja koska aurinko oli laske-
nut, tahtoi hän yöpyä ja otti kiven ja pani sen päänsä
alle ja nukkui. Ja hän näki unessa, että tikapuut olivat
pystytetyt maasta, ja niitten pää ulottui taivaasen, ja
Jumalan enkelit astuivat ylös ja alas, ja ylinnä seisoi
Herra, joka fanoi: minä olen Abrahamin Jumala ja
Isakin Jumala; sen maan, jonka päällä sinä mafaat, tah-
don minä antaa sinun siemenelles. Ja sinun siemenes
pitää oleman monilukuinen niinkuin tomu mään päällä,
ja sinä pitää laikki maan sukukunnat sinuattaman. Ja
minä tahdon olla sinun kanssas ja johdattaa sinun takaisin
tälle maalle. Koska Jakob heräsi, fanoi hän: **tätä on pyhä
paikka! tässä on Jumalan huone, tässä on taivaan portti.**

Jakob matkusti etemmäs itään käsin ja tuli enonsa
Labanin tykö, ja viipyi hänen tykönsä kuukauden ajan.
Silloin fanoi Laban: mikä pitää sinun palffas oleman?
Nyt oli Labanilla 2 tyttäätä, Lea ja Rakel, ja Rakel oli
sangen ihana. Sentähden fanoi Jakob: minä tahdon pal-
vella sinua 7 vuotta Rakelin edestä, ja ne 7 vuotta olit
häneestä kuin päivät; sillä hän rakasti Rakelia. Koska
aika oli kulunut, antoi Laban hänelle Lean, fanoen: ei se
ole tapana meillä, että nuorempi annetaan pois ennentuin
esikoinen. Saadaksensa Rakelin täytyi Jakobin palvel-
toiset 7 vuotta. Senjälken palveli hän 6 vuotta palkan
edestä, ja Jumala siunasi häntä, niin että hän tuli sangen
rikkaaksi. Koska hän havaitsi, että Laban tästä kadehti
häntä, matkusti hän pois vaimoinensa ja lapsinensa ja
kaičkineen, mitä hänellä oli. (1 Mos. 28—31.)

17. Jakob møder Esau.

Da Jakob nærmede sig Kanaans Land, skikkede han Sendebud til Esau for at finde Raade for hans Dine. Disse kom tilbage og meldte: din Broder kommer imod dig med 400 Mand. Da frygtede Jakob saare, sendte en Gave af stort Kvæg og smaat Kvæg til Esau og bad inderlig til Herren. Og Herren aabenbarede sig som en Mand, der brødes med ham; men Jakob holdt sig mandelig og vilde ikke slippe ham, førend han havde velsignet ham. Saa velsignede Gud ham og kaldte ham Israhel, det er: den, som kjæmper med Gud. — Da Jakob saa Esau, bøiede han sig 7 Gange til Jorden; men Esau løb hen til ham, tog ham i Favn og kyskede ham, og de græd begge. — Isat blev 180 Aar og døde gammel og mæt af Dage, og Esau og Jakob begrove ham. (1 Mos. 32. 33. 35, 28—29).

18. Josef sælges af sine Brødre.

Jakob havde 12 Sønner; Ruben var den ældste, Josef og Benjamin, Rafels Børn, vare de yngste. Josef vogtede Kvæget med sine Brødre og bragte deres onde Rygte for Faderen. Faderen elskede ham mere end de andre Sønner og gjorde ham en sid Kjortel. Brødrene, som saa dette, hadede ham og kunde ikke tale frendelig til ham.

Josef havde en Drøm og fortalte den til sine Brødre: vi bandt Kornbaand sammen paa Marken, og Eders Kornbaand bøiede sig for mit Kornbaand. Han drømte atter og fortalte: Solen og Maanen og 11 Stjerner bøiede sig for mig. Da sagde Brødrene: tænker du virkelig paa at blive Herre over os? Og de hadede ham end mere. Faderen sagde: hvad er dette

17. Jakob kohtaa Esaan.

Koska Jakob lähestyi Kanaan maata, lähetti hän sanan-
saattajat Esaan tykö, löytääksensä armoa hänen kasvoinja
edessä. Het palasivat ja ilmoittivat: sinun veljes tulee sinua
vastaan 400 miehellä. Silloin Jakob kovin peljästy, lä-
hetti Esaulle lahjan ifosta ja pienestä karjasta ja rukoili
hartaaasti Herraa. Ja Herra ilmestyi miehen kaltaisena,
joka paineli hänen kanssansa; mutta Jakob käytti itsensä
miehullisesti ja ei tahtonut päästää häntä, ennenkuin se
oli siunannut hänen. Niin siunasi Jumala hänen ja antoi
hänelle nimen Israel, se on: se, joka taistelee Jumalan
kanssa. — Koska Jakob näki Esaan, kumartui hän 7
kertaa maahan asti; mutta Esau juoksi häntä vastaan,
syleili häntä ja suuteli häntä, ja he itkivät molemmat. —
Isak tuli 180 vuoden vanhaaksi ja kuoli vanhana ja kylläs-
tyneenä elämästä, ja Esau ja Jakob hautasivat hänen.
(1 Mos. 32. 33. 35, 28—29).

18. Josef myydään veljiltänsä.

Jakobilla oli 12 poikaa; Ruben oli vanhin, Josef
ja Benjamin, Rakelin lapset, olivat nuorimmat. Josef
paimenti karjaa veljeinsä kanssa ja ilmoitti pahat sanomat
heistä isälle. Isä rakasti häntä enemmän kuin toisia poi-
kiansa ja teki hänelle pitkän hameen. Veljet, jotka sen
näki, vihasivat häntä eivätkä taitaneet rauhallisesti häntä
puhutella.

Josef näki unen ja puhui sen veljillensä: me sidomme
yhdessä ohran jalkaisia vainiolla, ja teidän ohran jalkaiset
kumartuivat minun ohra jalkaisten edessä. Toistamiseen
näki hän unen ja jutteli: Aurinko ja kuu ja 11 tähteä
kumartuivat minun edessäni. Silloin sanoivat veljekset:
ajatteletko tosiaan tulla herraksi meidän ylitsemme? Ja
he vihasivat häntä vielä enemmän. Isä sanoi: mikä uni

for en Drøm? Skulle jeg og din Moder og dine Brødre komme og høre os for dig? Men han bevarede Drømmen i sit Hjerte.

Da de andre Sønner engang vogtede Kvæget langt borte, sagde Jakob til Josef: gaa hen og se, hvorledes det staar til med dine Brødre og med Kvæget, og Josef gik. Da Brødrene saa ham langt borte, sagde de: der kommer Drømmemesteren, lader os slaa ham ihjel, saa skulle vi se, hvad der bliver af hans Drømme. Men Ruben, som vilde frelse ham, sagde: lader os kaste ham i denne Brønd. Da Josef kom, tog de Kjortelen af ham og kastede ham i Brønden, som var tom. Derpaa satte de sig til at holde Maaltid, og i det Samme kom nogle Kjøbmænd forbi, der drog til Ægypten for at sælge Krydrier og Balsom. Juda sagde: lader os sælge ham til disse Kjøbmænd og ikke lægge Haand paa ham; thi han er jo vor Broder. Og de fulgte ham for 20 Sølvpenge. Da Ruben, som havde været borte, kom til Brønden, raabte han: Drengen er der ikke, hvor skal jeg hen! Saa slagtede de en Buk og dyppede Kjortelen i Blodet og sendte den til Faderen med de Ord: denne have vi fundet; se, om det ikke er din Søns Kjortel! Jakob kjendte den og sagde: jo, det er min Søns Kjortel; et vildt Dyr har revet ham ihjel! Og han sørgede over sin Søn i mange Dage. (1 Mos. 37).

19. Josef kastes i Fængsel.

Kjøbmændene fulgte Josef til Potifar, som var Overste over Livvagten hos Farao, Kongen af Ægypten. Gud var med Josef og gav ham Lykke i Alt, og Potifar satte ham over hele sit Hus. Potifars Hustru kastede sine Dine paa Josef og vilde forføre ham; men Josef svarede: hvorledes skulde jeg gjøre denne Ondskab og synde mod Gud? Saa anklagede

tämä on? Pitäisikö minä ja sinun äitisi ja sinun veljesi tuleman ja kumartaman itsiämme sinun edessä? Mutta hän kätti unen sydämmessänsä.

Kun ne muut pojat kerran paimentivat karjaa kaukana, sanoi Jakob Josepille: mene pois ja katso, kuinka veljesi ja karja tulevat toimeen, ja Josep meni. Koska veljet hänen kaukaa näkivät, sanoivat he: tuolla tulee unenäkiä, lyökäämme hänen kuoliaaksi, niin saamme nähdä, mitä hänen unistansa tulee. Mutta Ruben, joka tahtoi pelastaa hänen, sanoi: heittäkäämme hänen tähän kairoon. Koska Josep tuli, ottivat he hameen häneltä ja heittivät hänen kairoon, joka oli tyhjä. Sitten istuivat he rualle, ja samassa matkusti muutamia kauppioita sivutse, jotka kulkivat Egyptiin kryteriten ja palsamin kaupalle. Juda sanoi: myykäämme hänen näille kauppioille ja älkäämme laskeko kättämme hänen päälle; sillä on-han hän meidän veljemme. Ja he möivät hänen 20 hopiarahalla. Koska Ruben, joka oli ollut poisja, tuli kairoolle, huusi hän: Poika ei ole siinä, mihinkä minä joudun! Niin he teurastivat pukin ja las-toivat hameen vereen ja lähettivät sen Jfan tykö niillä sanoilla: tämän olemme löytäneet; katso perään, eikö se ole sinun poikas hamet! Jakob tunsi sen ja sanoi: on, se on minun poikani hamet; joku peto on hänen repinyt kuoliaaksi! Ja hän murehti poikaansa monta päivää. (1 Mos. 37.)

19. Josep heitetään vankenteen.

Rauppiaat möivät Josepin Potifaarille, joka oli Egyptin kuninkaan Faraon henkivartia väen päällysmies. Jumala oli Josepin kansja ja antoi hänelle onnen kaitisja, ja Potifar pani hänen huoneensa haltiaaksi. Potifarin emännän silmät paloivat Josepin perään ja tahtoi vietellä häntä; mutta Josep vastasi: kuinka minä tämän pahan työn tekisin ja rikkoisin Jumalata vastaan? Niin kanto

hun ham for sin Mand og sagde: denne Fremmede har villet forføre mig. Potifar troede sin Hustru og kastede Josef i Fængsel.

Gud var med Josef og gav ham Naade hos Fængslets Forstander, saa at han satte ham over de andre Fanger. (1 Mos. 39).

20. Josef udtyder Drømme.

Farao blev vred paa sin øverste Mundskjænk og sin øverste Bager og kastede dem i det Fængsel, hvor Josef var. Da Josef om Morgenens kom til dem, vare de meget mismodige. Mundskjænten fortalte: jeg drømte, at jeg saa en Binstok med 3 Grenene; paa Grenene vare Druer; jeg tog dem og krystede Saften af dem i Faraos Bæger og rakte Bægeret i Faraos Haand. Josef sagde: om 3 Dage skal du atter indsættes i dit Embede; tænk da paa mig, som ustyldig er i dette Fængsel. Bageren fortalte derpaa sin Drøm: jeg havde 3 Kurve paa mit Hoved, og i den øverste var der Bagværk til Farao; men Fuglene kom og spiste det. Josef sagde: om 3 Dage skal Farao tage dit Hoved. Det skede, som Josef havde udtydet; men Mundskjænten glemte ham.

To Aar derefter drømte Farao, at han stod ved Nilens Bred. Da opsteg 7 fede Kjør af Floden og græssede paa Bredden. Efter dem kom der 7 magre Kjør, som opslugte de første og blev ikke federe. Derpaa drømte han, at der voksede 7 gode Aar paa et Straa, og derefter 7 tomme Aar, som opslugte de første. Ingen af Egyptens vise kunde udtyde Drømmene. Da kom Mundskjænten Josef ihu, og Farao lod ham hente af Fængslet og sagde: der fortælles, at du blot behøver at høre en Drøm for at udtyde den. Josef svarede:

hän miehellensä hänen päällensä ja sanoi: tämä muukalainen on tahtonut vietellä minua. Potifar usko i vaimoansa ja heitti Josef i n vankeuteen.

Jumala oli Josef i n kanssa ja antoi hänen löytää armon vankihuoneen vartian edessä, niin että hän pani hänen muitten vanke i n perään-katsojaksi. (1 Mos. 39.)

20. Josef selittää unia.

Farao suuttui ylimmäiselle juomanlas k i allensa ja ylimmäiselle leipojallensa ja heitti heidät siihen vankihuoneeseen, jossa Josef oli. Koska Josef aamulla tuli heidän tykönsä, olivat he sängen murheelliset. Juomanlas k i a jutteli: minä näin unta, että näin viinapuun, jossa oli 3 oksaa; oksilla oli viina-marjoja; minä otin net ja puser sin niistä nesteen Faraon maljaan ja ojensin sen Faraon käteen. Josef sanoi: 3 päivän perästä asetetaan sinä uudestaan virkaasi; muista silloin minua, joka syyttömästi olen tässä vankuudessa. Leipoja jutteli sen jälkeen unensa: minulla oli 3 koria pääni päällä, ja ylimmäisessä oli leipomuksia Faraolle; mutta linnut tulivat ja söivät sen. Josef sanoi: 3 päivän perästä on Farao pääs ottava. Se tapahtui, niin kuin Josef oli selittänyt; mutta Juomanlas k i a unehutti hänen.

Kaksi vuotta sen jälkeen näki Farao unessa, että hän seisoi joen rannalla. Silloin nousi 7 lihavata lehmää joesta ja käveli laitumella rannalla. Riitten jälkeen tuli 7 laihaa lehmää, jotka nielivät net ensimmäiset ja eivät tulleet sen lihavammiiksi. Sen jälkeen näki hän unessa, että 7 hyvää tähtäpäätä kasvoi yhdellä oljella, ja sen jälkeen 7 tyhjää tähtäpäätä, jotka nielivät ensimmäiset. Siis kukaan Egyptin viisai sta taitanut unia selittää. Silloin muisti Juomanlas k i a Josef i n, ja Farao antoi tuoda hänen vankuudesta ja sanoi: puhutaan, että sinä ainoasti tarvitset kuulla unen sitä selittääk ses. Josef vastasi: ei

det staar ikke til mig; Gud vil give Farao en god Udtydning. Da han havde hørt Drømmene, udtlydte han dem saa: der skal komme 7 frugtbare Aar og derefter 7 Hungerens Aar, der skulle fortære Alt, som er blevet tilovers i de 7 frugtbare Aar. Da Farao hørte Udtydningen, satte han Josef over hele Ægyptens Land, og Josef reiste omkring og indsamlede Korn i de 7 frugtbare Aar. (1 Mos. 40. 41).

21. Josefs Brødre komme til Ægypten.

Der blev Hunger i alle Lande; men i Ægypten var der Korn. Jakob sendte derfor sine 10 Sønner derved for at købe Korn; men Benjamin vilde han ikke lade reise. De kom til Josef, bøjede sig for ham og kjendte ham ikke; men han kjendte dem og kom sine Drømme ihu. De fortalte, at de havde været tolv Brødre; den yngste var hjemme hos Faderen, og een var ikke mere. Men Josef sagde: I ere Speidere, og kastede dem i Fængsel i 3 Dage. Paa den tredie Dag sagde han til dem: een af Eder skal blive tilbage her som Fange; men I andre kunne drage hjem med Kornet, og I skulle hente Eders yngste Broder til mig, for at jeg kan se, om I tale Sandhed. Da sagde de sig imellem: sandelig dette kommer over os for vor Broders Skyld, hvis Sjæleangst vi saa, da han bad os om Naade, og vi vilde ikke høre ham. De troede, at Josef ikke forstod dette; men han vendte sig bort og græd. Simeon blev holdt tilbage, og de andre drog hjem.

Jakob vilde ikke lade Benjamin fare, idet han sagde: Josef er ikke mere, Simeon er ikke mere, og nu ville I ogsaa tage Benjamin! Men Hungeren var svar i Landet. Saa maatte han lade Benjamin fare. Brødrene drog til Ægypten og stode for Josefs Ansigt. Da Josef saa Benjamin, sagde han: Gud velsigne

se ole minun vallassa; Jumala tahtoo antaa Faraolle hyvän selityksen. Koska hän oli unet kuullut, selitti hän näin: 7 hedelmällistä vuotta on tuleva ja sen jälkeen 7 nälkä vuotta, jotka nielevät kaikki, mikä on jäänyt jälille niinä 7 hedelmällisinä vuosina. Koska Farao kuuli selityksen, pani hän Josefín koko Egyptin maan ylitse, ja Josef kulki ympärin ja kokosi jyviä niinä 7 hedelmällisinä vuosina. (1 Mos. 40. 41.)

21. Josefín veljet tulevat Egyptiin.

Nälkä tuli kaikkiin maakuntiin; mutta Egyptissä löytyi jyviä. Senthden lähetti Jakob 10 poikaansa sinne alas jyviä ostamaan; mutta Benjaminia ei tahtonut päästää matkaan. He tulivat Josefín tykö, kumartuivat hänen edessänsä ja eivät häntä tunteneet; mutta hän tunsi heidät ja muisti unensa. He puhuivat, että heitä oli ollut 12 veljestä; nuorin oli kotona isän tykönä, ja yhtä ei enää löytynyt. Mutta Josef sanoi: te olette tiedustelijat, ja heitti heidät vankeuteen 3 päiväksi. Kolmantena päivänä sanoi hän heille: yksi teistä pitää jäämän tänne vangiksi; mutta te muut saatte matkustaa kotia jyvän kanssa, ja teidän pitää tuoman nuorimman veljenne minulle, että taidan nähdä, jos te puhutte totuutta. Silloin sanoivat he keskenänsä: totisesti tulee tämä päällemme veljemme tähden, jonka sielun tustan me näimme, koska hän rukoili meitä armoa, ja emme tahtoneet häntä kuulla. He luulivat, ettei Josef tätä ymmärtänyt; mutta hän käänsi itsensä pois ja itki. Simeon pidettiin jälillä, ja ne muut matkustivat kotia.

Jakob ei tahtonut antaa Benjamin mennä, sanoi: Josefia ei ole enää, Simeonia ei oli enää, ja nyt tahtotte vielä Benjamininkin ottaa. Mutta nälkä oli kova maassa. Niin täytyi hänen antaa Benjamin mennä. Veljet matkustivat Egyptiin ja seisovivat Josefín kasvoin edessä. Koska Josef näki Benjaminin, sanoi hän: Jumala siunatkoon

dig, min Søn! og gif ud og græd. Og han toede sit Ansigt, og gif ind til dem og gjorde sig stærk og beværgede dem. Siden sagde han til den, som forestod hans Hus: fyld Mændenes Sække med Korn og læg mit Bæger i Benjamins Sæk. Da de vare komne et Stykke paa Veien, sendte han Bud efter dem, Sækkene bleve undersøgte, og Bægeret fandtes i Benjamins Sæk. Josef vilde nu beholde Benjamin som Slave; men Juda traadte frem og sagde: lad mig blive i hans Sted; thi, have vi ham ikke med os, ville vi bringe vor Faders graa Haar med Sorg i Graven. (1 Mos. 42—44).

22. Josef giver sig tilkjende.

Nu kunde Josef ikke holde sig længere og sagde: jeg er Josef; lever min Fader endnu? Brødrene kunde af Skræk Intet svare; men Josef talede venlig til dem, kyskede dem alle og græd om Benjamins Hals. Siden sagde han: skynder Eder og drager op og melder min gamle Fader, at jeg er Herre i Ægypten, og henter ham hid. De droge hjem og fortalte alt dette; men Jakobs Hjerte var og blev koldt; thi han troede dem ikke. Men, da han saa Bognene, som Josef havde sendt, sagde han; det er nok! Josef, min Søn, lever; jeg vil drage ned og se ham, førend jeg dør. (1 Mos. 45).

23. Jakob drager til Ægypten.

Herren sagde til Jakob i et Syn: frygt ei for at drage ned til Ægypten; thi jeg vil være med dig og føre dig herop igjen, og Josef skal lukke dine Dine. Saa drog Jakob til Ægypten med al sin Slægt, 70 i Tallet, og alt sit Gods. Da Josef hørte, at han kom, lod han spænde for sin Bogn og reiste for at møde ham i Gosen. Og

finua, poikafeni! ja meni ulos ja itki. Ja hän pesi kasvonsa, ja meni sisälle heidän tykönsä ja vahvisti itsensä ja piti heille pidot. Sitten sanoi hän sille, joka hänen talouttansa edesfeisoi: täytä miesten säkit jyvillä ja pane minun maljani Benjaminin säkkiin. Koska he olivat joutuneet vähän matkaa, lähetti hän sanan heidän jälkeensä, säkit tutkittiin, ja malja löydettiin Benjaminin säkissä. Jofep tahtoi nyt pitää Benjamin orjanansa; mutta Juda astui eteen ja sanoi: sallii minun jäädä hänen sijaansa; sillä, jos hän ei ole meillä matkassamme, saavutamme me surulla isämme harmajat hiukset hautaan. (1 Moj. 42—44.)

22. Jofep ilmoittaa itsensä.

Nyt ei voinut Jofep enää pitemmältä itsiänsä pidättää ja sanoi: minä olen Jofep; eläkö minun vanha isäni vielä? Weljet eivät pelvon tähden voineet vastata mitään; mutta Jofep puhutteli heitä ystävällisesti, suuteli heitä kaikilla ja itki Benjaminin kaulassa. Sitten sanoi hän: kiihuhtakaat, matkustakaat ylös ja ilmoittakaat vanhalle isälleni, että minä olen Herra Egyptissä, ja tuokaat hänen tänne. Het matkustivat kotia ja ilmoittivat kaiken tämän, mutta Jakobin sydän pysyi kylmänä; sillä ei hän uskonut heitä. Mutta koska hän vaunut näki, jotka Jofep oli lähettänyt, sanoi hän: se on kyllä! Jofep, poikani, elää; minä tahdon matkustaa alas ja nähdä hänen, ennenkuin kuolen. (1 Moj. 45.)

23. Jakob matkustaa Egyptiin.

Herra sanoi Jakobille näyssä: älä pelkää matkustaa Egyptiin; sillä minä tahdon olla sinun kanssas ja tuoda sinun tänne ylös jälleen, ja Jofepin pitää kiinni painaman sinun silmäsi. Niin matkusti Jakob Egyptiin kaiken sukunsa kanssa, 70 luvulta, ja kaiken tavaransa kanssa. Koska Jofep kuuli, että hän tuli, antoi hän valjastaa vaununsa eteen ja matkusti kohdatakseen hänen Gosenin maakunnassa. Ja

han faldt om sin Faders Hals og græd længe. Jakob sagde: nu vil jeg gjerne dø, da jeg har seet, at du lever. — Paa Faraos Befaling gav Josef sin Fader Gosen at bo i; thi Gosen havde gode Græsgange, og Jakob og hans Sønner vare Hyrder. — Jakob levede i 17 Aar i Ægypten og blev 147 Aar gammel. Kort før sin Død velsignede han Josefs Sønner, Manasse og Efraim, og lagde til: de skulle være mine Sønner ligesom Ruben og Simeon. Derefter samlede han alle sine Sønner om sig, velsignede dem og forkyndte dem, hvad der skulde hænde dem i de kommende Dage, og spaaede om Frelseren, som han kaldte Freds fyrsten. — Josef førte hans Lig til Kanaan og begrov ham i Abrahams og Isaaks Grav. — Josefs Brødre frygtede for, at han nu vilde hævne sig paa dem. Josef græd, da han hørte dette. Og han sagde til sine Brødre: er jeg vel i Guds Sted? I tænkte Ondt mod mig; men Gud vendte det til det Gode, for at holde mange Folk ilive. — Josef blev 110 Aar gammel; hans Lig blev balsameret for senere at føres til Kanaan. (1 Mos. 46—50).

24. Moses fødes.

(1500 Aar før Kristi Fødsel).

Israels Børn boede i Gosen i 430 Aar og blev et talrigt Folk. Der kom en ny Konge over Ægypten, som ikke kjendte Josef, og han tænkte: Israeliterne ere talrigere end vi og kunne blive farlige for os. Saa plagede han dem med haardt Arbeide; men de blev stedse talrigere og talrigere. Da befalede han: alle Drengbørn, som fødes, skulle kastes i Nilen; kun Døtrene skulle leve!

Paa denne Tid fødte en Kvinde af Levi Stamme en Dreng, og, da hun saa, at han var vakker, skjulte hun ham i 3

hän lankefi isänsä kaulaan ja itki kauvan. Jakob sanoi: nyt tahdon minä mielelläni kuolla, sittenkuin olen nähnyt, että sinä elät. — Faraon käskystä antoi Jofep isällensä Gosenin maan asuntopaikaksi; sillä Gosenin maassa oli paljon heinämaita, ja Jakob ja hänen poikansa olivat paimenia. — Jakob eli 17 vuotta Egyptissä ja tuli 147 vuoden vanhaaksi. Bähää ennen kuolematansa siunasi hän Jofepin pojat Manasssen ja Efraimin ja lisäsi: net pitää oleman minun pojat, niinkuin Ruben ja Simeon. Sen jälkeen kokosi hän kaikki poikansa ympärillensä, siunasi heitä ja ilmoitti heille, mitä heille oli tapahtuva tulevina päivinä, ja ennusti Vapahtajasta, jonka hän kutsui Rauhan-ruhtinaaksi. — Jofep vei hänen ruumiinsa Kanaan maalle ja hautasi hänen Abrahamin ja Isakin hautaan. — Jofepin veljet pelkäsivät, että hän tahtoi kostaa heitä. Jofep itki, koska hän sen kuuli. Jo hän sanoi veljillensä: olento minä Jumalan siassa? Te ajattelite pahaa minua vastaan, mutta Jumala käänsi sen hyväksi, pitääksensä monta ihmistä hengissä. — Jofep tuli 110 vuoden vanhaaksi; hänen ruumiinsa voideltiin myöhemmin Kanaan maalle vietäväksi. (1 Moos. 46—50.)

24. Mooses syntyy.

(1500 vuotta ennen Kristuksen syntymätä.)

Israelin lapset asuivat Gosenin maalla 430 vuotta ja tulivat suureksi kansaksi. Uusi kuningas tuli Egyptiin, joka ei tuntenut Jofepia, ja hän ajatteli: Israelin lapset ovat usiammat kuin me ja voivat tulla vaaralliseksi meille. Niin kiusasi hän heitä kovalla työllä; mutta he tulivat aina monilukuisemmiksi. Silloin käski hän: kaikki poikalapset, jotka syntyvät, pitää heittää Niilin jokeen; ainoastaan tyttäret saavat elää!

Siihen aikaan ylsi vaimo Levin suvusta synnytti pojan, ja kun hän näki, että se oli kaunis, kätti hän sen 3

Maaneder. Da hun ikke kunde skjule ham længere, gjorde hun en Kiste af Rør, lagde Drengen deri og satte den mellem Rørene i Nilen; hans Søster stod langt borte for at se, hvorledes det vilde gaa. Faraos Datter kom ned til Floden for at bade sig, lod Kisten bringe iland og aabnede den. Drengen græd, og hun ynkedes over ham. Søsteren kom nu frem og spurgte: skal jeg hente en Amme? Faraos Datter svarede: ja, og Bigen hentede Drengens egen Moder. Da han blev stor, bragte Moderen ham til Faraos Datter, der kaldte ham Moses, det er: den, som er tagen op af Vandet. (2 Mos. 1. 2, 1-10).

25. Moses i Midian.

Da Moses var 40 Aar gammel, gik han ud for at se paa sine Brødres Trældom og saa en Ægypter, som slog en Israelit. Moses vendte sig hid og did, og, da han Ingen saa, stod han op, slog Ægypteren ihjel og begrov ham i Sanden. Faraos fik det at vide og vilde dræbe Moses, som maatte flygte til Midian, hvor han traf en Præst, som havde en Søn, der hed Jetro, og syv Døtre. Moses fik Datteren Rippora tilægte og blev i Midian i 40 Aar. Da han engang vogtede sin Svoger Jetros Kvæg ved Horebs Bjerg, saa han en Tornebusk, som brændte og blev ikke fortæret. Da Moses vilde gaa nærmere, talede Herren saaledes til ham fra Tornebusken: træk dine Sko af; thi det Sted, som du staar paa, er helligt. **Jeg er Abrahams, Isaks og Jakobs Gud;** jeg har seet mit Folks Elendighed og hørt deres Raab; nu vil jeg sende dig til Faraos, og du skal føre mit Folk ud af Ægypten. Moses svarede: mine Brødre ville ikke tro, at du har sendt mig. Da sagde Herren: kast din Rjep paa Jorden. Moses gjorde saa, og den blev til en Slange, og Moses flygtede for den. Herren bød, og Moses greb den om Halen, og

kuufautta. Kun ei hän pitemmän aikaa enää tainnut sitä kätkeä, teki hän kaifiloista arkun, pani pojan siihen ja pani sen kaifilistoon Niilin jokeen; hänen sisarensa seisoi kaufana katjomasja, mitä hänelle tapahtuifi. Faraon tytär tuli alas joelle itseänsa pesemään, antoi tuoda arkun maalle ja aukasi sen. Poika itki, ja hän surkutteli sitä. Sisar tuli nyt edes ja kyysi: pitääkö minun tuoda imettäjän? Faraon tytär vastasi: tuo, ja piika toi pojan äidin. Koska hän isoksi tuli, vei äiti hänen Faraon tyttäreille, joka nimitti hänen Moses, se on: se, joka on vedestä ylös otettu. (2 Mos. 1. 2, 1—10.)

25. Moses Midianisja.

Koska Moses oli 40 vuoden vanha, meni hän veljeinsä orjuutta katsomaan ja näki Ekyptiläisen lyövän muutamata Jsraeliitaa. Moses kääntyi sinne ja tänne, ja kun hän ei kehtään nähnyt, nousi hän ylös, löi Ekyptiläisen kuoliaaksi ja hautasi hänen jantaan. Faraon sai sen tietää ja tahtoi tappa Mosesen, jonka täytyi paeta Midian maalle, jossa hän tapasi papin, jolla oli poika, nimeltä Jetro, ja 7 tyttärtä. Moses sai hänen tyttärensä Zipporan vaimoksi ja oleskeli Midianisja 40 vuotta. Koska hän kerran paimensi lankonsa Jetroa karjaa Horebin vuoren tykönä, näki hän orjantappura-pensaana, joka paloi eikä kulunut. Koska Moses tahtoi mennä lifemmäksi, puhui Herra hänelle tällä tavoin orjantappura-pensaasta: riisu kentäs pois; sillä se paikka, jolla seisot, on pyhä. **Minä olen Abrahamin, Iakin ja Jakobin Jumala;** minä olen nähnyt minun kansani viheliäisyyden ja kuullut heidän huutonsa; nyt tahdon minä lähettää sinun Faraon tykö, ja sinun pitää viemän minun kansani ulos Ekyptistä. Moses vastasi: minun veljeni eivät taida uskoa, että sinä olet minun lähettänyt. Silloin sanoi Herra: heitä sauvas maahan. Moses teki niin, ja se muuttui kärmeeksi, ja Moses pakeni sen edestä. Herra käski, ja Moses otti sen kiinni pyrstöstä, ja

den blev atter til en Kjæp. Herren gav ham Magt til at gjøre flere Undergjæringer; men Moses undslog sig fremdeles og sagde: det falder mig tungt at tale. Herren svarede: jeg skal sende din Broder Aron til dig; du skal lægge Ordene i hans Mund og han kan tale for dig. Saa drog Moses til Ægypten, mødte Aron paa Veien og gik med ham til Israelliterne og forkyndte dem Herrens Ord. Disse bleve glade og takkede Herren. (2 Mos. 2, 11—4).

26. Udgangen af Ægypten.

Moses og Aron gik til Faraos og sagde: saa siger Jehova, Israels Gud: lad mit Folk fare. Faraos svarede: hvem er denne Jehova, som jeg skal adlyde? Jeg kjenner ham ikke og vil ikke slippe Israel. Nu gjorde Moses de Tegn, som Gud havde givet ham, for Faraos Dine; men Faraos forhærdede sit Hjerte og vilde ikke lade Folket fare. Da sagde Gud til Moses: udræk din Kjæp over Nilen. Moses gjorde saa, og Nilens Vand blev til Blod. Da dette ikke hjalp, sendte Gud 9 andre Landeplager over Ægypten. Den ottende Plage var utallige Græshopper, som lagde sig over Landet og aade Grøden op, og den niende var et tykt Mørke, som varede i 3 Dage; men i Gosen var der ingen Græshopper, og der var det lyst.

Nu bød Herren Moses at sige til Israels Børn: i ethvert Hus skal der i Nat slagtes et Lam, og Blodet skal stryges paa Dørstolperne; Lammet skal steges og spises med usyret Brød og bittere Urter; og I skulle staa med Staven i Haanden, færdige til at drage ud. — Saaledes indstiftede Herren Paasken.

Med Midnatstid gik Herren gennem Ægypten og slog ihjel alle de Førstefødte, fra Faraos til Slavindens første-

se tuli jälleen saavaksi. Herra antoi hänelle voiman tehdä monta ihme-työtä; mutta Moses vielä esteli itseänsä ja sanoi: minulla on kankia puhet. Herra vastasi; minä tahdon lähettää veljes Aronin sinun tykösi; sinun pitää paneman sanat hänen suuhunsa, ja hän taitaa puhua sinun edestäs. Niin matkusti Moses Egyptiin, kohtasi Aronin tiellä ja meni hänen kanssa Israelin lasten tykö ja julisti heille Herran sanat. Net tulivat iloisiksi ja kiittivät Herraa. (2 Mos. 2, 11—4).

26. Uloslähtö Egyptistä.

Moses ja Aron menivät Faraon tykö ja sanoivat: Niin sanoo Jehova, Israelin Jumala: laske minun kansani menemään. Faraao vastasi: kuka on tämä Jehova, jota minun pitää totteleman? En tunne minä häntä, enkä tahdo Israelia päästää. Nyt teki Moses net ihmeet, jotka Jumala oli hänelle antanut, Faraonilmäin edessä; mutta Faraao paadutti sydämensä eikä tahdonut antaa kansan mennä. Silloin sanoi Jumala Moseselle: ojenna sauvas Niilin joen ylitse. Moses teki niin, ja Niilin vesi muuttui vereksi. Kun se ei auttanut, lähetti Jumala 9 muuta vitseä Egyptin ylitse. Kahdeksas vitse oli lukemattomat heinäfirrat, jotka laskeusivat maan ylitse ja söivät kaiken viljan, ja yhdeksäs oli paksu pimeys, joka kesti 3 päivää; mutta Gosenin maassa ei ollut yhtään heinäfirkaa, ja siellä oli valoa.

Nyt käski Herra Mosesen sanoa Israelin lapsille: jokaisessa talossa pitää tänä yönä karitsa teurastettaman, ja veri pitää ovipielille pyhittämän; karitsa pitää paistettaman ja happamattoman leivän ja karvasten yrttein kanssa syötämän; ja teidän pitää seisoman sauva kädessä, valmiina ulos matkustamaan. — Tällä tavalla asetti Herra Pääsiäis juhlan.

Puolen yön aikana meni Herra Egyptin läpitse ja löi kuoliaaksi kaikki esikoiset, aina Faraon esikoisesta niin naisorjan

fødte Søn; men han saa Blodet paa Israels Boliger og gik forbi. Der blev et stort Skrig over hele Egypten, og Faraos drev paa, at Israel skulde fare. Saa drog Egypterne ud af Egypten, 600.000 Mand, som kunde drage ud i Strid, og Moses tog Josefs Ben med. Herren drog foran dem i en Ildstøtte om Natten og i en Skyfælde om Dagen og førte dem mod det Røde Hav. Men Faraos angrede, at han havde ladet Israelterne fare, og satte efter dem med alle sine Stridsvogne og naaede dem ved det Røde Hav. Israelterne knurrede mod Moses og sagde: var der ikke Grave nok i Egypten, at du førte os ud for at dø i Ørkenen? Moses svarede: nu skulle I se Herrens Frelse, og han udstrakte sin Haand, og Vandet stiltes ad, og Israels Børn gik paa det Tørre, medens Vandet stod som en Mur paa høire og venstre Side. Egypterne satte efter dem; men, da de vare midt i det Røde Hav, og Israelterne vare komne over, udtrakke Moses sin Haand, og Vandet strømmede tilbage og begrov Bøgnene og Rytterne i hele Faraos Hær. (2 Mos. 5—14.)

27. Vandringen i Ørkenen.

Israels Børn vare nu komne ind i Arabiens Ørken. Her manglede de Vand og Mad, knurrede mod Moses og ønskede sig tilbage til Kjødgryderne i Egypten. Moses slog paa Klippen med Staven, og der strømmede Vand ud, og til Spise sendte Herren Manna, der hver Morgen laa som Rim over Jorden og smeltede naar Solen gik op.

I den tredie Maaned efter Udgangen af Egypten leirede Israelterne sig ved Sinai Bjerg. 3 Dage derefter var der en tyk Sky over Bjerget, og der hørtes en Lyd som af en stærk Basun. Herren steg i Ild ned paa Bjerget, der bævede saare, og Folket forfærdedes. Derpaa talede Herren saaledes til Folket:

esikoiseen poikaan jaakka; mutta hän näki veren Israelin lasten huoneitten päällä ja meni ohitse. Silloin tuli suuri parkuminen koko Egyptissä, ja Farao hopitti Israelin lapsia lähtemään. Niin Israelin lapset matkustivat ulos Egyptistä, 600,000 miestä, jotka jotaan olivat kelvolliset, ja Moses otti myötänsä Josepin luut. Herra kului heidän edellä tulipatsaassa yöllä ja pilvenpatsaassa päivällä ja vei heitä Punaisista merta kohden. Mutta Farao katui, että hän oli antanut Israelin lapset mennä, ja ajoi heitä takaa kaikilla jota-waunuillaan ja saavutti heidät Punaisen meren tykönä. Israelin lapset napisivat Mosesista vastaan ja sanoivat: eikö Egyptissä ollut kylliksi hautoja, ettäs veit meitä forpeen kuolemaan? Moses vastasi: nyt pitää teidän näkemän Herran pelastuksen, ja hän ojensi kätensä, ja vesi jaksui, ja Israelin lapset kävivät kuivalla, veden kahden puolen seisoesja niinkuin muurin. Egyptiläiset ajoivat heitä takaa; mutta kuin he olivat keskellä Punaisista merta ja Israelin lapset olivat yli tulleet, ojensi Moses kätensä ja vesi tulvasi takaisin ja hufutti koko Faraon sotajoukon vaunut ja ratsasmiehet. (2. Mos. 5—14.)

27. Waellus korvesja.

Israelin lapset olivat nyt tulleet Arabian korpeen. Täällä heiltä puuttui vettä ja ruokaa, he napisivat Mosesista vastaan ja toivoivat takaisin Egyptin lihapatain tykö. Moses löi sauvalla kallioon, ja siitä juoksi vettä, ja ruakki lähetti Jumala Mannaa, joka jokaisena aamuna peitti niinkuin kuura eli yökaste maan ja juli, koska aurinko nousi.

Kolmantena kuukautena jälkeen ulos menon Egyptistä, asettuivat Israelin lapset Sinain vuoren viereen. 3 päivää sen jälkeen oli vuoren päällä pakku pilvi, ja sieltä kuului niinkuin kovan Basunan ääni. Herra astui tulesja alas vuorelle, joka kovasti vapisi, ja kansa peljästy. Sen jälkeen puhui Herra kansalle seuraavalla tavalla:

1. Du skal ikke have fremmede Guder for mig. 2. Du skal ikke tage Herren din Guds Navn forfængelig; thi Herren vil ikke holde den uskyldig, som tager hans Navn forfængelig. 3. Kom ihu, at du helligholder Hviledagen. 4. Hædre din Fader og din Moder, at det kan gaa dig vel, og du maa længe leve i Landet. 5. Du skal ikke slåa ihjel. 6. Du skal ikke bedrive Hor. 7. Du skal ikke stjæle. 8. Du skal ikke sige falsk Vidnesbyrd mod din Næste. 9. Du skal ikke begjære din Næstes Hus. 10. Du skal ikke begjære din Næstes Hustru eller hans Tjener eller hans Pige eller hans Dyr eller hans Aen eller Noget af det, som hører din Næste til. (2 Mos. 16—20).

Siden gav Moses paa Herrens Befaling Love om Gudstjenesten. Han satte Aron til Ypperstepræst, og efter ham skulde hans ældste Søn være det, og saa nedester fra Søn til Søn. Arons øvrige Sønner bleve Præster, og Levis andre Efterkommere eller Leviterne bleve deres Medhjælpere. — Der blev opreist et Tabernakel eller stort Telt, som havde 2 Afdelinger, det Allerhelligste og det Hellige. I det Allerhelligste stod en guldbeslagen Kiste, som kaldtes Bagtens Ark, og en Krukke med Manna. Her maatte kun Ypperstepræsten og det kun een Gang om Aaret komme ind. Det Hellige var for Præsterne. Rundt om Tabernaklet gik Forgaarden, der var uden Tag; den var for Folket. — Den syvende Dag i Ugen var Hviledag eller Sabbat. Der var 3 store Høitider: Paasken til Minde om Udgangen af Ægypten, Pintsjen og Lovsalernes Høitid. Der var flere Slags Offer. Det vigtigste Offer frembares paa den store Forsoningsfest, da Ypperstepræsten gik ind i det Allerhelligste og offrede Blodet af en Dyr og af en Buk for sine og Folkets Synder. (2 Mos. 23—29. 3 Mos. 16).

1. **Si sinun pidä muita Jumalia pitämän minun edessäni.** 2. **Si sinun pidä turhaan lausuman Herran sinun Jumalas nimeä; sillä ei Herra pidä sitä viattomana, jola hänen nimensä turhaan lausuu.** 3. **Muista, ettäs pyhität lepopäivän.** 4. **Kunnioita sinun isääs ja äitiäs, ettäs menestyisit ja kauban eläisit maassa.** 5. **Si sinun pidä tappaman.** 6. **Si sinun pidä huorin tekemän.** 7. **Si sinun pidä varastaman.** 8. **Si sinun pidä väärää todistusta sanoman sinun lähimmäistäs vastaan.** 9. **Si sinun pidä pyhittämän sinun lähimmäises huonetta.** 10. **Si sinun pidä himoitseman sinun lähimmäises vaimoa, eikä hänen palveliatansa, eikä hänen piikaansa, eikä hänen härkäänsä eikä hänen aasiansa eikä mitään fittä, jola sinun lähimmäises oma on.** (2 Mos. 16—20.)

Senjälkeen antoi Moses Herran käskystä lakia Jumalan palveluksesta. Hän pani Aronin ylimmäiseksi papiksi, ja hänen jälkeen piti hänen vanhin poikansa oleman ylimmäinen pappi, ja miin edeskäsin pojasta poikaan. Aronin muut pojat tulivat papeiksi, ja Levin muut jälkeentulevaiset eli Levitat tulivat heidän apulaisiksi. — Tehtiin yksi Tabernakeli eli iso telta, jossa oli 2 osaa, kaikkeinpyhin ja pyhä. Kaikkein pyhimmässä seisoi kullalla silattu arku, jola kutsuttiin Liiton Arkiksi, ja yksi kruuku, jossa oli Mannaa. Tänne sai ylimmäinen pappi ja sen ainoastaan kerran vuodessa tulla sisälle. Pyhä osa oli pappeja varten. Ympäri Tabernakelia oli esikartano, jola oli ilman kattoa; se oli kansaa varten. — Seitsemäs päivä viikossa oli Lepopäivä eli Sabbatti. Suuria Juhlia oli 3: Pääsiäinen muistoksi ulosmenosta Egyptistä, Helluntai ja Lehtimajan juhla. Uhrin olivat monenkaltaiset. Kallitiin uhri edes kannettiin isona Sovinto-juhlana, jolloin Ylimmäinen pappi meni sisälle kaikkein pyhimpään ja uhrasi yhden härjän ja pufin veren omainsa ja kansan syntein edestä. (2 Mos. 23—29. 3 Mos. 16.)

Herren sagde til Moses: stig op til mig paa Bjerget, saa skal jeg give dig Lovens Tavler. Moses var hos Herren i 40 Dage og i 40 Nætter. Og Herren gav ham Lovens tvende Tavler; de vare skrevne paa begge Sider; Skriften var Guds Skrift; den var skreven med Guds egen Finger. — Medens Moses var deroppe, sagde Folket til Aron: gjør os en Gud, som kan gaa foran os; thi Moses kommer ei tilbage. Aron støbte en Guldkalv, og Folket dansede om den. Da Moses kom ned ad Bjerget og fik se Kalven og Dansen, optændtes hans Brede, og han kastede Tavlerne mod Bjerget, saa at de gik i stykker, og han tog Guldkalven og knuste den til Støv og strøede det paa Bækken, som flyder ned ad Bjerget. Derpaa bød han Leviterne at gaa gennem Leiren med draget Sværd, og 3000 bleve dræbte paa samme Dag. Siden gik han atter op paa Bjerget og var der i 40 Dage og i 40 Nætter og aad ikke Brød og drak ikke Vand, og Herren indgrov de 10 Bud i tvende nye Stentavler, som bleve gjemte i Pagtens Ark. (2 Mos. 24. 32. 34)

Israeliterne drog fra Sinai op mod Kanaan, og Moses sendte Speidere ind i Landet. De kom tilbage og meldte: Landet er saare godt; men vi ere som Græshopper mod Jndbyggerne; saa store ere de. Josva og Kaleb, som vare blandt Speiderne, indvendte: vi kunne indtage Landet; thi Herren er med os. Men det hjalp ikke. Folket vilde ikke gaa mod Kananiterne, men vælge en ny Hovedsmand og vende tilbage til Ægypten. Da viste Herrens Herlighed sig i Tabernaklet, og Gud talte saaledes ved Moses: **J skulle vanke i 40 Aar om i denne Orden, indtil Alle, som ved Udgangen af Ægypten vare 20 Aar og derover, ere døde; Zugen, som har seet mine Udere i Ægypten, skal**

Herra sanoi Mooselalle: nouste ylös minun tyköni vuorelle, niin minä tahdon antaa sinulle Lain taulut. Mooses oli Herran tykönä 40 päivää ja 40 yötä. Ja Herra antoi hänelle Lain kaksi taulua, jotka olivat molemmint puolin kirjoitetut; kirjoitus oli Jumalan kirjoitus; se oli kirjoitettu Jumalan omalla formella. — Sillä aikaa kuin Mooses siellä ylhäällä viipyi, sanoi kansa Aronille: tee meille Jumala, joka taitaa edellämme käydä; sillä Mooses ei tule takaisin. Aron valoi kultaisten vasikan, ja kansa hyppäsi sen ympärillä. Koska Mooses tuli vuorelta alas ja sai nähdä vasikan ja hypyn, syytti hänessä viha, ja hän nakasi taulut vuorta vasten, niin että ne menivät kappaleiksi, ja hän otti kulta-vasikan ja survoi sen tomuksi ja piroitti sen ojaan, joka vuorelta alas juoksee. Sen jälkeen käski hän Levittain kulkea läpi leirin sulalla miekalla, ja 3000 tapettiin sinä päivänä. Sitten meni hän jälleen vuorelle ylös ja oli siellä 40 päivää ja 40 yötä ja ei syönyt leipää eikä juonut vettä, ja Herra kaivoi ne 10 käskyt kahteen uuteen kivitauluun, jotka kätkettiin Liiton Arkkiin. (2 Mos. 24. 32. 34.)

Israelin lapset matkustivat Sinain vuorelta ylös Kanaan maata kohden, ja Mooses lähetti tiedustelijat sisälle maahan. Nämät tulivat takaisin ja ilmoittivat: Maa on sangen hyvä; mutta me olemme kuin heinäsiikat asujamein rinnalla; niin koskaat ne ovat. Josua ja Kaleb, jotka olivat tiedustelijain seasssa, inttivät: me taidamme maan valloittaa, sillä Herra on meidän kanssamme. Mutta ei se auttanut. Kanssa ei tahtonut sotia Kanaan asujamia vastaan, mutta valita uusia päemiehiä ja palata takaisin Egiptiin. Silloin näkyi Herran kirkkous Tabernakelissa, ja Jumala puhui näin Mooselalle: **Leidän pitää vaeltaman ympärin korvesa 40 vuotta, siihen asti että kaikki, jotka Egiptistä nolslähteissä olivat 20 vuotiset ja sen yli, ovat kuolleet; ei yksikään, joka minun ihmeeni on nähnyt Egiptissä, pidiä**

komme ind i Kanaan, undtagen Josva og Kaleb. (4 Mosf. 13. 14).

Saa maatte de i 40 Aar vandre om i den forfærdelige Ørken blandt Slanger og paa tørre Steder. Men Herren opholdt dem, saa deres Klæder ikke bleve opslidte og deres Fod ikke hoven. Og dog knurrede de mod Herren og fristede ham mange Gange. Saaledes knurrede de engang over Mangel paa Mad og Drikke. Herren sendte giftige Slanger blandt dem, og Mange døde af deres Bid. Profet ydmygede sig, og Moses gif i Forbøn for det. Herren sagde: gjør en Kobberflange og sæt den paa en Stang. Naar Nogen blev bidt af en Slange, og han da saa hen til Kobberslangen, blev han ilive. (4 Mosf. 21).

Da de 40 Aar vare tilende, vare Israelliterne komne saa nær ved Kanaans Land, at kun Jordans Flod laa imellem. Moses steg op paa Nebo Bjerg, og Herren lod ham see det hele Land og sagde: dette er det Land, som jeg har lovet Abraham, Isak og Jakob og deres Afkom; men du skal ikke komme derind. Der døde Moses, Herrens Tjener, 120 Aar gammel, og Herren begrov ham. Aldrig opstod der en Profet i Israel, med hvem Herren talede saaledes Ansigt til Ansigt. (5 Mosf. 34).

28. Josva.

Herren udvalgte Josva til Anfører efter Moses og sagde til ham: ligesom jeg var med Moses, vil jeg være med dig. Da Israelliterne havde sørget over Moses i 30 Dage, gjorde de sig rede til at gaa over Jordan. Præsterne gif foran med Pagtens Ark; da deres Fødder berørte Floden, strømmede Vandet bort nedenfor og stod stille ovenfor, og Israelliterne

Kanaan maahan tuleman, paitti Jofua ja Kaleb. (4. Moſ. 13. 14.)

Niin täytyi heidän 40 vuotta kulkea ympärin fiinä hirviäſſä korveſſa kärmeitten ſeaſſa ja kuivilla paikoilla. Mutta Herra ylöſpiti heitä, niin ettei heidän vaatteenſa kuluneet pilalle eikä heidän jalkanſa ajettuneet. Ja kuitentkin nurifiivat het Herraa vastaan ja kiuſaſivat häntä monta kertaa. Niin nurifiivat het kerran ruan ja juoman puutetta. Herra lähetti myrkkyllifet kärmeet heidän ſekaan, ja moni kuoli heidän piſtämifestä. Kanſa nöyryytti itſenſä, ja Moſes rukoili ſen puoleſta. Herra ſanoi: tee vaſkikärmet ja pane ſe ſauvan päähän. Koſka joku oli kärmeeltä piſtetty, ja hän ſilloin katſoi vaſkikärmettä, jäi hän henkiin. (4 Moſ. 13. 14.)

Koſka net 40 vuotta olivat kuluneet, olivat Iſraelin lapſet tulleet niin liſelle Kanaan maata, että ainoaſtaan Jordanin virta eroitti ſiitä. Nyt Moſes astui ylös Nebon vuorelle, ja Herra näytti hänelle koko maan ja ſanoi: tämä on ſe maa, jonka olen luvannut Abrahamille, Iſakille ja Jakobille ja heidän ſiemenelle; mutta ſinun ei pidä tuleman ſiihen. Siellä kuoli Moſes, Herran palvelia, 120 vuoden vanhana, ja Herra hautaſi ſ hänen. Ei koſkaan tullut profetaa Iſraeliſſa, jonka kanſſa Herra näin puhui kaſvoista kaſvoihin. (5 Moſ. 34.)

28. Jofua.

Herra valitti Jofuan päämieheksi Moſekſen jälkeen ja ſanoi hänelle: niinkuin minä olen ollut Moſekſen kanſſa, tahdon minä olla ſinun kanſſas. Koſka Iſraelin lapſet 30 päivää olivat Moſeſta murehtineet, valmiſtivat het itſenſä menemään Jordanin poikki. Papiſt menivät edellä Liiton Urfin kanſſa; koſka heidän jalat koſkivat jokeen, juokſi vesi pois alapuolelta ja pſyähätyi ylipuolelle, ja Iſraeliitat

gif over paa det Tørre. Nu holdt Mannaen op, og de aade af Landets Grøde.

Jeriko var en fast Stad; den indtogte Israelliterne uden Sværd og uden Bue. I 6 Dage gif Præsterne med Arken og alt Krigsfolker rundt om Staden 1 Gang hver Dag; men paa den syvende Dag gif de 7 Gange omkring den, og den syvende Gang blæste Præsterne i Basuner, og Folket sfreg; Murene styrtede ned, og Staden blev indtagen. — I 7 Aar overvandt Josva 31 Smaafonger og delte derpaa Landet melleu Israels 12 Stammer. Levi Stamme fik ingen samlet Jordlod, men 48 Stæder rundt om i Landet.

Mange Aar derefter kaldte Josva Israels Stammer sammen og sagde: vælger Eder i Dag, hvem I ville tjene, Herren eller Hedningernes Guder; **jeg og mit Hus ville tjene Herren.** Da sagde Folket: vi ville tjene Herren og høre hans Røst. — Josva døde 110 Aar gammel. (Josvas Bog).

29. Gideon. Jesta. Samson.

Israelliterne tjente Herren, saalænge Josva levede; men da han var død, glemte de Herren, giftede sig med Kanaaniternes Døttre og tjente fremmede Guder. Da op-tændtes Herrens Brede, og han gav dem i Hedningernes Bold. Saa raabte de til Herren, og han opvakte Mænd til at frelse dem, som kaldtes Dommere. (Dom. 2).

En af Dommerne hed Gideon. Midianiternes Haand hvilede tungt paa Israel, da Herrens Engel kom til Gideon, som stod og tærskede Hvede, og bød ham at frelse Israel. Gideon sfikkede Sendebud til Stammerne, og der mødte 32,000 Mand. Men Herren sagde: der er formeget Folk; Israel kunde rose sig og sige:

menivät kuivaa myöten yli. Ryt loppui Manna, ja het söivät maan hedelmästä.

Seriko oli varustettu kaupunki; sen valloittivat Israelit ilman miekatta ja joutsetta. Ruutena päivänä kuljit papit Arkin kanssa ja kaikki sotaväki kaupungin ympäri 1 kerran joka päivä; mutta seitsemäntenä kulkivat het 7 kertaa sen ympäri, ja seitsemännellä kerralla puhalsivat papit basuneilla, ja kansa huusi; muurit kaatuivat ja kaupunki valloitettiin. — Seitsemäsä vuodesä voitti Josua 31 pientä kuningasta ja jakoi senjälkeen maan Israelin 12 sukukunnan välille. Levin suku ei saanut yhtään konnaista maanosaa, mutta 48 kaupunkia ympäri maata.

Monta vuotta senjälkeen kutsui Josua Israelin sukukunnat kokoon ja sanoi: valitkaat itsellenne tänä päivänä, ketä te palvelta tahdotte, Herraa eli pakanoitten jumalia; **minä ja minun huoneeni tahdomme Herraa palvelta.** Silloin sanoi kansa: me tahdomme Herraa palvelta ja hänen ääntänsä kuulla. — Josua kuoli 110 vuoden vanhana (Josuan kirja.)

29. Gideon. Jefta. Samson.

Israelin lapset palvelivat Herraa niin kauan, kuin Josua eli; mutta kuin hän oli kuollut, unehuttivat he Herran, naivat Kananealaisten tyttäriä ja palvelivat vieraita Jumalia. Sentähden syttyi Herran viha, ja hän antoi heidät pakanoitten valtaan. Silloin huusivat he Herran tykö, ja hän herätti miehiä, jotka kutsuttiin Tuomarit, heidän pelastukseksi. (Tuom. 2.)

Yksi Tuomareista nimitettiin Gideon. Midianiittain käsi oli raskas Israelin yli, koska Herran Enkeli tuli Gideonin tykö, joka seisoi nisuja puimassa, ja käski hänen pelastaa Israelin. Gideon lähetti sanansaattajat sukukunnille, ja 32,000 miestä kokoontui. Mutta Herra sanoi: väkeä on kovin paljon; Israel taitaisi ylistää itseänsä sanoden:

min egen Haand har frelst mig; lad derfor udraabe: enhver, der er ræd, kan vende hjem. Da drog 22,000 hjem, og 10,000 bleve tilbage. Herren sagde: der er endnu for meget Folk; udvælg dig 300 Mand. Gideon udvalgte 300 Mand, som han delte i 3 Hobe, og gav hver Mand en Trompet og en tom Krukke med en Fakkell i. Midt om Natten gik han med dem til Midianiternes Leir, hvor de blæste i Trompeterne, sloge Krukkerne itu og spingede Faklerne. Midianiterne skrege og flyede; Herren vendte den enes Sværd mod den anden, og Gideon forfulgte dem. (Dom. 6—8).

En anden Dommer hed Jesta. Da han drog ud mod Fienden, lovede han at ofre til Herren den Første, der gik ham imøde fra hans Hus, naar han kom hjem med Seier. Han kom hjem med Seier, og hans Datter, hans eneste Barn, gik ham imøde med Trommer og med Dans. Jesta sønderrev sine Klæder, men gjorde med hende efter sit Løfte, og Israels Piger begræd Jestas Datter hvert Aar i 4 Dage. (Dom. 11).

Da Filisterne plagede Israels Børn, sendte Herren dem en Frelser i Samson. Han slog Filisterne Gang paa Gang; thi Herren havde givet ham saadan Styrke, at han med bare Hænder søndersled en ung Løve, der brølende kom imod ham. Men han lod sig daare af en Kvinde, som hed Dalila, der affaar hans 7 Lokker, hvori hans Styrke laa, og overgav ham til Filisternes Fyrster. Disse stak hans Dine ud og satte ham til at male Korn. Engang, da de vare samlede i Afguden Dagens Tempel til en stor Fest, hentede de Samson for at spotte ham. Hans Haar var voxet og hans Styrke var kommen tilbage, Templet var bygget paa Stolper. Samson had

oma käteni on minun pelastanut; anna sentähden julistaa: jokainen joka pelkää, saapi palata kotia. Silloin 22,000 palašivat kotia, ja 10,000 jäivät. Herra sanoi: vieläfin on liiaksi väkeä; valitse itselles 300 miestä. Gideon valitsi 300 miestä, jotka hän jakoi 3 joukkoon, ja antoi joka miehelle sotatorven ja yhden tyhjän saviastian ja tulisoiton sen sisään. Kesellä yötä meni hän heidän kanssa Midianiittain leiriin, jossa he puhalsivat sotatorviin, löivät saviastiat halki ja heiluttivat tulisoittoja. Midianiitat huusivat ja pakenivat; Herra käänsi heidän miekkansa toisen toistanja vastaan, ja Gideon ajoi heitä takaa (Tuom. 6—8.)

Erään toisen Tuomarin nimi oli Jesta. Koska hän lähti ulos vihollista vastaan, lupasi hän uhrata Herralle ensimmäisen, joka hänen talostansa tuli häntä vastaan, jos hän voitolla tuli kotia. Hän tuli kotia voitolla, ja hänen tyttärensä, hänen ainoa lapsensa, tuli häntä vastaan trumpuilla ja hypyllä. Jesta repäisi vaatteensa rikki, mutta teki hänen kansjansa niinkuin oli luvannut, ja Israelin tyttäret itkivät Jestan tytärtä joka vuosi 4 päivää. (Tuom. 11.)

Koska Filistealaiset vaivasivat Israelin lapsia, lähetti Herra heille pelastajaksi Samsonin. Kerran toisensa perästä voitti hän Filistealaiset; sillä Herra oli hänelle senkaltaisen voiman antanut, että hän sulin käsin repi rikki nuoren jalopeuran, joka kiljuen tuli häntä vastaan. Mutta hän antoi itsensä vietellä muutamalta vaimolta, jonka nimi oli Dalila, ja joka poikki leikkasi 7 hänen hiussuortuista, joissa hänen voimansa oli, ja ylönantoi hänen Filistealaisten ruhtinoille. Nämät puhkasivat hänen filmänsä ja panivat hänen jyviä jauhamaan. Kun he kerran olivat koossa epäjumalan Dagonin templissä suurta juhlaa pitämässä, tuottivat he Samsonin, häntä pillataksensa. Hänen hiuksensa olivat kasvaneet ja hänen voimansa oli palannut. Templi oli patšaille rakennettu. Samson ru-

til Herren, greb om de to Stolper i Midten og bødiede sig med Kraft. Templet styrtede overende og begrov Samson med hans Fiender. (Dom. 13—16).

30. Rut.

Paa den Tid, Dommerne styrede Jsrael, var der Dyr-tid i Landet, og en Mand drog fra Betlehem til Moabiternes Land med sin Hustru Noomi og sine to Sønner. Manden døde, og Sønnerne giftede sig der med moabitiske Kvinder, Orpa og Rut. Da 10 Aar vare forløbne, vare ogsaa begge Sønnerne døde, og Noomi gjorde sig rede for at vende tilbage til sine Fædres Land. Orpa og Rut fulgte hende. Paa Beien sagde Noomi: vender tilbage, mine Døttre! Herren gjøre mod Eder, som I have gjort mod de Døde og mod mig. Orpa vendte tilbage; men Rut sagde: dit Folk skal være mit Folk, og din Gud skal være min Gud; kun Døden skal skille os ad. Da reiste de sammen og kom til Betlehem. Det var just i Kornhøstens Tid, da Rut gik ud for at sanke Aa og kom paa en rig Mand's Ager, som hed Boas. Da Boas fik at vide, at det var Rut, som havde fulgt Noomi, sagde han til Høstfolkene: lader Aa falde ned paa Marken, at hun kan sanke des flere. Og til Rut sagde han: tørster du, saa kom hid og drik, og hungrer du, saa kom hid og spis af mit Brød. Rut sagde: hvorledes har jeg, som er fremmed, fundet Naade for dine Dine? Boas svarede: jeg har hørt, hvad du har gjort for din Svigermoder: du har forladt Fader og Moder og er gaact til et Folk, som du ikke kjendte. Jsraels Gud, under hvis Vinger du kom for at søge Ly, lønne dig for din Gjerning! Da Høsten var forbi, ægtede Boas Rut, og hun fødte en Søn, der blev kaldet Obed; Obed var Jsais Fader, og David var Jsais Søn. (Ruts Bog).

koili Herran tykö, tarttui kahteen keskimmäisen patsaaseen ja nojauti voimallisesti. Templi kufistui ja hautasi Samsonin ynnä hänen vihollisinsä. (Tuom. 13—16.)

30. Rut.

Sinä aikana, koska Tuomarit Israelia hallitsivat, oli kallis aika maassa, ja muutama mies Betlehemistä matkusti vaimonsa Noomin ja kahden poikansa kanssa Moabittain maalle. Mies kuoli ja pojat naiivat kaksi Moabittalaista vaimon puolta, Orpa ja Rut. Kymmenen vuoden kuluttua olivat myös molemmat pojat kuolleet, ja Noomi hankitsi itseensä palajamaan isäinsä maalle. Orpa ja Rut seurasivat häntä. Matkalla sanoi Noomi: palatkaat, tyttäreni! Herra tehköön teille, niinkuin te olette tehneet vainajille ja minulle. Orpa palasi; mutta Rut sanoi: sinun kansas on oleva minun kansani, ja sinun Jumalas on oleva minun Jumalani; yksin kuolema pitää meitä eroittaman. Niin matkustivat he yhdessä ja tulivat Betlehemiin. Se oli juuri ohran leikkuu aika, ja Rut meni ulos tähkäpäitä kotoamaan ja tuli muutaman rikkaan mieherpellolle, jonka nimi oli Boas. Koska Boas sai tietää, että hän oli Rut, joka Noomia oli seurannut, sanoi hän leikkuväelle: antakaat tähkäpäitä pudota maahan, että hän taitaa koota sitä ufiampia. Ja Rutille sanoi hän: jos sinä janoot, niin tule tänne juomaan, ja jos sinulla nälkä on, niin tule tänne minun leipääni syömään. Rut sanoi: kuinka minä, joka muukalainen olen, olen armon löytänyt sinun filmisjäs? Boas vastasi: minä olen kuullut, mitä anopilles tehnyt olet; sinä olet ylönantanut isän ja äidin ja muuttanut kansan tykö, jota et tuntenut. Israelin Jumala, jonka siipein varjon alla suojaa olet tullut hakemaan, palkittoon sinua työs edestä. Kuin syky oli kulunut, nai Boas Rutin, ja tämä synnytti pojan, joka nimitettiin Obed; Obed oli Isain isä, ja David oli Isain poika. (Rutin kirja.)

31. Eli og Samuel.

Eli var Ypperstepræst og Dommer. Han havde 2 Sønner, der vare faare ugudelige og han straffede dem ikke.

Drengen Samuel blev opdragen hos Eli og sov i Herrens Tabernakel. En Nat raabte Herren paa Samuel, og Samuel, der endnu ikke kjendte Herren, løb til Eli; men Eli svarede: jeg kaldte ikke paa dig, gaa hen og læg dig igjen. Herren raabte endnu tvende Gange paa Samuel, som hver Gang løb hen til Eli. Da skjønte Eli, at det var Herren, som kaldte paa Samuel, og sagde: naar der atter kaldes paa dig, saa svar: tal, Herre! din Tjener hører. Samuel gik hen og lagde sig paa sit Leie; Herren kom og raabte fjerde Gang paa Samuel, som svarede efter Elis Ord. Nu lød Herrens Røst: **fordi Eli saa, at hans Sønner vare ugudelige, og dog ikke straffede dem, vil jeg sende Ulykke over Eli og hans Hus.** Da Eli om Morgenens fik at vide, hvad Herren havde forkyndt, sagde han: **han er Herren, han gjøre, hvad der er godt i hans Dine!**

Der blev Krig med Filisterne, og Israelliterne bleve slagne. Saa hentede de Arken til Beiren; men de bleve atter slagne, og Arken blev tagen af Filisterne. Eli var nu 98 Aar og havde sat sig paa en Stol og saa henad Beien; thi han var bekymret for Guds Arf. En, der var flygtet fra Slaget kom og meldte: **Israel er slaget, dine Sønner ere faldne, og Guds Arf er tagen.** Da han hørte det om Guds Arf, faldt han baglænds ned og brækkede Halsbenet og døde. — Filisterne toge Arken og satte den i Dagens Tempel. Men, da der udbrød Sygdom i deres Land, sendte de Arken tilbage og skikkede Gaver med. (1 Sam. 1—6).

41. Eli ja Samuel.

Eli oli ylimmäinen pappi ja tuomari. Hänellä oli 2 poikaa, jotka olivat sängen jumalattomat, ja ei hän heitä rangaisnut.

Poika Samuel kasvatettiin Elin tykönä ja nukkui Herran Tabernakelisssa. Muttamana yönä kutsui Herra Samuelia, ja Samueli, joka ei vielä tuntenut Herraa, juoksi Elin tykö; mutta Eli vastasi: en ole minä sinua kutsunut, mene pois ja pane jälleen maata. Herra kutsui vielä kaksi kertaa Samuelia, joka kunakin kertana juoksi Elin tykö. Silloin huomautti Eli, että se oli Herra, joka kutsui Samuelia, ja sanoi: koska vielä kutsutaan sinua, niin vastaa: puhu, Herra! palvelias kuulee. Samuel meni pois ja laskeusi vuoteelleen; Herra tuli ja kutsui neljännen kerran Samuelia, joka vastasi Elin sanain mukaan. Nyt kuului Herran ääni: **sentähden että Eli näki poikainsa jumalattomunden, ja ei rangaisnut heitä, tahdon minä lähettää onnettomunden Elin ja hänen huoneensa ylitse.** Kun Eli aamulla sai tietää, mitä Herra oli julistanut, sanoi hän: **hän on Herra, hän tehlöön, mikä hyvä on hänen silmäinsä edessä!**

Sota syttyi Filistealaisia vastaan, ja Israelin lapset voitettiin. Niin toivat he Arkin leiriin; mutta he voitettiin uudestaan, ja Arkki otettiin Filistealaisilta. Eli oli nyt 98 vuoden vanha ja oli istunut istuimelle ja katsoi tielle käsin; sillä hän huolehti Jumalan Arkkia. Muutama, joka oli paennut tappelusta, tuli ja ilmoitti: **Israel on voitettu, sinun poikas ovat kaatuneet, ja Jumalan Arkki on otettu.** Kun hän kuuli tämän Jumalan Arkkista, lankei hän alas takaperin, taittoi niskaluunsa ja kuoli. — Filistealaiset ottivat Arkin ja panivat sen Dagonin templiin. Mutta kuin tauti alkoi liikkua heidän maassa, lähettivät he Arkin takaisin ja lähettivät myös lahjoja. (1 Sam. 1—6.)

Samuel var den sidste Dommer. Han drog omkring i Landet og dømte og var æret af Folket. Da han blev gammel, satte han sine 2 Sønner til at dømme; men de vandrede ikke i Faderens Beie og folgte Ketten for Penge. Saa gif Folkets Ældste hen og sagde til Samuel: sæt en Konge over os, som kan være vor Dommer og føre vore Krige. Dette syntes Samuel ilde om; men Herren sagde til ham: lyd Folkets Røst; thi det har ikke forkastet dig; men mig har det forkastet og vil ikke længere have mig til Konge. Og Herren sagde videre til Samuel: imorgen vil jeg sende dig en Mand af Benjamin; ham skal du salve til Fyrste over mit Folk. Dagen efter saa Samuel Saul, Kis's Søn, af Benjamin. Ingen i Israël var skjønnere end Saul, og han var et Hoved høiere end Andre. Herren sagde til Samuel: der er Mandeu, som jeg talede om. Og Samuel førte ham ind i sit Hus, tog en Oliekrukke og gjød Olien over hans Hoved og sagde: nu har Herren salvet dig til Konge over sit Folk. Paa denne Dag kom Herrens Mand over Saul, og Herren gav ham et nyt Hjerte. Nu holdt Samuel op at være Dommer. (1 Sam. 7—10).

32. Saul.

Saul var tapper og slog Fienden; men han vilde ogsaa have sin egen Villie frem og viste sig uldydig mod Herrens Lov. Derfor sagde Samuel til ham; **dit Kongedømme skal ikke bestaa; thi Herren har udsøgt sig en Mand efter sit Hjerte til at være Fyrste over hans Folk.** Og Herren sagde til Samuel: fyld dit Horn med Olie og gaa til Betlehem og salv David, Isais yngste Søn, til at blive Konge efter Saul. Og Samuel gif og salvede David, og

Samuel oli viimeinen Tuomari. Hän kulti ympäri maata ja tuomitsi, ja kansa kunnioitti häntä. Koska hän vanhaksi tuli, pani hän 2 poikaansa tuomitsemaan; mutta he eivät vaeltaneet isänsä tietä ja möivät oikeuden rahan edestä. Silloin menivät kansan vanhimmat ja sanoivat Samuelille: pane kuningas meidän ylitsemme, joka taitaa olla meidän tuomarimme ja käydä meidän sotia. Tämä oli Samuelin mielestä paha; mutta Herra sanoi Samuelille: tottele kansan ääntä; sillä ei se ole sinua hyljännyt; mutta minun on se hyljännyt ja ei tahdo pitemmältä pitää minua kuninkaanaan. Ja Herra sanoi vielä Samuelille: huomenna tahdon minä lähettää sinun tykösi yhden miehen Benjamin sukukunnasta; häntä pitää sinun voiteleman ruhtinaaksi minun kansan ylitse. Seuraavana päivänä näki Samuel Saulin, Kisin pojan, Benjaminin sukukunnasta. Ei kukaan Israelissa ollut Saulia kauniimpi, ja hän oli päättä pitempi muita. Herra sanoi Samuelille: tuossa on se mies, josta minä puhuin. Ja Samuel vei hänen huoneensa, otti öljykruukun ja vuodatti öljyä hänen pänsä yli ja sanoi: nyt on Herra sinun voidellut kuninkaaksi kansansa ylitse. Sinä päivänä tuli Herran henki Saulin yli, ja Herra antoi hänelle uuden sydämen. Nyt lakkasi Samuel Tuomarina olemasta. (1 Sam. 7—10.)

32. Saul.

Saul oli urhollinen ja voitti vihollisen; mutta hän tahtoi myös omaa tahtoansa noudattaa ja oli Herran laille tottelematoin. Sentähden sanoi Samuel hänelle: **sinun kuninkaana valtas ei pidä olemassa pyyhäisen; sillä Herra on hakenut itsellensä miehen sydämensä jälkeen olemaan ruhtinaana hänen kansansa ylitse.** Ja Herra sanoi Samuelille: täytä sarves öljyllä ja mene Betlehemiin ja voitele David, Isain nuorin poika, kuninkaaksi Saulin jälkeen. Ja Samuel meni ja voiteli Davidin, ja siitä

Herrens Aand kom fra den Dag over David. Men Herrens Aand veg fra Saul, og en ond Aand fra Herren forfærkede ham saare. Hans Tjenere hentede David, der forstod at spille paa Harpe. Naar den onde Aand kom over Saul, spillede David paa Harpen, og det blev godt med Saul, og den onde Aand veg fra ham. (1 Sam. 11—16).

33. David og Goliath.

Der var atter Krig med Filisterne. Blandt dem var en vældig Kjempe, Goliath, der i 40 Dage gik foran Leiren og haaned Israelliterne, fordi ingen vovede at gaa mod ham. Kongens Datter blev lovet den, der fældede Kjempen. Da David kom til Leiren og fik dette at vide, tilbød han sig at gaa mod ham. Saul indvendte: du er ung; men han er Stridsmand fra sin Ungdom af. David svarede: engang, medens jeg vogtede min Faders Smaakvæg, kom en Løve og en Bjørn og toge et Lam: men jeg gik imod dem, dræbte dem og frelste Lammet. Herren, som friede mig fra Løven og Bjørnen, vil frie mig fra denne Filister. Saul sagde da: gaa, og Herren vil være med dig. David tog sin Kjæp og sin Slynge og 5 glatte Stene af Bækken og gik mod Goliath, der raabte: er jeg en Hund, at du kommer mod mig med en Kjæp? David svarede: **du kommer mod mig med Sværd og med Spyd; men jeg kommer mod dig i den Herre Zebaoths Navn.** Derpaa lagde han en af Stenene i Slingen og kastede den i Kjempens Bande, saa han faldt til Jorden. David løb til og trak Filisterens Sværd af Skeden og afhug hans Hoved. David blev nu sat over Hæren og fik senere Sauls Datter tilagte. Og Jonatan, Sauls Søn, elskede David som sin egen Sjæl. (1 Sam. 17).

päivästä tuli Herran henki Davidin ylitse. Mutta Herran henki ylönantoi Saulin, ja yksi paha henki Herralta peljätti häntä kovasti. Hänen palveliansa noutivat Davidin, joka taifi harppua soittaa. Koska se paha henki tuli Saulin ylitse, soitti David harppua, ja Saul parani, ja se paha henki pakeni hänen tyköä. (1 Sam. 11—16.)

33. David ja Goliat.

Taasen oli jota Filistealaisia vastaan. Heidän seasjansa löytyi muuan iso sankari, Goliat, joka 40 päivää kävi leirin eteen ja pilkkasi Israelin väkeä, sen vuoksi ettei yksikään uskaltanut sotia häntä vastaan. Runinkaan tytär luvattiin sille, joka sankarin voittaisi. Koska David tuli leiriin ja sai sen tietää, tarjousi hän tappeluun. Saul intti: sinä olet kovin nuori; mutta hän on uros nuoruudestaansa saakka. David vastasi: kerran, koska isäni lampaita paimensin, tuli jalopeura ja karhu ja ottivat karitsan; mutta minä menin niitä vastaan, tapoin ne ja pelastin karitsan. Herra, joka minun jalopeurasta ja karhusta pelasti, pelastaa minun myös tästä Filistealaisesta. Saul janoi silloin: mene, ja Herra olkoon sinun kansas! David otti sauvasa ja linkonsa ja 5 filitätä kiveä ojasta ja meni Goliatia vastaan, joka huusi: olenko minä koira, ettäs tulet minua vastaan sauvalla? David vastasi: **sinä tulet minua vastaan miekalla ja keihäällä; mutta minä tulen sinua vastaan sen Herran Zebaotin nimesjää.** Senjälkeen pani hän yhden kivistä linkoon ja heitti sen sankarin otsaan, niin että hän maahan kaatui. David juoksi hänen tykönsä, veti Filistealaisen miekan tupesta ja hakkasi poikki hänen päänsä. Nyt pantiin David sotaväen päällysmieheksi ja sai myöhemmin Saulin tyttären avioksensa. Ja Jonatan, Saulin poika, rakasti Davidia niinkuin omaa sieluansa. (1 Sam. 17.)

34. Saul forfølger David. Saul døer.

Da David kom tilbage fra Seiren over Goliath, sang Kvinderne: Saul slog 1000, men David slog 10,000. Herover fik Saul et ondt Die til David og blev hans Fiende alle Dage. 2 Gange kastede han sit Spyd efter David for at spidde ham til Væggen, medens han stod og spillede for ham. Saa maatte David flygte og vanke om fra Sted til Sted; thi Saul var efter ham. Da David engang havde skjult sig inde i en Hule, kom ogsaa Saul ind i samme Hule. David vilde ikke lægge Haand paa Herrens Salvede, men gik blot hen og skar et Stykke af hans Kappe. Da Saul var gaaet ud af Hulen, gik David ogsaa ud og viste ham Stykket. Saul græd og sagde: du er bedre end jeg; thi du gjengjælder Dndt med Godt, og Saul gik til sit Hus. Alligevel drog han atter ud for at søge efter David. Medens han og hans Folt laa og sov, gik David hen til hans Leie og borttog hans Spyd og hans Vandkrukke. Da Saul saa, at David anden Gang havde skaanet hans Liv, raabte han: kom tilbage, min Søn, David! jeg vil ikke gjøre dig mere Dndt; men David gik og blev i Filisternes Land til Sauls Død.

Der holdtes et stort Slag med Filisterne. Saul var faaret og Jonatan var falden. Da sagde Saul til sin Vaabendrager: stik dit Sværd gennem mig; da denne ei vovede at lægge Haand paa Herrens Salvede, satte han selv Sværdet mod Bryttet og faldt derpaa. David digtede en deilig Klagesang over Saul og over Jonatan. (1 Sam. 18—31. 2 Sam. 1).

35. David bliver Konge.

(1055 Aar før Kristi Fødsel.)

Da Saul var død, blev David Konge og styrede Riget i 40 Aar. Han førte Bagtens Ark med

34. Saul vainoo Davidia. Saul kuolee.

Kuin David Goliatin voitettua palasi, lauloivat vaimot: Saul löi 1000, mutta David löi 10,000. Tästä jai Saul pahan filmän Davidia kohtaan ja tuli hänen alinomaiseksi viholliseksi. 2 kertaa heitti hän keihäänsä Davidin perään häntä seinään kiini syöstääksensä, koska hän seisoi ja soitti hänen edessänsä. Niin täytyi Davidin paeta ja kuljessella paikasta paikkaan; sillä Saul ajoi häntä takaa. Koska David kerran oli kätkenyt itsensä yhteen luolaan, tuli myös Saul samaan luolaan. David ei tahtonut kantaa käsiä Herran voideltun päälle, mutta meni ja leikkasi kappaleen hänen vaatteestaan. Koska Saul oli mennyt ulos luolasta, meni myös David ulos ja näytti hänelle kappaleen. Saul itki ja janoi: sinä olet parempi kuin minä; sillä sinä maksat pahan hyvällä, ja Saul meni kotiansa. Kuitenkin lähti hän vielä Davidia etsimään. Koska hän ja hänen väkensä nuffuivat, meni David hänen vuoteensa tykö ja otti pois hänen keihäänsä ja veijastian. Koska Saul näki, että David toisen kerran oli jäästännyt hänen henkensä, huusi hän: tule takaisin, poikani David! en tahdo enään tehdä pahaa sinulle; mutta David meni pois ja oli Filistealaisten maassa Saulin kuolemaan asti.

3jo tappelu tapahtui Filistelaisia vastaan. Saul oli haavoitettu, ja Jonatan oli kaatunut. Silloin janoi Saul aseensa kantajalle: pistä miekka minun läpitse; koska tämä ei uskaltanut kantaa käsiä Herran voideltun päälle, pani hän itse miekan rintaansa vastaan ja lankeusi sen päälle. David teki kauniin valitusvirren Saulin ja Jonatanin yli. (1 Sam. 18—31. 2 Sam. 1.)

35. David tulee kuninkaaksi.

(1055 vuotta ennen Kristuksen syntymätä.)

Koska Saul oli kuollut, tuli David kuninkaaksi ja hallitsi valtakuntaa 40 vuotta. Hän vei liiton arkkin Jeru-

Sang og Dans op til Jerusalem og boede selv der. Mod sit hele Folk gjorde han Net og Skjel, og han kom Jonatan ihu og sagde til hans Søn: jeg giver dig alle Sauls Jorder, og du skal daglig spise ved mit Bord. Han var Israels Lys og lifligste Sanger og digtede mange deilige Salmer, som findes i Salmernes Bog i Bibelen, og **taler i flere af dem om Messias eller den Frelser, som skulde komme.** Han overvandt Folkeslagene, som boede rundt omkring og var saare mægtig. (2 Sam. 2—9.)

36. Davids Brode.

Medens Joab krigebe mod Ammoniterne, saa David en Aftenstund fra Taget af sit Hus Batseba, Urias's Hustru, som badede sig. Han lod hende hente og bedrev Hor med hende, og sendte Brev til Joab, at han skulde stille Urias der, hvor Striden var farligst, og lade ham falde for Ammoniternes Haand. Joab var sin Herre lydlig, og Urias blev dræbt. Da David fik Joabs Bud herom, sagde han: Sværdet fortærer her og der. Da Sørgetiden var forbi, tog han Batseba til Hustru. **Men den Gjerning, som David havde gjort, var ond i Herrens Dine.**

Herren sendte Profeten Natan til David, og han fortalte: der boede to Mænd i en Stad; den ene var rig, og den anden var fattig. Den Rige havde stort Kvæg og smaat Kvæg i Mængde; men den Fattige havde kun et eneste Lam, der aad af hans Haand og drak af hans Bæger og laa i hans Skjød og var ham som en Datter i Huset. Da en Vandringsmand kom til den Rige, sparede han sit store og sit smaae Kvæg og tog den Fattiges eneste Lam og beredte det for den Fremmede. Da optændtes Davids Brede, og han udbrød: den Mand, der har gjort dette, er et Dødens Barn, og Lammet skal han betale firedobbelt.

jalemiin laululla ja hypyllä ja asui itse siellä. Kaikkei kansaansa kohden teki hän oikeuden ja kohtuuden, ja hän muisti Jonatania ja sanoi hänen pojallensa: minä annan sinulle kaikki Saulin maatilat, ja sinun pitää joka päivä syömän minun pöydältäni. Hän oli Iisraelin valkeus ja paras veisaaja ja sepitti monta ihanata psalmia, jotka löytyvät Psaltari raamatussa pipliasa, **ja puhuu monessa niistä Messiauksesta eli siitä vapautajasta, joka tuleman piti.** Hän voitti kansat, jotka ympärin asuivat, ja oli fangen voimallinen. (2 Sam. 2—9.)

36. Davidin rikos.

Joabin sotiesä Ammoniittain kanssa, näki David muutama iltahetkenä huoneensa katolta Batseban, Urian vaimon, joka itseänsä pei. Hän antoi tuoda hänen ja teki huorin hänen kanssansa, ja lähetti kirjan Joabille, että hänen piti asettaa Urian sinne, jossa tappelu oli vaarallisin, ja antaa hänen tapettaa Ammoniittain käden kautta. Joab totteli herraansa, ja Urias tapettiin. Koska David sai Joabin sanan tästä, sanoi hän: miekka syö sekä siellä että täällä. Koska murheen aika oli kulunut, otti hän Batseban vaimoksensa. **Mutta se työ, jonka David tehnyt oli, oli paha Herran silmissä.**

Herra lähetti profeeta Natanin Davidin tykö, ja hän jutteli: kaksi miestä asui samassa kaupungissa; toinen oli rikas ja toinen köyhä. Rikkaalla oli paljon sekä isoja että pientä karjaa; mutta köyhällä oli yksi ainoa lammaskas, joka söi hänen kädestä ja joi hänen pikarista ja makasi hänen helmasansa ja oli niinkuin tytär huoneessa. Koska muutama matkamies tuli sen rikkaan tykö, säästi hän ison ja pienen karjansa ja otti sen köyhän ainokaisen lampaan ja valmisti sen ruokki vieraalle. Silloin syttyi Davidin viha ja hän uhkasi: se mies, joka sen on tehnyt, on fuoleman oma, ja lampaan pitää hänen neljänkertaisesti

Natan svarede: du er Manden! Urias har du dræbt ved Ammonitens Sværd, og hans Hustru har du taget tilagte. David ydmygede sig for Herren og sagde: Gud! skab i mig et rent Hjerter og forny en stadig Mand inden i mig. Du har ikke Lyst til Slagtoffer, ellers vilde jeg have givet dig det; i Brændoffer har du ikke Behag. Ofre for Gud er en sønderbrudt Mand; et sønderbrudt og sønderknust Hjerter vil du, o Gud! ikke foragte. Og Herren tilgav ham, dog skulde den Søn, som Batseba, havde født ham, snarlig dø, og megen Sorg kom over David paa hans gamle Dage. (2 Sam. 11. 12.)

37. Absalons Oprør.

Absalon, Davids Søn, var den skønneste Mand i Israël; der var ikke Lyde paa ham fra Fodsaalen til Tæsen. Skjønt Faderen elskede ham saare, vilde han dog gjøre sig til Konge i hans Sted. Han stillede sig ved Beien, og, naar Rogen kom og vilde falde ned for ham, tog han ham i Favn og kyssede ham og stjal Israëls Hjerter fra sin Fader David. Han gjorde Forbund med Akitofel, Davids Raadgiver, og rykkede med en Hær mod Jerusalem, og David maatte flygte for sin Søn. Akitofel raadede Absalon til strax at sætte efter Faderen; men Husai, Davids Ben, raadede ham til at bue, indtil han fik samlet en større Hær. Herren, der vilde føre Ulykke over Absalon, styrede det saa, at han forkastede Akitofels gode Raad, og Akitofel gif hen og hængte sig. David fik Tid til at samle en Hær, over hvilken han satte Joab, og bød: farer lempelig med den unge Mand! Der blev et stort Slag i en Skov; Absalon maatte flygte og kom under en Eg, i hvis Grene hans Hoved blev siddende fast. Dyret, som han red paa, løb bort, og han hang mellem Himmel og Jord. Joab løb derhen

maksaman. Natan vastasi: sinä olet se mies! Urian olet Ammoniittain miehen kautta tappanut, ja hänen vaimonsa olet aviohjes ottanut. David nöyryytti itsensä Herran edessä ja janoi: Jumala! luo minussa puhdas sydän ja uubista minussa vaka henki! Et sinä mielisty tappouhriin, muutoin minä sen sinulle antaisin; poltto uhria et sinä hyväksy. Uhri Jumalan edessä on särjetty henki; särjettyä ja muserttua sydäntä et sinä, o Jumala! tahdo ylönkatsoa. Ja Herra antoi hänelle anteeksi; kuitenkin piti se poika, jonka Batsaba oli hänelle synnyttänyt, kuoleman kohta, ja paljon murhetta sai David vanhoilla päivillensä. (2 Sam. 11. 12.)

37. Absalonin kapina.

Absalon, Davidin poika, oli kauniin mies Israelisja; ei hänessä ollut virhettä kiireestä kantapäihin. Vaikka isä häntä paljon rakasti, tahtoi hän kuitenkin tehdä itsensä kuninkaaksi hänen siaan. Hän asettui tien viereen, ja koska joku tuli ja tahtoi maahan langeta hänen eteensä, syleili hän sitä ja suuteli sitä ja varasti Israelin sydämen ifältänsä Davidilta. Hän teki Davidin neuvonantajan Akitoffelin kanssa liiton, ja lähestyi sotajoukon kanssa Jerusalemia vastaan, ja Davidin täytyi paeta poikansa edestä. Akitoffel neuvoi Absalonia heti ajamaan isän perään; mutta Hujai, Davidin ystävä, neuvoi häntä odottamaan siihen asti, että hän oli koonnut isomman sotajoukon. Herra, joka tahtoi saattaa Absalonia onnettomuuteen, johdatti asian niin, että hän hylkäsi Akitoffelin hyvän neuvon, ja Akitoffel meni pois ja hirtti itsensä. David sai aikaa koota sotajoukon, jonka yli hän pani Joabin päämieheksi ja käski: menetelkää siiviästi nuoren miehen kanssa! Iso tappelu syntyi muutamassa metsässä; Absalonin täytyi paeta ja tuli yhden tammipuun alle, jonka okiin hänen päänsä tarttui kiinni. Eläin, jonka päällä hän ratsasti, juoksi pois, ja hän rippui taivaan ja maan välillä. Joab juoksi sinne

og gjennemborede ham med 3 Spyd. Da David fik det at vide, udbrød han med Graad: **Abjalon, min Søn! gid jeg var død i dit Sted, Abjalon, min Søn, min Søn!** — Derefter døde David, og Salomo, Batsabas Søn, blev Konge. (2 Sam. 15—18. 1 Kong. 1. 2.)

38. Salomo.

Gud aabenbarede sig for Salomo i en Drøm og sagde: begjær, hvad jeg skal give dig. Salomo begjærede Visdom. Kort efter kom to Kvinder til ham; de boede sammen og havde født hver sit Barn. Da den ene om Natten havde ligget sit Barn ihjel, stod hun op og tog den andens Barn og lagde sit istedet. Begge paaastede nu at være Moder til det levende Barn. Salomo sagde: henter et Sværd; da Sværdet var hentet, bød han: hugger Barnet i to Dele, at hver kan faa sin Del. Da raabte den ene: lader hende faa Barnet og deler det ikke; den anden sagde: deler det kun, faa det hverken skal være mit eller dit. Da dømte Salomo: giver Barnet til hende, som vil, at det skal leve; thi hun er dets Moder. Hele Jsrael hørte Dommen og frygtede for Kongen; thi de saa, at Guds Visdom var over ham. — Salomo var visere end alle Andre; hans Visdom rygtedes vide om, og Dronningen af Saba kom for at høre ham. Han digtede 3000 Ordsprog, og hans Sange var 1005; han skrev om Træerne, fra Cederen, der vøyer paa Libanon, til Jsoppen, der vøyer paa Bæggen, han skrev om Markens Dyr og Fuglene, om Krybene og Fiskene. — Han havde Fred rundt-omkring, og Jsrael boede trygt, hver under sit Bintræ og under sit Figentræ. Han drev Handel paa Lande langt borte og skaffede sig store Rigdomme. Paa Moria Bjerg i Jerusalem byggede han Herren et prægtigt Tempel istedetfor Tabernaklet og satte Arken i det Allerhelligste. Da

ja pisti hänen läpi kolmella keihäällä. Kuin David sai sen kuulla, ulospuhkesi hän itkien: **Abjalon, poikani! ah että minä olisin kuollut sinun siasas, Abjalon, poikani, poikani!** — Senjälkeen kuoli David, ja Salomo, Batsheban poika, tuli kuninkaaksi. (2 Sam. 15—18. 1 Kun. 1. 2.)

38. Salomo.

Jumala ilmestyi unessa Salomonille ja sanoi: ano, mitä minä sinulle antaisin. Salomo anoi viisautta. Vä hän aikaa sen jälkeen tuli kaksi vaimonpuolta hänen tykönsä; he asuivat yhdessä ja olivat kumpainenkin synnyttäneet lapsen. Koska toinen yöllä oli maannut lapsensa kuoli-aaksi, nousi hän ylös ja otti sen toisen lapsen ja pani omansa siaan. Molemmat vakuuttivat olevansa sen elävän lapsen äiti. Salomo sanoi: tuokaat tänne miekka; koska miekka oli tuotu, käski hän: hakatkaa lapsi kahtia, että kukin sais osansa. Silloin huusi toinen: antakaat hänen saada lapsen, älkäätkä jakako sitä; toinen sanoi: jakakaat se vain, ettei se mahtane olla minun eikä sinun. Silloin tuomitsi Salomo: antakaat lapsi sille, joka tahtoo, että se pitää elämän; sillä hän on sen äiti. Kaikki Israel kuuli tuomion ja pelkäsi kuningasta; sillä he näkivät, että hänessä oli Jumalan viisaus. — Salomo oli muita viisaampi; hänen viisauttansa mainittiin kaukana ympärin maita, ja kuningatar Sabasta tuli häntä kuulemaan. Hän sepitti 3000 sananlaskua ja hänen virret olivat 1005; hän kirjoitti puusta, aina Sederi puusta, joka Libanonin vuorella kasvaa, Soppiin, joka seinällä kasvaa, hän kirjoitti maan eläimistä ja linnuista, madoista ja kaloista. — Hän eli alinomaisessa rauhassa, ja Israel asui pelvotta, jokainen viinapuunsa ja siikunapuunsa alla. Hän kävi kauppaa kaukaisilla mailla ja kotosi itsellensä suuret tavarat. Morian vuorelle Jerusalemissa rakensi hän Herralle koman templin tabernakelin siaan, ja pani arkin kaikkein pyhimpään. Koska

Templet var færdigt, knælede Salomo og bad: **Herre! Himlens Himle kunne ikke rumme dig, end mindre dette Hus, som jeg har bygget. Men hvor i din Himmel enhver ydmyg Bøn, som opsendes til dig fra dette Hus. Og, naar en Fremmed, der ei er af Israels, kommer for at bede i dette Hus, da høre du ogsaa hans Bønner!**

Salomo blev ikke tro til Enden. Han havde taget mange hedenske Kvinder tilægte, og, da han var bleven gammel, bøiede de hans Hjerter saaledes, at han byggede Altare for Hedningernes fæle Afguder. Og Folket knurrede over de store Skatter og Byrder. (1 Kong. 3—11).

39. Riget deles.

(975 Aar før Kristi Fødsel).

Da Salomo var død, forsamledes Israels og sagde til hans Søn Rehabeam: din Faders Nag var tungt; gjør det lettere, saa ville vi tage dig til Konge. Rehabeam raadspurgte først de Ældste, som havde været hans Faders Raadgivere; de sagde: dersom du idag hører Folket, vil det være dig lydigt alle dine Dage. Derpaa raadspurgte han de Yngre, som vare opvokse med ham, og efter deres Raad svarede han: **min Faders Nag var tungt, mit Kal blive tungere; min Fader tngtede Eder med Svæber; jeg vil tngte Eder med Piske med Pigge paa.** Over dette Svar forbitredes Folket, og 10 Stammer valgte Jeroboam til Konge, og kun Juda og Benjamin holdt fast ved Rehabeam for Davids Skyld. — Samaria blev Hovedstad for de 10 Stammer eller Israels Rige, og Jerusalem blev Hovedstad for de 2 Stammer eller Juda Rige. (1 Kong. 12, 1—24).

templi valmis oli, notkisti Salomo polvensa ja rukoili: **Serra! taivasten taivaat eivät voi sinua läjittää, vielä vähemmin tämä huone, jonka sinulle rakentanut olen. Mutta kuule taivaassias joka rukous, joka sinun tyhösylös lähetetään tästä huoneesta. Ja koska joku muunkalainen, joka ei ole Israelista, tulee rukoilemaan tässä huoneessa, niin kuule myös hänen rukoukset!**

Salomo ei ollut loppuun asti uskollinen. Hän oli monta pakanallista vaimoa nainut, ja, kuin hän vanhaaksi tuli, taivuttivat he hänen sydämensä niin, että hän rakensi alttareita pakanain ilkiöille epäjumalille. Ja kansa nurisi kovia veroja ja kuormia. (1 Kun. 3—11.)

39. Valtakunta jaetaan.

(975 vuotta ennen Kristuksen syntymätä.)

Koska Salomo kuollut oli, kokoontui Israel ja sanoi hänen pojallensa Rehabeamille: Sinun isäs ijes oli raskas; kevennä se, niin me tahdomme ottaa sinun kuninkaaksi. Rehabeam kysyi ensin neuvoa vanhoilta, jotka olivat olleet hänen isänsä neuvon-antajat; ne sanoivat: jos sinä tänä päivänä kuulet kansaa, niin se kaikkena elinaikanas tahtoo sinulle kuuliainen olla. Senjälken kysyi hän neuvoa nuoremmilta, jotka hänen kasvukumppaninsa olivat, ja heidän neuvon mukaan vastasi hän: **minun isäni ijes oli raskas, minun on tuleva raskaammaksi; minun isäni kurrutti teitä ruoskilla; minä tahdon kurruttaa teitä piikkijällä piiskoilla.** Tästä vastauksesta suuttui kansa, ja 10 sukukuntaa valitsi Zerobeamin kuninkaaksi, ja ainoastaan Judan ja Benjaminin sukukunnat olivat Davidin tähden Rehabeamille uskolliset. — Samaria tuli niitten 10 sukukuntain eli Israelin valtakunnan pääkaupungiksi, ja Jerusaleem oli niitten kahden eli Judan valtakunnan pääkaupunki. (1 Kun. 12. 1—24.)

40. Israels Rige. Jeroboam.

Jeroboam tænkte som saa: dersom Folket drager op til Jerusalem for at tilbede Herren, kan dets Hjerte atter vende sig til Davids Slægt. Derfor opreiste han tvende Guldkalve, og Folket gif hen og offrede til dem. Herren varslede da: **du har gjort dig fremmede Guder; derfor vil jeg udrydde din Slægt.** Hans Søn blev Konge, men dræbt, og hele Slægten blev udryddet. Der kom Konger af andre Slægter; men alle vare ugudelige og dyrkede fremmede Guder. (1 Kong. 12, 25—15).

41. Akab og Elias.

Den værste af alle Kongerne hed Akab. Han tog den onde Jesabel, Datter af Kongen i Sidon, tilægte og byggede et Tempel for Afguden Baal. Profeten Elias forkyndte til Straf en Tørke, der varede i 3 Aar, og Landet tørstede efter Regn. Imidlertid boede Elias hos en Enke i Staden Sarepta, og Melet i hendes Fad blev ikke fortæret, og Kruset med Olie blev ikke tomt, og da hendes Søn døde, bad Elias til Herren, og Barnets Sjæl vendte tilbage.

Da de 3 Aar vare forbi, gif Elias efter Herrens Befaling til Akab og fik ham til at kalde Baals Præster sammen paa Karmels Bjerg. Baals Præster ofrede en Dyr og raabte paa sin Gud den hele Dag; men han svarede ikke. Elias sagde: raaber lidt høiere; Eders Gud kan være falden i Tanke, eller maasse sover han! Ved Aftenstid ofrede Elias en Dyr og bad: Herre! vis nu, at du er Israels Gud, og at jeg er din Tjener. Da foer der Ild ned fra Himmelen og fortærede hans Offer. Folket greb Baals Præster og slog dem ihjel og Himmelen blev

40. Iisraelin valtakunta. Zerobeam.

Zerobeam ajatteli näin: jos kansa matkustaa Jerusalemiin Herraa rukoilemaan, voipi heidän sydämensä jälensä kääntyä Davidin sukuun. Sentähden teetti hän kaffi kultaista vasikkaa, ja kansa meni pois ja uhrafi niille. Herra varoitti silloin: **sinä olet itselles tehnyt vieraita jumalia; sentähden tahdon minä hävittää sinun sukus.** Hänen poikansa tuli kuninkaaksi, mutta tapettiin, ja koko suku hävitettiin. Tuli muistakin sukukunnista kuninkaita; mutta kaikki olivat jumalattomat ja palvelivat vieraita jumalia. (1 Kun. 12, 25—15).

41. Akab ja Elias.

Bahin kaikkeista kuninkaista oli Akab. Hän otti sen pahan Jesebelin, Sidonin kuninkaan tyttären, vaimoksansa ja rakensi templin epäjumalalle Baalille. Kangaiستukseksi tästä julisti profeeta Elias kuivuuden, joka kesti kolme vuotta. Sillä aikaa asui Elias muutaman köyhän lesken tykönä Sareptan kaupungissa, ja jauho hänen vakasjansa ei loppunut eikä öljykruusi tyhjennyt, ja, kuin hänen poikansa kuoli, rukoili Elias Herraa, ja lapsen sielu palasi takasin.

Kuin ne kolme ajastaitaa olivat kuluneet, meni Elias Herran käskyn jälkeen Akabin tykö ja sai hänen kutsumaan Baalin papit kokoon Karmelin vuorelle. Baalin papit uhraivat härjän ja huusivat Jumalaansa kaiken päivää, mutta ei hän vastannut. Elias sanoi: huutakaat vähän korkeammin: teidän Jumalanne on saattanut langeta syviin ajatusiin, eli kuka tiesi nukkuu hän! Ehto=puolella uhrafi Elias härjän ja rukoili: Herra! osoita nyt, että sinä olet Iisraelin Jumala, ja että minä olen sinun palvelias. Silloin langetti tuli taivaasta ja kulutti hänen uhrinsa. Kansä otti kiini Baalin papit ja löivät heidät kuoliaaksi, ja taivas mus-

mørk, og der faldt stærk Regn. Men Jefabel stræbte Elias efter Livet; han maatte flygte til Orkenen og ønskede sig Døden, fordi Israël havde sveget Herrens Pagt. Men Herren sagde: vend tilbage; **der er endnu 7000, som ikke have bøiet Kne for Baal.**

Rabot eiede en Vingård, som Akab vilde kjøbe, fordi den laa tæt ved hans Slot. Da Rabot ei vilde sælge sin Arvejord, fordi det stred mod Mose Lov, blev Akab mismodig, gif tilsæns og spiste ikke. Jefabel sagde: staa op, spis og vær glad, jeg skal skaffe dig Vingården. Hun bød Dommerne at skaffe Folk til at vidne, at Rabot havde spottet Gud og Kongen. Rabot blev stenet, og Akab gif for at tage Vingården til Eiendom. Herren sendte Elias hen til ham i Vingården for at sige: der, hvor Hundene slikkede Rabots Blod, skulle de ogsaa slikke dit, og Hunde skulle opæde Jefabel. — Akab faldt i et Slag, og Blodet flød ned i Stridsvognen; da man skyllede den i Samaria, kom Hunde og slikkede Blodet. Jefabel blev styrtet ud af et Vindue, og hendes Legeme blev opædt af Hunde. (1 Kong. 16—22. 2 Kong. 9, 30—37).

Elias blev i et Stormveir levende optagen til Himlen paa en Jldvogn med gloende Heste, og Elifa, der blev Profet efter ham, stod og saa derpaa. (2 Kong. 2).

42. Israëls Rige ødelægges.

(722 Aar før Kristi Fødsel).

Kongerne og Folket i Israëls Rige vedbleve at dyrke fremmede Guder og adløde ikke Herrens Profeter. Saa maatte Straffen komme. Assyriens Konge, den mægtige Salmanassar, indtog Samaria, lagde den sidste Konge Hoseas i Lænker og bortførte Folket til Assyrien, og en af de følgende Konger

tui, ja kova jade lankefi. Mutta Jesebel pyrki Elian hengen perään; hänen täytyi paeta korpeen ja toivoi itsellensä tuoleman, sentähden että Iſrael oli rikkonut Herran liiton. Mutta Herra ſanoi; palaja takaiſen; **ſillä vielä on 7000, jotka eivät ole notkistaneet polviansa Baalin edessä.**

Nabot nimifellä miehellä oli viinämäki, jonka Akab tahtoi oſtaa; ſillä ſe oli lähellä hänen linnaansa. Kun Nabot ei tahtonut perintö-maataſa myydä, ſillä ſe oli vaſtoin Moſekſen lakia, tuli Akab murheellifekſi, meni vuo-tellensa eikä ſyönyt. Jesebel ſanoi: nouſe ylös, ſyö ja ole iloinen, minä tahdon toimittaa ſinulle Nabotin viinamäen. Hän käski tuomarein toimittaa miehiä todiftamaan, että Nabot oli pilkannut Jumalaa ja kuningaſta. Nabot kivitettiin, ja Akab meni omiftamaan viinamäkeä. Herra lähetti Elian hänen tykönsä viinamäkeen ſanomaan: ſillä, kuſſa koirat nuolivat Nabotin veren, pitää heidän myös nuoleman ſinun veres, ja koirain pitää ſyömän Jesebelin. Akab kaatui muutamassa tappeluſſa ja veri vuoti alas ſotavaunuun; kun ſe virutettiin Samariassa, tulivat koirat ja nuolivat veren. Jesebel ſyöſtettiin ulos muutamasta akkunasta, ja hänen rumiinsa ſyötiin koirilta. (1 Kun. 16—22. 2 Kun. 9, 30—37.)

Elias otettiin tuulifpääſſä elävältä taivaasen tulififſä vaunuifſa ja tulifilla hevoifilla, ja Eliſa, joka tuli profeetaki hänen jälkensä, ſeiſoi ja katſeli ſitä. (2 Kun. 2.)

42. Iſraelin valtakunta hävitetään.

(722 vuotta ennen Kriſtufſen ſyntymätä.)

ſekä kuningaat että kansa Iſraelin valtakunnassa pyſyivät epäjumalain palveluſſeſſa, eivätkä totelleet Her-ran profeetaita. Niin täytyi rangaiſtuſſin tulla. Aſſy-rian kuningas, voimallinen Salmanaſſar, valloitti Sama-rian, pani viimeifſen kuninkaan Hoſean kahleifſiin ja vei kansan pois Aſſyriaan, ja ykſi ſeuraavaiſta kuninkaifta

sendte Hedninger fra sine Lande til at bo i Landet. Disse, der bleve kaldte Samaritaner, lærte mere og mere at kjende Jehova; men Indbyggerne i Juda og Benjamin vilde ikke regne dem for rette Brødre, og der blev et bittert Fiendskab mellem Samaritaner og Jøder. (2 Kong. 17).

33. Juda Rige. Ezebias og Esaias.

I Juda regjerede altid Konger af Davids Slægt: flere af dem vare onde og dyrkede fremmede Guder; men enkelte vare fromme og tjente Herren, saa at Afguderiet ikke fik saadan Magt som i Israels Rige.

Den frommeste af Kongerne hed Ezebias. Sankerib, Konge i Assyrien, drog mod Jerusalem og brugte store Ord: tror ikke, at Eders Gud kan frelse Eder; thi Hedningernes Guder have ikke kunnet frelse deres Lande mod Kongen af Assyrien. Ezebias gif op i Herrens Hus og bad om Frelse. Profeten Esaias sendte dette Budskab: Herren har hørt din Bøn. Herrens Engel foer gjennem Assyrernes Leir og slog 185,000 ihjel paa een Nat, og Sankerib maatte drage hjem med Skam. Kort efter blev Ezebias syg. Esaias helbredede ham og lovede ham 15 Aar at leve i. Kongen af Babel skikkede Sendebud med Gaver for at lykønske Ezebias; thi han havde hørt, at Ezebias havde været syg. Ezebias blev glad og viste Sendebudene alle sine Statte. Da kom Esaias og forkyndte: **disse Statte skulde bortføres til Babel, og dine Efterkommere blive Tjenere i Kongen af Babels Slot.** (2 Kong. 18—20).

Esaias har skrevet mange Spaadomme. Om vor Frelser, Jesus Kristus, skrev han: **han tog vore Sygdomme og bar vore Piner; han er**

lähetti pakanoita omilta mailtansa asumaan Israelin maassa. Nämät kutsuttiin Samarialaisiksi, oppivat enemmän ja enemmän tuntemaan Jehovata; mutta Juudan ja Benjamin asukkaat eivät tahtoneet tunnustaa heitä oikeiksi veljiksi, ja katkera viha nousi Samarialaisten ja Juudalaisten välillä. (2 Kun. 17.)

43. Judan valtakunta. Ezebias ja Esaias.

Judan valtakunnassa hallitsivat aina kuninkaat Davidin suvusta; monta heistä olivat pahat ja palvelivat vieraita jumalia; mutta muutamat olivat hurškaat ja palvelivat Herraa, niin ettei epäjumalaisuus saanut sentältäistä valtaa kuin Israelin valtakunnassa.

Hurškaimman kuninkaan nimi oli Ezebias. Sankerib, Salmanašarin poika, meni Jerusalemia vastaan ja oli juuri sananen, hän sanoi: älkäätkä usko, että teidän Jumalanne voipi teitä pelastaa; sillä ei pakanainkaan jumalat ole voineet pelastaa maitansa Assyrian kuninkaan edestä. Ezebias meni ylös Herran huoneesen ja rukouksi pelastusta. Profeta Esaias lähetti tämän sanan: sinun rukoukses on Herra kuullut. Herran Enkeli meni Assyrialaisten leirin läpitsä ja tappoi 185,000 yhtenä yönä, ja Sankeribin täytyi häpiällä palata kotia. Vähän aikaa sen jälkeen tuli Ezebias sairaaksi. Esaias paransi hänen ja lupasi hänelle 15 vuotta elämän aikaa. Kuningas Baabelissa lähetti sanansaattajat lahjain kanssa Ezebiaselle onnea toivottamaan; sillä hän oli kuullut, että Ezebias oli ollut sairas. Ezebias ihastui ja näytti sanan saattajille kaikki tavaraansa. Silloin tuli Esaias ja ilmoitti: **namät tavarat pitää Baabeliin hois vietämän ja sinun jälkeen tulevaiset olemat palveliat Baabelin kuninkaan linnassa.** (2 Kun. 18—20.)

Esaias on kirjoittanut monta ennustusta. Vapahtajassamme, Jeesuksesta Kristuksesta, kirjoitti hän: **hän otti meidän sairautemme ja kantoi meidän kipumme; hän on**

saaret for vor Overtrædelse og knust for vore Misgjæringer; men han oplod ei sin Mund, som Lammet, der føres til Slagterbænken. (Ejai. 53).

44. Juda Rige ødelægges.

(588 Aar før Kristi Fødsel).

Folket faldt fra Herren, Kong Manasse ofrede sine egne Børn til Afguderne, og saa maatte Straffen ogsaa komme over Juda Rige. Babylons Konge, den mægtige Nebukadnezar, indtog Jerusalem, opbrændte Templet og Staden og nedrev Murene. Zedekias, den sidste Konge, maatte se paa, at hans Børn bleve dræbte; derpaa bleve hans Dine udstukne, og han blev lagt i Bænker og tilligemed Folket ført i Fangenskab til Babylon 588 Aar før Kristi Fødsel. (2 Kong. 21. 25).

45. Det babyloniske Fangenskab.

Jødernes Synder vare store, og tung var deres Straf. De maatte leve blandt Hedningerne og længtes efter den hellige Stad og Gudsdyrkelsen i Herrens Tempel. Dog Herren lod dem ikke være uden Trøst. Af Profeten Jeremias's Spaadomme vidste de, at, naar 70 Aar var omme, vilde Herren forbarme sig over dem og føre dem tilbage til deres Fædres Land. Og Herren sendte dem to store Profeter for at trøste og styrke dem, og det var Ezekiel og Daniel.

Nebukadnezar havde en Drøm, som han ei kunde mindes. Daniel bad til Herren og fik i et Syn om Natten baade Drømmen og Udtydningen at vide. Kongen havde seet et stort Billede; Hovedet var af Guld, Brystet og Armene af Sølv, Maven og Lænderne af Kobber og Benene af Jern og Ler. En Sten, som ei var kastet af Menneskehænder, foer mod Billedet og knuste det;

haavoitettu meidän ylitseikäymistemme tähden ja mureerrettu meidän pahaintekojimme tähden; mutta ei hän avannut suutansa, niinkuin karitsa, joka teurastuspaikillaan viedään. (Ejai. 53.)

44. Judan valtakunta hävitetään.

(588 vuotta ennen Kristuksen syntymätä.)

Kansa lankefi pois Herrasta, kuningas Manasse uhrasi omat lapsensa epäjumalille, niin täytyi rangaistuksen tulla myös Judan valtakunnan yli. Babylonian kuningas, se voimallinen Nebukadnezar, valloitti Jerusalemin, poltti templin ja kaupungin ja kukisti muurit. Zedekias, se viimeinen kuningas, täytyi päältä katsoa, kuinka hänen lapsensa tapettiin; sen jälkeen puhkaistiin hänen silmänsä, ja hän pantiin kahleisiin ja vietiin ynnä kansan kanssa Babiloonin vankeuteen 588 vuotta ennen Kristuksen syntymätä. (2 Kun. 21. 25.)

45. Babylonin vankeus.

Judalaisten synnit olivat suuret, ja raskas oli heidän rangaistus. Heidän täytyi elää pakanain seasja ja ikävöidä pyhän kaupungin ja Jumalan palveluksen perään Herran templissä. Kuitenkaan ei Herra jättänyt heitä lohdutuksesta. Profeeta Jeremian ennustuksista tiesivät he, että koska 70 vuotta olivat kuluneet, tahtoi Herra heitä armahda ja johdattaa takaisin heidän isäinsä maalle. Ja Herra lähetti heille kaksi suurta profetaa, Esekielin ja Danielin, heitä lohduttamaan ja varoittamaan.

Nebukadnezar näki unen, jota hän ei voinut muistaa. Daniel rukoili Herraa ja sai yöllä näyssä tietää sekä unen että sen selityksen. Kuningas oli nähnyt suuren kuvan: pää oli kullasta, rinta ja käsivarret hopiasta, vatsa ja kupeet vaskesta ja jalat raudasta ja savesta. Yksi kivi, joka ei ollut ihmisten käsillä nakattu, lensi kuvaa vasten ja mursutti sen;

men Stenen blev til et stort Bjerg, der opfyldte den hele Jord. Dette udtydede Daniel saaledes: der skal komme 4 store Riger efter hverandre; derpaa skal Gud oprette et Kongerige, der skal forstyre alle disse Riger, men selv blive til evig Tid. Kongen sagde: din Gud er en Gud over alle Guder, siden han kan aabenbare skjulte Ting. Daniel blev nu sat som Overste over Landets Vise og vedblev at være i stor Anseelse ogsaa efter Nebukadnezars Død. Men han havde Vindsmænd, som fik en af de følgende Konger til at fæste ham i Løvehulen; dog Herren sendte ham sin Engel, som lukkede Løvernes Mund. Den følgende Dag blev Daniel ufsadt trukket op af Hulen, og de Mænd, som havde anlagt ham, bleve fæstede derned, og, førend de havde naaet Hulens Bund, grebe Løverne dem og knuste deres Ben. (Daniels Bog 2. 6).

46. Hjemkomsten fra Babylon.

Cyrus, Konge i Persien, indtog Babylon og gav Jøderne Lov til at vende tilbage til sine Fædres Land. Han lod dem ogsaa faa igjen alle Templets Guldkar og Sølvkar, som Nebukadnezar havde bortført. De 70 Aar vare da forbi. De, som drog afsted, vare 50,000. Serubabel, en Høvding af Davids Hus, førte dem til Jerusalem. I det andet Aar efter Hjemkomsten begyndte de at bygge et nyt Tempel paa Moria Bjerg, hvor Salomos Tempel havde staaet. Samaritanerne vilde bygge Templet med dem; men Jøderne vilde ikke tillade det, fordi de ikke holdt dem for rette Brødre. Samaritanerne hindrede derfor i flere Aar Arbeidet. Profeterne Haggai og Safarias fremstode nu og opmuntrede Folket, og Templet blev fuldført; men prægtigt

mutta kivi muuttui isoksi vuoreksi, joka täytti kaiken maan. Tämän selitti Daniel näin: neljä suurta valtakuntaa on perätysten tuleva; sitten on Jumala asettava valtakunnan, joka on kukoistava kaikki nämät valtakunnat, mutta se itse pitää seisoman iankaikkisesti. — Kuningas janoi: sinun Jumalasi on Jumala kaikkein jumalitten ylitse, koska hän taitaa salaisettin asiat ilmoittaa. Nyt Daniel asetettiin kaikkein viisasten päämieheksi maassa ja pysyi suuressa arvossa Nebukadnezarin kuoleman jälkeen. Mutta hänellä oli kadehtelijoita, jotka saivat yhden seuraavaisista kunnakaisista heittämään hänen jalopeurain luolaan; vaan Herra lähetti Enkelinsä, joka tuki jalopeurain suut. Seuraavana päivänä vedettiin Daniel terveenä ylös luolasta, ja net miehet, jotka olivat valittaneet hänen päällensä, heitettiin sinne alas, ja ennenkuin he ennättivät luolan pohjaan, niin jalopeurat ottivat heidät kiinni ja mursivat heidän luunsa. (Dan. 2. 6.)

46. Kotia palajaminen Baabelin vankuudesta.

Persian kuningas Kyros valloitti Babelin ja antoi Judalaisille luvan palata takaisin isänsä maalle. Hän antoi myös heille takaisin kaikki temppelin kulta ja hopiaastiat, jotka Nebukadnezar oli pois vienyt. Net 70 ajastakaa olivat silloin loppuneet. Kotimaalle palajavaiisten luku oli 50,000. Serubabel, päämies Davidin huoneesta, johdatti heitä Jerusalemiin. Toisena vuotena, kotimaallensa tulemisen jälkeen, rupeivat he uutta templiä rakentamaan Morian vuorelle, jonka päällä Salomonin templi oli seisunut. Samarialaiset tahtoivat rakentaa templiä heidän kansjansa; vaan ei Judalaiset tahtoneet sitä suoda, sentähden etteivät he tunnustaneet Samarialaisia oikeiksi veljiksi. Tämän tähden estivät Samarialaiset temppelin rakennusta monta vuotta. Profetat Haggai ja Sakaria nousivat nyt ja kehoittivat kansaa, ja temppelin rakennus päätettiin; vaan ei se

som Salomos Tempel var det ikke. — Samaritanerne byggede sig et eget Tempel paa Garisims Bjerg.

Flere Aar derefter kom Esras af Levi Stamme til Jerusalem og formanede Folket til ikke mere at synde mod Herren ved at ægte hedenste Kvinder. (Esras's Bog).

Jerusalems Mure laa fremdeles nedrevne. Nehemias, Mundstjænk hos Kongen af Persien, fik dette at vide og bad om Lov til at reise til Judæa. Kongen satte ham til Statholder i Judæa, og Nehemias fik opført Murene i 52 Dage, uagtet Samaritanerne søgte at hindre det. (Nehemias's Bog).

47. Mattabæerne.

Alexander den Store, Konge i Macedonien, fratog Kongen af Persien Jødeland tilligemed alle hans andre Lande. Da Alexander døde, blev hans store Rige delt, og Jøderne kom først under Ægypten og derpaa under Syrien og bleve trykkede paa alle Maader. Til sidst vilde den fyrstlige Konge Antiofus Epifanes tvinge Jøderne til at leve paa hedenst Vis. Mange faldt fra og ofrede til Afguderne. Men Mange vare ogsaa standhaftige og valgte heller at dø end at vige fra Herrens Lov. 7 Brødre bleve efter hverandre hudsflettede og pinte til døde. Moderen stød og saa derpaa og opmuntrede Sønerne til ikke at falde fra Herren; til sidst blev ogsaa Moderen dræbt. (2 Maff. 7).

Paa denne Tid levede der i Judæa en Præst, som hed Mattatias. Han vilde ikke ofre til Afguderne, men flygtede med sine Søner til Bjergene, og de Gudfrygtige samlede sig om ham. Da han var død, blev Sønnen Judas Mattabæus Hærfører; han var fjæf, som en ung Løve; han slog Syrerne, indtog Jerusalem og rensede Templet. — Mattabæerne herskede over Jødeland i 100 Aar. Da kom de mægtige Romere, der havde hjemme i Italien, og

ollut niin kovia kuin Salomonin templi. — Samarialaiset rakensivat itsellensä oman templin Garisimin vuorelle.

Monta vuotta sen jälkeen tuli Esras Levin suvusta Jerusalemiin ja varoitti kansaa syntiä tekemästä Herraa vastaan pakanain tytärten emänniksi ottamisella. (Esran kirja.)

Jerusalemien muurit olivat aina vielä rauniona. Nehemias, Persian kuninkaan juomanlaskia, sai tämän tietää ja pyysi lupaa mennä Judeaan. Kuningas asetti hänen Judean hallitsijaksi, ja Nehemia rakensi 52 päivässä muurit, vaikka Samarialaiset pyysivät sitä estää. (Nehemian kirja.)

47. Mafabealaiset.

Makedonian kuningas Alexander se suuri, poisotti Persian kuninkaalta Judanmaan ynnä kaikkein muitten maitten kansa. Kun Alexander kuoli, jaettiin hänen suuri valtakuntansa ja Judalaiset joutuivat ensin Egyptin ja sitten Syrian vallan alle, ja vaivattiin kaikella tavalla. Viimein tahtoi Syrian kuningas Antiohus Epifanes pakoittaa Judalaisia elämään pakanain tavalla. Moni lankefi ja uhrasi epäjumalille. Vaan moni myös oli uskollinen ja valitsi ennen kuoleman, kuin luopua Herran laista. Seitsemän veljeistä ruoskittiin ja piinattiin kuoliaaksi perätysten. Kitti seisoi ja katsoi sitä ja kehoitti poikia ettei luopua Herran laista. Viimeiseksi mestattiin myös äiti. (2 Makkab. 7.)

Siihen aikaan eli Judeassa muutama pappi nimeltä Mattathias. Hän ei tahtonut uhrata epäjumalille, mutta pakeni poikineensa vuorille, ja Jumalata pelkääväisiä kokoontui hänen tykönsä. Hänen kuolemansa jälkeen tuli hänen poikansa Judas Makkabeus päämieheksi: hän oli uljas, niinkoin nuori jalopeura; hän voitti Syrialaiset, valloitti Jerusalemin ja puhdisti templin. — Makkabealaisten suku hallitsi Judan maata 100 vuotta. Sitten tulivat ne voimalliset Romalaiset, joitten koto oli Italiassa, ja

indtog Landet. Den romerske Keiser Augustus satte Herodes, der var af Esaus Slægt, til Konge. Herodes, der er bleven kaldet den Store, var saare mistænktsom og grusom; han dræbte mangfoldige uskyldige Mennesker, ja sin egen Hustru og tre af sine Sønner. Han vilde smigre Folket og smykkede Templet paa det Herligste; men Folket vendte sit Hjerte fra ham. — Under hans Regjering var Tidens Fylde kommen, og vor Frelser, Jesus Kristus, blev født i Betlehem, som Profeten Mika havde spaaet.

48. Jonas.

Herren sagde til Profeten Jonas: gaa til Ninive, den store Stad, og udraab, at den skal ødelægges; thi dens Synder ere store. Men Jonas gik ombord paa et Skib for at fly bort over Havet. Herren sendte en Storm, saa at Skibet var lige ved at gaa under. Skibsfolkene sagde da til hverandre: lader os kaste Lod for at se, for hvis Skyld det gaar os saa ilde. Loddet traf Jonas, og de kastede ham i Havet, og det blev stille. Herren sendte en stor Fisk for at opsluge Jonas, og han var i Fiskens Bug 3 Dage og 3 Nætter. Da hørte Herren Fiskeren, og den kastede Jonas op paa Land. Nu talede Herren anden Gang til Jonas: gaa til Ninive og udraab, hvad jeg siger dig. Jonas gik ind i Staden og raabte: Om 40 Dage skal Ninive ødelægges. Folket i Ninive gjorde Bød, og Kongen tog af sig sin kongelige Klædning og klædte sig i Sæk og Aske. Herren angrede, hvad han havde sagt, og staaede Staden. Da knurrede Jonas og sagde: gik det ikke, som jeg tænkte, da jeg var i mit Land og vilde fly over Havet? Thi jeg ved, at du er en naadig og langmodig Gud, som tilgiver den Onde.

valloittivat maan. Nomin keisari Augustus, pani Herodesin, joka oli Esaan suvusta kuninkaaksi. Herodes, joka kutsutaan suuri, oli kovasti epäluuloinen ja hirmuinen. Hän tappoi paljon viattomia ihmisiä, oman vaimonsakin ja kolme poijstansa. Hän tahtoi kansan mieltä noudattaa, ja kaunisti Jerusalemin templin kauniimmalla tavalla; mutta kansa käänsi sydämensä hänestä pois. Hänen hallituksen aikana oli ajan täyttämys tullut, ja meidän Vapahtajamme, Jeesus Kristus, syntyi Betlehemissä, niin kuin profeta Mika oli ennustanut.

48. Jonas.

Herra janoi profeta Jonalle: mene Niniveen, siihen suureen kaupunkiin, ja huuda, että se pitää hukutettaman; sillä sen synnit ovat suuret. Mutta Jonas meni muutama laivaan paetasensa pois meren ylitse. Herra lähetti myrskyn, niin että laiva oli uppoamaisillansa. Silloin janoivat laivamiehet toisillensä: heittäkäämme arpaa nähdäksemme, kenenkä tähden meille näin pahoin käypi. Arpa lankefi Jonaan päälle, ja he heittivät hänen mereen, ja se tyyntyi. Herra lähetti suuren kalan Jonasta nielemään; ja hän oli kalan vatsassa 3 päivää ja 3 yötä. Silloin käski Herra kalan ja se oksensi Jonaan maalle. Nyt puhui Herra toistamiseen Jonalle: mene Niniveen ja huuda, mitä minä sanon sinulle. Jonas meni kaupunkiin ja huusi: neljäntymmenen päivän perästä pitää Ninive hukutettaman. Niniven asukkaat tekivät parannuksen, ja kuningas riisui päältänjä kuninkaallisen vaatteensa ja puetti itsensä säkkin ja tuhkaan. Herra katui aikomustansa ja säästi kaupungin. Silloin nuriji Jonas ja janoi; eikö se tapahtunut aivan niin, kuin minä sen ajattelin omasja maasja ollessani, ja sentähden tahdoin paeta meren ylitse? Sillä minä tiedän, että sinä olet armokkinen ja pitkämielinen Jumala, joka pahalle anteeksi annat.

Jonas var gaaet udenfor Staden og blev der for at se, hvorledes det vilde gaa. Herren lod en Plante vore op til at skygge over hans Hoved, og Jonas var glad i Planten. Om Morgenen sendte Herren en Orm, som stak Planten, saa den visnede. Og der kom en brændende Østenvind, og Solen stak paa Profetens Hoved, og han sagde: det er bedre, at jeg dør, end lever. Da sagde Herren: det gjør dig ondt, at en Plante visner, som du ei har haft Arbeide med og ei givet Vært, og jeg skulde ikke ynkes over Ninive, den store Stad, hvor der findes 12 Gange 10,000 Mennesker, som ei kjende Forskjel paa Høire og Venstre, og mange Dyr? (Jonas's Bog).

49. Job.

Job hed en gudfrygtig Mand, som havde 7 Sønner og 3 Døttre og eiede 7000 Faar, 3000 Kameler, 500 Paar Oxer og 500 Æseninder og var den rigeste af alle dem, som boede i Østerland. Naar hans Sønner havde holdt Gjæstebud og spist og drukket, stod han aarle op og ofrede; thi, sagde han, maaske have mine Sønner syndet og sagt Gud Farvel i sit Hjerte. Han var den Blindes Die, den Galtens Fod og den Fattiges Fader; Oldingen reiste sig fra ham, og Fyrsten taug, naar han talede.

En Dag, da hans Børn vare forsamlede til Gjæstebud i den ældste Søns Hus, kom der et Bud til Job og meldte: Oxerne pløiede, og Æseninderne gif paa Græs nærved; da kom Sabæerne og dræbte Drengene og bortførte Kvæget; jeg alene er undkommen. Medens han endnu talede, kom en anden og meldte: Ild kom ned fra Himlen og opbrændte Faarene og Hyrderne; jeg alene er undkommen. Medens han endnu talede, kom en tredie og meldte: Kaldæerne overfaldt Kamelerne og toge dem og sloge Drengene med skarpe Sværd;

Jonas oli mennyt ulos kaupungista ja oleskeli siellä nähdäkseen, mitenkä kävisi. Herra antoi muutaman kasvun kasvua hänen päätänsä varjoamaan, ja Jonas ihastui kasvun ylitse. Namulla lähetti Jumala madon, joka puri kasvua, niin että se lakastui. Ja kuuma itätuuli tuli, ja aurinko pisti profeetan päätä, ja hän sano: parempi on, että kuolen, kuin elän. Silloin sanoi Herra: sinun on paha mieli, jos muutama kasvu lakastuu, jonka tähden et ole työtä tehnyt etkä sitä kasvattanut, ja minä en surkuttelisi Ninivetä, sitä suurta kaupunkia, jossa löytyy 12 kertaa 10,000 ihmistä, jotka eivät taida eroittaa oikeata vasemmasta, ja paljo eläimiä. (Jonaksen kirja.)

49. Job.

Job nimisellä Jumalata pelkääväisellä miehellä oli 7 poikaa ja 3 tyttärtä ja hän omisti 7000 lammaista, 3000 kameelia, 500 paria härkiä ja 500 aasintammaa, ja hän oli rikkain kaikista, jotka itäisillä mailla asuivat. Koska hänen poikansa olivat pitäneet pitoja, syöneet ja juoneet, nousi hän varhain aamulla ylös ja uhrafi; sillä, sanoi hän, kuka ties minun poikani ovat syntiä tehneet ja jättäneet Jumalalle jäähyvästi sydämissänsä. Hän oli sofitan filmä, ontuvan jalka ja köyhän isä; vanhus nousi ylös hänen edessänsä ja ruhtinas vaikenä hänen puhuisjansa.

Muutamana päivänä, koska hänen lapset olivat pitoihin kokoontuneet vanhimman pojan huoneesen, tuli sanoma Jobille ja muisteli: härjät kynsivät, ja aasintammat kävivät lautumella siinä liikellä; silloin tulivat Sabälaiset ja tappoivat pojat ja pois veivät karjan; minä yksin olen pafoon päässyt. Tämän vielä puhuesja, tuli toinen ja muisteli: Tuli taivaasta löi alas ja poltti lampaat ja paimenet; minä yksin olen pafoon päässyt. Tämän vielä puhuesja, tuli kolmas ja muisteli: Kaldealaiset tulivat ja ryöstivät kameelit ja tappoivat pojat terävillä miekoilla;

jeg alene er undkommen. Medens han endnu talede, kom en fjerde og meldte: dine Sønner og Døtre aade og draf i din ældste Søns Hus, se! da kom en Storm fra Ørkenen og kastede Huset overende, og dine Børn bleve knuste i dets Fald; jeg alene er undkommen. Da sønderrev Job sine Klæder, men tilbad dog Gud og sagde: **nogen kom jeg fra min Moders Liv, nogen vender jeg tilbage; Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!**

Nu blev hele Jobs Legeme fuldt af onde Bylder, og han tog et Potteskaar for at skrabe sig med og sad i Asken. Hans Hustru spurgte: tror du endnu paa Gud? Job svarede: **du taler som de daarlige Kvinder; skulle vi blot tage imod det Gode af Gud og ikke det Onde?**

3 af Jobs Venner havde hørt om hans Ulykke og kom for at trøste ham. Men de kunde ikke kjende ham igjen, og de sad hos ham i 7 Dage og i 7 Nætter, og ingen talede til ham; thi de saa, at hans Pine var stor. Da de begyndte at tale, vare deres Ord haarde; thi de meente, at han maatte være en større Synder end andre Menneſker, efterdi Gud sendte ham større Plager end andre Menneſker. Og Job syndede; thi han roste sig af sin Fuldkommenhed og gik irecte med Gud. Da talede Herren til Job i en Storm og sagde: **hvo er du, som tør gaa irecte med Gud?** Job svarede: jeg har handlet daarlige, og Gud tilgav ham og revsede de 3 Venner, fordi de havde dømt haardt om Job.

Gud velsignede Job; han blev igjen frisk og dobbelt saa rig som før; han fik atter 7 Sønner og 3 Døtre og levede derefter i 140 Aar og døde gammel og mæt af Dage. (Jobs Bog).

minä yksin olen pakoön päässyt. Tämän vielä puhuesssa, tuli neljäs ja muisteli: sinun poikas ja tyttäres söivät ja joivat sinun vanhimman poikas huoneessa, ja katso! silloin tuli tuulispää korvesta ja kufisti huoneen ja sinun lapses muserettiin huoneen kaatuesssa; minä yksin olen pakoön päässyt. Silloin repi Job vaatteensa rikki, mutta kunnioitti Jumalata kuitenkin ja sanoi: **alastoinna tulii minä äitini kohdusta, alastoinna takaisin palaan; Herra antoi, Herra otti, kiitetty olkoon Herran nimi!**

Nyt tuli koko Jobin ruumis täyteen pahoja ajoksia, ja hän otti saviasian kappaleen sillä itseänsä raappiaksensa ja istui tuhassa. Hänen vaimonsa kysyi: turvaatko vielä Jumalaa? Job vastasi: **sinä puhut niinkuin tyhmät vaimot; pitäisimmekö ottaa Jumalalta hyää vastaan ja ei pahaa?**

3 Jobin ystäväitä olivat kuulleet hänen onnettomuufista ja tulivat häntä lohduttamaan. Mutta he eivät voineet tuta häntä, ja istuivat hänen tykönsä 7 päivää ja 7 yötä, ja kukaan puhutellut häntä; sillä hänen kipunsa oli suuri. Koska he alkoivat puhua, olivat heidän sanansa kovat; sillä he päättivät, että hän olisi muita ihmisiä suurempi syntinen, koska Jumala lähetti hänelle suuremmat vaivat kuin muille ihmisille. Ja Job teki syntiä; sillä hän kehui itseänsä täydellisyydestänsä ja riiteli Jumalan kanssa. Silloin puhui Herra Jobille tuulispäässä ja sanoi: kuka sinä olet, joka uskallat riidellä Jumalan kanssa? Job vastasi: minä olen tyhmästi tehnyt, ja Jumala anteeksi antoi hänelle ja nuhteli ne 3 ystäväitä, sentähden että olivat Jobia kovasti tuominneet.

Jumala siunasi Jobia; hän tuli jälleensä terveeksi ja kaks kertaa niin rikkaaksi kuin ennen; hän sai jälleensä 7 poikaa ja 3 tytärtä ja eli senjälkeen 140 vuotta ja kuoli vanhana ja kyllästyneenä päivistä. (Jobin kirja.)

50. Det gamle Testaments Skrifter.

1. De 5 Mosebøger, der begynde med Verdens Skabelse og slutte med Mose Død. 2. Josvas Bog. 3. Dommernes Bog. 4. Ruts Bog. 5. Samuels 2 Bøger. 6. Kongernes 2 Bøger. 7. Krønifernes 2 Bøger. 8. Esras's Bog. 9. Nehemias's Bog. 10. Esters Bog, der fortæller om Ester, en Jødepige, som blev Dronning i Persien. 11. Jobs Bog. 12. Davids Salmer, ialt 150, af hvilke David har skrevet 73. 13. Salomos Ordsprog. 14. Salomos Prædiker. 15. Salomos Høisang. 16. Jeremias's Begræbelse eller Klagefange.

De 4 store Profeter: 1. Esaias. 2. Jeremias. 3. Ezekiel. 4. Daniel.

De 12 smaa Profeter: 1. Hoseas. 2. Joel. 3. Amos. 4. Obadias. 5. Jonas. 6. Mika. 7. Nahum. 8. Habakuk. 9. Jefanias. 10. Haggai. 11. Sakarias. 12. Malakias.

I de fleste af disse Skrifter findes Spaadomme om Kristus. Malakias, den sidste Profet, spaar ogsaa om den, der skulde berede Veien for ham. Herren siger i hans Bog: **se! jeg sender min Engel, som skal berede Veien for mig.** Og atter siger han: **se! jeg sender Profeten Elias, førend Herrens store Dag kommer.**

Om disse Skrifter siger Apostelen Paulus: **den hele Skrift er indblæst af Gud og nyttig til Lærdom, til Overbevisning, til Rettelse og til Optugtelse i Nætsærdighed.** Og Apostelen Peter siger: **de hellige Guds Mænd taledede, idet de bleve drevne af den Hellig-Aand.**

Efter disse Bøger kommer en Del andre Bøger, som kaldes apokryfiske. De ere skrevne af fromme Mænd og indeholde meget godt; men de ere ikke, saaledes som de hellige Skrifter, indblæste af Gud, og derfor tør vi ikke altid bruge dem som et Lys for

50. Vanhan Testamentin kirjat.

1. Ne 5 Moosoksen kirjaa, jotka alkavat mailman luomisella ja loppuvat Moosoksen kuolemalla. 2. Josuan kirja. 3. Tuomarein kirja. 4. Rutin kirja. 5. Samuelin 2 kirjaa. 6. Kuningasten 2 kirjaa. 7. 2 Mikakirjaa. 8. Ebran kirja. 9. Nehemian kirja. 10. Esterin kirja, joka puhuu Esteristä, muutamasta Judantytystä, joka tuli Persian kuninkaan emännäksi. 11. Jobin kirja. 12. Davidin virret, yhteensä 150, joista David on 73 kirjoittanut. 13. Salomonin sananlaskut. 14. Salomonin saarnaaja. 15. Salomonin korfia veisuu. 16. Jeremian valitusvirret.

Net 4 ihoa profeetaa: 1. Esaias. 2. Jeremias. 3. Ezekiel. 4. Daniel.

Net 12 pientä profeetaa: 1. Hoseas. 2. Joel. 3. Amos. 4. Obadias. 5. Jonas. 6. Mifa. 7. Nahum. 8. Habakuk. 9. Jefanias. 10. Haggai. 11. Sakarias. 12. Malakias.

Uusiammissa näissä kirjoissa löytyy ennustuksia Kristuksesta. Malakias, viimeinen profeeta, ennustaa myös sittä, jonka piti hänelle tietä valmistaman. Herra sanoo hänen kirjasjansa: **katso! minä lähetän enkeliäni, jonka pitää tien valmistaman minun edelläni.** Ja taas sanoo hän: **katso! minä lähetän profeeta Eliaksen, ennenkuin Herran suuri päivä tulee.**

Näistä kirjoista sanoo apostoli Paavali: **Koko raamattu on Jumalalta sijälle annettu ja hyödyllinen opiksi, nuhteeksi, ojentukseksi ja kirkituksiksi vanhurskautudessa.** Ja apostoli Pietari sanoo: **ne pyhät Jumalan miehet puhuivat, vaikuttetut Pyhästä Hengestä.**

Näitten kirjain jälkeen tulee muutama osa muita kirjoja, jotka kutsutaan apokryfat. Net ovat kirjoitetut jumalifilta miehiltä ja sisältävät paljon hyvää; mutta net eivät ole, niinkuin net pyhät kirjat, sijälle annetut Jumalalta, ja sentähden emme uskalla aina viljellä niitä valona ja-

vor Fod og en Lygte for vor Sti. De vigtigste ere: Tobias's Bog, Visdommens Bog, Jesu Siraks Søns Bog og Maffabæernes 2 Bøger:

Det Nye Testamente.

51. Johannes den Døbers Fødsel.

Medens Herodes den Store var Konge over Jødeland, levede der en Præst ved Navn Sakarias, og hans Hustru hed Elisabet. De vare begge retfærdige for Gud, men havde ingen Børn, og begge vare gamle. En Dag, da Sakarias ofrede Røgelse i det Hellige, og Folket stod udenfor og bad, aabenbarede Herrens Engel sig for ham. Sakarias blev forfærdet; men Engelen sagde: frygt ikke, Sakarias! thi din Bøn er hørt: din Hustru skal føde en Søn, som du skal kalde Johannes (det er: Herren er naadig). **Han skal gaa frem i Elias's Aand og Kraft og berede Herren et velstillet Folk.** Sakarias sagde: hvorledes skal jeg være sikker paa dette? Engelen svarede: jeg er Gabriel, som staar for Gud. Se! du skal være stum indtil den Dag, dette skeer, fordi du ikke troede. (Luk. 1, 5-25.)

Dg Elisabet fødte en Søn. Hendes Naboer og Slægtninge vilde kalde ham Sakarias efter Faderen; men Moderen sagde: han skal kaldes Johannes. De sagde: der er dog ingen i din Slægt, som kaldes saa. Dg de gjorde Tegn til Faderen, og han tog en Tavle og skrev: Johannes er hans Navn. Dg straks oplødes hans Mund, og han priste Gud i en herlig Lovsang. Dg

lалlemme ja lyhtynä polullamme. Stevimmät niistä ovat: Tobian kirja, Viisauden kirja, Jesu Syrafin pojan kirja ja Maakkabealaisien 2 kirjaa.

Uusi Testamentti.

51. Johannes kastajan syntyminen.

Koska Herodes suuri oli kuninkaana Judan maalla, eli siellä muutama pappi nimeltä Sakarias, ja hänen vaimonsa nimi oli Elisabet. He olivat molemmat hurksaat Jumalan edessä, mutta lapsettomat, ja molemmat olivat vanhat. Muutamana päivänä, koska Sakarias uhrasi suitutusta pyhässä, ja kansa seijoi ulkona ja rukoili, ilmestyi Herran Enkeli hänelle. Sakarias säikähti; mutta Enkeli janoi: älä pelkää, Sakarias! sillä sinun rukoukses on kuultu: sinun vaimos pitää synnyttämän pojan, jonka sinun pitää nimittämän Johannes (se on: Herra on armollinen). **Hänen pitää käymän edes Eliaksen hengellä ja voimalla ja valmistaman Herralle otollisen kansan.** Sakarias janoi: mitenkä minä taidan olla vakuutettu tästä? Enkeli vastasi: minä olen Gabriel, joka seijon Jumalan edessä. Katso: sinun pitää oleman mykän siihen päivään asti, jona tämä tapahtuu, sentähden ett'et uskonut. (Luk. 1. 5--25).

Ja Elisabet synnytti pojan. Hänen kylällisensä ja lankonsa tahtoivat kutsua hänen Sakarias isän jälkeen; mutta äiti janoi: hän pitää kutsuttaman Johannes. He janoivat: ei ole yhtään sinun suvussa, joka niin kutsutaan. Ja he viittasivat isälle, ja hän otti taulun ja kirjoitti: Johannes on hänen nimensä. Ja heti aukeni hänen suunsa, ja hän ylisti Jumalata ihanassa kiitos veijussa. Ja

Barnet voksede og blev stærkt i Manden, og han var i Drænerne indtil den Dag, da han fremstillede sig for Israels Folk. Luf. 1, 57—80.)

52. Marias Vebudelse.

I den fjettede Maaned, efterat Gabriel havde aabenbaret sig for Sakarias, blev han sendt af Gud til en Stad i Galilæa, som hed Nazaret, til en Jomfru af Davids Huus, som var trolovet med en Mand af Davids Huus ved Navn Josef, og Jomfruen hed Maria. Og Engelen kom ind til hende og sagde: **hil dig, du Benaadede! Herren er med dig, du Velsignede blandt Kvinder!** Men Maria forfærdedes over denne Tale og tænkte paa, hvad denne Hilsen skulde betyde. Og Engelen sagde: frygt ikke, Maria! thi du har fundet Naade hos Gud. Du skal føde en Søn og kalde hans Navn Jesus (det er: Frelser). Maria sagde: hvorledes skal dette gaa til, da jeg ei er gift? Engelen svarede: **den Hellig-Mand skal komme over dig, og den Hviestes Kraft skal overskygge dig; derfor skal ogsaa det Hellige, som fødes af dig, kaldes Guds Søn.** Maria sagde: se, jeg er Herrens Tjenerinde; mig ske, som du har sagt. Og Engelen forlod hende. Luf. 1, 26—38.)

53. Frelserens Fødsel.

Det begav sig i de Dage, at der udgik en Befaling fra Keiser Augustus, at al Verden skulde indskrives i Mandtal. Og alle gik for at lade sig indskrive, hver til sin Stad. Og Josef drog fra Nazaret i Galilæa til Judæa, til Davids Stad, som kaldtes Betlehem, for at lade sig indskrive med sin Hustru Maria. Medens de vare der, blev Tiden fuldkommet, og Maria fødte en Søn og svøbte ham og lagde ham i en Krybbe, efterdi der ikke var Rum i Herberget.

lapsi kasvoi ja vahvistui hengessä, ja hän oli korvesa siihen päivään asti, jona hän asetti itsensä Israelin kansan eteen. (Luk. 1, 57—80.)

52. Marian ilmestyks.

Kuudentena kuukautena, sen jälkeen että Gabriel oli ilmestynyt Saarialle, lähetettiin hän Jumalalta muutama kaupunkiin Galileassa, Nazaret nimeltä, neitsyen tykö Davidin suvusta, joka oli kihlattu miehelle nimeltä Josef Davidin sukua, ja neitsyen nimi oli Maria. Ja enkeli tuli hänen tykönsä ja sanoi: **terve, armoitettu! Herra on sinun kansas, sinä siunattu vaimoin seasja!** Mutta Maria jäitähti hänen puhettansa ja ajatteli, millinen se tervehdys oli. Ja enkeli sanoi: älä pelkää, Maria! sillä sinä olet löytänyt armon Jumalan tykönä. Sinä synnyttät pojan ja sinun pitää nimittämän hänen Jeesus (se on: Vapahtaja). Maria sanoi: kuinka tämä pitää tapahtuman, kuin en ole naimisissa? Enkeli sanoi: **Pyhä Henki tulee sinun päälles, ja Ilmäisen voima varjoo sinun; sen tähden myös se Pyhä, joka sinusta syntyy, pitää kutsuttaman Jumalan Pojaksi.** Maria sanoi: katso! minä olen Herran piika; tapahtukoon minulle sinun sanas jälkeen. Ja enkeli lähti pois hänen tykönsä. Luk. 1, 26—38).

53. Vapahtajan syntyminen.

Niinä päivinä tapahtui, että käsky kävi ulos Keisarilta Augustukselta, että kaikki mailma piti verolliseksi laskeuttaman. Ja kaikki menivät kirjotuttamaan itsiänsä verolle, kufin kaupunkiinsa. Ja Josef meni Nazaretista Galileassa Judeaan Davidin kaupunkiin, joka kutsutaan Betlehem, itseänsä kirjotuttamaan vaimonsa Marian kanssa. Heidän siellä ollessa, täytettiin aika, ja Maria synnytti pojan ja kapaloitfi hänen ja pani seimeen, koska ei ollut sias majassa.

Der var nogle Hyrder i den samme Egn, som holdt Nattevagt over sin Hjord. Og se! Herrens Engel stod for dem, og Herrens Klarhed skinnede om dem, og de frygtede saare. Men Engelen sagde til dem: frygter ikke; thi jeg forkynder eder en stor Glæde: Eder er idag en Frelser født, den Herre Kristus, i Davids Stad. Og dette skal være Eder et Tegn: I skulle finde et Barn svøbt og liggende i en Krybbe. Og strax var der hos Engelen en himmelsk Hærskares Mangfoldighed, som lovede Gud og sagde: **Herre være Gud i det høieste! Og Fred paa Jorden! Og i Menneskene en Velbehagelighed!**

Og Hyrderne skyndte sig til Staden og fandt Maria og Josef og Barnet, som laa i Krybben. Og de fortalte, hvad der var sagt om dette Barn. Og alle, som hørte det forundrede sig; men Maria gjemte disse Ord i sit Hjerte. — Da 8 Dage vare forløbne, og Barnet skulde omskjæres, blev det efter Engelen's Ord kaldt Jesus.

40 Dage efterat Jesus var født, bragte hans Forældre ham op til Jerusalem for at fremstille ham i Templet for Herren. Der var i Jerusalem en gudfrygtig Mand, som hed Simeon. Det var ham forjættet af den Hellig-Mand, at han ei skulde dø, førend han havde faaet Herrens Salvede at see. Han var den Dag gaaet til Templet, drevet af den Hellig-Mand. Da han saa Barnet, tog han det i sine Arme og sagde: **Herre! nu lader du din Tjener fare hen i Fred; thi mine Dine have seet Frelsen, som du har beredt for alle Folk.** (Luk. 2, 1—31.)

54. De Bise fra Østerland.

Da Jesus var født i Betlehem i Kong Herodes's Dage, kom der Bise fra Østen til Jerusalem og sag-

Samassa paikkakunnassa oli muutamia paimenia, jotka yöllä vartioitsivat karjaansa. Ja katso! Herran Enkeli seisoi heidän edessään, ja Herran kirkkaus valaisi ympäri heidän, ja he suuresti peljästyivät. Mutta Enkeli sanoi heille: älkää peljätkö; sillä minä ilmoitan teille suuren ilon; teille on tänä päivänä Vapahtaja syntynyt, se Herra Kristus, Davidin kaupungissa. Ja tämä on teille merkiksi: te löydätte lapsen kapaloittuna seimessä makaavan. Ja heti oli Enkelin tykönä suuri taivaallisen sotaväen joukko, jotka kiittivät Jumalata ja sanoivat: **Aun-
nia oltoon Jumalan korkeudessa! ja maassa rauha ja
ihmijissä hyvä tahto!**

Ja paimenet kiiruhtivat kaupunkiin ja löysivät Marian ja Josepin ja lapsen seimesä makaavan. Ja he julistivat, mitä tästä lapsesta oli sanottu. Ja kaikki, jotka sen kuulivat, ihmettelivät; mutta Maria kätki nämät sanat sydämeensä. Koska 8 päivää oli kulunut, ja lapsen piti ympärin leikattaman, kutsuttiin se Enkelin sanan mukaan Jeesus.

40 päivää Jeesuksen syntymisen jälkeen, veivät hänen vanhemmat hänen ylös Jerusalemiin asettaaksensa hänen templissä Herran eteen. Ja Jerusalemissa oli yksi Jumalata pelkävääinen mies, jonka nimi oli Simeon. Hänelle oli sanottu Pyhästä Hengeltä, ettei hänen pitänyt kuoleman, ennenkuin hän oli saanut nähdä Herran Voibetun. Hän oli sinä päivänä, Pyhän Hengen vaikutuksesta, mennyt templiin. Koska hän näki lapsen, otti hän sen syliinsä ja sanoi: **Herra: nyt sinä lastet palvelias
rauhaan menemään; sillä minun silmäni ovat nähneet
sinun antuntes, jonka olet valmistanut kaikille kan-
soille.** (Luk. 2, 1—31.)

54. Viisaat itäijeltä maalta.

Koska Jeesus oli syntynyt Betlehemissä, kuningas Herodeksen aikana, tulivat viisaat idästä Jerusalemiin ja sa-

de: hvor er den Jødernes Konge, som er født? thi vi have seet hans Stjerne i Østen og ere komne for at tilbede. Herodes kaldte Ypperstepræsterne og de Skrifffloge sammen og spurgte dem, hvor Kristus skulde fødes. De svarede: i Betlehem, efter Profeten Mikas Spaadom. Da kaldte Herodes hemmelig de vise til sig, og spurgte nøie om Tiden, da Stjernen havde vist sig, og sagde: gaar til Betlehem og spørger nøie efter Barnet, og naar i have fundet det, da melder det til mig, for at ogsaa jeg kan komme og tilbede det.

De vise drog da hen, og se! Stjernen, som de havde seet i Østen, gik foran dem, indtil den stod over det Hus, hvor Barnet var. Da de saa Stjernen, bleve de glade, gik ind i Huset og fandt Barnet med dets Moder, og de faldt ned og tilbade Barnet og toge frem sine Kostbarheder og ofrede Guld, Røgelse og Myrra. Og advarede af Gud i en Drøm om ikke at vende tilbage til Herodes, drog de ad en anden Vej til sit Land.

Da de vare dragne bort, aabenbaredes Herrens Engel for Josef i en Drøm og sagde: staa op, tag Barnet og dets Moder og fly til Egypten og bliv der, indtil jeg siger dig til; thi Herodes vil søge efter Barnet for at dræbe det. Saa tog Josef Barnet og dets Moder om Natten og drog afsted til Egypten.

Da Herodes saa, at de vise ikke kom igjen, blev han meget vred og lod alle Drengbørn i Betlehem dræbe paa to Aar og derunder. — Da Herodes var død, aabenbaredes Herrens Engel for Josef i en Drøm i Egypten og sagde: staa op, tag Barnet og dets Moder og drag til Israels Land; thi de ere døde, som stode Barnet efter Livet. Og han drog til Galilæa og boede i Staden Nazaret. Og Barnet voksede og blev stærkt i Manden og fuldt af Visdom, og Guds Naade var over ham. (Matt. 2).

noivat: Kuska on se Judalaisten kuningas, joka on syntynyt? Sillä me olemme nähneet hänen tähtensä idässä ja olemme tulleet häntä rukoilemaan. Herodes kutsui ylimmäiset papit ja kirjanoppineet kokoon ja kysyi heiltä, kuska Kristuksen piti syntymän. He vastasivat: Betlehemissä, profeeta Mikaan ennustuksen mukaan. Niin kutsui Herodes salaa tykönsä viisat ja kyseli heiltä viijusti ajan, koska tähti oli ilmestynyt, ja sanoi: menkää Betlehemiin ja kysykää viijusti lasta, ja koska te olette sen löytäneet, ilmoittakaat se minulle, että minäkin tulisin ja kumartaisin häntä.

Viisaat menivät matkaansa, ja katso! Tähti, jonka he olivat nähneet idässä, kävi heidän edellensä, siksi kuin se seisahdun sen huoneen ylitse, jossa lapsi oli. Kun he tähden näkivät, tulivat he iloisiksi, menivät sille huoneeseen ja löysivät lapsen äitinsä kanssa, ja he lankeasivat maahan ja rukoilasivat lasta ja ottivat edes tavaratansa ja uhrasivat kultaa, pyhää savua ja mirhamia. Ja he kiellettiin Jumalalta unessa palajamasta Herodeksen tykö, ja he menivät toista tietä omalle maallensa.

Koska he olivat pois menneet, ilmestyni Herran Enkeli unessa Josefille ja sanoi: nouse ylös, ota lapsi ja sen äiti ja pakene Egyptiin ja ole siellä siihen asti kuin minä sinulle sanon: sillä Herodes on etsivä lasta, sitä tappaaksensa. Niin otti Josef lapsen ja sen äidin yöllä ja meni Egyptiin.

Kun Herodes huomaitti, ettei viisaat tulleet takaisin, vihastui hän fangen kovin ja antoi tappaa kaikki poikalapset Betlehemissä, kaikki vuotiset ja sitä nuoremmat. — Kun Herodes oli kuollut, ilmestyni Herran Enkeli Josefille unessa Egyptisssä ja sanoi: nouse ylös, ota lapsi ja sen äiti ja mene Israelin maalle; sillä ne ovat kuolleet, jotka lapsen henkeä etsivät. Ja hän meni Galileaan ja asui Natsaretin kaupungissa. Ja lapsi kasvoi ja vahvistui hengessä ja täytettiin viisaudella, ja Jumalan armo oli hänen ylitseensä. (Matt. 2.)

55. Jesus som Barn i Templet.

Jesu Forældre drog hvert Aar til Jerusalem til Paaskefesten. Da Jesus var 12 Aar gammel toge de ham med sig. Da de vendte tilbage, blev han i Jerusalem, og de vidste det ikke. Men, da de meente, at han var i Rejsefølget, drog de en Dagsrejse fremad og ledte efter ham blandt Slægtninge og Kjendinge. Da de ikke fandt ham, vendte de tilbage til Jerusalem for at lede efter ham. Efter 3 Dage fandt de ham siddende i Templet midt iblandt Lærerne, og han baade hørte og spurgte dem, og Alle, som hørte ham, forundrede sig over hans Forstand og Svar. Maria sagde: Søn! hvi gjorde du os dette? Din Fader og jeg ledte efter dig med Smerte. Jesus svarede: Hvorfor ledte I efter mig? Vidste I ikke, at jeg bør være i min Faders Hus? Og han fulgte med dem til Nazaret og var dem lydlig. — Og Jesus gif frem som i Alder saa ogsaa i Visdom og Velbehag baade hos Gud og Mennesker. (Luk. 2, 41—52.)

56. Johannes prædiker og døber.

Johannes levede stille i Ørkenen, indtil han var 30 Aar. Da kom Herrens Ord til ham, og han begyndte at prædike: **ombvender Eder; thi Himmeriges Rige er nær. Øren ligger allerede ved Roden af Træet; hvert Træ, som ikke bærer god Frugt, skal omhugges og kastes i Ilden.** I Levemaade lignede han de gamle Profeter: han havde en Kappe af Kamelhaar og et Læderbelte om sin Lænd, og hans Føde var Græshopper og vild Honning. Der kom Folk til ham baade fra Jerusalem og Landet, og han døbte i Jordans Flod dem, som bekjendte sine Synder. Da mange troede, at han var Kristus, sagde han: jeg er ikke Kristus. Jeg døber kun med Vand; men

55. Jeesus lapsena templissä.

Jeesuksen vanhemmat matkustivat vuosittain Pääsiäisjuhlaan Jerusalemiin. Koska Jeesus oli 12 vuoden vanha, ottivat he hänen myötänsä. Kuin he takaisin palasivat, jäi hän Jerusalemiin, ja he eivät sitä tienneet. Mutta, kuin he luulivat, että hän oli matkaseurassa, matkustivat he yhden päivän matkan kotiakäsin ja etsivät häntä lankoin ja tuttavain seasta. Koska he eivät löytäneet häntä, palasivat he takaisin Jerusalemiin häntä hakeakseen. 3 päivän perästä löysivät he hänen istuvan templissä oppettajain keskellä, ja hän sekä kuunteli heitä että kysyi heiltä, ja kaikki, jotka hänen kuullivat, kummastelivat hänen ymmärrystänjään ja vastauksiansa. Maria sanoi: Poikani! miksitäs meille tämän teit? Sinun isäs ja minä etsimme murheella sinua. Jeesus vastasi: minkätähden etsitte te minua? Ettekö te tietäneet, että minun pitää isäni huoneessa oleman? ja hän seurasi heitä Natfaretiin ja oli heille kuuliainen. — Ja Jeesus edistyi niin kuin ijässä niin myös viisaudessa ja armonssa sekä Jumalan etti ihmisten edessä. (Luk. 2, 41—52.)

56. Johannes saarnaa ja kastaa.

Johannes eli hiljaisuudessa korvessa 30 vuoden ikään asti. Silloin tuli Herran sana hänen tykönsä, ja hän alkoi saarnata: **Kääntäkää itsiänne; sillä taivaan valtakunta on läsnä. So kirves malkaa puun juurella; jokainen puu, joka ei kannu hyvää hedelmätä, pitää poikki hakattaman ja tuleen heitettämän.** Elämän laadussansa oli hän niinkuin ne vanhat profetat: hänellä oli kaapu kameelin villoista ja nahkavyö hänen kupeillansa, ja hänen ruokansa oli heinäsiirkat ja metsän hunaja. Hänen tykönsä tuli kansaa sekä Jerusalemistä että maalta, ja hän kasti Jordanin virrasjään niitä, jotka tunnustivat syntejensä. Koska moni uskoi, hänen olevan Kristuksen, sanoi hän: en ole minä Kristus. Minä kastan ainoastaan vedellä; mutta

efter mig kommer En, hvis Skorem jeg ikke er værdig at løse: **han skal døbe med den Hellig-Aand. Han er det Guds Lam, som bærer al Verdens Synd.** (Matt. 3, 1—11. Joh. 1, 29).

Johannes formanede baade Høi og Lav til Bod og Bedring. Kong Herodes Antipas havde tvunget sin Broder til at skille sig fra sin Hustru, Herodias, og havde selv taget hende tilægte. Døberen sagde til ham: det er dig ikke tilladt at have hende til Hustru. Herodes blev herover vred og kastede ham i Fængsel. Paa Herodes's Fødselsdag dansede Herodias's Datter for ham; han fandt Behag i Dansen og lovede med Ed at give hende, hvad hun vilde bede om, var det end Halvdelen af hans Rige. Hun gik til Moderen, som sagde: bed om Johannes's Hoved paa et Fad. Kongen blev bedrøvet; men for Gæsternes Skyld vilde han holde Ord; Johannes blev halskugget, og hans Hoved bragt til Prinsessen paa et Fad. Og hans Disciple kom og begrove ham. (Matt. 14, 1—14.)

57. Jesu Daab.

Da Jesus var 30 Aar gammel, kom han til Jordan til Johannes for at døbes af ham. Johannes sagde: jeg trænger til at døbes af dig, og du kommer til mig? Jesus svarede: **lad det ske; thi saaledes bør vi fuldkomme os af Retfærdighed.** Saa døbte Johannes ham. Da Jesus steg op af Vandet, aabnedes Himmelen, og Guds Aand dalede ned i en Dues Skikkelse og kom over ham, og der hørtes en Røst fra Himmelen som sagde: **dette er min Søn den elskelige, i hvilken jeg har Velbehag.** (Matt. 3, 13—17).

58. Jesu Fristelse.

Derpaa blev Jesus drevet af Manden i Ørkenen for at fristes af Djævelen. Og, da han havde fastet i 40 Dage og

jälkijäni tulee se, jonka kentärihmoja en minä ole keuvollinen päästämään; hän on kastava Pyhällä Hengellä. Hän on se Jumalan karitsa, joka kantaa maailman syntiä. (Matt. 3, 1—11. Joh. 1, 29.)

Johannes neuvoi sekä ylhäisiä että alhaisia katumuukseen ja parannukseen. Neljännesruhtinas Herodes Antipas oli pakoittanut veljensä erkaantumaan vaimostansa, Herodiasta, ja oli itse hänen vaimonsa ottanut. Kastaja sanoi hänelle: ei ole sinun luvallinen häntä vaimonas pitää. Herodes vihastui tästä ja heitti hänen vankeuteen. Herodeksen syntymäpäivänä tanssasi Herodian tytär hänen edesjängsä; hän mielistyi tanssiin ja valalla vannoi antaaksensa hänelle, mitä hän tahtoi anoa, jos kohta se olisi puoli hänen valtakunnastansa. Hän meni äitinsä tykö, joka sanoi: ano Johanneksen pää yhden vadin päälle. Kuningas tuli murheelliseksi; mutta vieraitten tähden tahtoi hän pitää sanansa; Johanneksen kaula leikattiin, ja hänen pää tuotiin kuninkaalle tyttäreille vadin päällä. Ja hänen opetuslapsensa tulivat ja hautasivat hänen. (Matt. 14, 1—14.)

57. Jesuksen kaste.

Kuin Jeesus oli 30 vuotta vanha, tuli hän Jordanin virralle Johanneksen tykö häneltä kastettaa. Johannes sanoi: minä tarvitsen sinulta kastettaa, ja sinä tulet minun tyköni? Jeesus vastasi: **anna sen tapahtua; sillä niin meidän tulee täyttää kaikkea vanhurskautta.** Niin kasti Johannes hänen. Koska Jeesus astui ylös vedestä, aukeni taivas, ja Jumalan Henki laskeusi alas tyhjiyden hahmossa ja tuli hänen ylitse, ja ääni taivaasta kuului, joka sanoi: **tämä on minun poikani, se rakas, johonka minä mielistyn.** (Matt. 3, 13—17).

58. Jesuksen kiusaus.

Sen jälkeen vietiin Jeesus Hengeltä korpeen kiusattavaksi perkeleeltä. Ja koska hän oli paastonnut 40 päivää ja

i 40 Nætter, hungrede han omsider. Og Fristeren kom til ham og sagde: er du Guds Søn, da byd disse Stene at blive Brød. Jesus svarede: der staar skrevet: **Mennesket lever ikke af Brød alene, men af hvert Ord, der udgaar af Guds Mund.** Da tog Djævelen ham med sig til den hellige Stad og stillede ham paa Templets Tinde og sagde: er du Guds Søn, da kast dig ned herfra; thi der staar skrevet: han skal byde sine Engle om dig, at du ikke skal støde din Fod paa nogen Sten. Jesus svarede: **der staar atter skrevet: du skal ikke friste Herren din Gud.** Atter tog Djævelen ham med sig paa et faare høit Bjerg og viste ham alle Verdens Riger og deres Herligheder og sagde: alt dette vil jeg give dig, dersom du falder ned og tilbeder mig. Da svarede Jesus: **vig bort fra mig Satan! thi der staar skrevet: du skal tilbede Herren din Gud og tjene ham alene.** Da forlod Djævelen ham, og Englene kom og tjente ham. (Matt. 4, 1—11).

59. Jesus begynder sin Gjerning.

Efterat Jesus var døbt og fristet, begyndte han sin Gjerning og drog omtrent i 3 Aar omkring i Landet og i Stæderne, og paa de store Høitider gik han op til Jerusalem. Han sagde kun et Ord, og de Blinde saa, de Døve hørte, og de Halte gik omkring, de Spedalske bleve rensede, og de Døde stode op. Som den Genbaarne, der var født af Faderen fra Ewighed, kunde han sige: **jeg er Verden, Sandheden og Livet. Ingen kommer til Faderen uden gjennem mig. Kommer hid til mig alle I, som lide og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile.** Overalt strømmede Folket til for at høre ham; thi, som han havde intet Menneske talet.

40 yötä, isosi hän viimein. Ja kiusaaja tuli hänen tyhönsä ja sanoi: jos sinä olet Jumalan poika, niin sano, että nämät kivet leiviksi tulevat. Jeesus vastasi: kirjoitettu on: **ihminen ei elä ainoastansa leivästä, mutta jokaisesta sanasta, joka Jumalan suusta lähtee.** Niin otti perkele hänen kanssansa pyhään kaupunkiin ja asetti hänen templin harjalle ja sanoi: jos sinä olet Jumalan poika, niin heitä itses alas tästä; sillä se on kirjoitettu: hän antaa käskyn enkeleillensä sinusta, ettet sinä loukkaa jalkaas johontun kiveen. Jeesus vastasi: **taas on kirjoitettu, ei sinun pidä kiusaaman Herraa sinun Jumalatas.** Taasen vei perkele hänen kanssansa forkialle vuorelle ja näytti hänelle kaikki mailman valtakunnat ja niitten ihanuuden ja sanoi: tämän kaiken tahdon minä antaa sinulle, jos sinä lankeet maahan ja rukoilet minua. Silloin vastasi Jeesus ja sanoi: **mene pois minusta, Satan; sillä se on kirjoitettu: sinun pitää rukoileman Herraa sinun Jumalatas, ja häntä ainoata palveleman.** Silloin jätti hänen perkele, ja enkelit tulivat ja palvelivat häntä. (Matt. 4, 1—11.)

59. Jeesus alkaa tyhönjä.

Sittekuin Jeesus oli kastettu ja kiusattu, alkoi hän tyhönjä ja vaelsi 3 vuoden paikoin ympärin maata ja kaupungeissa, ja niinä suurina juhlina meni hän ylös Jerusalemiin. Hän sanoi ainoastansa yhden sanan, ja sokiät näkivät, kuurot kuulivat, ontuvat kävelivät, spitaaliset tulivat puhdistetuiksi ja kuolleet nousivat ylös. Niinkuin se ainokainen, joka oli syntynyt isästä ijankaikkisuudesta, saattoi hän sanoa: **minä olen tie, totuus ja elämä. Oi kukaan tule ihän tyhlo muutoin kuin minun kauttani. Tulkaat minun tyhloni kaikki te, jotka kärsitte ja olette vaiva-
tut ja minä tahdon antaa teille levon.** Joka paikassa tulvasi kansa häntä kuulemaan; sillä ei kukaan ihminen ollut puhunut niinkuin hän.

Engang talede han til Folket fra et Bjerg. I denne Tale, der er kaldet Bjergprædikenen, sagde han:

Jeg er ikke kommen for at affkaffe Loven og Profeterne, men for at fuldkomme dem.

J have hørt, der er sagt: du skal ikke bedrive Hor; men jeg siger Eder, at hver den, der ser paa en Kvinde for at begjære hende, har allerede bedrevet Hor med hende i sit Hjerte.

J have hørt, der er sagt: du skal ikke gjøre falsk Ed; men jeg siger Eder: J skulle aldeles ikke sværge; men Eders Tale skal være ja, ja, nei, nei; hvad der er over dette, er af den Dnde.

Naar du beder, skal du ikke være som Hyklerne; thi de ville gjerne staa og bede i Synagogerne og paa Gadehjørnerne for at sees af Menneffene; sandelig jeg siger Eder, de have allerede faaet sin Løn; men du, naar du beder, da gaa ind i dit Kammer og luk din Dør og bed til din Fader, som er i Løndom, og din Fader, som ser i Løndom, skal give dig aabenbare.

Samler Eder ikke Skatte paa Jorden, hvor Møl og Rust fordærve, og hvor Tyve bryde ind og stjæle; men samler Eder Skatte i Himmelen, hvor hverken Møl eller Rust fordærve; og hvor Tyve ikke bryde ind og stjæle; thi hvor Eders Stat er, der vil ogsaa Eders Hjerte være.

Bekymrer Eder ikke for, hvad J skulle æde, og hvad J skulle drikke, og hvad J skulle iføre Eder. Seer til Fuglene under Himmelen; de saa ikke, de høste ikke og samle ikke i Lader, og dog føder Eders himmelske Fader dem; ere ikke J meget Mere end de? Seer til Villierne paa Marken, hvorledes de vore; de arbeide ikke, de spinde ikke; men jeg siger Eder, at end ikke Salomo i al sin

Muutaman kerran saarnasi hän kansalle vuorelta. Tässä saarnassa, jota on kutsuttu vuorisaarnaksi, sanoi hän:

En ole minä tullut lakia ja profetaita tyhjäksi tekemään, mutta niitä täyttämään.

Te olette kuulleet sanotuksi: ei sinun pidä huorin tekemän: mutta minä sanon teille: jokainen, joka katsoo vaimon päälle himoitaksensa häntä, on jo sydämessänsä tehnyt huorin hänen kansansa.

Te olette kuulleet sanotuksi: ei sinun pidä tekemän vääriä valaa; mutta minä sanon teille: ei teidän pidä olla vannonomana; mutta teidän puheenne pitää oleman: on, on, ei, ei; mitä siihen lisätään, on pahasta.

Kuin sinä rukoilet, ei sinun pidä oleman niinkuin ulkokuullatut; sillä he tahtovat mielellänsä seisoa ja rukoilla synagoogissa ja kujain kulmissa, että he ihmisiltä nähtäisiin; totisesti sanon minä teille, he ovat jo palkkansa saaneet; mutta sinä, koska sinä rukoilet, niin mene kammioosi ja sulje sinun koves, ja rukoile Jhäs, joka on salaisuudessa, ja sinun Jhäs, joka näkee salaisuudessa, maksaa sinulle julistisesti.

Alkäätkö koota teille tavarata maan päällä, kussa koi ja ruoste raiskaavat, ja kussa varkaat murtavat ja varastavat; mutta kootkaat teille tavarata taivaassa, kussa ei koi eikä ruoste raiskaa, jja kussa ei varkaat murra eikä varasta; sillä kussa teidän tavaranne on, siellä on myös teidän sydämenne.

Alkäätkö murehtiko, mitä teidän pitää syömän, ja mitä teidän pitää juoman, ja millä te itsänne vaatettaisitte. Katsokaat taivaan lintuja; ei he kylvä, eikä niitä, eikä kokoa riihiin, ja kuitenkin teidän taivaallinen Jhänne ruokki heidän; ettekö te ole paljon enempi kuin he? Katsokaat kukkaisia kedolla, kuinka he kasvavat; ei he työtä tee, eikä kehriä; mutta minä sanon teille, ettei Salomo, kaikessa kun-

Herlighed var klædt som en af dem. Bestyrer Eder derfor ikke for den Dag imorgen; thi hver Dag har nok i sin egen Blage.

Alt, hvad I ville, at Andre skulle gjøre mod Eder, det gjører og I mod dem. (Matt. 5—7).

60. Jesus vælger 12 Apostle.

En Dag, da Jesus stod ved Genesarets Sø, trængte Folket ind paa ham for at høre Guds Ord. Han gik ud paa Simon Peters Skib og lærte Folket derfra. Da han var færdig med at tale, sagde han til Peter: farer ud paa Dybet og kaster Eders Garn ud til en Fangst. Peter svarede: vi have arbejdet den hele Nat og Intet faaet: men paa dit Ord vil jeg kaste Garnet ud. Og de fik en stor Mængde Fisk, og Garnet gik itu. Og de vinkede til Jakob og Johannes, der vare i et andet Skib; de kom, og begge Skibe bleve fulde. Da Peter saa dette, faldt han ned for Jesu Fødder og sagde: Herre! gaa fra mig! thi jeg er en syndig Mand. Men Jesus sagde til ham: frygt ikke; fra nu af skal du fange Mennesker. Og de førte Skibene til Land, forlod alle Ting og fulgte ham. (Luk. 5, 1—11).

Mange fulgte Jesus for at høre Frelsens Evangelium; af dem udvalgte han 12, som stadig skulde være hos ham; disse kaldte han Apostle, det er: Sendebud; thi de skulde være hans Sendebud vidt omkring i Landene for at vidne om ham.

De 12 Apostles Navne ere: 1. Simon, som Frelseren kaldte Peter (det er Klippen), og 2. hans Broder Andreas. 3. Jakob, Søn af Fiskeren Zebedæus, og 4. hans Broder Johannes, den Discipel, som Herren elskede. 5. Filip og 6. Bartolomæus. 7. Tomas og 8. Matteus, den Tolder. 9. Jakob, Søn af Alfæus, og 10. Ju-

niaşjanſa ollut niin vaatetettu, kuin yſſi heistä. Sentähden älkäätkä ſurko huomijesta päivästä; sillä itſekullakin päivällä on kyllä hänen vaivanſa.

Kaikki, mitä te tahdotte, että muitten pitää teille tekemän, ſen te myös heille tehtäät. (Matt. 5—7).

60. Jeſuſ valitſee 12 apoftolia.

Muutamana päivänä, koſka Jeſuſ ſeiſoi Geneſaretin meren rannalla, tunkeuſi kanſa hänen päälleenſä, kuullakſenſa Jumalan ſanaa. Hän meni Simon Pietarin laivaan ja opetti ſiitä kanſaa. Kuin hän oli herjennyt puhumaſta, ſanoi hän Pietarille: menkäätkä uloſ ſyövyhdelle ja heittäkäätkä verkkoenne pyynnölle. Pietari vaſtaſi: me olemme kaiſen yön työtä tehneet, emmekä mitään ſaaneet: mutta ſinun käſkystäſtä tahdon minä heittää verkon uloſ. Ja he ſaivat paljon kaloja, ja verkko halkeli! Ja he viittaſivat Jakobille ja Johannekſelle, jotka olivat toijefſä laivaſja; ne tulivat ja molemmat laivat tulivat täyteen. Kuin Pietari näki tämän, lankeſi hän maahan Jeſuſjen jalkain eteen ja ſanoi: Herra! mene minun tyköäni; sillä minä olen ſyntinen mieſ. Mutta Jeſuſ ſanoi hänelle: älä pelkää; täſtedes pitää ſinun pyytämän ihmijä. Ja he veivät laivat rannalle, jättivät kaikki ja ſeuraſivat häntä. (Luſ. 5, 1—11).

Moni ſeuraſi Jeſuſta kuullakſenſa lunakſenſä evankeliumia. Niitä valitſi hän 12, joitten aina piti olla hänen tykönäniſä; nämät nimitti hän apoftoliksi, ſe on ſanankääntäjät; sillä niitten piti oleman hänen ſanankääntäjänſä ympärillä maita todijſtamaan hänestä.

Niitten 12 apoftolitten nimet ovat: 1. Simon, jonka Vapahtaja nimitti Pietari (ſe on kallio). 2. hänen veljenſä Andreas. 3. Jakob, kalankääntäjän Zebedeuſjen poika, ja 4. hänen veljenſä Johannes, ſe opetuſlapſi, jota Herra rakakſi. 5. Filip ja 6. Bartolomeuſ. 7. Tuomaſ ja 8. Mateuſ, ſe tullimieſ. 9. Jakob, Alfein poika ja 10. Ju-

das Taddæus. 11. Simon Zelotes (det er: den Ridkjære) og 12. Judas Iskariot, som forraadte Frelseren.

Disse 12 sendte han paa en kort Vandring omkring i Jødeland for at forkynde, at Himmeriges Rige var nær. To og To gif sammen. Siden udsendte han 70 andre Disciple, som ogsaa gif To og To sammen og forkyndte, at Himmeriges Rige var nær. (Matt. 10, 1—5. Luk. 10, 1).

61. Jesu Samtale med Nikodemus.

En af Farisæerne, der sad i det høie Raad, hed Nikodemus. Han kom til Jesus om Natten og sagde: Mester! vi vide, at du er en Lærer, kommen fra Gud; thi Ingen kan gjøre de Tegn, som du gjør, uden at Gud er med ham. Jesus svarede: uden at Noget bliver født paa ny, kan han ikke se Guds Rige. Nikodemus sagde: hvorledes kan et Menneſke fødes, som er gammelt? Han kan jo ikke fødes to Gange? Jesus svarede: sandelig, sandelig jeg siger dig: **uden at Noget bliver født af Vand og Aand** (det er: i Daaben), **kan han ikke komme ind i Guds Rige.** Thi, hvad der er født af Kjødet, er Kjød, og hvad der er født af Aanden, er Aand. Nikodemus sagde: hvorledes kan dette gaa til? Jesus svarede: er du Lærer i Israel og veed ikke dette? som Moses ophoiede Slangen i Orkenen, saaledes skal Menneſkets Søn ophoies paa Korset. **Thi saa har Gud elsket Verden, at han har givet, sin Søn, den Gubaarne, for at Enhver, som tror paa ham, ikke skal fortabes, men have et evigt Liv.** (Joh. 3, 1—16).

62. Jesu Samtale med den samaritanſke Kvinde.

Jesus gif gennem Samarias Land; da han var træet af Vandringen, satte han sig ved en Brønd udenfor Staden Sikem.

das Tabdeus. 11. Simon Zelotes (se on kiivastelia) ja 12. Judas Iskariot, joka vapahattajan petti.

Nämät 12 lähetti hän lyhyelle matkalle ympäri Judan maata, julistamaan, että taivaan valtakunta oli läsnä. Kaksi ja kaksi kulkivat yhdessä. Sen jälkeen lähetti hän 70 muuta opetuslasta, jotka myös kulkivat kaksi ja kaksi yhdessä ja sanoivat, että taivaan valtakunta oli läsnä. (Matt. 10, 1—5. Luf. 10, 1.)

61. Jeesuksen puhe Nikodemuksen kanssa.

Yksi Fariseuksista, joka kokiassa raadisissa istui, Nikodemus nimeltä, tuli yöllä Jeesuksen tykö ja sanoi: Mestari! me tiedämme, että sinä olet opettaja, Jumalasta tullut; sillä ei kukaan taida tehdä niitä tunnustähtiä kuin sinä teet, jos ei Jumala ole hänen kanssansa. Jeesus vastasi: ellei joku synny uudesta, ei hän taida Jumalan valtakuntaa nähdä. Nikodemus sanoi: kuinka taitaa ihminen, joka vanha on, syntyä? ei hän taida toki toisen kerran syntyä? Jeesus vastasi: totisesti, totisesti sanon minä sinulle: **ellet joku synny vedestä ja hengestä** (se on: kasteessa), **ei hän taida tulla sijälle Jumalan valtakuntaan**; sillä mitä lihasta syntynyt on, se on liha, ja mitä hengestä syntynyt on, se on henki. Nikodemus sanoi: kuinka tämä tapahtua taitaa? Jeesus vastasi: oletko sinä opettaja Israelissa, etkä tätä tiedä? Niinkuin Moses yleni kärkeen korvessa, niin pitää myös ihmisen poika ylettämän ristin päälle. **Sillä niin on Jumala rakastanut maailmaa, että hän on antanut poikansa, ainokaisensa, että jokainen, joka uskoo hänen päällensä, ei pidä hukuman, mutta iankaikkisen elämän saaman.** (Joh. 3 1—16).

62. Jeesuksen kansapuhe Samarian vaimon kanssa.

Jeesus vaelsi Samarian läpitse; koska hän oli väsynyt matkasta, istui hän yhden kaivon viereen, ulkopuolella Sike-

En Kvinde kom fra Staden for at øse Vand. Jesus sagde til hende: giv mig at drikke. Hun svarede: beder du, som er en Jøde, mig, som er en Samaritanerinde, om Drikke? Thi der var et bittert Fiendskab mellem Jøder og Samaritaner. Jesus sagde: vidste du, hvem det var, som talede med dig, vilde du bede ham om at give dig at drikke, og han skulde give dig levende Vand. Hun svarede: du har jo Intet at øse med, og Brønden er dyb? Jesus sagde: gaa hen og kald paa din Mand. Hun svarede: jeg har ingen Mand. Jesus sagde: deri har du Ret; thi du har haft 5 Mænd, og han, som du nu lever med, er ikke din Mand. Kvinden svarede: Herre! jeg ser, at du er en Profet. Hvor skal man tilbede Gud? Vi Samaritaner tro, at det bør ske paa Garisims Bjerg, og I Jøder sige, at det bør ske i Jerusalem. Jesus sagde: Kvinde! den Time er kommen, da der ei skal spørges om Garisim eller Jerusalem; thi Gud er Aand, og de, som tilbede ham, skulle tilbede ham i Aand og Sandhed. Kvinden svarede: naar Messias (eller Kristus) kommer, skal han undervise os om alle Ting. Jesus sagde: jeg er Messias. Kvinden lod da sit Vandkar staa og gik til Staden og fortalte, hvad der var hændt hende, og Mændene gik ud til Jesus, og han blev i Staden 2 Dage. (Joh. 4, 1—42).

Jesu Lignesser eller Parabler.

63. Sædemanden.

En Sædemand gik ud for at saa, og idet han saae, faldt Noget ved Veien, og Fuglene kom og aade det op. Men Noget faldt paa Steengrund, og det vorte snart op, da det ikke havde dyb Jord; da Solen gik op, blev det forbrændt og visnede. Men noget faldt blandt Torne, og Tornene vorte op og

min kaupunkia. Jksi vaimo tuli kaupungista vettä ammentamaan. Jeesus sanoi hänelle: anna minun juoda. Hän vastasi: anokos sinä, joka Judalainen olet, minulta, joka olen Samarialainen, juomaa? Sillä katkera viha oli Judalaisten ja Samarialaisten välillä. Jeesus sanoi: jos sinä tietäisit, kuka se on, joka sinua puhuttelee, niin sinä anoisit häneltä juoda, ja hän antaisi sinulle elävää vettä. Hän vastasi: eipä sinulla ole, millä ammentaisit, ja kaivo on syvä. Jeesus sanoi: mene ja kutsu miestäsi. Hän vastasi: ei ole minulla miestä. Jeesus sanoi: sen sinä oikein sanoit; sillä sinulla on ollut 5 miestä, ja se, jonka kanssa sinä nyt elät, ei ole sinun miehes. Vaimo vastasi: Herra! minä näen, että sinä olet profeeta. Missä pitää Jumalata rukoiltaman? Me Samarialaiset luulemme, että se pitää tapahtuman Garisimin vuorella, ja te Judalaiset sanotte, se pitää tapahtuman Jerusalemissa. Jeesus sanoi: vaimo! se hetki on tullut, jona ei kysytä Garisimia eikä Jerusalemia; sillä Jumala on henki, ja jotka häntä rukoilevat, niitten pitää rukoileman häntä hengeensä ja todundesä. Vaimo vastasi: koska Messias (eli Kristus) tulee, opettaa hän meille kaikkia. Jeesus sanoi: minä olen Messias. Vaimo jätti vesiaastiansa ja meni kaupunkiin ja muisteli, mikä hänelle oli tapahtunut, ja miehet menivät ulos Jeesuksen tykö, ja hän viipyi kaupungissa 2 päivää. (Joh. 4, 1—42).

Jeesuksen vertaukset.

63. Kylväjä.

Kylväjä meni kylvämään, ja kylväisensä lankefi muutama osa tien viereen, ja linnut tulivat ja söivät sen. Mutta muutama osa lankefi kivistöön, ja se nousi pian päälle, koska sillä ei ollut syvää maata; kuin aurinko nousi, pouti se ja kuivettui. Mutta muutama osa lankefi orjantappuroitten sekaan, ja orjantappurat kasvoivat ylös ja

kvalte det. Men Noget faldt i god Jord og bar Frugt, Noget 100 Fold, Noget 60 Fold og Noget 30 Fold.

Da Disiplene ikke forstode Betydningen af denne Signelse, gav Jesus denne Forklaring: Sæden er Guds Ord; naar Hogen hører Ordet og ikke forstaar det, kommer den Dnde og tager, hvad der er saaet i hans Hjerte; det er Sæden, som faldt ved Veien. — Det, som faldt paa Stengrund, er den, som hører Ordet og strax griber det med Glæde; men, naar Trængsel eller Forsølgelse komme, forarges han strax. — Det, som blev saaet blandt Torne, er den, som vel hører Ordet; men Verdens Bekymring og Rigdoms Forførelse kvæle det, og det bliver uden Frugt. — Men det, som blev saaet i den gode Jord, er den, som hører Ordet og bevarer det i sit Hjerte, og det bærer Frugt. (Matt. 13, 1—23).

64. Klinten blandt Hveden.

Himmeriges Rige kan lignedes med et Menneske, som saaede god Sæd i sin Ager, men om Natten kom hans Fiende og saaede Klinte blandt Hveden. Da nu Sæden vorte op, kom ogsaa Klinten tilsyne. Og Tjenerne gif til Husbonden og sagde: Herre! saaede du ikke god Sæd i din Ager? hvorfra er da Klinten kommen? Han svarede: det har en Fiende gjort. Tjenerne sagde: vil du, at vi skulle luge den bort? Han svarede: nei, for at I ikke skulle oprykke Hveden med Klinten. Lader dem vore sammen, indtil Høsten kommer; da vil jeg sige til Høstfolkene: samler først Klinten sammen, binder den i Knipper og brænder den; men samler Hveden i min Lade.

Ogsaa denne Signelse har Jesus forklaret: den, som faar den gode Sæd, er Menneskets Søn, Fienden, som saaede Klinten, er Djævelen, Ageren er Verden, den gode Sæd

tukahuttivat sen. Mutta muutama osa lankefi hyvään maahan ja kantoi muutama 100 kertaisen, muutama 60 kertaisen, ja muutama 30 kertaisen hedelmän.

Kuin opetuslapset eivät käsittäneet tämän vertauksen merkitystä, antoi Jeesus tämänkaltaisen selityksen: Siemen on Jumalan sana; kuin joku kuule sanan, ja ei ymmärrä sitä, niin tulee paha henki ja temmaa pois, mitä oli kylvetty hänen sydämeheensä. Tämä on siemen, joka lankefi tien viereen. — Se, joka lankefi kivistöön, on se, joka kuulee sanan ja vastaanottaa sen ilolla; mutta, koska ahdistus eli vaino tulee, pahenee hän kohta. — Se, joka lankefi orjantappurain sekaan, on se, joka kyllä kuulee sanan; mutta mailman huoli ja rikkauden petos tukahuttaa sen, ja se jääpi hedelmättömäksi. Mutta se, joka kylvettiin hyvään maahan, on se, joka kuulee sanan ja kätkee sen sydämeheensä, ja se kantaa hedelmän. (Matt. 13, 1—23).

64. Ohdakkeet niisiin seassa.

Taivaan valtakunta verrataan ihmiseen, joka kylvi hyvän siemenen peltoonsa. Mutta yöllä tuli hänen vihollisensa ja kylvi ohdakkeita niisujen sekaan. Koska oras rupesi kasvamaan, näkyivät myös ohdakkeet. Ja palveliat menivät isännän tykö ja sanoivat: Herra! etkös hyvää siementä peltoos kylvänyt? kusta ovat ohdakkeet tulleet? Hän vastasi: sen on vihemies tehnyt. Palveliat sanoivat: tahdotkos, että me kokoamme net pois? Hän vastasi: en, ettet te ohdakkeitten kanssa tempaisi pois niisuja. Antakaat niitten kasvaa yhdessä elon aikaan asti; silloin tahdon minä elomiehille sanoa: kootkaat ensin ohdakkeet kotoon, sitokaat net kerppuihin ja polttakaat; mutta kootkaat niisut minun aittaani.

Tämänkin vertauksen on Jeesus selittänyt: se, joka kylvää hyvän siemenen, on ihmisen poika; vihollinen, joka kylvi ohdakkeet, on perkele, pelto on mailma, hyvä siemen

er Rigets Børn, Klinten er Djævelens Børn, Høsten er Verdens Ende, Høstfolkene ere Englene. Ligesom Klinten jantes sammen og brændes, saa vil det gaa ved Verdens Ende; da skal Mennekkets Søn udsende sine Engle, og de skulle samle alle de Ugudelige og kaste dem did, hvor der er Graad og Tænders Gnidsel. Men de Retfærdige skulle skinne som Solen i sin Faders Rige. (Matt. 13, 24—43.)

65. Den barmhjertige Samaritan.

En Skriftklog kom til Jesus og sagde: Mester! hvad kan jeg gjøre, for at jeg kan arve det evige Liv? Jesus sagde: hvad staar derom i Loven? Han svarede: du skal elske Herren din Gud af dit hele Hjerte, af din hele Sjæl, af din hele Styrke og af dit hele Sind og din Næste som dig selv. Jesus sagde: du svarede ret; gjør dette, saa skal du leve. Men den Skriftkloge, som vilde gjøre sig selv retfærdig, sagde til Jesus: hvem er da min Næste? Jesus svarede: et Menneffe gif fra Jerusalem ned til Jeriko og blev overfalden af Røvere; de toge Klæderne af ham, sloge ham, gif bort og lode ham ligge halvød. Ved en Hændelse gif en Præst den samme Vei, og han saa ham, men gif forbi. Det samme gjorde en Levit. Men, da en Samaritan kom reisende og fik se ham, ynkedes han inderlig over ham. Og han gif hen til ham, forbandt hans Saar og gjød Olie og Vin i dem. Og han løfste ham op paa sit eget Dyr, førte ham til et Herberge og pleiede ham. Og da han den anden Dag reiste bort, gav han Bærten tvende Penge og sagde: plei ham vel, og, hvad Mere du maatte lægge ud, vil jeg betale, naar jeg kommer igjen. — Hvilken af disse Tre tyffes dig viste sig

on valtakunnan lapset, ohdatteet ovat perfeleen lapset, elon aika on mailman loppu, elomiehet ovat Enkelit. Niinkuin ohdatteet kootaan kokoon ja poltetaan, niin tapahtuu mailman lopulla; silloin ihmisen poika lähettää Enkelinsä, ja he kokoavat kaikki jumalattomat ja heittävät ne sinne, kussa on itku ja hammassten kiristys. Mutta vanhurskaat pitää kiiltämän niinkuin aurinko heidän Isänsä valtakunnassa. (Matt: 13, 24-43).

65. Laupias Samarialainen.

Muutama kirjan oppinut tuli Jeesuksen tykö ja sano: Mestari! mitä pitää minun tekemän, että iankaikkisen elämän perisin? Jeesus sanoi: kuinka siitä laissa seisoo? Hän vastasi: sinun pitää rakastaman Herraa sinun Jumalatas kaikesta sinun sydämestäs, ja kaikesta sinun sielustas, kaikesta sinun voimastas ja kaikesta sinun mielestäs, ja sinun lähimmäistäs niinkuin itse sinuas. Jeesus sanoi: sinä vastasit oikein; tee se, niin sinä saat elää. Mutta kirjanoppinut, joka tahtoi itseänsä vanhurskaaksi tehdä, sanoi Jeesukselle: kuka on minun lähimmäiseni? Jeesus vastasi: Muutama ihminen vaelsi Jerusalemistä Jerikoon ja joutui ryövärittien käsiin; ne ottivat häneltä vaatteet, löivät häntä, menivät pois ja antoivat hänen puolikuolleena maata. Sattumasta vaelsi muutama pappi sitä samaa tietä, ja hän näki hänen, mutta meni ohitse. Saman teki yksi Levittalaininen. Mutta kuin yksi Samarialainen tuli matkustain ja sai hänen nähdä, armahti hän sydämellisesti häntä. Ja hän meni hänen tykönsä, sitoi hänen haavansa ja vuodatti öljyä ja viinaa niihin. Ja hän nosti hänen juhtansa päälle, vei häntä majaan ja hoiti häntä. Ja kuin hän toisena päivänä matkusti pois, antoi hän isännälle kaksi penninkiä ja sanoi: hoida häntä hyvin, ja mitä sinä enemmän kuluttanet, sen minä palatesani tahdon sinulle maksaa. Kuka näistä kolmesta, sinun nähdykses, näytti itsensä

som hans Næste, der var falden blandt Røverne? den Skriftkloge svarede: den, der viste Barmhertighed mod ham. Jesus sagde: gaa du hen og gjør ligesaa. (Luk. 10, 25—37).

66. Den rige Bonde.

Der var et rigt Menneske, hvis Mark gav rig Grøde. Og han tænkte ved sig selv: hvad skal jeg nu gjøre? Thi jeg har ikke Rum til min Grøde. Jo, dette vil jeg gjøre: jeg vil rive mine Lader ned og bygge dem større og samle deri al min Grøde og sige til min Sjæl: slaa dig til Rø, æd, drik og vær glad! Men Gud sagde til ham: du Daare! i denne Nat kræves din Sjæl af dig; hvem skal da det tilhøre, som du har samlet? (Luk. 12, 16—20).

67. Figentræet.

En Mand havde et Figentræ i sin Vingård, og han kom og ledte efter Frugt, men fandt ingen. Da sagde han til Vingårdsmanden: se! jeg er nu i 3 Aar kommen for at lede efter Frugt paa dette Figentræ, men har ingen fundet. Hug det om! Hvorfor skal det tage Kraften af Jorden til Unytte? Men Vingårdsmanden svarede: Herre! lad det staa endnu dette Aar; jeg vil grave Jorden omkring det, og lægge Gjødning til; maasse det da vil bære Frugt; bærer det saa ikke, da kan du siden hugge det om. (Luk. 13, 6—9.)

68. Den ubarmhertige Medtjener.

Peter spurgte engang Jesus: hvor ofte skal jeg tilgive min Næste, som synder mod mig? Er 7 Gange nok? Jesus svarede: ikke 7 Gange, men 7 Gange 70. Og han fortalte følgende Billede: en Konge vilde holde Regnskab med sine Tjenere,

niinkuin sen lähimmäinen, joka ryövärillen käsiin oli langennut? Kirjanoppinut vastasi: se, joka teki laupiuden häntä kohtaan. Jeesus sanoi: mene sinä ja tee myös niin. (Luk. 10, 25—37).

66. Rikas peltomies.

Oli muutama rikas ihminen, jonka maa kantoi rikkaan hedelmän. Ja hän ajatteli tykönänsä: mitä minä nyt teen? Sillä ei minulla ole sias minun elolleni. Sen minä tahdon tehdä: minä tahdon maahan hajottaa minun aittani ja rakentaa ne isommiksi ja koota niihin kaiken eloni ja sanoa sielluleni: lepää rauhasa, syö, juo ja ole iloinen! Mutta Jumala sanoi hänelle: sinä tyhmä; tänä yönä kaivataan sinun sielus sinulta; kenelle sitten se kaikfi tulee, jota sinä koonnut olet. (Luk. 12, 16—20).

67. Siikunapuu.

Muutamalla miehellä oli siikunapuu hänen viinamäesjäsnsä, ja hän tuli ja haki hedelmätä, mutta ei löytänyt. Silloin sanoi hän viinamäen rakentajalle: katso! nyt 3 vuotta olen minä tullut ja etsinyt hedelmätä tästä siikunapuusta; mutta en ole löytänyt. Haffaa se pois! Miksi sen pitää ottaman voiman maasta? Mutta viinamäen rakentaja vastasi: Herra! anna sen vielä seisoa tämän vuoden; minä tahdon kaivaa sen ympäri ja sonnittaa sitä; ehkä se sitten hedelmän kantaa; jousei se kanna, niin taidat sitten sen pois hakata. (Luk. 13, 6—9).

68. Armotoin kansjapalvelia.

Pietari kysyi kerran Jeesukselta: kuinka usein pitää minun veljelleni, joka rikoo minua vastaan, anteeksi antaman? Eikö 7 kertaa ole kyllä? Jeesus vastasi: ei 7 kertaa, mutta 7 kertaa 70. Ja hän puhui seuraavan vertauksen: muutama kuningas tahtoi lufua laskea palveliainsa

og der kom En frem, som var ham 10,000 Talenter skylldig. Da han Intet havde at betale med, hød Kongen, at han, hans Hustru og Børn og Alt, hvad han eiede, skulde sælges. Da kastede Tjeneren sig ned for ham og sagde: Herre! hav Taalmodighed med mig, saa vil jeg betale dig det Altsammen. Og Herren ynkedes over ham og estergav ham Gjælden. Men den samme Tjener gif ud og traf en af sine Medtjenere, som var ham 100 Penge skylldig, og han greb fat i ham og var nær ved at kvæle ham og sagde: betal mig, hvad du er mig skylldig! Hans Medtjener faldt ned for ham og sagde: hav Taalmodighed med mig, saa vil jeg betale dig det Altsammen. Han vilde ikke, men gif hen og kastede ham i Fængsel. Da hans Medtjenere saa dette, bleve de meget bedrøvede og fortalte sin Herre, hvad der var skeet. Da kaldte Herren ham for sig og sagde: du onde Tjener! al Gjælden estergav jeg dig, fordi du bad mig derom; burde du da ikke forbarme dig over din Medtjener, ligesom jeg forbarmede mig over dig? Og Herren kastede ham i Fængsel, indtil han betalte al Gjælden. Saaledes skal ogsaa min himmelske Fader gjøre mod Eder, naar I ikke af Hjertet tilgive Eders Broder. (Matt. 18, 21—35).

69. Den forlorne Søn. Det tabte Jaar.

Farisæerne, som mente, at de selv vare retfærdige, forargedes over, at Jesus tog imod Toldere og Syndere og sad tilbords med dem. Jesus fortalte da følgende Billede: en Mand havde 2 Sønner. Den yngste sagde til Faderen: Fader! giv mig den Del af Arven, som falder paa mig. Og Faderen skiftede mellem dem. Derpaa samlede den yngste alt

kanssa, ja tuli yffi edes, joka hänelle oli velkaa 10,000 leiviskätä. Kuin hänellä ei ollut mitään, jolla hän olisi maksanut, käski kuningas, että hän, hänen vaimonsa ja lapsensa ja kaikki, mitä hänellä oli, piti myytämän. Silloin lankefi palvelia alas hänen eteensä ja sanoi: Herra! ole kärsivällinen minun kanssani, niin minä tahdon kaikki sinulle maksaa. Ja Herra armahti häntä ja antoi hänelle velan anteeksi. Mutta sama palvelia meni ulos ja tapasi yhden kanssapalvelioistansa, joka hänelle 100 penninkää velkaa oli, ja hän otti hänen kiinni ja oli häntä kuristamassa ja sanoi: maksaa, mitä minulle velkaa olet! Hänen kanssapalveliansa lankefi alas hänen eteensä ja sanoi: ole kärsivällinen minun kanssani, niin minä tahdon kaikki sinulle maksaa. Hän ei tahtonut, mutta meni pois ja heitti hänen vankeuteen. Koska hänen kanssapalveliat tämän näkivät, tulivat he sangen murheellisiksi ja ilmoittivat Herrallensa, mitenkä tapahtunut oli. Silloin kutsui Herra hänen eteensä ja sanoi: sinä paha palvelia! kaiken velan minä sinulle anteeksi annoin, sentähden että sinä rukoilit minulta sitä; eikö myös sinun olisi pitänyt armahtaman kanssapalveliatas, niinkuin minä sinua armahdin? Ja Herra heitti hänen vankeuteen, siihen asti että hän kaiken velan maksoi. Samalla tavalla tekee minun taivaallinen Isäni teille, koska ette sydämeistä veljillenne anteeksi anna. (Matt. 18, 21—35).

69. Tuhlaaja poika. Kadonnut lammas.

Jariseukset, jotka luulivat itsensä vanhurskaat olevan, pahana pitivät sen, että Jeesus otti vastaan tullimiehiä (publikaaneja) ja syntisiä ja atrioitsi heidän kanssansa. Jeesus puhui heille seuraavaisen vertauksen: muutamalla miehellä oli kaffi poikaa. Nuorempi sanoi isälle: Isä! anna minulle se perintöosa, joka minulle tulee. Ja isä jakoi heidän välillä. Sen jälkeen kofosi nuorempi kaikki

Sit og drog til et fremmed Land langt borte og ødte der sit Gods i et overdaadigt Levnet. Da han havde sat overstyr Alt, hvad han eiede, blev der en sjar Hunger i Landet og han begyndte at lide Nød. Han gav sig da i Tjeneste hos en Mand i samme Land, og denne sendte ham ud paa Marken for at vogte Svin. Og han var glad ved at mætte sig med den Mast, som Svinene fik; thi Jngen gav ham Noget. Da gik han i sig selv og sagde: hvor mange Daglønnere hos min Fader have ikke overflødig Føde, og jeg omkommer her af Hunger! Jeg vil staa op og gaa til min Fader og sige: Fader! jeg har syndet mod Himmelen og mod dig og er ikke længere værd at kaldes din Søn; men lad mig være som en af dine Daglønnere. Og han begav sig paa Veien til sin Fader. Da han endnu var langt borte, saa Faderen ham og løb hen og faldt om hans Hals og kyskede ham. Sønnen sagde: Fader! jeg har syndet mod Himmelen og mod dig og er ikke længere værd at kaldes din Søn. Men Faderen sagde til sine Tjenere: bringer ham den bedste Klædning og giver ham en Ring paa Fingeren og Sko paa Fødderne og slagter den fede Kalv og lader os spise og være glade! Thi denne min Søn var død og er bleven levende, var fortabt og er funden igjen.

Den ældste Søn var ude paa Marken, og, da han kom hjem og hørte Musik og Dans, spurgte han en af Tjenerne, hvad dette skulde betyde. Da han fik at vide, at Faderen havde gjort Gæstebud for den hjemkomne Broder, blev han vred og vilde ikke gaa ind. Faderen gik ud til ham og bad ham; men han sagde: jeg har tjent dig i saa mange Aar og har aldrig overtraadt dit Bud, og dog har du aldrig givet mig et Rid, saa at jeg kunde være lystig med mine Venner; men, da denne

omanja ja matkusti kauwas pois vieraalle maalle ja tuh-
lasi kaiken tavaransa ylöllijellä elämällä. Koska hän kaikki
oli menettänyt, mikä hänellä oli, tuli siihen maakuntaan kova
nälkä, ja hän alkoi hätääntyä. Silloin rupefi hän muu-
tamalle miehelle siinä maassa palveliakfi, ja tämä lähetti
hänen kedolle sikoja paimentamaan. Ja hän oli iloinen,
koska hän sai ravita itseänsä sillä ravalla, jota siat saivat;
sillä ei kukaan hänelle jotakin antanut. Silloin ajatteli
hän tykönänsä ja sano: kuinka monella päivämiehellä mi-
nun isäni tykönä eikö ole yltäkyllin ruokaa, ja minä täällä
nälkään kuolen! Minä tahdon nousta ylös ja mennä
isäni tykö ja sanoa: Isä! minä olen syntiä tehnyt taivasta
vastaan ja sinua vastaan ja en ole enään kelvollinen sinun
pojakses kutsuttua; mutta anna minun olla niinkuin yksi
sinun päivämiehistäs. Ja hän lähti matkalle isänsä tykö.
Koska hän vielä oli kaukana, näki isä hänen ja juoksi hä-
nen tykönsä ja lankefi hänen kaulaanja ja suuteli häntä.
Poika sano: Isä! minä olen syntiä tehnyt taivasta vas-
taan ja sinua vastaan ja en ole enään kelvollinen sinun
pojakses kutsuttua. Mutta isä sano palvelioillensa: tuokaat
hänelle paras vaate ja antakaat hänelle formus formeen
ja kenta jalkoihin ja teurastataat se lihava vasikka ja syö-
käämme ja iloitkaamme! sillä tämä minun poikani oli
kuollut ja on eläväksi tullut, hän oli kadonnut ja on nyt
löydetty.

Se vanhempi poika oli ulkona kedolla, ja, koska hän
tuli kotia ja kuuli soiton ja tansin, kysyi hän yhdeltä pal-
velialta, mitä se merkitsifi. Koska hän sai kuulla, että isä
oli kotiin tulleele veljelle pidot valmistanut, vihastui hän
eikä tahtonut sifälle mennä. Isä meni ulos ja pyysi härtä;
mutta hän sano: minä olen niin monta vuotta sinua
palvellut ja en koskaan sinun käskyjäs vastaan rikkonut,
ja et koskaan kuitenkaan ole vohlaa minulle antanut, että
olisin taitanut ystäväini kanssa iloita; mutta, kuin tämä

din Søn er kommen hjem, som har ødt dit Gods blandt Skjøger, saa slagter du den fede Kalv for ham. Men Faderen sagde: min Søn! du har altid været hos mig, og Alt, hvad jeg har, er dit; men nu bør vi være lystige og glade, fordi denne din Broder var død og er bleven levende, var fortabt og er funden igjen.

Naar et Menneske har 100 Faar og mister 1 af dem, forlader han da ikke de 99 og gaar hen paa Bjergene for at søge efter det tabte Faar? Og naar han finder det, lægger han det paa sine Skuldre og bærer det hjem og glæder sig mere over det end over de 99, som ikke forevild. Saaledes er der større Glæde i Himmelen over 1 Synder, som omvender sig, end over 99, som ikke trænge til Omvendelse. (Luk. 15.)

70. Den rige Mand og Lazarus.

Der var et rigt Menneske, som klædte sig i Purpur og kosteligt Linned og levede hver Dag herlig og i Glæde. Men der var en Fattig ved Navn Lazarus, som laa ved hans Dør, fuld af Saar, og var glad ved at mættes af de Smuler, der faldt fra den Riges Bord, og Hundene kom og slikkede hans Saar. Den Fattige døde og blev baaren af Englene i Abrahams Skjød. Den Rige døde ogsaa og blev begravet. Da han opløstede sine Dine i Helvede, hvor han var i Pine, saa han Abraham langt borte og Lazarus i hans Skjød. Og han raabte og sagde: Fader Abraham! forbarm dig over mig og send Lazarus, at han kan dyppe det Yderste af sin Finger i Vand og læsse min Tunge; thi jeg pines svarlig i denne Lue. Men Abraham svarede: Søn! kom ihu, at du har faaet dit Gode i din Livstid, og Lazarus det Onde; nu trøstes han og du pines. Desuden er der mellem os og Eder et svælgende Dyb, saa

sinun poikas on kotia tullut, joka on sinun tavaras porttoin kanssa tuhlanut, niin sinä hänen tähtensä lihavan vasikan teurastat. Mutta Jsa sanoi: poikani! sinä olet aina tykönäni ollut, ja kaikki, mikä minulla on, se on sinun; mutta nyt tulee meidän iloita ja riemuja, sillä tämä sinun veljes oli kuollut ja on eläväksi tullut, oli kadonnut ja on nyt löydetty.

Koska jollakin ihmisellä on 100 lammasta ja hän 1 niistä kadottaa, eikö hän silloin jätä ne 99 ja mene pois vuorille hakemaan sitä kadonnutta lammasta? Ja koska hän sen löytää, panee hän sen olallensa ja kantaa sen kotia ja iloitsee siitä enemmän kuin niistä 99, jotka eivät ehsyneet. Samoin on taivaassa isompi ilo yhdestä syntisestä, joka itsensä kääntää, kuin 99, jotka eivät kääntymystä tarvitse. (Luk. 15).

70. Rikas mies ja Lazarus.

Oli muutama rikas mies, joka vaatetti itsensä purpuralla ja kalliilla liinailisella vaatteella ja eli joka päivä ylöllisesti ja ilosja. Mutta siellä oli köyhä mies, Lazarus nimeltä, joka makasi hänen ovensa edessä, täynnä haavoja, ja oli iloinen ravittaa niillä muruilla, jotka rikkaan pöydältä putosivat, ja koirat tulivat ja nuolivat hänen haavojansa. Köyhä kuoli ja kannettiin enkeleiltä Abrahamin helmaan. Rikas kuoli myös ja haudattiin. Koska hän helvetissä silmänsä ylös nosti, jossa hän vaivassa oli, näki hän Abrahamin kaukana ja Lazaruksen hänen helmasjansa. Ja hän huusi ja sanoi: Jsa Abraham! armahda minua ja läheta Lazarus, että hän taitaisi formensa pään kasta veteen ja virvoittaa kieltäni; sillä minä vaivataan kovin tässä liekissä. Mutta Abraham vastasi: Poikani! muista, että sinä olet hyvytes saanut eläisjäs, ja Lazarus pahaa; nyt hän lohdutetaan ja sinä vaivataan. Ilman sitä on meidän ja teidän välillä juuri juopa, niin

at Jngen kan komme fra os til Eder, ei heller Nogen fra Eder til os. Da sagde han: saa beder jeg dig, Fader! at du sender ham til min Faders Hus, hvor jeg har 5 Brødre, for at han kan vidne for dem, saa at ikke ogsaa de skulle komme til dette Pinens Sted. Abraham svarede: de have Moses og Profeterne, lad dem høre dem. Men han sagde: af nei! Fader Abraham! men dersom nogen af de Døde kom til dem, da omvendte de sig. Abraham svarede: høre de ikke Moses og Profeterne, ville de heller ikke tro, om Nogen opstod fra de Døde. (Luk. 16, 19—31).

71. Farisæeren og Tolderen.

Til Nogle, som stolede paa, at de selv vare retfærdige, og som foragtede Andre, fortalte Jesus denne Lignelse: der gik to Mennesker op til Templet for at bede; den ene var en Farisæer, den anden var en Tolder. Farisæeren stod for sig selv og bad saaledes: jeg takker dig, Gud! at jeg ikke er som andre Mennesker, en Røver, Uretfærdig, Horkarl eller som denne Tolder; jeg faster to Gange om Ugen og giver Tiende af Alt, hvad jeg tjener. Men Tolderen stod langt borte og vovede knapt at løfte sine Dine mod Himmelen, men slog sig for sit Bryst og sagde: Gud! vær mig Synder naadig! Jeg siger Eder: Tolderen gik retfærdiggjort ned til sit Hus, men Farisæeren ikke; thi, hvo sig selv ophøier, skal fornedres, og, hvo sig selv fornedrer, skal ophøies. (Luk. 18, 9—14).

72. Arbejderne i Vingaarden.

Himmeriges Rige kan lignedes ved en Husbonde, som gik tidlig ud om Morgenen for at leie Arbejdere til sin Vingaaerd. Og, da han var bleven enig med dem om 1 Penge om Dagen, sendte han dem hen i sin Vingaaerd. Og han gik ud ved den tredie Time og saa andre staa ledige paa Torvet

ettei lukaan meiltä taida teidän tykö tulla, eikä myös lukaan teiltä meille. Silloin sanoi hän: niin rukoilen minä sinua, Jsa! että lähetat hänen isäni taloon, jossa minulla on 5 veljestä, että hän heille todistaisi, etteivät hekin tulisi tähän vaivan paikkaan. Abraham vastasi: heillä on Moses ja Profeetat, anna heidän niitä kuulla. Mutta hän sanoi: ah ei! Jsa Abraham! mutta, jos joku kuolleista tulisi heidän tykönsä, silloin he kääntyisivät. Abraham vastasi: jos he eivät Mosesista ja Profeetaita kuule, eivät he myös uskoisi, jos joku kuolluista ylös nousisi. (Luk. 16, 19—31.)

71. Fariseus ja tullimies.

Muutamille, jotka luottivat omaan vanhurskauteensa, ja muita ylönkatsoivat, puhui Jeesus tämän vertauksen: Kaksi miestä meni templiin rukoilemaan; toinen oli Fariseus ja toinen tullimies. Fariseus seisoi erinänsä ja rukoili näin: minä kiitän sinua, Jumala! etten ole niinkuin muut ihmiset, ryöväri, väärintekijä, huorintekijä eli niinkuin tämä tullimies; kaksi kertaa viikossa minä paastoan ja annan kymmenyksen kaikista, kuin minulla on. Mutta tullimies seisoi kaukana ja ei uskaltanut silmiänsä taivaaseen käsin nostaa, mutta löi rintaansa vasten ja sanoi: Jumala! ole minulle syntiselle armollinen! Minä sanon teille: Tullimies meni huoneeseensa vanhurskautettuna, mutta ei Fariseus: sillä joka itsensä ylöntää, se alennetaan, ja joka itsensä alentaa, se ylönnetään. (Luk. 18, 9—14.)

72. Työntekijät viinamäessä.

Taivaan valtakunta taidetaan verrata isäntään, joka varhain aamulla meni ulos työntekijöitä viinamäkeensä palkaamaan. Ja, koska hän heidän kanssansa oli sopinut 1 pennigistä päivästä, lähetti hän heidät viinamäkeensä. Ja hän meni ulos kolmantena hetkenä ja näki muita torilla

og sagde til dem: gaar ogsaa I hen i min Vingård, og, hvad ret er, skulde I faa. Og han gik atter ud ved den sjette og niende Time og gjorde ligesaa. Ved den ellefte Time gik han atter ud og fandt Andre staaende ledige og sagde: hvorfor staa I her ledige den hele Dag? De svarede: fordi Jngen har leiet os. Han sagde: gaar ogsaa I hen i min Vingård, og, hvad ret er, skulde I faa. Da det blev Aften, sagde Vingårdens Eier til sin Husholder: kald Arbejderne frem og giv dem Løn og begynd med de sidste. De som vare leiede ved den ellefte Time, kom og fik hver den fulde Dagløn. Da de første kom, troede de, at de skulde faa Mere; men ogsaa de fik kun en Penge. Da knurrede de mod Husbonden og sagde: disse sidste have kun arbeidet 1 Time, og du giver dem ligesaa meget som os, der have baaret Dagens Byrde og Gæde. Han svarede: Ven! jeg gjør dig ikke Uret. Er du ikke bleven enig med mig om 1 Penge? Tag, hvad dit er, og gaa bort. Men jeg vil give de sidste ligesaa meget som dig. Har jeg ikke ret til at gjøre med mit, hvad jeg vil? Eller gjør det dig ondt, at jeg er god mod en Anden? (Matt. 20, 1—15).

73. Kongesønnens Bryllup.

Simmeriges Rige kan lignedes med en Konge, som gjorde sin Søns Bryllup. Og han sendte sine Tjenere ud for at minde de Budne om, at Bryllupsdagen var kommen. Men de vilde ikke komme og gik, den ene til sin Ager, den Anden til sit Kjøbmandskab; Andre grebe hans Tjenere og sloge dem ihjel. Da blev Kongen vred og sendte Hære ud og dræbte disse Manddrabere og satte Ild paa deres Stad. Og han sagde til sine Tjenere: Brylluppet er beredt;

joutilasna seisovan ja sanoi heille: menkäätkin tekin pois minun viinamäkeeni, ja mikä oikein on, pitää teidän saaman. Ja hän meni jälleensä ulos kuudentena ja yhdeksäntenä hetkenä ja teki samoin. Yhdentena toista kymmenentenä hetkenä meni hän jälleensä ulos ja löysi toisia joutilasna seisomassa ja sanoi: miksi te tässä kaiken päivän joutilasna seisotte? He vastasivat: sentähden ettei kukaan ole meitä palkannut. Hän sanoi: menkäätkin tekin minun viinamäkeeni, ja mikä oikein on, pitää teidän saaman. Koska ilta tuli, sanoi viinamäen isäntä huoneensa hoitajalle: kutsu työmiehet esiin ja anna heille palkka ja ala viimeisistä. Net, jotka olivat palkatut yhdentena toistakymmenentenä hetkenä, tulivat ja saivat jokainen täyden päiväpalkan. Koska ensimmäiset tulivat, luulivat he enemmän saavansa; mutta hekin saivat ainoastaan 1 penninkin. Silloin nurisivat he isäntää vastaan ja sanoivat: nämät viimeiset ovat ainoastaan 1 hetken työtä tehneet, ja sinä annat heille yhtä paljon kuin meille, jotka olemme päivän kuorman ja helteen kantaneet. Hän vastasi: Ystävänä! en tee sinulle vääryyttä. Emmetkö ole 1 penninistä sopineet? ota omas ja mene pois. Mutta minä tahdon viimeisille antaa yhtä paljon kuin sinulle. Eikö minulla ole oikeus tehdä omani kanssa, mitä minä tahdon? Eli tekeekö se sinulle pahaa, että minä toista vastaan hyvä olen? (Matt. 20, 1—15).

73. Kuningaan pojan häät.

Taivaan valtakunta verrataan kuningasien, joka piti poikansa häitä. Ja lähetti palveliansa muistuttamaan kutsutuita, että hääpäivä oli tullut. Mutta he eivät tahtoneet tulla ja menivät, yksi pellollensa, toinen kaupallensa; toiset ottivat hänen palveliansa kiinni ja tappoivat heidät. Silloin vihastui kuningas ja lähetti ulos sotajoukot ja tappoi nämät miesmurhaajat ja joututti heidän kaupunkinsa. Ja hän sanoi palvelioille: Häät ovat valmistetut;

men de Budne vare det ikke værd. Gaar derfor hen paa Veiskjellene og beder saa Mange, som J kunne finde. Og Huset blev fuldt. Da Kongen gif ind for at se til Gjæsterne, saa han En, som ei havde iført sig nogen Bryllupsflædning. Og han sagde: hvorledes er du kommen ind uden Bryllupsflædning? Men denne taug. Da sagde Kongen til Tjenerne: binder Hænder og Fødder paa ham og kaster ham ud i Mørket udenfor; der skal være Graad og Tænders Gnidsel. (Matt. 22, 1—13).

74. De betroede Pengesummer.

En Mand, der vilde reise udenlands, kaldte sine Tjenerne for sig og overgav dem sit Gods; en gav han 5 Talenter, en anden 2 Talenter og en tredie 1 Talent. Efter lang Tids Forløb kom Herren hjem og holdt Regnskab med dem. Da traadte den frem, som havde faaet 5 Talenter og sagde: Herre! du gav mig 5 Talenter; se! jeg har med dem vundet 5 andre Talenter. Da sagde Herren: vel, du gode og tro Tjener! du har været tro over Lidet, jeg vil sætte dig over Meget, gik ind til din Herres Glæde. Lige-saa sagde han til den, som havde faaet 2 Talenter og med dem vundet 2 andre Talenter. Da kom den frem, som havde faaet 1 Talent, og sagde: Herre! jeg vidste, at du er en streng Mand, som høster der, hvor du ikke saaede, og samler der, hvor du ikke strøede. Derfor frygtede jeg og gif hen og nedgrov din Talent i Jorden; se, her er den. Da sagde Herren: du onde og lade Tjener! vidste du, at jeg er en streng Mand, burde du have laant mine Penge ud til Andre, for at jeg kunde faaet mit igjen med Renter. Og han bød at kaste den uduelige Tjener udenfor, hvor der er Graad og Tænders Gnidsel. (Matt. 25, 14—30).

mutta kutsutut eivät olleet mahdolliset. Menkää sentähden tienhaaroihin ja kutsukaat niin monta, kuin löytää taidatte. Ja huone tuli täyteen. Ja kuningas meni vieraita katselemaan, ja näki yhden, joka ei ollut itseänsä vaatettanut häävaatteisiin. Ja hän sanoi: kuinka olet ilman häävaatteita sifälle tullut? mutta tämä oli ääneti. Silloin sanoi kuningas palvelioille: sitokaat hänen kädet ja jalat ja heittäkää hänen pimeyteen ulkopuolelle; siellä pitää oleman itku ja hammasten kiristys. (Matt. 22, 1—13).

74. Uskotut rahajummat.

Muutama mies, joka tahtoi ulkomaille matkustaa, kutsui palveliansa eteensä ja antoi tavaransa heidän haltuun; yhdelle antoi hän 5 leiviskää, toiselle 2 leiviskää ja kolmannelle 1 leiviskän. Pitkän ajan perästä tuli Herra kotia ja laski lufua heidän kanssansa. Silloin astui se esiin, joka 5 leiviskää oli saanut, ja sanoi: Herra! sinä annoit minulle 5 leiviskää; katso! niillä olen minä toiset 5 leiviskää voittanut. Silloin sanoi Herra: hyvin, sinä hyvä ja uskollinen palvelia! vähässä olet sinä uskollinen ollut, minä tahdon paljon päälle sinun panna, mene sifälle Herras ilohon. Samaten sanoi hän sille, joka 2 leiviskää oli saanut ja oli toiset 2 leiviskää voittanut. Silloin tuli se esiin, joka oli 1 leiviskän saanut, ja sanoi: Herra! minä tiesin, että sinä olet kova mies, joka niität sieltä, johon et ole kylvänyt, ja kokaat sieltä, johonka et ole hajoittanut. Sentähden pelkäsin minä, menin pois ja maahan kaimoin leiviskäs; katso, tässä se on. Silloin sanoi Herra: sinä paha ja laiska palvelia! koska tiesit, että minä kova mies olen, niin sinun olisi pitänyt lainata minun rahani muille, että taitaisin ne kasvolla takaisin saada. Ja hän käski nakata sen kelvottoman palvelian ulkopuolelle sinne, jossa on itku ja hammasten kiristys. (Matt. 25, 14—30).

Jesu Undergjæringer eller Mirakler.

75. Jesus gjør Vand til Vin i Brylluppet i Kana.

I Staden Kana i Galilæa holdtes et Bryllup, og Jesu Moder var der, og Jesus og hans Disciple vare ogsaa budne til Brylluppet. Da der blev Mangel paa Vin, sagde Jesu Moder til ham: de have ikke mere Vin. Jesus svarede: Kvinde hvad vil du mig? Min Time er endnu ikke kommen. Hans Moder sagde til Tjenerne: hvad han siger til Eder, skulle I gjøre. Tjenerne vaskede altid sine Hænder før Maaltidet, og ser Kar af Sten vare satte ind, for at Gæsterne kunde vaske sig. Jesus sagde til Tjenerne: fyld Karrene med Vand, og de fyldte dem til Randen. Og han sagde: søer nu og bærer til Kjøgemesteren. Kjøgemesteren vidste ikke, hvorfra Vinen var kommen. Da han nu smagte paa den, sagde han til Brudgommen: Andre sætte først frem den gode Vin og saa den ringere; men du har gjemt den gode Vin tilsidst. Saaledes gjorde Jesus sit første Tegn og aabenbarede sin Herlighed, og hans Disciple troede paa ham. (Joh. 2, 1—11).

76. Jesus stiller Stormen.

Da Jesus en Aften seilede over Gennefarets Sø, opkom der en heftig Storm, og Bølgerne sloge over Skibet. Men han laa bag i Skibet og sov. Og Disciplene gik hen og vækkede ham og sagde: Mester! frels os, vi forgaa! Men han sagde: hvorfor ere I saa frngtagtige, I lidet Troende! og han stod op og truede Søen, og det blev blifstille. Men de forundrede sig og sagde: hvem er vel denne, siden baade Vindene og Søen ere ham lydige! (Matt. 8, 23—27).

Jesuksen ihmet-työt.

75. Jeesus muuttaa veden viinaksi Kanaan häissä.

Kanaan kaupungissa Galileassa pidettiin häitä, ja Jeesuksen äiti oli siellä, ja Jeesus ja hänen opetuslapsensa olivat myös häihin kutsutut. Koska siellä viina puuttui, sanoi Jeesuksen äiti hänelle: heillä ei ole enään viinaa. Jeesus vastasi: Vaimo! mitä sinä minusta tahdot? Minun hetkeni ei ole vielä tullut. Hänen äitinsä sanoi palvelioille: mitä hän teille sanoo, se tehkää. Judalaiset pesivät aina käsiänsä ja jalkojansa, ennenkuin he söivät, ja kuusi kivistä astiata oli siälle nostettu, että vieraat saisivat itsiänsä pestä. Jeesus sanoi palvelioille: täyttäkää astiat vedellä, ja he täyttivät ne parrastafalle. Ja hän sanoi: ammentakaat nyt ja viekää edeskäyväälle. Edeskäypä ei tietenkään, mistä viina oli tullut. Kuin hän nyt maisti sitä, sanoi hän ylkämiehelle: muut panevat ensin hyvän viinan eteen ja sitten huonomman; mutta sinä olet hyvän viinan viimeiseksi säästännyt. Näin teki Jeesus ensimmäisen ihmeen ja ilmoitti kunniansa, ja hänen opetuslapsensa uskoivat hänen päällensä. (Joh. 2, 1—11).

76. Jeesus asettaa myrskyn.

Koska Jeesus muutamana iltana purjehti Genesaretin meren poikki, nousi kova tuuli, ja aallot löivät yli laivan. Mutta hän makasi laivassa ja nukkui. Ja opetuslapset tulivat ja herättivät hänen sanoen: Mestari, auta meitä, me hukumme. Mutta hän sanoi: missä te olette niin pelkurit, te heikkouskoiset! Ja hän nousi ja asetti meren, ja tuli juuri tyveneksi. Mutta he kummastelivat ja sanoivat: kuka tämä on, sillä sekä tuulet että meri ovat hänelle kuuliaiset. (Matt. 8, 23—27).

77. Jesus opvækker Entens Søn af Nain.

Da Jesus kom til en liden Stad, som hed Nain, blev en Død baaren ud, som var en Entes eneste Søn. Og meget Folk af Staden gik med hende. Da Jesus saa hende, ynkedes han inderlig over hende og sagde: græd ikke! Og han traadte hen til Baaren, og de, som bare den, stode stille, og han sagde: unge Mand! jeg byder dig, staa op! Og den Døde reiste sig og begyndte at tale, og Jesus gav ham tilbage til hans Moder. Og en Frygt kom over Alle, og de prisste Gud og sagde: en stor Profet er opstaaet iblandt os; Gud har besøgt sit Folk. (Luk. 7, 11—16).

78. Jesus opvækker Jairus's Datter.

En Synagogeforstander ved Nain Jairus kom og faldt ned for Jesu Fødder og sagde: min Datter ligger paa det Yderste; Kjære! kom og frels hende. Og Jesus fulgte ham. Men der kom Nogle fra Synagogeforstanderens Hus, som sagde: din Datter er død. Jesus sagde til Faderen: frygt ikke; tro kun, saa skal hun blive frelst. Da han kom ind, fandt han Alle grædende. Men han sagde: **græder ikke!** Og han tog Pigens Fader og Moder og Peter, Jakob og Johannes med sig og gik ind, hvor Pigen laa, og sagde: Pige, staa op! Og strax stod hun op og gik omkring. (Mark. 5, 22—42).

79. Jesus bespiser 5000 i Orkenen.

Jesus drog over Gennesarets Sø til et øde Sted, og da Folket hørte det, skyndte de sig efter ham tillands. Da det var blevet Aften, kom Disiplene til ham og sagde: Stedet er øde, og Dagen helder; lad Folket fare, for at de kunne gaa hen i Stæderne og

77. Jeesus herättää kuolleista Nain lesken pojan.

Koska Jeesus tuli vähäiseen, Nain nimiseen, kaupunkiin, kannettiin sieltä kuollut ulos, joka oli muutaman lesken ainoa poika. Ja paljon kansaa kaupungista seurasi häntä. Koska Jeesus hänen näki, surkutteli hän häntä sydämellisesti ja sanoi: älä itke! Ja hän astui paarten tykö, ja ne, jotka niitä kantoivat, pysähtyivät, ja hän sanoi: nuorukainen! minä käsken sinua, nouse ylös! Ja kuollut nousi ja alkoi puhua, ja Jeesus antoi sen takaisin äidillensä. Ja pelko tuli kaikille, ja he kiittivät Jumalata ja sanoivat: suuri profeeta on noussut keskeillemme; Jumala on kansaansa etsinyt. (Lut. 7, 11—16.)

78. Jeesus ylösherättää Jairuksen tyttären.

Yksi Synagogan päämies, Jairus nimeltä, tuli ja lankefi alas Jeesuksen jalkain eteen ja sanoi: minun tyttäreni on kuolemaisillansa; rakas! tule ja pelasta häntä! Ja Jeesus seurasi häntä. Mutta muutamat tulivat Synagogan päämiehen huoneesta ja sanoivat: sinun tyttäres on kuollut. Jeesus sanoi sisälle: älä pelkää; ainoastaan usko, niin hän pelastetaan. Koska hän sisälle tuli, löysi hän kaikki itkemässä. Mutta hän sanoi: älkäätkö! ja hän otti tyttären isän ja äidin ja Pietarin, Jakobin ja Johanneksen kansansa ja meni sinne sisälle, jossa tytär makasi, ja sanoi: Tytär, nouse ylös! Ja kohta nousi se ylös ja käveli ympärin. (Mark. 5, 22—42.)

79. Jeesus ravitsee 5000 forbesja.

Jeesus meni yli Genesaretin meren autioimeen paikkaan, ja kuin kansa sen kuuli, kiiruhtivat he hänen jälkeensä maisin. Koska ilta tuli, tulivat opetuslapset hänen tykönsä ja sanoivat: paikka on autia ja päivä laskee; laske kansa menemään, että he taitaisivat mennä kaupunkeihin ja

kjøbe sig Mad. Jesus svarede: J kunne jo give dem at spise. De sagde: vi have kun 5 Brød og 2 smaa Fiske; hvad er det til saa Mange? Men Jesus lod Folket sætte sig i Græsset, tog de 5 Brød og de 2 Fiske, opløstede sine Dine mod Himmelen og velsignede dem og gav dem til Disiplene, og Disiplene gav til dem, som havde sat sig. De spiste Alle og blev mætte. Og Jesus sagde til sine Disiple: samler Levningerne, at intet gaar tilspilbe. De samlede 12 Kurve fulde, og de, som havde spist, vare 5000 Mænd foruden Kvinder og Børn. (Mark. 6, 30—44).

80. Jesus helbreder den kananæiske Kvinde's Datter.

Jesus drog til Tyrus's og Sidons Land. Og en kananæisk, hedenst Kvinde raabte til ham: Herre, du Davids Søn! forbarm dig over mig! Min Datter plages ilde af Djævelen. Jesus svarede hende ikke et Ord. Disiplene sagde: skil dig af med hende; thi hun raaber efter os. Jesus svarede: jeg er ikke udsendt uden til de fortabte Faar af Israels Hus. Kvinden kom nu hen til ham, faldt ned for ham og sagde: Herre! hjælp mig! Jesus svarede: det er ei ret at tage Brødet fra Børnene og give det til Hundene. Hun sagde: ganske vist, Herre! Men de smaa Hunde æde jo de Smuler, der falder fra deres Herres Bord. Da sagde Jesus: Kvinde! din Tro er stor, dig ske, som du vil, og hendes Datter blev helbredet fra den samme Stund. (Matt. 15, 21—28).

81. Jesus helbreder 10 Spedalske.

Engang da Jesus vandrede til Jerusalem, mødte han 10 spedalske Mænd, som stode langt borte og raabte: Jesus, Mester! forbarm dig over os! Han

ostaa itsellensä ruokaa. Jeesus vastasi: taidattehan te antaa heille ruokaa. He sanoivat: meillä on ainoastansa 5 leipää ja 2 pientä kalaa; mitä se on niin monelle? Mutta Jeesus antoi kansan istua ruohon päälle, otti net 5 leipää ja net 2 kalaa, nosti filmänsä taivaasen päin ja siunasi niitä ja antoi net opetuslapsille, ja opetuslapset antoivat niille, jotka olivat istuneet. He söivät kaikki ja ravittiin. Ja Jeesus sanoi opetuslapsille: kootkaat jäännökset, ettei mitään turmeltuisi. He kokosivat 12 koria täyteen, ja ne, jotka olivat syöneet, olivat 5000 miestä, paitsi vaimoja ja lapsia. (Mark. 6, 30—44).

80. Jeesus parantaa Kananean vaimon tyttären.

Jeesus matkusti Tyrin ja Sidonin maan ääriin. Ja muutama Kananean, pakanallinen vaimo huusi hänelle: Herra, sinä Davidin poika! armahda minun päälleni! minun tyttäreni kovin perkeleeltä vaivataan. Jeesus ei sanakaan hänelle vastannut. Opetuslapset sanoivat: eroita hänen sinusta; sillä hän huutaa meidän peräsjämme. Jeesus vastasi: en ole minä lähetetty vaan kadonneitten lampaitten tykö Iisraelin huoneesta. Vaimo tuli nyt hänen tykönsä, lankei alas hänen eteenpä ja sanoi: Herra! auta minua! Jeesus vastasi: ei ole oikein ottaa leipää lapsilta ja antaa se koirille. Hän sanoi: sängen tosi, Herra! mutta penikat syövät kuitenkin niitä muruja, jotka heidän herrain pöydältä putoavat. Silloin sanoi Jeesus: Vaimo! sinun uskos on suuri, tapahtukoon sinulle, niinkuin tahdot; ja hänen tyttärensä tuli terveeksi samasta hetkestä. (Math. 15, 21—28).

81. Jeesus parantaa 10 spitaalista.

Koska Jeesus kerran Jerusalemiin vaelsi, kohtasi hän 10 spitaalista miestä, jotka seisoiivat kaukana ja huusivat: Jeesus, Mestari! armahda meidän päällemme! Hän

sagde: gaar bort og viser eder for Præsterne. Og, idet de gik bort, bleve de rensede. Og da En af dem saa, at han var bleven helbredet, vendte han tilbage og prisste Gud med høi Røst. Og han faldt ned for Jesu Fødder og takkede. **Det var en Samaritan.** Da sagde Jesus: bleve ikke alle 10 rensede? Hvor ere da de andre 9? Vendte Ingen tilbage for at give Gud Æren uden denne Fremmede? Og han sagde til ham: staa op, gik bort; din Tro har frelst dig. (Luk. 17, 11—19).

82. — Jesus opvækker Lazarus.

Strax udenfor Jerusalem laa en liden Stad, som hed Betania. Der boede en Mand, som hed Lazarus, og hans to Søstre, Marta og Maria. Jesus holdt meget af de 3 Søskende. Da Lazarus engang blev syg, sendte hans Søstre Bud til Jesus og lod sige: Herre! han, som du elsker, er syg. Jesus var dengang paa den anden Side af Jordan og blev der endnu i 2 Dage; da sagde han til sine Disciple: Lazarus, vor Ven, sover; men jeg gaaer hen og vækker ham. Disciplene svarede: sover han, bliver han nok frisk. Jesus sagde da rent ud: Lazarus er død. Da Jesus kom til Betania, havde Lazarus allerede ligget 4 Dage i Graven. Da Marta hørte, at Jesus nærmede sig, gik hun ham imøde og sagde: Herre! havde du været her, var min Broder ikke død! Jesus svarede: din Broder skal opstaa; jeg er Opstandelsen og Livet; hvo, som tror paa mig, skal leve, om han end dør. Nu kom ogsaa Maria ud til Jesus og sagde: Herre! havde du været her, var min Broder ikke død! Da Jesus saa hende græde og saa de Jøder græde, der vare komne med hende, sagde han: hvor har I lagt ham? De svarede:

fanoi: menkäätkä pois ja osoittakaat itsiänne papeille. Ja heidän mennessä tulivat he terveeksi. Ja koska yksi heistä näki, että hän oli terveeksi tullut, palasi hän ja kiitti Jumalata kirkkialla äänellä. Ja hän lankefi alas Jeesuksen jalkain eteen ja kiitti. **Se oli Samarialainen.** Silloin fanoi Jeesus: eikö 10 puhdistettu? missä sitte ne toiset 9 ovat? Eikö kukaan muu kuin tämä muukalainen palannut Jumalalle kunniaa antamaan? Ja hän fanoi hänelle: nouse ylös, ja mene pois; sinun uskos on sinun vapahthanut. (Luk. 17, 11—19).

82. Jeesus ylösherättää Lazaruksen.

Seti ulkopuolella Jerusalemia oli pieni kaupunki, Betania nimeltä. Siellä asui mies, jonka nimi oli Lazarus, ja hänellä oli kaksi sisarta, Marta ja Maria. Jeesus rakasti fangen paljon näitä kolmea. Koska Lazarus kerran tuli sairaaksi, lähettivät hänen sisaret Jeesukselle sanaa ja antoivat sanoa: Herra! se, jota sinä rakastat, on sairas. Jeesus oli silloin toisella puolella Jordania ja viipyi vielä siellä 2 päivää; silloin fanoi hän opetuslapsilensa: ystävämme Lazarus nukkuu; mutta minä menen häntä herättämään. Opetuslapset sanoivat: jos hän nukkuu, niin hän kyllä paranee. Jeesus fanoi selvästi: Lazarus on kuollut. Koska Jeesus tuli Betaniaan, oli Lazarus jo 4 päivää haudassa maannut. Koska Marta kuuli, että Jeesus lähestyi, meni hän häntä vastaan ja fanoi: Herra! jos sinä olisit täällä ollut, niin ei minun veljeni olisi kuollut; Jeesus vastasi: sinun veljes on nouseva ylös; **minä olen ylösnousemus ja elämä, ja joka minun päälleni usko, hän elää, vaikka hän kuolis.** Nyt tuli myös Maria ulos Jeesuksen tykö ja fanoi: Herra! jos sinä olisit täällä ollut, niin ei minun veljeni olisi kuollut! Koska Jeesus näki hänen itkevän ja Sudalaisten itkevän, jotka hänen kanssa olivat tulleet, fanoi hän: mihinkä te hänen panneet olette? He vastasivat:

kom og se! **Dg Jesus græd.** Da sagde Jøderne: se, hvor han elskede ham! De kom nu til Graven, som var en Hule med en Sten over. Jesus sagde: tager Stenen bort. Marta sagde: han stinker allerede; thi han har ligget 4 Dage i Graven. Jesus svarede: jeg sagde dig jo, at du skulde se Guds Herlighed, dersom du kunde tro. Da de havde taget Stenen bort, opløftede Jesus sine Dine og takkede Faderen, som altid hørte ham, og raabte med høi Røst: Lazarus! kom frem! Og den Døde kom frem med Ligklæderne paa. Og mange af de Jøder, som saa dette, troede paa Jesus. (Joh. 11 1—46).

Andre fortællinger af Jesu Liv.

83. Jesus lærer sine Disciple.

Jesus bad ofte. Engang, da han havde endt sin Bøn, sagde en af Disciplene: Herre! lær os at bede ligesom Johannes den Døber lærte sine Disciple at bede. Jesus svarede: saaledes skulle I bede: **Fader vor, du som er i Himlene! helliget worde dit Navn; komme dit Rige; ske din Villie som i Himmelen, saa og paa Jorden; giv os idag vort daglige Brød; og forlad os vor Skyld, som vi forlade vore Skyldnere; og led os ikke ud i Fristelse; men fri os fra det Onde; thi dit er Riget og Magten og Goren i Evighed, Amen.** (Luk. 11, 1—4).

84. Jesus forklares paa Bjerget.

Jesus tog Peter, Jakob og Johannes med sig og førte dem op paa et høit Bjerg for at bede. Og

tule ja katso! **Ja Jeesus itki.** Silloin sanoivat Judalaiset: katso, kuinka hän häntä rakasti! He tulivat nyt haudalle, joka oli luola ja kivi sen edessä. Jeesus sanoi: ottakaat pois kivi. Marta sanoi: hän jo hailee; sillä hän on 4 päivää haudassa maannut. Jeesus vastasi: sanoinhan minä, että Jumalan kunnian näkisit, jos sinä uskoisit. Koska he olivat kiven pois ottaneet, nosti Jeesus ylös filmänsä ja kiitti isää, joka aina häntä kuuli, ja huusi korkealla äänellä: Lazarus! tule edes! Ja se kuollut tuli edes kääriinliinat päällä. Ja moni Judalaisista, jotka sen näkivät, uskoi Jeesuksen päälle. (Joh. 11, 1—46).

Muita kertomuksia Jeesuksen elämästä.

83. Jeesus opettaa opetuslapsiansa rukoilemaan.

Jeesus rukoili usein. Koska hän kerran oli rukouksensa päättänyt, sanoi yksi opetuslapsista: Herra! opeta meitä rukoilemaan, niinkuin Johannes opetti opetuslapsiansa rukoilemaan. Jeesus vastasi: näin pitää teidän rukoileman: **Sä meidän, joka olet taivaissa! pyhitetty olkoon sinun nimes; lähestyköön sinun valtakuntas; tapahtukoon sinun tahtos, niin maassa kuin taivaassa; anna meille tänäpäivänä meidän jokapäiväisen leipämme; ja anna meille meidän syntimme anteeksi, niinkuin mekin velvollistemme anteeksi annamme; ja älä johdata meitä kiusanteeseen; mutta päästä meitä pahasta; sillä sinun on valtakunta ja voima ja kunnia iankaikkisesti. Amen.** (Luk. 11, 1—4).

84. Jeesus vuorella kirkastetaan.

Jeesus otti Pietarin, Jakobin ja Johanneksen kanssansa ja vei heidän korkealle vuorelle rukoilemaan. Ja,

medens han bad, blev han forandret for deres Dine, og hans Ansigt skinneede som Solen, og hans Klæder bleve hvide som Sne. Og de saa Moses og Elias, som talede med ham om det Endeligt, som ventede ham i Jerusaleem. Peter sagde: Herre! vil du, saa skulle vi bygge tre Boliger, een for dig, een for Moses og een for Elias. Medens han endnu talede, kom en lys Sky over dem, og fra Skyen kom en Røst, som sagde: **dette er min Søn, den elskelige, i hvilken jeg har Velbehag; hører ham!** Da Disciplene hørte dette, faldt de paa sit Ansigt og frygtede saare. Men Jesus traadte hen til dem og sagde: staar op, frygter ikke. Da de saa op, saa de Ingen uden Jesus alene. (Matt. 17, 1—8. Mark. 9, 2—8. Luf 9, 28—36).

85. Jesus velsigner de smaa Børn.

Man bragte smaa Børn til Jesus, for at han skulde lægge Hænderne paa dem og velsigne dem. Disciplene truede dem, som bare Børnene. Men Jesus sagde: lader Børnene komme og hindrer dem ikke; thi Guds Rige hører Saadanne til. Uden at I omvende Eder og blive som Børn, kunne I ikke komme derind. Og han tog dem i Favn, lagde Hænderne paa dem og velsignede dem. (Mark. 10, 13—16).

86. Jesus tager ind til Zakkæus.

Paa sin sidste Rejse til Jerusaleem kom Jesus gennem Jeriko. Der boede en Mand ved Navn Zakkæus, som var Formand for Tolberne, og han var rig. Han gjorde sig Umage for at se Jesus, men kunde ikke se for Folket; thi han var liden af Væxt. Han løb derfor foran og krøb op i et Træ. Da Jesus kom til Stedet og blev ham var, sagde han:

häneä rukoillessa, muuttui hän heidän filmäinsä edessä, ja hänen kasvonsa paistoivat niinkuin aurinko, ja hänen vaatteensa tulivat lumivalkoisiksi. Ja he näkivät Mooseksen ja Eliaksen puhuvan hänen kansansa siitä kuolemasta, joka Jerusalemissä häntä odotti. Pietari sano: Herra! jos sinä tahdot, niin me rakennamme kolme majaa, yhden sinulle, yhden Moosekselle ja yhden Eliakselle. Hänen vielä puhuesssa, tuli kirkas pilvi heidän ylitse, ja pilvestä tuli ääni, joka sano: **tämä on minun poikani, rakkahani, johonka minä mielistyn; häntä kuultaat!** Koska opetuslapset sen kuulivat, lankeesivat he kasvoilleensa ja kovin pelkäsivät. Mutta Jeesus astui heidän tykönsä ja sano: nouskaat ylös, alkää peljättö. Koska he ylös katosivat, eivät he ketään nähneet paitsi Jeesuksen yksinänsä. (Matt. 17, 1—8. Mark. 9, 2—8. Luk. 9, 28—36).

95. Jeesus siunaa pieniä lapsia.

Pieniä lapsia tuotiin Jeesuksen tykö, että hän lastiksi kätensä heidän päälle ja siunasi heitä. Opetuslapset nuhittelivat niitä, jotka lapsia kantoivat. Mutta Jeesus sano: sallikaat lasten tulla ja alkää estäkö heitä; sillä senkaltaisten on taivaan valtakunta. Jos ette käänny ja tule niinkuin lapset, ette taida sinne sisälle tulla. Ja hän otti heitä syliin, pani kätensä heidän päälle ja siunasi heitä. (Mark. 10, 13—16).

86. Jeesus majoilee Zakkäuksen tykönä.

Viimeisellä matkallaan Jerusalemiin kulki Jeesus Serikon läpitse. Siellä asui muutama mies Zakkäus nimeltä, joka oli tullimiesten päämies, ja hän oli rikas. Hän vaivasi itseänsä Jeesusta nähdäksensä, mutta ei tainnut kansan tähden nähdä, sillä hän oli lyhyt kasvuinen. Hän juoksi sentähden edelle ja kiipesi puuhun. Koska Jeesus tuli siihen paikkaan ja huomaitti hänen, sano hän:

ftig ned, Zakkæus! thi jeg bør idag tage ind i dit Hus. Og Zakkæus skyndte sig ned og modtog ham med Glæde. Men de, som saa det, sagde: han tager ind til en syndig Mand! Zakkæus sagde da til Herren: Halvdelen af mit Gods giver jeg til de Fattige, og, har jeg gjort Uret mod Noget med Svig, betaler jeg det firefold igjen. Og Jesus svarede ham: Menneftets Søn er kommen for at søge og frelse det Fortabte. (Luf. 19, 1—10).

87. Jesu Fiender.

Fariſæerne vare udvortes uſtraffelige og bade for et Syns Skyld lange Bønner; men i Løndom tilvendte de fig, hvad Enfer eiede. De vare ſom kaldede Grave, der uden til er ſkjønne, men inden til er fulde af Dødningsben og al Urenhed. Dette ſagde Jeſus dem rent ud, og, da Menneſket ikke vil, at hans onde Gjerninger ſkulle komme for Lyſet, bleve de hans Fiender. De troede, at de for ſin Retfærdigheds Skyld uden videre ſkulde ſaa Arv i Guds Rige; men Jeſus prædikede om Omvendelſe og Tro og ſagde, at Toldere og Skjøger ſnarere kunde komme ind i Himmelriges Rige end de. Fariſæerne vilde hilſes paa Torvene og kaldes Meſtere og vare miſundelige over, at Mængden holdt fig til Jeſus for hans livſalige Ord og Undergjærningers Skyld. De vilde ei forſtaa Moſes og Profeterne og ventede, at Meſſias ſkulde oprette Davids Rige igjen og bringe Romerne og andre Folk under Jøderne. Jeſus ſagde, at hans Rige ei var af denne Verden, og at han ſkulde forfølges og korsfæſtes for at opſtaa paa den tredje Dag fra de Døde. For alt dette hadede Fariſæerne og Præſterne Jeſus og beſluttede at dræbe ham.

astu alas, Zakkäus! sillä minun pitää tänä päivänä majoileman sinun huoneessas. Ja Zakkäus kiiruhti alas ja otti häntä ilolla vastaan. Mutta ne, jotka sen näkivät, sanoivat: hän majoilee syntisen miehen tykönä! Zakkäus sanoi silloin Herralle: puolen tavarastani annan minä köyhille, ja, jos petollisuudella kellenkään vääryyttä olen tehnyt, sen maksan minä nelinkertaisesti takaisin. Ja Jeesus vastasi hänelle: ihmisen poika on tullut etsimään ja vapahdamaan sitä kadotettua. (Luk. 19, 1—10).

87. Jeesuksen viholliset.

Fariiseukset olivat ulkonaisesti laittamattomat ja rukouksivat näön tähden pittää rukouksia; mutta salaisuudessa omistivat he itsellensä leskein tavarain. He olivat niinkuin kalkilla koristetut haudat, jotka ulkopuolelta ovat kauniit, mutta sisältä kuolluitten luuta ja kaitkea saastaisuutta täynnä. Sen sanoi heille Jeesus suorastaan, ja, koska ihminen ei tahdo, että hänen pahat työt valkeuteen tulisivat, tulivat he hänen vihollisiksi. He luulivat, että he vanhurskautensa tähden ilman mitään muuta saisivat perinnön Jumalan valtakunnassa; mutta Jeesus saarnasi kääntymyksestä ja uskosta ja sanoi, että tullimiehet ja portot ennen taitaisivat tulla taivaan valtakuntaan, kuin he. Fariiseukset tahtoivat tulla tervehtetyiksi toreilla ja kutsuttua mestareiksi ja kadehtivat sitä, että kansan paljous seurasi Jeesusta hänen autuaallisen sanan ja ihmettöiden tähden. He eivät tahtoneet ymmärtää Mosesta ja Profeetaita ja odottivat, että Mesiauksen piti uudistaman Davidin valtakunnan ja tehdä Romalaiset ja muut kansat Judalaisten vallan alaisiksi. Jeesus sanoi, ettei hänen valtakuntansa ollut tästä maailmasta, ja että hän piti vainottaman ja ristiin naulittaman, kolmantena päivänä kuolluista ylös nostajensa. Kaiken tämän syyn tähden vihasivat Fariiseukset ja papit Jeesusta ja päättivät hänen tappa. Aina

Mennesket finder altid en Undskyldning. Upperstepræsten Kajafas sagde: det er bedre, at et Menneske dør for Folket, end at det hele Folk skal ødelægges.

Sadducæerne, som lærte, at der ikke er nogen Opstandelse efter Døden, spottede over Jesu Lære om Opstandelsen og den yderste Dom og gav ikke Ordet Rum i sit Hjerte.

Jesu sidste Dage.

88. Jesu Indtog i Jerusalem.

Palmesøndag, som er Søndag før Paaske, ved Jesus fra Betania ved Oliebjerget til Jerusalem paa et ungt Åsen. Dette skede, for at det skulde opfyldes, som er spaaet af Profeten Zakarias: siger Sions Datter: **se! din Konge kommer til dig sagtomodig og ridende paa en Åsenindes Føl.** Mange af Folket brækkede Grene af Palmetræerne og strøede dem paa Veien og bredte sine Klæder for ham paa Veien og raabte: **Hosianna** (det er: hjælp, Kjære!) **Davids Søn! Velsignet være den, der kommer i Herrens Navn! Hosianna i det Høieste!**

Da han kom nær til Staden, græd han over den og sagde: vidste du, endog paa denne Dag, hvad der tjente til din Fred! De Dage skulde komme, da dine Fiender skulde beleire dig rundt omkring og lægge dig øde, saa at der ikke skal blive Sten tilbage paa Sten, fordi du ikke kjendte din Besøgelses Tid. Og han drog ind i Staden og gif op i Templets Forgaard og helbredede de Blinde og Halte, som kom til ham.

Om Aftenen gif han til Betania og kom hver Dag i Templet og lærte, og Folket holdt sig til ham og hørte ham. Præsterne

ihminen jonku syyn itsensä kaunistelemiseksi löytää. Ylimäinen pappi Kajafas sanoi: se on parempi, että yksi ihminen kuolee kansan edestä, kuin että kaikki kansa hävitetään.

Saddusäufset, jotka opettivat, ettei ylösnousemuksesta kuoleman jälkeen olekaan, pilkkasivat Jeesuksen oppia ylösnousemuksesta ja viimeisestä tuomioista eivätkä antaneet sanalle sias sydämisjäsä.

Jeesuksen viimeiset päivät.

88. Jeesus ratfästaa Jerusalemiin.

Palmusunnuntaina, joka on pääsiäisen edellinen sunnuntai, ratfästi Jeesus nuorella aasilla Bethaniasta, joka on öljymäen tykönä Jerusalemiin. Tämä tapahtui, että se täytettäisiin, kuin on profeeta Zakariafelta sanottu: sanokaat Siionin tyttärelle: **katso! sinun kuninkaas tulee sinun tylös siviä ja ratfästain aasin tamman varjalla.** Moni kansasta taittoi offia palmupuista ja kylvivät niitä tielle ja levittivät vaatteitansa hänen eteen tielle ja huusivat: **Sofianna** (se on: auta, rakas!) **Davidin poika! siunattu olkoon se, joka tulee Herran nimeen! Sofianna korkeudessa!**

Koska hän lähestyi kaupunkia, itki hän sen ylitse ja sanoi: jos sinä, tänäkin päivänä, tietäisit, mikä sinun rauhaas sopisi! Ne päivät pitää tuleman, koska sinun vihollises ympärinpiirittävät sinun ja hävittävät sinun, niin ettei kivi kiven päälle pidä jäämän, sentähden ettet etsimisen aikaas tuntenut. Ja hän meni sisälle kaupunkiin ja vaelsi ylös templin esikartanoon ja paransi sofiat ja ontuvat, jotka hänen tykönsä tulivat.

Illalla meni hän Betaniaan ja tuli joka päivä templiin ja opetti, ja kansa seurasi häntä ja kuuli häntä. Pappit

og de Skriftkloge kom sammen hos Kajafas for at overlægge, hvorledes de skulde fange Jesus ved List. Og Judas kom til dem og sagde: hvad ville I give mig, for at jeg skal forraade ham? Og de gave ham 30 Sølvpenge. Fra den Stund søgte Judas Leilighed til at forraade sin Herre. (Matt. 21, 1—17. 26, 14—15. Luf. 19, 41—44).

89. Jesus indstifter Nadveren.

Skjærtorsdag Aften sad Jesus tilbords med sine 12 Disciple for at spise Paaskelammet. Miedens de spiste, sagde Jesus: sandelig en af Eder skal forraade mig. Disciplene saa bekymrede paa hverandre for at saa vide, hvem det var. Peter nikkede da til Johannes, som laa op til Jesu Bryst, at han skulde spørge. Jesus svarede: det er ham, hvem jeg giver dette Stykke, som jeg nu dyster i Fadet. Og han gav Stykket til Judas og sagde: hvad du gjør, det gjør snart! Disciplene forstode ikke, hvad Jesus meente! men Judas gik strax ud og hen til Præsterne. Og det var Nat.

Da tog Jesus Brødet, talkede og brød det, gav sine Disciple og sagde: tager det og æder det! Dette er mit Legeme, som gives for Eder. Dette gjører til min Ihukommelse.

Ligesaa tog han og Kalken efter Aftensmaaltidet, talkede, gav dem og sagde: drikker alle deraf! Denne er det nye Testaments Kalk i mit Blod, som udgydes for Eder til Syndernes Forladelse. Dette gjører saa ofte som I det drikke, til min Ihukommelse.

Derpaa sagde Jesus: Meget har jeg endnu at sige Eder; men I kunne ikke bære det nu. Men Talsmanden, den Hellig-Aand, hvilken Faderen skal sende i mit Navn, han skal lære Eder alle Ting og minde Eder

ja kirjanoppineet tulivat kokoon Kafasaksen tykö neuvottelemaan, kuinka he Jeesuksen kavaluudella kiinni saisivat. Ja Judas tuli ja sanoi heille: mitä te tahdotte minulle antaa, että minä hänen teille pettäisin? Ja he antoivat hänelle 30 hopiarahaa. Siitä hetkestä etsi Judas soveliaasta tilaisuutta Herransa pettää. (Matt. 21, 1—17. 26, 14—16. Luk. 19, 41—44).

89. Jeesus asettaa Ehtoollisen.

Riislatuorstain iltana istui Jeesus 12 opetuslapsensa kanssa pöytään pääsiäislammasstä syödäksensä. Heidän syödessä sanoi Jeesus: totisesti yksi teistä pettää minun. Murheellisena katsoivat opetuslapset toistensa päälle havaitaksensa, kuka se olisi. Silloin viittasi Pietari Johannekselle, joka makasi Jeesuksen rinnalla, että hän kysyi. Jeesus vastasi: se on se, jolle minä tämän palan annan, jonka nyt vatiin kastan. Ja hän antoi palan Judakselle ja sanoi: mitä sinä teet, tee se kohta! Ei opetuslapset ymmärtäneet, mitä Jeesus tarkoitti; mutta Judas meni heti ulos ja pois pappein tykö. Ja hyö oli.

Silloin otti Jeesus leivän, kiitti ja murji sen, antoi opetuslapsilleen ja sanoi: ottakaat ja syökää! Tämä on minun runniini, joka teidän edestänne annetaan. Se tehkää minun muistokseni.

Samalla nuotoa otti hän myös ehtoollisen jälkeen kalkin, kiitti, antoi heille ja sanoi; juokaat tästä kalkki! Tämä on se uuden testamentin kalkki minun veressäni, joka teidän edestänne vuodatetaan yhtein antelji antamiselji. Se tehkää, niin usein kuin te sitä juotte, minun muistokseni.

Senjälkeen sanoi Jeesus: minulla on vielä paljon teille sanomista; mutta te ette nyt voi sitä kantaa. Mutta selittäjä pyhä henki, jonka isä on lähettävä minun nimeni, hän opettaa teille kaikki ja muistuttaa teille

om Alt, som jeg har sagt eder. (Matt. 26, 20—29. Mark. 14, 18—24. Luf. 22, 14—23. Joh. 13, 21—30. 1 Kor. 11, 23—25).

90. Jesus i Getsemane.

Derpaa gik Jesus med de 11 Disciple over Kedrons Bæk til Oliebjerget, hvor der var en Have, som hed Getsemane. Paa Veien sagde han: i Nat skulle I alle forarges paa mig. Peter sagde: om end Alle forarges paa dig, vil jeg dog ikke forarges. Jesus svarede: førend Hanen galler 2 Gange, skal du fornægte mig 3 Gange.

Da de kom til Stedet, sagde han til Disciple: bliver her, medens jeg gaar bort og beder. Og han tog Peter, Jakob og Johannes med sig længere ind i Haven og sagde til dem: min Sjæl er bedrøvet indtil Døden; bliver her og vaager med mig! Og han gik fra dem saa langt som et Stenkast, faldt paa sit Ansigt og sagde: **min Fader! er det muligt, da tag denne Kalk fra mig! Dog ske ikke, som jeg vil, men som du vil!** Derpaa gik han til de 3 Disciple og fandt dem sovende. Han sagde da til Peter: kunne I ikke vaage 1 Time med mig: Vaager og beder, at I ikke skulle falde i Fristelse! Han gik atter bort og bad samme Bøn, og han bad 3 Gange og stred haardt med Døden, og hans Sved faldt som Blodsdraaber paa Jorden. Da kom en Engel fra Himmelen og styrkede ham. Og han stod op og gik til sine Disciple og sagde: Timen er kommen, da Menneskets Søn skal overgives i Synderes Hænder; han, som forraader mig, er nær!

I det Samme kom Judas med Stridsmænd og Jøperstepræstens Tjenere, som bar Vaaben og Blus. Judas havde sagt: den, som jeg kysker,

kaikki, mitä minä teille sanonut olen. Matt. 26, 20—29. Mark. 14, 18—24. Luk. 22, 14—23. Joh. 13, 21—30. 1 Korint. 11, 23—25).

90. Jeesus Getsemanessa.

Sen jälkeen meni Jeesus 11 opetuslapsensa kanssa Kedronin ojan yli Oljymäelle, jossa oli yrttitarha, Getsemane nimeltä. Siellä sanoi hän: tänä yönä te kaikki pahenette minusta. Pietari sanoi: jos muut kaikki sinusta pahenevat, en minä kuitenkaan pahene. Jeesus sanoi: ennenkuin kukko 2 kertaa laulaa, sinä 3 kertaa minun kiellät.

Koska he paikalle tulivat, sanoi hän opetuslapsille: jääkää tänne sillä aikaa kuin minä menen pois rukoilemaan. Ja hän otti Pietarin, Jakobin ja Johanneksen kanssansa edemmäs yrttitarhaan ja sanoi heille: minun sieluni on kuolemaan asti murheellinen; olkaat tässä ja valvokaat minun kanssani! Ja hän meni heidän tykönsä kiven heiton matkan, lankeasi kasvoilensa ja sanoi: **Siinä! jos se on mahdollista, niin ota tämä kaikki pois minulta! tapahutkoon ei kuitenkaan, niinkuin minä tahdon, mutta niinkuin sinä tahdot!** Senjälkeen meni hän niitten 3 opetuslapsen tykö ja löysi heidät nukkumasta. Silloin sanoi hän Pietarille: etkö voineet 1 hetkeä minun kanssani valvoa? Valvokaat ja rukoilkaat, ettette lankeaisi kiusakseen! Uudestansa meni hän pois ja rukoili samon rukouksen, ja hän rukoili 3 kertaa ja taisteli kovasti kuoleman kanssa, ja hänen hienensä putosi niinkuin veren pisarat maan päälle. Silloin tuli enkeli taivaasta ja virvoitti häntä. Ja hän nousi ylös ja meni opetuslastensa tykö ja sanoi: hetki on tullut, jona ihmisen poika ylönnannetaan syntisten käsiin; se, joka minun peittää, on läsnä!

Samassa tuli Judas sotamiesten ja ylimäisen papin palveliain kanssa, jotka kantoivat sotaaseita ja tulisoittoja. Judas oli sanonut: jolle minä suuta annan,

ham er det; griber ham! Og han gif hen til Jesus og sagde: hil dig, Mester! og kysjede ham. Jesus svarede: **Judas! forraader du Menneſkets Søn med et Kys!** Nu traadte Bagten frem og greb Jesus. Men alle Diſcipulene forlode ham og ſlygtede. (Alle Evangelifter).

91. Jesus for det høie Raad.

Jesus blev ført til Ypperſtepræſten Kajafas, hvor det høie Raad var ſamlet; det beſtod af Ypperſtepræſterne, Skriftkloge og Folkets Eldſte, ialt 71 Medlemmer. De forſøgte fiørſt at ſaa Jesus dømt ved falſke Vidner; men Vidnerne ſtemte ikke overens. Da reiſte Ypperſtepræſten ſig og ſagde: jeg beſværges dig ved den levende Gud, at du figer os, om du er Guds Søn. Jesus ſvarede: **ja, jeg er.** Da ſønderrev Ypperſtepræſten ſine Klæder og ſagde: han har beſpottet Gud; behøve vi vel flere Vidner? De Andre ſvarede: han er ſkyldig at dø. Og Tjenerne ſloge ham i Anfigtet og beſpottede ham. (Alle Evangelifter).

92. Peters Fornægtelſe. Judas's Endeligt.

Da Jesus havde ladet ſig gribe og føre bort, fulgte Peter eſter ham i Fraſtand og kom ind i Ypperſtepræſtens Gaard. En Pige ſagde til ham: er du ikke en af dette Menneſkes Diſiple? Han ſagde: jeg kjender ham ikke. Han gif til Tjenerne, der ſad ved en Ild og varmede ſig. Her ſaa en Anden ham og ſagde: du er viſt en af hans Diſiple? Peter nægtede atter. Da ſagde en Tredie: ſandelig du er en af dem; du er en Galilæer; dit Maal røber dig. Nu begyndte Peter at ſværges: jeg kjender ikke det Menneſke, ſom I tale om.

se on hän: ottakaat hän kiinni! Ja hän meni Jeesuksen tykö ja sanoi: Terve, Mestari! ja suuteli häntä. Jeesus vastasi: **Judas! suun antamisellako sinä ihmisen pojan petät!** Nyt astui vartiaväki esiin ja otti Jeesuksen kiinni. Mutta kaikki opetuslapset jättivät hänen ja pakenivat. (Kaikki Evankelistat).

91. Jeesus forkian raadin edessä.

Jeesus vietiin ylimäisen papin Kajafaksen tykö, jossa forkia raadi oli koossa; siihen kuuluivat ylimäinen pappi, ylipapit, kirjanoppineet ja kansan vanhimmat, yhteensä 71 jäsentä. He pyysivät ensinnä vääriin todistajain kautta saada Jeesuksen tuomituksi; mutta todistajat puhuivat eri lailla. Silloin nousi ylimäinen pappi ylös ja sanoi: minä vannotan sinua elävän Jumalan kautta, ettäs sanot meille, jos sinä olet Jumalan poika. Jeesus vastasi: **minä olen.** Silloin repäisi ylimäinen pappi vaatteensa rikki ja sanoi: hän on Jumalata pilkannut; tarvitsemmeko usiampia todistajia? Toiset vastasivat: hän on syyppää kuolemaan. Ja palveliat löivät häntä kasvoihin ja pilkkasivat häntä. (Kaikki Evankelistat).

92. Pietarin kieltäminen. Judaksen loppu.

Koska Jeesus oli antanut itsensä kiinni ottaa ja viedä pois, seurasi Pietari häntä taampana ja tuli ylimäisen papin kartanoon. Muutama piika sanoi hänelle: etkö sinä ole yksi tämän ihmisen opetuslapsista? Hän sanoi: en tunne minä häntä. Hän meni palvelioitten tykö, jotka istuivat valkian edessä ja lämmittivät itsiänsä. Täällä näki toinen hänen ja sanoi: sinä olet totisesti yksi hänen opetuslapsistaan? Uudestaan kielti Pietari. Silloin sanoi kolmas: totisesti olet sinä yksi heistä; sinä olet Galilealainen; sinun kieles ilmoittaa sinun. Nyt alkoi Pietari vannoa: en tunne minä sitä ihmistä, josta te puhutte.

Da gik Hanen, og i det Samme blev Frelseren ført gennem Gaarden. Han vendte sig om og saa paa Peter. Og Peter kom Frelserens Ord ihu og gik ud og græd bitterlig. (Alle Evangelister).

Da Judas saa, at Frelseren var dømt til døde, angreb han, hvad han havde gjort, og gik til Præsterne med de 30 Sølvpenge og sagde: jeg har syndet og forraadt uskyldigt Blod. De svarede: hvad kommer det os ved? Se du dertil! Og han kastede Sølvpengene ind i Templet og gik hen og hængte sig, og han styrte ned, og hans Indvolde vældede ud. (Matt. 27, 3—5. Aps. Gjr. 1, 18).

93. Jesus for Pilatus.

Lidlig om Morgenen paa den Dag, som siden er kaldet Langfredag, førte Jøderne Jesus fra Kajafas til den romerske Landskhövding Pontius Pilatus for at faa Dommen stadfæstet. Jøderne stillede sig foran Domhuset; Pilatus kom ud til dem og spurgte: hvad Klagemaal føre I mod dette Menneske? De svarede: han forleder Folket og forbyder at give Keiseren Skat og kalder sig Kristus, en Konge. Pilatus tog Jesus med sig ind i Domhuset og spurgte: er du Konge? Jesus svarede: ja, jeg er Konge; men mit Rige er ikke af denne Verden; thi da havde mine Tjenere stredet for mig. Jeg er kommen til Verden for at vidne om Sandhed; hver den, som er af Sandheden, hører min Røst. Pilatus skjønte at Jesus var uskyldig, og vilde gjerne have givet ham fri; men han var ræd for Præsterne og de Skriftkloge; derfor vovede han ikke at gjøre det ligefrem, men gik ud til Folket og sagde: det er Skik, at jeg giver Eder Een fri om Paasken: hvem vil I have, Jesus eller

Silloin lauloi kulkko, ja samassa vietiin Vapahtaja kartanon läpitse. Hän kääntyi ja katsoi Pietaria. Ja Pietari muisti Vapahtajan sanat ja meni ulos ja itki katkerasti. (Kaikki Evankelistat).

Koska Judas näki, että Vapahtaja oli kuolemaan tuomittu, katui hän työnsä, ja meni ylimäisten pappein tykö niitten 30 hopiarahan kanssa ja sano: minä olen syntiä tehnyt ja viattoman veren pettänyt. He vastasivat: mitä se meihin kuuluu? Katso itseäs! Ja hän nakkasi hopiarahat templiin ja meni pois ja hirtti itsensä, ja hän putosi alas, ja hänen sifuskalunsa vierivät ulos. (Matt. 27, 3—5. Apof. Tef. 1, 18).

93. Jeesus Pilatuksen edessä.

Varhain aamulla sinä päivänä, joka sitten on kutsuttu Pitkäperjantai, veivät Judalaiset Jeesuksen Rajafaksen tyköä Romalaisen maaherran Pontius Pilatuksen tykö saadakseen tuomion vahvistetuksi. Judalaiset pyhähtyivät tuomiohuoneen eteen; Pilatus tuli ulos heidän tykönsä ja kysyi: mitä kannetta teillä on tätä ihmistä vastaan? He vastasivat: hän viettelee kansaa ja kieltää keisarille veroa antamasta ja kutsuu itsensä Kristukseksi, kuningasiksi. Pilatus otti Jeesuksen myötänsä tuomiohuoneeseen ja kysyi: oletkos kuningas? Jeesus vastasi: **minä olen kuningas; mutta minun valtakuntani ei ole tästä mailmasta; sillä, jos niin olisi, olisivat minun palveliani jotineet minun puolestani. Minä olen mailmaan tullut totuudesta todistamaan; jokin, joka totuudesta on, se kuule minun ääneni.** Pilatus huomaitti, että Jeesus oli syntyin, ja olis mielellään tahtonut hänen irti päästää; mutta hän pelkäsi pappeja ja kirjanoppineita; sentähden hän ei uskaltanut sitä suorastaan tehdä, mutta meni kansan tykö ja sano: se on tapa, että minä pääsiäisenä annan teille yhden irti: kumpaisen te tahdotte, Jeesuksen eli

Barrabas? Præsterne ophidsede Folket mod Jesus, og det raabte: bort med denne, giv os Barrabas løs! **Men Barrabas var en Røver og en Morder.**

Saa tænkte Pilatus at vække Folkets Medlidenshed og overgav Jesus til Stridsmændene for at hudstringes. Og Stridsmændene flædte Jesus af og hudstrøge ham; derpaa hængte de en Purpurkaabe om ham, som Kongerne pleiede at bære, gav ham et Rør i Haanden, satte en Tornekrone paa hans Hoved og kastede sig ned for ham og raabte: hil dig, du Jødernes Konge! Og de sloge ham med Røret i Hovedet. Og Pilatus førte ham ud til Folket og sagde: se hvilket Menneſte! Men Jøderne raabte: korsfæst, korsfæst! Pilatus tænkte endnu paa at give ham fri; men da skrege de: giver du ham fri, er du ikke Keiserens Ven. Da tog Pilatus Vand, vaskede sine Hænder, medens Folket saa derpaa, og sagde: jeg er uskyldig i denne Retfærdiges Blod! De sagde: hans Blod komme over os og vore Børn! Saa overgav han Jesus til at korsfæstes. (Alle Evangelister).

94. Jesus paa Korset.

De førte nu Jesus udenfor Staden til et Sted, som kaldes Golgata, for at korsfæste ham. Og han maatte selv bære sit Kors. Efter ham fulgte mange Kvinder, som græd. Jesus vendte sig om til dem og sagde: **græder ikke over mig, men græder over Eder selv og Eders Børn!** Over Korset var skrevet: Jesus af Nazaret, Jødernes Konge. Klokken var 9 om Formiddagen, da de korsfæstede ham. De korsfæstede ogsaa to Røvere, en paa hans høire og en paa hans venstre Side.

Da Jesus hang paa Korset, sagde han (1): **Fader!**

Barraban? Papit yllättivät kansaa Jesusta vastaan, ja se huusi: ota tämä pois, anna meille Barrabas irti! **Mutta Barrabas oli ryöväri ja murhaaja.**

Silloin ajatteli Pilatus herättää kansan surkuttelemista ja antoi Jeesuksen sotamiehille ruoskittavaksi. Ja sotamiehet riisuiivat Jeesuksen ja ruoskivat hänen; sitten ripustivat he hänen päällensä purppura kaapun, jota kuningaat tavallisesti kantoivat, antoivat hänelle ruovon käteen, panivat orjantappuraisen kruunun hänen päähänsä ja heittivät itsensä alas hänen eteensä ja huusivat: terve, sinä Judalaiden kuningas! Ja he löivät häntä ruovolla päähän. Ja Pilatus vei hänen ulos kansan eteen ja sanoi: katso, katso mikä ihminen! Mutta Judalaiset huusivat: ristiin naulitse, ristiin naulitse! Vieläkin ajatteli Pilatus hänen irti päästä; mutta silloin huusivat he: jos hänen irti päästät, niin et ole keisarin ystävä. Silloin otti Pilatus vettä, pesi kätensä, kansan nähden, ja sanoi: viatoin olen minä tämän vanhurskaan miehen vereen! He sanoivat: hänen verensä tulfoon meidän ja meidän lastemme ylitse! Silloin antoi hän Jeesuksen ristiin naulittavaksi. (Kaikki Evankelistat).

95. Jeesus ristin päällä.

Nyt veivät he Jeesuksen ulkopuolelle kaupunkia yhteen paikkaan, joka kutsutaan Golgata, häntä ristiin naulittakseen. Ja hänen täytyi itse ristiänsä kantaa. Monta vaimoa seurasi häntä itkien. Jeesus kääntyi heidän tykönsä ja sanoi: **älkääät minua itkeä, mutta itkeäät itsiänne ja lapsiänne!** Ristin päälle ole kirjoitettu: Jeesus Natsaretista, Judalaiden kuningas. Kello oli 9 edellä puolen päivää, koska he hänen ristiin naulitsivat. He ristiin naulitsivat myös kaksi ryöväriä, toisen hänen oikealle ja toisen hänen vasemmalle puolelleen.

Koska Jeesus ristin päällä rippui, sanoi hän (1): **Isä**

forlad dem; thi de vide ikke, hvad de gjøre! — Ved Korsfættelsen stod Jesu Moder og den Discipel, som han elskede. Jesus sagde (2): **Kvinde! der er din Søn!** Og til Disciplen sagde han: **der er din Moder:** Og fra den Stund tog Disciplen hende til sig. — Stridsmændene og Præsterne spottede ham. Og den ene Røver sagde: er du Kristus, da frels dig selv og os! Den anden Røver sagde: vi lide, hvad vi have fortjent; men denne har intet Ondt gjort. Og til Jesus sagde han: Herre! tænk paa mig, naar du kommer i dit Rige! Jesus sagde (3): **sandelig, idag skal du være med mig i Paradis!** — Fra Klofken 12 blev der et Mørke over den hele Jord. Klofken 3 raabte Jesus med høi Røst (4): **min Gud! min Gud! hvi haver du forladt mig!** Derefter sagde han (5): **jeg tørster!** Og En løb hen og gav ham at drikke. Derpaa sagde han (6): **det er fuldbragt!** Og atter raabte han med høi Røst (7): **Fader! i dine Hænder overgiver jeg min Aand!** Og han bøiede sit Hoved og opgav sin Aand.

Jorden skjælv, Klipperne revnede, og Gravene aabnedes, og Forhænget mellem det Helligste og det Allerhelligste splittedes i to Dele fra øverst til nederst.

For at Legemerne kunde blive nedtagne af Korsene før Sabbaten, bade Jøderne, at Benene maatte blive knuste. Stridsmændene gif da hen og knuste de to Røveres Ben; da de kom til Jesus, saa de, at han allerede var død; derfor bleve hans Ben ikke knuste; men for Sikkerheds Skyld stak en af dem et Spyd i hans Side, og der flød Blod og Vand ud. (Alle Evangelister).

anna heille anteeksi: sillä eivät he tiedä, mitä he tekevät! Nistän vieressä seisoi Jeesuksen äiti ja se opetuslapsi, jota hän rakasti. Jeesus sanoi: (2): **Vaimo! tuossa on sinun poikasi!** Ja opetuslapselle sanoi hän: **tuossa on sinun äitisi!** Ja siitä hetkestä otti opetuslapsi hänen tykönsä. — Sotamiehet ja papit pilkkasivat häntä. Ja yksi ryöväreistä sanoi: jos olet Kristus, niin vapahda itseäs ja meitä! Toinen ryöväri sanoi: me kärsimme, mitä olemme ansainneet; mutta tämä ei ole mitään pahaa tehnyt. Ja Jeesukselle sanoi hän: Herra! muista minua, koska valtakuntaas tulet! Jeesus sanoi (3): **totijesti tänä päivänä pitää sinun minun kanssani Paradiisissa oleman!** — Kello 12 tuli pimeys koko maan yli. Kello 3 huusi Jeesus korkialla äänellä (4): **minun Jumalani! minun Jumalani! mikikä olet minun ylönantanut!** Sen jälkeen sanoi hän (5): **minä janoan!** Ja muutama juoksi tykö ja antoi hänen juoda. Sen jälkeen sanoi hän (6): **je on täytetty!** Ja jälleensä huusi hän korkialla äänellä (7): **Sä! sinun käsiis minä henkeni annan!** Ja hän kumarasi päänsä ja antoi henkensä. Maa järvisi, kalliot halkesivat, ja haudat aukenivat, ja esivaate pyhän ja kaikkein pyhimmän välissä repeysi kahden osaan ylhäältä alas asti.

Että ruumiit taidettaisiin alasottaa ristikistä ennen Sabattia, pyysivät Judalaiset, että luut rikki lyötäisiin. Sotamiehet menivät siis ja rikkoivat niitten kahden ryövärin luut; koska he tulivat Jeesuksen tykö, näkivät he, että hän jo oli kuollut; sentähden hänen luitansa ei rikottu; mutta vakauden tähden pisti yksi heistä keihäällä hänen kylkeensä, ja sieltä juoksi ulos veri ja vesi. (Kaikki Evankelistat).

95. Jesu Begravelse.

En Raadsherre, Josef af Arimatæa, der hidtil hemmelig havde været Jesu Tilhænger, kom nu og tog Jesu Legeme ned af Korset. Og Nikodemus, den samme, som var kommen til Jesus om Natten, bragte 100 Pund Nørgelse og Myrra. De salvede Legemet og lagde det i en Grav, der var udhuggen i en Klippe lige ved Golgata, og væltede en stor Sten foran Indgangen.

Øpperstepræsterne og Fariisæerne gik hen til Pilatus og sagde: denne Bedrager sagde, medens han levede: om 3 Dage vil jeg opstaa fra de Døde. Lad derfor sætte Vagt ved Graven, for at hans Disciple ei skulle komme og stjæle Liget og sige: han er opstanden. De fik en Vagt, som de satte ved Graven, og forseglede Stenen. (Alle Evangelister).

96. Jesu Opstandelse.

Jesus laa i Graven paa tredje Dag, fra Fredag Aften til Søndag Morgen. Før Solen gik op Søndag Morgen, stode der et stort Jordstjælv; thi Herrens Engel kom ned fra Himmelen og væltede Stenen fra Graven. Jesus opstod fra de Døde. Men de, som holdt Vagt, bleve forfærdede og flyede.

Tidlig samme Paaskemorgen gik nogle Kvinder til Graven for at salve Jesu Legeme. Paa Veien sagde de til hverandre: hvo skal vælte Stenen fra Graven for os? Da de kom til Graven, saa de, at Stenen var væltet bort. Og en af Kvinderne, som hed Maria Magdalena, løb til Peter og den Discipel, som Herren elskede, og sagde: de have taget Herren bort fra Graven, og vi vide ikke, hvor de have lagt ham. De andre Kvinder gik ind i Graven. Der sad en Engel i hvide Klæder, som sagde: I søge efter Jesus af Na-

95. Jeesuksen hautaaminen.

Yksi raatiherra, Josef Arimateasta, joka tähän saakka salaa oli ollut Jeesuksen seuraajoina, tuli nyt ja otti Jeesuksen ruumiin alas rististä. Ja Nikodemus, se sama, joka yöllä oli Jeesuksen tykö tullut, toi 100 naulaa suitsutusta ja Myrran voidetta. He voitelivat Jeesuksen ruumiin ja panivat sen muutamaan hautaan, joka likellä Golgataa oli kallioon hakattu, ja vyöryttivät ison kiven oven eteen.

Ulmäiset papit ja Fariseukset menivät Pilatuksen tykö ja sanoivat: se pettäjä sanoi eläisensä: 3 päivän perästä tahdon minä kuolluista nousta ylös. Anna sentähden panna vartiat haudan eteen, etteivät hänen opetuslapsensa tulisi ja varastaisi ruumiin ja sanoisi: hän on ylös nousnut. He saivat vartian, jonka he panivat haudalle, ja seilasivat kiven. (Kaikki Ewankelistat).

96. Jeesuksen ylösnousseminen.

Jeesus makasi haudassa kolmatta päivää; perjantai illasta sunnuntai aamuun. Ennenkuin aurinko sunnuntai aamuna nousi, tapahtui iso maan järitys; sillä Herran enkeli laski alas taivaasta ja vieritti pois kiven haudalta. Jeesus nousi ylös kuolluista. Mutta ne, jotka vartioitsivat, peljästyivät ja pakenivat.

Barhain samana pääsiäisaamuna menivät muutamat vaimot haudalle Jeesuksen ruumista voitelemaan. Siellä sanoivat he keskenensä: kuka meille kiven haudalta vierittää? Koska he haudalle tulivat, näkivät he, että kivi oli pois vieritetty. Ja yksi vaimoista, Maria Magdalena nimeltä, juoksi Pietarin ja sen optuslapsen tykö, jota Jeesus rakasti, ja sanoi: he ovat ottaneet Herran pois haudasta, ja emme tiedä, kuhunka he hänen panneet ovat. Muut vaimot menivät hautaan sisälle. Siellä istui yksi enkeli valkeissa vaatteissa, joka sanoi: te haette Jeesusta Nat-

zaret; han er ikke her, han er opstanden. — Da de vare gaaede bort, kom Peter og Johannes til Graven. De gik ind og saa Ligklæderne; men ham fandt de ikke. Og de gik bort. Da kom Maria Magdalena atter til Graven og stod der og græd. Og Jesus viste sig for hende og sagde: Kvinde! hvorfor græder du? Hun kjendte ham ikke og troede, at det var Urtegaardsmanden, og sagde: har du taget ham, saa sig mig, hvor du har lagt ham. Jesus sagde: Maria! Da kjendte hun ham og sagde: Mester! Jesus svarede: **gaa til mine Brødre og forkynd dem, at jeg skal fare op til min Fader og deres Fader.** Og hun gik hen og forkyndte Disiplene, at hun havde seet Herren. (Alle Evangelister).

97. Jesus aabenbarer sig for Disiplene.

Samme Dag gik to Disiple fra Jerusalem til en liden Stad, som hed Emmaus. Og de talede sammen om de Ting, som vare skeede. Da kom Jesus og vandrede med dem; men de kjendte ham ikke. Han sagde: hvad tale I om, og hvorfor ere I saa bedrøvede? De svarede: er du alene fremmed i Jerusalem og ved ikke, hvad der har tilbraget sig i de sidste Dage? Ypperstepræsterne og de Overste af Folket har korsfæstet Jesus af Nazaret, der var en Profet, mægtig i Ord og Gjerning. Og vi have haabet, at han var den, som skulde forløse Jsrael. Men idag er det den tredje Dag, siden dette skede. Nogle Kvinder, som tidlig havde været ved Graven, kom og fortalte, at Graven var tom, og at de havde seet et Syn af Engle, som sagde, at han levede. Og nogle af Disiplene gik til Graven og fandt, at det var sandt, hvad Kvinderne havde fortalt; men ham saa de ikke. **Jesus sagde:**

farestista: hän ei ole täällä, hän on noussut ylös. — Koska he olivat pois menneet, tulivat Pietari ja Johannes haudalle. He menivät sisään ja näkivät käärin liinat; mutta häntä he eivät löytäneet. Ja he menivät pois. Silloin tuli Maria Magdalena uudestaan haudalle ja seisoi siinä ja itki. Ja Jeesus näytti itsensä hänelle ja sanoi: Vaimo! miksi itket? Hän ei tuntenut Jeesusta ja luuli, että se oli yrittäjä hoitaja, ja sanoi: jos sinä hänen olet ottanut, niin sano minulle, mihinkä hänen pannut olet. Jeesus sanoi: Maria! Silloin tunsi hän Jeesuksen ja sanoi: Mestari! Jeesus vastasi: mene minun veljeini tykö ja ilmoita heille, että minä menen ylös iänki ja heidän iänkiä tykö. Ja hän meni pois ja ilmoitti opetuslapsille, että hän Herran nähnyt oli. (Kaiikki Ewankelistat).

97. Jeesus ilmoittaa itsensä opetuslapsille.

Samana päivänä matkusti kaksi opetuslasta Jerusalemissa vähäiseen, Emaus nimiseen, kaupunkiin. Ja he puhuivat keskenänsä niistä, jotka tapahtuneet olivat. Silloin tuli Jeesus ja matkusti heidän kanssansa; mutta he eivät häntä tunteneet. Hän sanoi: Mitä te puhutte, ja miksi te niin murheelliset olette? He vastasivat: oletko sinä ainoa muukalainen Jerusalemissa ja et tiedä, mitä siellä näinä viimeisinä päivinä on tapahtunut? Olimme papit ja kansan päämiehet ovat ristiin nauhinneet Jeesuksen Matfaretista, joka oli profeeta, voimallinen sanoissa ja töissä. Ja me olemme toivoneet, että hän se oli, jonka Iisraelin lunastaman piti. Mutta tänäpäivänä on kolmas päivä, fittenkuin tämä tapahtui. Muutamat vaimot, jotka varhain olivat olleet haudan tykönä, tulivat ja ilmoittivat, että hauta oli tyhjä, ja että olivat nähneet enkelein näyn, jotka sanoivat hänen elävän. Ja muutamat opetuslapsista menivät haudalle ja havaitsivat sen todeksi, mitä vaimot puhuneet olivat; mutta häntä he eivät nähneet. Jeesus sanoi:

I Daarer og Senhjertede til at tro, hvad Moyses og Profeterne have sagt! Burde ikke Kristus lide dette og derpaa indgaa til sin Herlighed? Og han udlagde for dem, hvad der var skrevet om ham.

Da de kom til Emaus, lod han, som han vilde gaa længere. Men de nødte ham og sagde: bliv hos os; thi det lækker mod Aften, og Dagen helder. Og han gik ind med dem. Men, da han sad tilbords med dem, **tog han Brødet, velsignede og brød det og gav dem.** Da oplobes deres Dine, og de kjendte ham. Men han blev usynlig for dem. De sagde til hverandre: brændte ikke vore Hjerter i os, da han talede til os paa Veien og oplob Skrifterne for os? Og de stode strax op og vendte tilbage til Jerusalem og fandt Apostlene samlede og fortalte dem, hvad der var hendt dem paa Veien, og hvorledes de havde kjendt ham, da han brød Brødet. (Luk. 24, 13—35).

Medens de talede, stod Jesus midt iblandt dem og sagde: **Fred være med eder!** De bleve forfærdede; thi de kjendte ham ikke. Men han viste dem sine Hænder og sin Side, og de bleve glade. — Tomas var ikke tilstede. Da de Andre fortalte, at de havde seet Herren, sagde han: dersom jeg ikke faar sticket mine Fingre i Naglegabet i hans Hænder og faar lagt min Haand i hans Side, tror jeg ikke.

8 Dage derefter vare alle de Elleve samlede, og Dørene vare lukkede. Da stod Jesus pludselig midt iblandt dem og sagde: **Fred være med eder!** Til Tomas sagde han: se mine Hænder og stil din Haand i min Side og vær ikke længere vantro, men troende. Tomas sagde: min Herre og min Gud! Jesus svarede: nu tror du, fordi du har

te tompelit ja hitaat sydämeistä uskomaan niitä, joita Mooses ja profeetat sanoneet ovat! Sikö Kristuksen pitänyt tämän kärsiä ja sen jälkeen kunniaansa siisälle mennä? Ja hän selitti heille, mitä hänestä kirjoitettu oli. Koska he Emaukseen tulivat, teeskenteli hän itsensä, niinkuin tahtoisi hän edemmäs mennä. Mutta he vaativat häntä ja sanoivat: ole meidän kanssamme; sillä ilta lähestyy, ja päivä laskee. Ja hän meni siisälle heidän kanssansa. Mutta koska hän heidän kanssansa atrioitti, otti hän leivän, siumasi ja murji sen ja antoi heille. Silloin aukenivat heidän filmänsä, ja he tunsiivat hänen. Mutta hän tuli näkymättömäksi heiltä. He sanoivat keskenänsä: eikö meidän sydämemme palanut meissä, kuin hän meitä tiellä puhutteli ja aukaisi raamatut meille? Ja he nousivat heti ja palasivat Jerusalemiin ja löysivät apostolit koossa ja puhuivat niille, mitä tiellä tapahtunut oli, ja kuinka hän leivän murtamisessa oli heiltä tunnettu. (Luk. 24, 13—35).

Heidän puhuessa, seisoi Jeesus heidän keskellensä ja sanoi: **Rauha olkoon teidän kanssanne!** He peljästyivät; sillä eivät he häntä tunteneet. Mutta hän näytti heille kätensä ja kylkensä, ja he ihastuivat. — Tuomas ei ollut saapuvilla. Kuin ne muut sanoivat nähneensä Herran, sanoi hän: jos en saa pistää sormeani naulanreikiin hänen käsihänsä ja panna kättäni hänen kylkeensä, niin en minä usko. 8 päivää senjälkeen olivat kaikki 11 koossa, ja ovet olivat lukitut. Silloin seisoi Jeesus yht'äkkiä heidän keskellensä ja sanoi: **Rauha olkoon teidän kanssanne!** Tuomalle sanoi hän: katso minun käsiäni ja pistä kätes minun kylkeeni ja älä ole kauvemmin epäuskoinen, mutta uskovainen. Tuomas sanoi: minun Herrani ja minun Jumalani! Jeesus vastasi: nyt sinä uskot, sentähden ettäs

seet mig: salige ere de, som ikke see og dog troe. (Joh. 20, 19—29).

98. Jesu Himmelfart.

Jesús viste sig i 40 Dage for Apostilene og talede om de Ting, som hører Guds Rige til. Han blev ogsaa seet af Andre; engang af mere end 500. Han viste sig for de Elleve paa et Bjerg i Galilæa og sagde: mig er giben al Magt i Himmelen og paa Jorden. Gaar hen og gjører alle Folk til Disciple, idet I døbe dem i Faderens og Sønnens og den Hellig=Aands Navn, og idet I lærer dem at holde Alt, hvad jeg har befælet eder. Hvo, som tror og bliver døbt, skal blive salig; men hvo, som ikke tror, skal blive fordømt. Og se! jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende.

Han viste sig sidste Gang for dem 40 Dage efter Opstandelsen paa den Dag, som siden er kaldt Kristi Himmelfartsdag, og førte dem ud til Oliebjerget; her opløstede han sine Hænder og velsignede dem og blev saa optagen til Himmelen, medens de saa derpaa, og en Sky tog ham bort for deres Øine.

Som de stod og stirrede mod Himmelen, stod to Mænd i hvide Klæder hos dem og sagde: I Mænd fra Galilæa! hvorfor staar I her og stirrer mod Himmelen? Denne Jesus, som er optagen fra eder til Himmelen, skal komme igjen paa samme Maade, som I have seet ham fare til Himmels. (Matt. 28, 16—20. Mark. 16, 16. Aps. Gjr. 1, 1—4).

99. Den Hellig=Aands Udgydelse.

Jesús havde ved Himmelfarten sagt til Apostilene: Johannes døbte med Vand; men I skulle døbes med den Hellig=

näet minun; antuaat ovat ne, jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat. (Joh. 20, 19—29).

98. Jesuksen taivaasen astuminen.

Jesus näytti itsensä apostoleille 40 päivää ja puhui niistä asioista, jotka Jumalan valtakuntaa koskevat. Hän nähtiin myös muilta; kerran usiammilla kuin 500. Hän näytti itsensä niille 11 muutamalla vuorella Galileassa ja sanoi: minulle on annettu kaikki voima taivaassa ja maan päällä. Menkää ja tehtää kaikki kanoja minun opetuslapsikseni, sen kautta että te kastatte heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, ja sen kautta että te opetatte heitä pitämään kaikki, mitä minä teille käskennyt olen. Jokainen, kuin usko ja kastetaan, tulee autuaaksi; mutta joka ei usko, se kadotetaan. Ja katso! minä olen joka päivä teidän kanssanne aina maailman loppuun asti.

Hän näytti itsensä heille viimeisen kerran 40 päivää jälkeen ylösnousemisen, sinä päivänä, jota sitten on kutsuttu Helatuorustaitti, ja vei heidät ulos Oljymäelle; täällä nosti hän kätensä ylös ja siunasi heitä ja ylösotettiin niin taivaasen, heidän nähden, ja pilvi otti hänen pois heidän silmänsä edestä.

Heidän vielä taivaasen katsoessa, seisivat kaksi miestä valkeoissa vaatteissa heidän tykönsä ja sanoivat: te Galilean miehet! miksi seisotte tässä ja katsotte ylös taivaasen? Tämä Jeesus, joka on ylösotettu teiltä taivaasen, pitää samalla tavalla, kuin te hänen taivaasen menedän olette nähneet, takaisin tuleman. (Matt. 28, 16—20. Mark. 16, 16. Apost. Teoraam. 1, 1—11).

99. Pyhän hengen vuodattaminen.

Jesus oli taivaasen astuissansa apostoleille sanonut: Johannes kasteti vedellä; mutta te kastetaan Pyhällä Hen-

Mand om ikke mange Dage. Indtil dette skede, skulde de leve stille i Jerusalem. Paa en af disse Dage valgte de en af Disiplene, der hed Mattias, til at være Apostel i Judas's Sted.

Pintsedags Morgen, 10 Dage efter Himmelfarten, vare Apostlene sammen. Og der hørtes brat en Sus som af en Storm, og den fyldte det hele Hus, hvor de vare samlede, og de saa Ildtunger, som delte sig og satte sig paa enhver af dem, og de begyndte at tale i andre Tungemaal, efter som Manden gav dem at tale.

Der boede i Jerusalem Jøder, som vare komne fra alle Folkelag. Da denne Sus hørtes, kom mange derhen og sagde: hvad er dette? Disse Mænd ere jo Galilæere; hvorledes gaar det da til, at enhver af os hører dem tale om Guds store Gjerninger i vort eget Tungemaal? Peter stod op og sagde: Jesus af Nazaret, som I korsfæstede, sidder nu ved Guds høire Haand og har udgydt den Hellig-Mand. De sagde: hvad skulle vi gjøre? Peter svarede: **ombvender Eder og lader Eder døbe i Jesu Kristi Navn til Syndernes Forladelse, og I skulle faa den Hellig-Mands Gave.** De, som lode sig døbe paa den Dag, vare henimod 3000.

De Troende kom daglig sammen til Bøn og for at nyde Nadverens Sakramente. De folgte, hvad de eiede, og uddelte det til dem, som vare trængende. Og daglig lagde Herren flere til Menigheden. (Aps. Gjr. 2).

100. Apostlene for det Høie Raad.

Peter og Johannes gif op til Templet for at bede. En Mand, som havde været halt fra Moders Liv af, sad udenfor og bad dem om Almisse. Peter sagde: Guld og Sølv har jeg ikke; men, hvad jeg har, det giver jeg dig: i Jesus af Nazarets

gellä ei monta päivää tämän jälkeen. Sitä kuin se tapahtuiksi, piti heidän elää hiljaisuudessa Jerusalemissa. Muutamana näistä päivistä valitsivat he yhden opetuslapista, Mattias nimeltä, apostoliksi Judan siaan.

Selluntai aamuna, 10 päivää taivaasen astumisen jälkeen, olivat apostolit koossa. Äkkiä kuului humina, niin kuin tuulispäältä, ja se täytti koko sen huoneen, jossa he koossa olivat, ja he näkivät tuliset kielet, jotka jakautuivat ja laskeutuivat itsekunkin heidän päällensä, ja he alkoivat puhua kielillä, seen jälkeen kuin Henki heidän antoi puhua.

Jerusalemissa asui Judalaisia, jotka kaikista kansoista tulleet olivat. Koska tämä humina kuului, tuli moni sinne ja sanoi: mitä tämä on? nämät miehethän ovat Galilealaisia; kuinka se sitten tulee, että itsekunkin meistä kuulee heidän puhuvan Jumalan suurista töistä meidän omalla kielellämme? Pietari nousi ja sanoi: Jeesus Natsaretista, jonka ristiin naulitsitte, istuu nyt Jumalan oikialla kädellä ja on nyt vuodattanut Pyhän Hengen. He sanoivat; mita meidän pitää tekemän? Pietari sanoi: **kääntyläätkä ja antakaat itsiänne kastaa Jeesuksen Kristuksen nimeen yhtein antteeksi saamiseksi, ja te saatte Pyhän Hengen lahjan.** Ne, jotka sinä päivänä itsensä kastaa antoivat, olivat lähes 3000.

Uskovaiset tulivat joka päivä kokoon rukoilemaan ja ehtoollisen sakramenttia nautitsemaan. He möivät, mitä heillä oli, ja jakoivat sen niille, jotka tarvitsivat. Ja Herraliijäsi joka päivä seurakuntaa. (Apost. Teoraam. 2).

100. Apostolit korkean raadin edessä.

Pietari ja Johannes menivät ylös templiin rukoilemaan. Muutama mies, joka aina äitinsä kohdusta asti oli ollut ontuva, istui ulkopuolella ja pyysi almuja. Pietari sanoi: Kulta ja hopiata minulla ei ole; mutta mitä minulla on, sen minä sinulle annan: Jeesuksen Natsaretista

Ravn, staa op og gaa! Og strax sprang han op, fulgte med dem i Templet og priste Gud. Og flere lode sig døbe.

Men Præsterne og de Skriftkloge grebe Apostlene og stillede dem for det høie Raad. Og de forbøde dem at prædike i Jesu Navn. Men Peter svarede: **man maa adlyde Gud mere end Menneskene.** Saa tænkte de paa at slaa Apostlene ihjel. Men Gamaliel, en Farisæer, der var agtet af Folket, stod op og sagde: lader disse Mennesker fare; **er denne Lære af Mennesker, vil den falde af sig selv; er den af Gud, vil det ikke nytte at stride mod den.** De adløde ham; dog lode de Apostlene hudstryge og bøde dem ikke at lære i Jesu Navn. Og Apostlene gik glade bort fra Raadet, fordi de havde lidt for Jesu Navns Skyld, og vedbleve at prædike. (Aps Gjr. 3—5).

101. Stefanus.

Apostlene valgte 7 Fattigforstandere, som skulde udele Gaverne. Stefanus var en af dem. Han var fuld af Tro og Kraft og gjorde Undergerninger blandt Folket. Og nogle Skriftkloge stode op og strede mod Stefanus; men de kunde ikke staa sig mod den Visdom og den Mand, af hvilken han talede. Da slæbte de ham for Raadet og førte falske Vidner frem, som sagde: vi have hørt ham fremføre bespottelige Ting mod Moses og mod Gud. Stefanus holdt en Tale og viste, at Jøderne altid havde været gjenstridige. Herover bleve de som rasende; men Stefanus skuede op mod Himmelen og sagde: jeg ser Himmelen aaben og Menneskets Søn staa ved Guds høire Haand. Da fore de ind paa ham, slæbte ham udenfor Staden og stenede ham. Men Stefanus bad:

nimesiä, nouse ja kävele! Ja heti hyppäsi hän ylös, seuraasi heitä templiin ja ylisti Jumalata. Ja monta antoivat itsensä kastaa.

Mutta papit ja kirjanoppineet ottivat apostolit kiini ja asettivat heitä korkean raadin eteen. Ja kielsivät heitä saarnaamasta Jeesuksen nimeen. Mutta Pietari vastasi: **enemmin tulee totella Jumalata kuin ihmisiä.** Sitten ajattelivat he tappaa apostoleita. Mutta Gamaliel, farisealainen, kansalta suuressa arvoissa pidetty, nousi ja sanoi: antakaat nämät ihmiset mennä; **jos tämä oppi on ihmisiltä, raukenee se itsestään; mutta jos se on Jumalalta, niin ei se auta sitä vastaan jotia.** He tottelivat häntä; kuitenkin antoivat he apostoleita piiskata ja kielsivät heitä Jeesuksen nimeen saarnaamasta. Ja apostolit menivät pois raadista ilolla, sentähden että he olivat Jeesuksen nimen tähden kärsineet, ja saarnasivat edeskinpäin. (Apost. Tekoraam. 3—5).

101. Stefanus.

Apostolit valitsivat 7 köyhäin edeskeisjojata, joitten lahjoja jakaman piti. Stefanus oli yksi niistä. Hän oli täynnä uskoa ja voimaa ja teki ihmettöitä kansan seasssa. Ja muutamat kirjanoppineet nousivat ja sotivat Stefanusta vastaan; mutta he eivät voineet seisoa sitä viisautta ja henkeä vastaan, jonka kautta hän puhui. He vetivät hänen raadin eteen ja toivat edes väärät todistajat, jotka sanoivat: me olemme kuulleet hänen edestuvovan pilkallisia asioita Mojesesta ja Jumalata vastaan. Stefanus piti puheen, jossa hän näytti, että Juudalaiset aina olivat olleet uppiniiskaiset. Tästä he tuimistuivat; mutta Stefanus katsoi ylös taivaaseen ja sanoi: minä näen taivaan avoinna ja ihmisen pojan seisovan Jumalan oikealla kädellä. Silloin karjasivat he hänen päällensä, vetivät hänen ulkopuolelle kaupunkia ja kivittivät hänen. Mutta Stefanus ru-

Herre Jesus! modtag min Aand! Og han faldt paa Knæ og raabte: **Herre tilregn dem ikke denne Synd!** Og, da han havde sagt dette, sov han hen. — Saul, en ung Mand, der sad og vogtede deres Klæder, som stenede ham, fandt Behag i dette Mord. (Aps. Gjr. 6. 7).

Stefanus er den første kristne Martyr; Martyrer, (det er: Vidner,) kaldes de, der lide Døden for Kristi Skyld.

102. Kornelius.

Frelseren havde sagt: gaar hen og gjører alle Folt til Disciple. I Begyndelsen prædikede dog Apostlene kun for Jøder; thi endnu var det dem ikke klart, at Hedningerne havde samme Afgang som Jøderne til Guds Rige.

En Dag, da Peter sad paa Taget af Huset og bad, havde han et Syn: han saa en Dug fare ned fra Himmelen, og i Dugen var der allehaande urene Dyr, og en Røst sagde: **slagt og æd!** Men Peter svarede: ingenlunde! thi jeg har aldrig spist noget Urent. Røsten sagde: **hvad Gud har renset, skal du ikke holde for urent.** Dette skede 3 Gange, og Dugen blev tagen op til Himmelen.

Medens Peter grundede paa, hvad dette Syn skulde betyde, kom der Bud fra en Hedning, som hed Kornelius. Og Peter gif med Budene og prædikede for Kornelius og hans Hus. Og, medens han prædikede, faldt den Hellig-Aand paa alle, som hørte Ordet. Da sagde Peter: er vel noget til Ginder for, at disse døbes, som have faaet den Hellig-Aand, ligesom vi? Og han lod dem alle døbe i Herrens Navn. Da Brødrene i Jerusalem hørte dette, sagde de: **saa har da Gud**

koili: **Herra Jeesus! vastaanota minun henkeni!** Ja hän lankefi polvillessa ja huusi: **Herra! älä lue heille tätä syntiä!** Ja kun hän sen sanonut oli, nukkui hän. — Muutama nuori mies, Saul nimeltä, joka istui ja varti-oiitsi niitten vaatteita, jotka häntä kivittivät, suostui tähän murhaan. (Apost. Tekoraam: 6. 7).

Stefanus on ensimmäinen kristillinen marttyri; marttyrit (se on: todistajat) kutsutaan ne, jotka Kristuksen tähden kuoleman kärsivät.

102. Kornelius.

Vapahtaja oli sanonut: menkää ja tehkää kaikkia kansoja opetuslapsiksi. Alussa saarnasivat apostolit kuitenkin ainoastaan Judalaisille; sillä he eivät sitä vielä käsittäneet, että pakanoilla oli sama osallisuus Jumalan valtakunnassa kuin Judalaisilla.

Muutamana päivänä, kuin Pietari istui huoneen katolla ja rukoili, näki hän näyn: hän näki liinaisen alas tulevan taivaasta ja liinaisessa kaikenkaltaisia saastaisia eläviä, ja ääni sanoi: **teurasta ja syö!** Mutta Pietari vastasi: en suinkaan! sillä en minä koskaan mitään saastaista syönyt ole. Ääni sanoi: **mitä Jumala on puhdistanut, ei sinun pidä sitä saastaisena pitämän.** Tämä tapahtui 3 kertaa, ja liinainen otettiin ylös taivaaseen.

Pietarin mieltiessä, mitä tämä näky merkitsi, tuli sana muutamalta pakanalta, Kornelius nimeltä. Ja Pietari meni sanansaattajan kanssa ja saarnasi Korneliuksen ja hänen talonväkensä edessä. Ja, hänen saarnatessa lankefi Pyhä Henki kaikkein päälle, jotka sanan kuulivat. Silloin sanoi Pietari: estääkö mitään näitä kastamasta, jotka ovat Pyhän Hengen saaneet, niinkuin mekin? Ja hän antoi heitä kaikkia kastaa Herran nimeen. Koska veljet Jerusalemissa sen kuulivat, sanoivat he: **niin on siis Juma-**

ogfaa givet **Hedningerne Ombendelse til Livet.** (Ap. Gjr. 10. 11, 1—18).

103. Paulus.

Saul snyste med Trufel og Mord mod de Kristne og fik af Ypperstepræsten Breve med for at drage til Damaskus og binde alle Jøder, Mænd og Kvinder, som vare Kristne, og føre dem til Jerusalem. Da han kom nær til Damaskus, omstraalede han brat af et Lys fra Himmelen. Han faldt til Jorden og hørte en Røst, som sagde: **Saul, Saul! hvi forfølger du mig?** Han svarede: Herre, hvo er du? Herren sagde: **jeg er Jesus, som du forfølger; det vil falde dig haardt at stampe mod Braadden!** Saul spurgte: Herre! hvad vil du, at jeg skal gjøre? Herren svarede: staa op og gaa ind i Staden; der vil det blive sagt dig, hvad du har at gjøre. Saul stod op; han var bleven blind og maatte lade sig lede ved Haanden.

I Damaskus var der en Kristen, som hed Ananias. Herren sagde til ham i et Syn: gaa hen til Saul og gjør ham seende. Ananias svarede: jeg har hørt, hvor meget Ondt denne Mand har gjort imod alle dem, som paafalde dit Navn. Herren sagde: gaa! thi denne Mand er et udvalgt Redskab til at bære mit Navn for Hedninger og Konger og Israels Børn. Og Ananias gik hen og lagde Hænderne paa ham. Og strax faldt der ligesom Skjæl fra hans Dine, og han fik sit Syn igjen og blev døbt. Og strax prædikede han om Kristus i Synagogerne. Senere lod han sig kalde Paulus og blev af Apostlene godkjendt som Medapostel, og ved Guds Naade virkede han mere end de andre Apostle.

Han foretog tre Rejser og for vide om og er bleven kaldet Hedningernes Apostel. I Antiochia i Syrien

Ja antanut pakanillekin kääntymisen elämään. (Apost. Tekoraam. 10. 11, 1—18.)

103. Paulus.

Saul tuislui uhkauksia ja murhaa Kristittyitä vastaan ja sai ylimäiseltä papilta kirjan mukaansa mennä Damaskun kaupunkiin ja sitoa kaikki Judalaiset, miehet ja vaimot, jotka olivat kristittyitä ja viedä ne Jerusalemiin. Kosta hän tuli lielle Damaskua, ympärin valaistettiin hän äkkiä valolla taivaasta. Hän lankefi maahan ja kuuli äänen, joka sanoi: **Saul, Saul! mitkikäs minun vainoot?** Hän vastasi: Herra! kuka sinä olet? Herra sanoi: **minä olen Jeesus, jota sinä vainoot; sinulla on vaikia tuntanta vastaan potkia!** Saul kysyi: Herra mitä sinä tahdot, että minun pitää tekemän? Herra vastasi: nouse ja mene kaupunkiin: siellä se sinulle sanotaan, mitä sinun tulee tehdä. Saul nousi; hän oli tullut sotiaksi ja täytyi antaa itseänsä kädestä taluttaa.

Damaskussa oli muutama kristitty, jonka nimi oli Ananias. Herra sanoi hänelle näyssä: mene Sauluksen tykö ja tee hän näkeväksi. Ananias vastasi: minä olen kuullut, kuinka paljon pahaa se mies on tehnyt kaikille niille, jotka sinun nimeäs avuksensa huutavat. Herra sanoi: mene! sillä se mies on valittu välikappale minun nimeäni kantamaan pakanain ja kuninkaitten ja Israelin lasten eteen. Ja Ananias meni ja pani kätensä hänen päälle. Ja heti lankefivat niinkuin suomukset hänen silmistänsä, ja hän sai näkönsä takaisin ja kastettiin. Ja heti saarnafi hän synagogissa Kristuksesta. Jälestäkäsin antoi hän kutsua itseänsä Paulus ja tunustettiin kanssa-apostoliksi apostoleilta, ja Sumalan armon kautta vaikutti hän enemmän kuin muut apostolit.

Hän teki 3 vaellusretkeä ja matkusti kaukana ympärin ja on nimitetty: pakanain apostoli. Antiofiassa Syrian

prædikede han et helt Aar, og der var det, at de Troende først bleve kaldte Kristne. Han drog over til Grækenland i Europa, og Ordet havde god Fremgang, og han styrkede de Omvendte i Troen ved de Breve, som han skrev.

Men Jøderne forfulgte ham overalt; og, da han efter sin tredje Reise kom til Jerusalem, grebe de ham og vilde slaa ham ihjel; men den romerske Landshøvding sendte ham til Rom for at dømmes af Keiseren; thi han var romersk Borger. Keiser Nero fritjendte ham, og der fortælles, at han har foretaget en fjerde Reise. Da han kom tilbage til Rom, var den første Forfølgelse udbrudt mod de Kristne under samme Keiser. I denne Forfølgelse blev Paulus halshugget og Peter korsfæstet omtrent 67 Aar efter Kristi Fødsel. (Aps. Gjr. 9, 12—28).

104. Jerusalem's Forstyrrelse.

Herren havde spaaet, at der ikke skulde blive Sten tilbage paa Sten i Jerusalem. Og saaledes gik det. Romerne satte grusomme Landshøvdinge over Jødeland, og tilsidst holdt Jøderne det for bedre at dø alle paa een gang, end een for een at tages afdage. De gjorde Opstand og forsvarede sig med stor Tapperhed. Titus, der senere blev Keiser, drog mod Jerusalem og omringede Staden paa alle Kanter. Det var just ved Paaskestid, og en Mængde Jøder var fra alle Lande kommen til Jerusalem for at holde Paaske. Hungeren blev stor, og en Moder slagtede sit eget Barn for at fortære det. Over 1 Million Jøder omkom under Beleiringen, og henimod 100,000 bleve tagne tilfange; Titus lod en Mængde af dem korsfæste; andre bleve solgte som Slaver eller maatte kæmpe med vilde Dyr til Romernes Moro. Titus befalede at staae Templet; men en Soldat kastede en Brand ind i

maalla saarnasi hän kokonaisen vuoden, ja se oli siellä, kuin uskovaiset ensinnä nimitettiin: Kristityt. Hän matkusti Grekan maalle Euroopassa, ja sanalla oli hyvä menestys, ja hän vahvisti kääntyneitä uskojia niitten kirjain kautta, joita hän kirjoitti.

Mutta Judalaiset vainosivat häntä joka paikassa; ja kuin hän kolmannen vaellusretkensä jälkeen tuli Jerusalemiin, ottivat he hänen kiinni ja tahtoivat tappaa hänen; mutta roomalainen maaherra lähetti hänen Romiin keisarilta tuomittavaksi, sillä hän oli rominkansalainen. Keisari Nero vapautti hänen, ja muistellaan hänen tehneen neljännenkin vaellusretken. Kuin hän tuli takaisin Romiin, oli ensimmäinen vaino kristityitä vastaan alkanut. Tässä vainossa mestattiin Paulus, ja Pietari ristiin naulittiin 67 vuoden paikkoin jälkeen Kristuksen syntymätä. (Apost. Teoraamattu 9, 12—28.)

104. Jerusalemin hävitys.

Herra oli ennustanut, ettei Jerusalemissa pitänyt jätettää kiveä kiven päälle. Ja niin käviin. Romalaiset panivat hirmuisia maanherroja Judan maan yli, ja viimein pitivät Judalaiset sen parempana kuolla kaikki yhdellä kerralla kuin yksitellen surmattaa. He tekivät kapinan ja suojelivat itsiänsä suurella urhollisuudella. Titus, joka myöhemmin tuli keisariksi, kulki Jerusalemia vastaan ja kaikki puolin piiritti kaupungin. Se oli juuri Pääsiäisen aika ja iso joukko Judalaisia oli kaikista maista kokountunut Jerusalemiin Pääsiäistä viettämään. Nälkä tuli vallalleen, ja yksi äiti teurasti lapsensa sitä syödäkseen. Oli 1 miljona Judalaisia häveni piirityksen aikana, ja 100,000 paikkoin otettiin vangiksi; Titus antoi ristiin naulita ison paljouden; toisia myytiin orjiksi eli täytyivät tapella petoja vastaan Romalaisten huviksi. Titus käski templiä jäästää; mutta yksi sotamies nakkasi kekäleen sen

det, og det blev fortæret af Jld. Dette skede 70 Aar efter Kristi Fødsel. — Det er Jødernes Hærfører Josefus, som har fortalt om Jerusalems Forstyrrelse; han blev fangen af Rømerne og var saa med Titus lige til Krigens Slutning.

De Kristne troede Herrens Spaadom og vare dragne ud af Staden, sjønd Titus omringede den.

Siden den Tid have Jøderne været adspredte over alle Lande. Herren har forjættet, at ogsaa de engang skulle omvende sig og tro paa ham, den forsjæstede Jrelser.

105. Apostelen Johannes.

Om alle de andre Apostle fortælles, at de ere døde som Martyrer; men Johannes døde paa Sotteseng i Staden Efesus 100 Aar gammel og oplevede saaledes Jerusalems Forstyrrelse. Han var i nogle Aar forvist til Den Patmos, men fik siden Lov til at vende tilbage til Efesus. Man har kaldet ham Kjærlighedens Apostel, ligesom man har kaldet Paulus Troens Apostel. Følgende fortælles om ham: da han var bleven saare gammel og ikke længere kunde gaa i de Kristnes Forsamlinger, lod han sig bære derhen og sagde hver Gang kun de Ord: **mine Born! elsker hverandre.**

106. Det Ny Testaments Skrifter.

Den Del af Bibelen, der kaldes det Ny Testamente, indeholder 27 Skrifter, som ere skrevne af Apostlene eller deres Disciple. Disse Skrifter ere:

De 4 Evangelier, skrevne af Matteus, Markus, Lukas og Johannes. Markus var en Discipel af Peter og Lukas en Discipel af Paulus.

Apostlenes Gjerninger af Lukas.

13 Breve af Paulus: 1. Brevet til Romerne. 2. Første Brev til Korintierne. 3. Andet

fisään, ja se tulella poltettiin. Tämä tapahtui 70 vuotta jälkeen Kristuksen syntymätä. Se on Judalaisten sotapäällikkö, joka on kertonut Jerusalemin hävityksestä; hän otettiin Romalaisilta vangiksi ja oli sitte Tituksen kanssa sodan loppuun asti.

Kristityt uskoivat Herran ennustuksen ja olivat paenneet kaupungista, ennenkuin Titus sen piiritti.

Siitä ajasta asti ovat Judalaiset olleet hajoitetut kaikkisissa maissa. Herra on ennustanut, että hekin Herran kääntyvät uskomaan hänen, sen ristiin naulitun Vapahtajan päälle.

105. Apostoli Johannes.

Kaikista muista apostoleista muistellaan, heidän martyreina kuolleen; mutta Johannes kuoli kuolinvuoteellaan Efesin kaupungissa 100 vuoden vanhana, ja eli niin muodoin Jerusalemin hävityksen aikana. Hän oli muutama vuoden maanpaikoon lähetetty Patmon saareen, mutta sai sittemmin luvan palata Efesiin. Häntä on kutsuttu rakkauten apostoliksi, samaten kuin Paulusta on uskon apostoliksi kutsuttu. Hänestä muistellaan: koska hän oli joutunut sängen vanhaksi ja ei enää jaksanut kävellä kristityitten kokouksiin, antoi hän kantaa itseänsä sinne ja janoi joka kerta ainoastansa nämät sanat: **Vapient! rakastakaat toisianne!**

106. Uuden testamentin kirjat.

Se osa Bibliasta, joka kutsutaan uusi testamentti, sisältää 27 kirjaa, jotka ovat kirjoitetut apostoleilta eli heidän opetuslapsiltaan. Nämät kirjat ovat:

Ne 4 Evankeliumia, kirjoitetut Mattäukselta, Markukselta, Lukkaalta ja Johannekselta. Markus oli Pietarin opetuslapsi ja Lukas Pauluksen opetuslapsi.

Apostoleitten Teforaamattu on Lukkaalta.

13 Kirjaa ovat Paavalilta. 1. Lähetyskirja Romalaisille. 2. Ensimmäinen kirja Korintilaisille. 3. Toinen

Brev til Korintierne. 4. Brevet til Galaterne. 5. Brevet til Efeserne. 6. Brevet til Filippenferne. 7. Brevet til Koloßsenferne. 8. Første Brev til Tessalonicenserne. 9. Andet Brev til Tessalonicenserne. 10. Første Brev til Timoteus, som var Forstander for Menigheden i Efesus. 11. Andet Brev til Timoteus. 12. Brevet til Titus, som var Forstander for Menigheden paa Den Kreta. 13. Brevet til Filemon.

Brevet til Hebræerne af Paulus eller en af hans Disciple.

Af de andre Apostle har Jakob skrevet 1 Brev, Peter 2 Breve, Johannes 3 Breve og Judas Laddæus 1 Brev.

Det sidste Skrift i Bibelen er Johannes's Åabenbaring, hvori han beskriver et Syn, som han havde paa Den Patmos.

Lidt af Kirkens Historie efter Apostlenes Død.

1. Kristendommens Udbredelse. Forfølgelserne mod de Kristne.

Den romerske Keiser herskede paa Kristi Tid over alle Lande rundt Middelhavet. Romerne og end mere Grækerne, der vare statskyldige under Romerne, vare forud for andre Folkelag i Videnskaber og Kunster. Men de vare Hedninger og kjendte ikke den eneste sande Gud. Imidlertid havde mange tabt Troen paa sine egne Guder og begyndte at se sig om efter Frelse andetsteds. Hos disse vandt Evangeliet hurtig Indgang. Paulus havde stiftet flere Menigheder i Macedonien og Grækenland, og

kirja Korintilaisille. 4. Kirja Galatilaisille. 5. Kirja Efesiläisille. 6. Kirja Filippiläisille. 7. Kirja Kolosilaisille. 8. Ensimmäinen kirja Tessalonilaisille. 9. Toinen kirja Tessalonilaisille. 10. Ensimmäinen kirja Timoteukselle, joka oli Efesin seurakunnan esimies. 11. Toinen kirja Timoteukselle. 12. Kirja Titukselle, joka oli Kretin saaren seurakunnan esimies. 13. Kirja Filemonille.

Kirja Hebrealaisille, Paulukselta eli muutamalta hänen opetuslapsiltaan.

Muista apostoleista on Jakob kirjoittanut 1 kirjan, Pietari 2 kirjaa, Johannes 3 kirjaa ja Judas Laddäus 1 kirjan.

Viimeinen kirja Bibliassa on Johanneksen Ilmestysraamattu, jossa hän puhuu muutamasta ilmestyksestä, jonka hän sai Patmon saarella.

Lyhy kertomus Kirjon Historiasta jälkeen apostoleitten fuolemata.

1. Kristin opiu levittäminen. Vaino kristityitä vastaan.

Romalaiſten keiſari hallitti Kristukſen aikana kaikki maita Wälimeren ympärillä. Romalaiſet ja vielä enemmin Grekalaiſet, jotta olivat Romalaiſten veronalaiſia, olivat tieteiſjä ja taidoiſja muita kanzoja etuiſſimmat. Mutta he olivat pakanoita ja eivät tunteneet ainoata totiſta Jumalata. Kuitenkin oli moni kadottanut uſkonſa heidän omiin jumaliinſja ja alkoivat muualta vapahtajata eſſä. Näitten tykönä evankeliumi pian vaikutti. Pauluſ oli aſettanut monta ſeurakuntaa Makedoniaſſja ja Grekan maalla,

i Rom selv havde der dannet sig en stor Menighed, og omtrent 100 Aar efter Kristi Død var der stiftet Menigheder rundt om i det romerske Rige. Men Hedenskabet var endnu mægtigt, og mange spottede med de Kristnes Tro, at en, der var bleven korsfæstet, var Verdens Frelser og sad ved Guds høire Haand og skulde komme igjen for at dømmе Levende og Døde. Det blev ei med Spot; flere af Keiserne lode vistnok de Kristne dyrke sin Herre og Frelser i Fred; men andre forfulgte dem grusomt, ligesom Nero havde forfulgt dem i Apostlenes Dage. I omtrent 250 Aar vare de Kristne udsatte for Forfølgelser, og mange vare de, som lede Døden for Kristi Skyld. Polykarp, der i sin Ungdom havde hørt Apostelen Johannes, var paa sine gamle Dage Biskop i Smyrna i Lilleasien. Han blev ført frem for den romerske Statholder, som lovede at give ham fri, dersom han vilde forbande Kristus. Polykarp svarede: „i 86 Aar har jeg tjent ham, og han har aldrig gjort mig andet end Godt; hvorledes kan jeg da forbande ham, min Herre og min Frelser“? Statholderen truede med at lade ham kaste for de vilde Dyr. Men Polykarp var standhaftig. Han blev da dømt til at brændes levende, og han steg op paa Baalet og priste Herren, som agtede ham værdig til at lide Martyr døden.

Mange, baade Mænd og Kvinder, baade Gamle og Unge, vare standhaftige under Pinserne. Mange Hedninger, som saa dette, bleve vakke til at forlade sine Afguder og tro paa den Herre, der kunde indgive sine en saadan Tro og et saadant Mod. Og saaledes maatte selve Forfølgelserne tjene til at skaffe Kristendommen Indgang i manges Hjerte.

2. Konstantin den Store.

Konstantin, som er bleven kaldet den Store, blev Keiser over hele Romerriget 323. Han havde antaget Kri-

ja itse Roomissa oli suuri seurakunta perustettu, ja 100 vuoden paikkoin Kristuksen kuoleman jälkeen oli jo ympäriin kaiken Roomalaisen valtakunnan seurakuntia asetettuina. Mutta pakanallisuus oli vielä voimallinen ja moni pilkkasi sitä Kristityitten uskoa, että yksi ristiin naulittu oli mailman vapauttaja ja istui Jumalan oikealla kädellä ja oli tuleva tuomitsemaan eläviä ja kuolleita. Mutta se ei pilkkaan jäänyt; moni keisari antoi kyllä Kristityitten rauhasa Herraansa ja vapauttajaansa palveluun; mutta moni vainosi heitä hirmuisesti, niinkuin Nero apostolien päivinä oli tehnyt. 250 vuoden paikkoin olivat Kristityt vainolta uhatut, ja niitä oli monta, jotka Kristuksen tähden surmattiin. Polykarp, joka nuoruudessaan oli kuulut apostolia Johannesta, oli vanhemmuuten piispana Smyrnassa Wähässä Afasiassa. Hän vietiin roomalaisen maaherran eteen, joka lupasi hänelle vapauden, jos hän Kristusta kirosi. Polykarp vastasi: **86 vuotta olen minä häntä palvellut, ja hän ei ole koskaan tehnyt minulle muuta kuin hyvää; kuinka minä siis taidan kirotta häntä, minun Herraani ja Vapauttajatani?** Maaherra uhtasi antaa heittää hänen petojen eteen. Mutta Polykarp oli järkähtämätön. Silloin tuomittiin hän elävältä poltettavaksi, ja hän nousi roviolle ja ylisti Herraa, joka oli nähnyt hänen kelvolliseksi Marttyri kuolemaan.

Monta, sekä miestä että vaimoa, vanhaa että nuorta, olivat järkähtämättömät vaivoissa. Moni pakanoista, joka tämän näki, vaikutettiin epäjumaliansa hylkäämään ja uskomaan sen Herran päälle, joka omillensa taasi antaa senkaltaisen uskon ja urhollisuuden. Ja niin muodoin täytyivät vainotkin vaikuttaa kristillisyuden levittämiseksi.

2. Konstantiin suuri.

Konstantiin, jota suureksi on kutsuttu, tuli 323 koko Roomin valtakunnan keisariksi. Hän oli Kristin uskoon

stendommen, og Forfølgelserne standsede. Kristendommen blev nu herskende i alle de romerske Lande. Prægtige Kirker bleve opførte, og Præstestanden kom i stor Agt og Ære. Desværre gav han Præstestanden altfor store Rettigheder og gjorde sit til at fremme et Bispevælde, der blev forærveligt for Kirken.

Paa Konstantins Tid fremtraadte der i Alexandria i Ægypten en Branglærer, som hed Arius. Han lærte, at Kristus ikke var fra Evighed, men var bleven til i Tiden og var følgelig en Skabning. Arius's Biskop, Alexander, forsvarede Kirkens Lære, at Sønnen var sand Gud, født af Faderen fra Evighed, og eet med Faderen. Da der var mange, som holdt med Arius, sammenkaldte Konstantin et Kirkemøde i Nicæa i Lilleasien 325. Der fandtes dengang 1800 Biskopper. Af disse mødte 318. Efter 2 Maaneders Strid, i hvilken Athanasius, der holdt med Alexander, især udmærkede sig, blev Arius dømt som Kjetter eller Branglærer; men hans Lære holdt sig endnu i over 300 Aar, og Kirken fik ogsaa andre Branglærere at stride med.

3. Muhammed.

Sydost for Jødeland ligger den store Halvø Arabien. Her boede ved Aar 600 en Mand, som hed Muhammed. Han var Kjøbmand og besøgte for Handelens Skyld flere Lande og lærte baade den jødiske og den kristne Religion at kjende. Han var en klog Mand og havde store Tale-gaver. Han besluttede sig til at komme frem med en ny Religion, som var lavet sammen af, hvad han havde lært, og hvad han selv opfandt. For at skaffe sin Lære Indgang foregav han, at Engelen Gabriel havde aabenbaret sig for ham i en Hule og indgivet ham, hvad han skulde lære.

kääntynyt, ja vainot loppuivat, Kristin usko tuli nyt vallan päälle kaikissa Roomin maakunnissa. Romioita kirkkoja rakennettiin, ja pappiskunta tuli juureen arvoon. Bahingoksi antoi hän pappiskunnalle kovin juuret edut ja kaiken voimansa perästä edesauttoi hän Hispanvaltaa, joka tuli kirkolle vahingolliseksi.

Konstantinin aikana nousi Alexandriaassa Egyptissä väärä opettaja, Arius nimeltä. Hän oppetti, ettei Kristus ijankaikkisuudesta ollut, mutta oli ajassa alkanut, ja niinmuodon oli luotukappale. Ariuksen piispa, Alexander, puolusti kirkon oppia, että Poika oli totinen Jumala, Isästä ijankaikkisuudessa syntynyt, ja yksi Isän kanssa. Koska monta löytyi, jotka Ariuksen oppia puolustivat, kutsui Konstantini kirkonkokouksen kokoon Nifiaan Wähässä Afiassa 325. Silloin löytyi 1800 Piispa. Näistä 318 tulivat kokoon. Kahden kuukauden riideltä, jonka kuluessa Athanasius, joka Alexandria puolusti, näytti itsensä erinomattain kunnolliseksi, tuomittiin Arius vääräuskolaiseksi ja villiopettajaksi; mutta hänen oppiansa löytyi vielä yli 300 vuotta, ja kirkossa löytyi monta villiopettajata, joittenka kanssa oli taistelemine.

3. Muhammed.

Itäetelässä Judan maalta löytyy se iso niemimaa Arabia. Täällä asui 600 vuoden paikkoin muutama mies, Muhammed nimeltä. Hän oli kauppias ja matkusti kaupan tähden monilla mailla ja oppi tuntemaan sekä Judalaisen että Kristityn uskon. Hän oli viisas mies ja hänellä olivat isot puheen lahjat. Hän päätti tulla esiin uudella uskonopilla, joka oli kokoon pantu sekä siitä, mitä hän oli oppinut että itse miettinyt ja keksinyt. Että hänen oppiansa paremmin otettaisiin vastaan, janoi hän, että enkeli Gabriel oli itsensä hänelle muutamaassa luolassa ilmoittanut ja hänelle opettanut, mitä hänen piti opettaa.

Hans Hovedlærdom lød saaledes: der er een Gud, og Muhammed er hans Profet. Gud havde sendt mange Profeter til Verden, saasom Moses og Kristus; men Muhammed var den sidste og den største af dem alle. Han lovede sine Tilhængere et Paradis fuldt af kjødelige Glæder. Læren skulde udbredes ved Sværdet, og den ligeste Bei til Paradis var at kjæmpe for dens Udbredelse.

Der var paa den Tid megen Splid i Kirken, og intet Land var mægtigt nok til at modstaa Araberne. Da Muhammed døde, herskede han over hele Arabien, og hans Efterfølgere, der kaldtes Kalifer, lagde under sig mange Lande i Asien og Afrika, og Kristendommen blev næsten udryddet, hvor de fik Magten. Araberne trængte ogsaa over til Europa og toge Spanien, hvor de holdt sig i henimod 800 Aar.

Muhammeds Lære indeholdes i en Bog, som kaldes Koranen. Hans Tilhængere kaldes Muhammedanere. Tyrkerne have taget Magten fra Araberne, og den tyrkiske Keiser, der bor i Konstantinopel, er nu de „Troendes“ Overhoved.

4. Kristendommen indføres i Norden.

Medens Kristendommen led saa svære Tab i Asien og Afrika, udbredtes den ved Troesbud næsten over hele Europa. En Munk, Ansgar, kom fra Tyskland til Danmark 826 og arbejdede der og i Sverige i 40 Aar, under mange Farer, for Kristendommens Udbredelse. Man har kaldet ham Nordens Apostel. Det varede dog meget længe, førend Kristendommen fik rigtigt Rodfæste i disse Lande.

I Norge, som i Sverige og Danmark, raadede i gamle Dage Aatroen. Men paa de Læder, da Kristendommen naaede til Norge, var Troen paa Odin og Thor

Häneu pääoppinsa oli: Jumala on yksi ja Muhammed on hänen profeettansa. Jumala oli lähettänyt monta profeettaa mailmaan, niinkuin Moseksen ja Kristuksen; mutta Muhammed oli viimeinen ja suurin kaikista. Hän lupasi uskolaisillensä paradisiin säynnä ihallisia iloja. Oppi piti miekalla levitettämän, ja lyhyin tie Paradiisiin oli sotia sen levittämisen edestä.

Siihen aikaan oli iso eripuraisuus kirkossa, ja ei yksikään maakunta ollut tylläksi voimallinen Arabialaisia vastaan seisomaan. Koska Muhammed kuoli, oli hän koko Arabian hallitsia, ja hänen jälkeen tulevaisensa, joita kutsuttiin Kaliffit, valloittivat monta maakuntaa Aasiassa ja Afrikassa, ja kristinusko hävitettiin kohta juurineen siellä, jossa he vallan saivat. Arabit tunkeusivat myös yli Europaan ja valloittivat Spanian maan, jossa he pysyivät iki määrin 800 vuotta.

Muhammedin oppi löytyy muutamassa kirjassa, jota Koraniksi kutsutaan. Hänen uskolaisiansa kutsutaan Muhammetilaisiksi. Turkkilaiset ovat ottaneet vallan Arabilaisilta, ja Turkin keisari, jota Konstantinopolin kaupungissa asuu, on nyt „uskovaiden“ päällysmies.

4. Kristin uskon levittäminen Pohjaisissa maissa.

Siihen aikaan koska Kristinuskoa hävitettiin Aasiassa ja Afrikassa, levitettiin se uskon saarnaajain kautta kohta yli koko Europan. Muutama munkki, Ansgar, tuli 826 Saksan maalta Tanskan maalle ja teki työtä sekä siellä että Ruotsissa 40 vuotta Kristin uskon levittämiseksi, ehkä hän monelta vaaralta uhattiin. Häntä on kutsuttu Pohjan maitten apostoliksi. Kuitenkin kului pitkä aika, ennenkuin Kristin usko pääsi oikein juurtumaan näissä maissa.

Norjassa niinkuin Ruotsissa ja Tanskan maalla oli Ujan usko vanhaan aikaan vallallaan. Mutta niinä aikoina, joina Kristinusko Norjaan leveni, oli uskallus Odinin ja Thorin

roffet hos flere. Mange vilde kun tro paa sin egen Styrke. Harald Haarfager satte ingen Lid til Aserne, men „troede paa den Gud, som var den mægtigste og havde skabt alt og raadede for alt“. — De Nordmænd, som først hørte noget om Kristus, vare de Vikinger, som fore paa Tog vesterpaa og sydpaa. Mange af disse lode sig døbe, mangen Gang kun for at faa de Gaver, som de fik, der lode sig døbe. Men sliq Kristendom havde intet at betyde, og man hører heller intet om, at de søgte at virke for den kristne Tro, naar de kom hjem. Den norske Høvding, Helge den Magre, som i Irland var opdragen i den kristne Tro, satte siden Bo paa Island. Han blev ved at tro paa Kristus, men holdt sig til Thor, naar han var paa Søen eller i Fære.

Haakon den Gode, som var opfostret i England og der opdragen i Kristi Lære, vilde indføre den i Norge, da han blev Konge der. Han fik Præster over fra England og byggede nogle Kirker; men Thronderne satte sig imod, og Haakon kom tilfort.

Haakon Jarl var den sidste Asdyrker, der herskede over Norge. Han troede saa fast paa de gamle Guders Magt, at han under Slaget mod Jomsvingerne ofrede sin egen Søn til dem for at faa Seir. Han blev i en Opstand dræbt af sin Træl, og Olaf Trygvessøn, der paa et af sine Sotog var bleven døbt, blev Konge. Olaf var ivrig for Troens Udbredelse og drog omkring i Landet for at kristne Folket. Hvor det ei vilde gaa med det Gode, brugte han Magt; flere, som ei vilde lade sig døbe, lod han grusomt pine tildøde. Han fik Kristendommen indført paa Island, Færøerne og Grønland, men var ikke længe nok Konge til at faa

(Ukon) päälle monen tykönä heikontunut. Moni tahtoi uskaltaa ainoastaan omaan voimaansa. Harald Raunotukka ei luottanut Alalaisten päälle, mutta „uskalsi siihen Sumalaan, joka oli voimallisin ja oli kaikki luonut ja hallitsi kaikkea.“ — Ne Norjalaiset, jotka ensin kuulivat jotakin Kristuksesta, olivat ne vikingit (merirosvot), jotka matkustivat länttäkäsin ja etelätäkäsin. Moni näistä antoi itsensä kasta, usein ainoastansa saadaksensa niitä lahjoja, joita ne saivat, jotka antoivat itsensä kasta. Mutta tämänkaltaisesta kristillisyydestä ei ollut mitään hyötyä, ja ei tietä mitään siitä, että he kokivat levittää Kristin uskoa, koska kotia tulivat. Norjalainen päämies, Helge laiha, joka Irlannin maalla oli kristin uskossa kasvatettu, asettui fittemmin Islantiin. Hän pysyi uskossa Kristukseen, mutta turvasi Thoriin (Ukoon), koska hän oli merellä taikka vaarassa.

Haakon hyvä, joka Englannissa oli Kristin uskossa kasvatettu, tahtoi sitä Norjassa levittää, koska hän tuli siellä kuninkaaksi. Hän sai Englannista pappeja ja rakensä muutamia kirkkoja; mutta Tronjemmilaiset tekivät vastarintaa, ja Haakon tuli vahinkoon.

Haakon Jarl oli viimeinen Asan palvelia, joka oli Norjan hallitsijana. Hän uskoi niin vahvasti vanhain jumalain voimaan, että hän tappelusja Somsvikinkeitä vastaan uhrafi oman poikansa heille voittoa saadaksensa. Muutamassa kapinassa surmattiin hän orjaltansa, ja Olaf Tryggvasson, joka muutamalla meriretkellänsä oli tullut kastetuksi, tuli kuninkaaksi. Olaf oli kiivas uskon levittäjä ja teki retkejä ympärin maata kansaa kristityiksi tehdäksensä. Jossa ei hyvä tahtonut auttaa, siellä täytyi väkivalta sen tehdä; moni, joka ei tahtonut antaa mielisuosin itseänsä kasta, antoi hän hirmuisesti kuolemaan asti vaivata. Hän sai kristinuskon levitettyksi Islantiin, Färfaarille ja Grönlandiin, mutta hän ei ollut kylläksi kauvan kuningas saada

hele Norge kristnet. Han havde regjeret i 5 Aar, da han faldt i Slaget ved Svolder Aar 1000.

Det var Olaf den Hellige, der fik Kristendommen indført over hele Norge. Olaf var døbt som Barn. Hans Sind var alvorstuldt, og Kristendommen havde gjort dybt Indtryk paa ham. Han var bestemt paa at faa hele Landet kristnet og drog for den Sags Skyld gennem Bygderne. I Gudbrandsdalen boede en mægtig Høvding, der hed Dale-Gudbrand. I et Hus paa sin Gaard havde han et stort Billede, der var smykket med Guld og Sølv. Det skulde være Guden Thor med Hammeren i Haanden. Hver Dag fattedes for det som Offer 4 Lever Brød med Kjød til. Dale-Gudbrand mente, at, naar dette Billede blev baaret ud, skulde Olaf blive ræd, og hans Gud blive til intet. Olaf kom til Gaarden, hvor en Mængde Bønder havde samlet sig. Det blev aftalt, at de skulde møde sammen til Thinge. Før Solopgang var Olaf paa Thingstedet, hvor mange Bønder allerede vare tilstede. Strax efter kom de andre og bære Billedet mellem sig. Bønderne reiste sig og bukkede. Dale-Gudbrand stod op og sagde: du er nok ræd nu, Olaf! siden Thor ser paa dig med sine hvassse Dine? Olaf svarede: ei ræddes jeg for en Gud, der er døv og blind og maa bæres. Ser mod Ost; der kommer vor Gud med stor Glans! I det samme randt Solen op, og alle vendte sig mod den. Efter Aftale med Olaf slog saa Kolbein den Stærke paa Billedet med en Klubbe. Billedet gik istykker, og Mus og Padder vælbede ud. Der se I, hvad Eders Gud duede til, sagde Olaf. Bønderne tabte Modet og lode sig døbe. Olaf satte Lærere i Dalen og skiltes som Ven fra Bønderne der.

kaiten Norjan maan kristityksi. Hän oli hallinnut 5 vuotta, koska hän vuonna 1000 kaatui Svolderin tappelusja.

Olaf pyhä oli se, joka sai kristin uskon levitetyksi koko Norjan maahan. Olaf oli lapsena kastettu. Hänellä oli vakainen mielen laatu, ja kristinusko oli syvästi liikut-
tanut häntä. Hän oli päättänyt kristinuskoon kääntää
koko maan ja kulki sentähden paikkakunnasta paikkakuntaan.
Gudbrandsdalissa asui voimallinen päämies, jonka nimi
oli Dale-Gudbrand. Muutamassa huoneessa talosjansa
oli hänellä iso epäjumalan kuva, joka oli kullalla ja ho-
pialla koristettu. Se piti oleman Thor Jumala, väki-
vasara kädessä. Jota päivä pantiin sen eteen uhriksi
4 leipää lihan kanssa. Dale-Gudbrand tuumasi, että,
koska tämä kuva kannettiin ulos, Olaf peljästyisi, ja
hänen Jumalansa tulisi tyhjäksi. Olaf tuli taloon, johonka
joukko talonpoikia oli kofountunut. Siinä päätettiin, että
heidän piti kofountuman kärkeille. Ennen auringon nousua
oli Olaf kärkejäpaikalla, jossa monta talonpoikaa jo oli
läsnä. Heti sen jälistä tulivat ne muut ja kantoivat ku-
van keskellänsä. Talonpojat nousivat ja tumarsivat.
Dale-Gudbrand nousi ja sanoi: olet kaiketi nyt pel-
jästynyt, Olaf! koska Thor katsoo sinun päälles terävillä
silmillänjäs? Olaf vastasi: en pelkää minä senkaltaista
Jumalata, jota on kuuro ja sofia, ja jota kantaa
täytyy. Katsokaat itään käsin; tuolla tulee meidän Juma-
lamme juurella firkkaudella! Samassa nousi aurinko, ja
kaikki kääntyivät sen puoleen. Olafin kanssa edeltä käsin
päätettyä löi kolbein väkevä samassa nuijalla kuvaa, ja
kuva meni kappaleisin, ja hiiriä ja sammakoita tulvasti
siitä ulos. Tuossa näette, mihinkä teidän Jumalanne
kelpaa, sanoi Olaf. Talonpojilta lankefi luonto, ja he antoi-
vat itsensä kastaa. Olaf asetti opettajia tähän paikkakun-
taan ja erkani ystävänä talonpojista siellä.

Efter den Tids Tankefæt foer Olaf oftere frem med Grufomhed. Folket blev forbitret og gjorde Opstand, og Olaf maatte flygte til Gardarige eller Rusland. Derfra kom han tilbage med en Hær og gik frem med megen Mildhed. Bønderne mødte ham med stor Overmagt ved Stiklestad, hvor Olaf blev dræbt efter stort Mandefald 1030. Han havde da været Konge i henved 16 Aar. — Det blev sagt, at der skede Undere ved Olafs Lig, og han blev inden faa Aar ophøiet til Helgen. Hans Ben bleve lagte i et Skrin, der tilsidst blev sat paa Alteret i Throndhjems Domkirke og stod der indtil Reformationen. Did gjorde man Balsarter langveis fra; Balsarter hørte med til den Tids Overtro.

5. Paverne. Munkene.

Blandt Biskopperne blev snart Biskoppen i Rom den mægtigste og lod sig kalde Pave. Nogle Paver vare fromme og gudsfrygtige Mænd, der søgte at fremme Guds Rige paa Jorden; men andre tænkte kun paa at udvide sin egen Magt og Myndighed; enkelte vare derhos faare ryggesløse.

Paverne paastode og paastaa den Dag i Dag at være Kristi Statholdere paa Jorden. De paastode nemlig, at Kristus havde sat Apostelen Peter over de andre Apostle og over den kristne Kirke. De paastode videre, at Peter var den første Biskop i Rom, og at hans Magt var gaaet i Arv til de følgende Biskopper. Som Kristi Statholdere skulde de være useilbare i Troessager, men kom med Lærdomme, der kun ere Menneskepaafund, ja ligefrem stride mod Skriften. De lærte, at man skulde dyrke Jomfru Maria og andre afdøde Mænd og Kvinder, som af dem

Sen aikaisen mielen laadun mukaan menetteli Olaf usein hirmuisesti. Kansja suuttui ja teki kapinan, ja Olaf täytyi mennä maanpakoon Gardarikiin eli Venäjälle. Täältä palasi hän sotajoukolla ja menetteli laupiaasti. Talonpojat tulivat häntä vastaan paljon isommalla väestöllä Stiklestadin tykönä, jossa Olaf tapettiin 1030, sittekuin paljon väkeä oli kaatunut. Hän oli ollut 16 vuotta kuninkaana. — Sanottiin ihmeitä tapahtuneen Olafin ruumiin kansja, ja hän tehtiin muutamain vuotten kuluksua pyhäksi mieheksi. Hänen luunsa pantiin muutamaankarkkuun, joka viimein pantiin Trondjemn Tuomiokirkon alttarille ja seisoi siinä uskonpuhdistuksen aikaan asti. Sinne tehtiin pyhäretkejä kaukaa; pyhäretket kuuluvat sen aikaiseen epäuskoon.

5. Paavit. Muukit.

Bispoista tuli Bispa Romisja kohta voimallisimmaksi kaikista ja antoi kutsua itsensä paaviksi. Muutamat paavit olivat jumalisia ja jumalata pelkääväisiä miehiä, jotka tahtoivat edesauttaa Jumalan valtakuntaa maan päällä; mutta toiset ajattelivat ainoastansa oman valtansa ja arvonsa levittämistä; muutamat olivat vielä pahanilkisetkin.

Paavit väittivät ja väittävät sen vielä tänäkin päivänä, että he ovat Kristuksen puolesta hallitsiat maan päällä. He sanoivat nimittäin, että Kristus oli pannut apostoli Pietarin muitten apostolitten päämieheksi ja myös kristillisen seurakunnan. He väittivät vielä, että Pietari oli ensimmäinen bispa Romisja, ja että hänen valtansa on käynyt perinnössä seuraaville bispoille. Niinkuin Kristuksen puolesta hallitsiat eli siaiset olisivat he muka ehsymättömät uskon asioisja, ja edestoisivat oppia, joka ainoastaan on ihmisten jaaritusta, ja vieläpä sotii Raamattua vastaan. He opettivat, että piti palveltaman neitsy Mariaa ja muita kuolleita miehen ja vaimon puolia, jotka heiltä

ophøiedes til Helgener. Disse Helgener formaaede meget hos Gud, og derfor skulde man bede til dem om Forbøn og Hjælp. Det sagdes om Helgenerne, at de ved Bødsøvelser og gode Gjerninger ikke alene havde gjort nok for selv at blive salige, men at de ogsaa havde efterladt et Overskud af Hellighed. Dette Overskud havde Paverne at raade over og kunde sælge det for Penge. Saaledes opkom den forfærdelige Afsladshandel.

Daaben og den gamle Troesbekjendelse eller de 3 Troes-Artikler bleve uforandrede; men Nadveren blev saare forvansket. Menigmand maatte kun æde Brødet og fik ikke Lov til at drikke af Vinen.

Paverne vilde herste over Samvittigheden og tiltog sig Magten til at løse Enhver fra den Ed, han havde svoret. De, der ei vilde lystre Paven's Bud, bleve satte i Ban, det er, de bleve paa en høitidelig Maade udelukkede fra Kirkens Velsignelser og overgivne til den evige For dømmelse. — For at Folkene ei skulde se, hvor vildfarende Pavernes Lærdomme vare, blev det forbudt Menigmand at læse i Bibelen.

Foruden Kirkens egentlige Tjenere regnedes ogsaa Munkene til den geistlige Stand. Munkene levede enten ganske alene paa affides Steder og kaldtes da Cneboere eller Eremiter, eller samlede i store Bygninger, der kaldtes Klostre, under en Forstander, som kaldtes Abbed. Abbeden stod igjen under Paven, som saaledes havde Munkene til sin Tjeneste. Munkene vare i de første Tider fromme og gudsfrygtige; de vare dertil arbeidsomme og toge sig af Undervisningen. Men senere gik det galt. De bleve dovnere og overdaadige, og altfor mange brøde sit Løfte om Kydskhed. Løftet om Lydighed holdt de; Paverne havde ingen Tjenere saa villige til at udbrede Overtro og Vildfarelser som Munkene.

pyhäksi ylennettiin. Näillä pyhillä oli paljon sanomista Jumalan tykönä, ja sen tähden piti heidän esirukousta ja apua pyydetään. Sanottiin pyhain paastoamisella ja hyvillä töillä tehneen ei ainoastansa kylläksi omaksi autuudekseen, mutta olivat myös jättäneet liikaa pyhyyttä jälkeensä. Tämän liikanaisten pyhyiden yli oli paaveilla valta ja he taivivat sitä myydä rahalla. Siitä nousi se vahingollinen aneksauppa (syntein anteeksi saamisen todistuksen kauppa).

Raste ja vanha uskontunnustus eli ne 3 uskonkappalletta jäivät muuttamatta. Mutta ehtoollinen muutettiin sangen paljon. Yhteinen kansa sai leivän yksistään ja ei saanut lupaa kalkista juoda.

Paavit tahtoivat hallita omaintuntoin ylitse ja ottivat itsellensä vallan päästää itsensä hänen valastansa. Ne jotka eivät tahtoneet paavin käskyjä totella, pantiin pannaan, se on, he julkiesti suljettiin kirkon siunauksista ja heitetiin ijankaikkiseen kadotukseen. — Etteivät kansat näkisi, kuinka väärät paavin opit olivat, kiellettiin, ettei yhteinen kansa saanut Bibliata lukea.

Paitsi kirkon tavalliset palveliat kuuluivat myös munkit hengelliseen säätyyn. Munkit elivät taikka aivan yksinänsä kaukaisilla paikoilla ja kutsuttiin eräkkäiksi eli eremiteiksi, eli kooissa isoissa rakennuksissa, joita luostareiksi kutsuttiin, päämiesten alla, joita abboteiksi kutsuttiin. Abbotti oli taasen paavin alamainen, jolla sillä tapaa oli munkit palveluksessa. Munkit olivat alussa jumaliset ja Jumalata pelkääviä; he olivat vielä viriät ja ottivat opetuksen työnsä. Mutta myöhemmin kävi huonosti. He tulivat laiskoiksi ja ylimielisiksi, ja kovin moni rikkoi naimattomuuden eli siveyden lupauksensa. Kuuliaisuuden lupauksen he pitivät; paaveilla ei ollut ketään palveliata niin taipuvaisista epäuskoa ja vääräoppia levittämään kuin munkit.

6. Reformationen.

Kirkens Bildfarelser vare saa store og mange, at flere Mænd maatte indse dem. Men Baverne vare i mange Aarhundreder saa mægtige, at det gif enhver ilde, der vovede at staa op mod dem. Saaledes blev Johan Huss, der havde prædiket mod Afskaffelsen, levende brændt paa et stort Kirkemøde i Byen Konstantz, uagtet Keiseren havde givet sit Ord paa, at han skulde have Lov til at drage bort i Fred. Man sagde til Keiseren, at han ikke behøvede at holde sit Ord til en Rjætter.

Imidlertid begyndte flere og flere at faa Dinene op. Kundskaberne bleve større og mere udbredte; thi Bogtrykkerkunsten var opfundet.

Omtrent 100 Aar, efterat Huss var brændt, fremstod Martin Luther og indførte den store Forbedring i Kirken, som vi kalde Reformationen. Luther er født 1483 af fattige Forældre i Byen Eisleben i Saksen midt i Tyskland. Han skulde efter Faderens Villie studere Retslæren; men af Betyrning for sin Sjæls Salighed gif han 22 Aar gammel i Kloster og blev Munk. Her opfyldte han trolig alt, hvad Klosterlivet fordrede, bad, fastede og spægede sit Legeme, men fandt ikke derved Fred for sin Sjæl. En gammel Munk raadede ham til at søge Trost i det gamle Ord, som nu næsten var glemt: **jeg tror paa Syndernes Forladelse.** Disse Ord gif Luther til Hjerte, og, da han nu flittig læste i Bibelen og Kirkesædrene, det er, de ældste Lærere i Kirken, blev det ham tilsidst klart, at Mennesket retfærdiggjøres ved Troen uden Lovens Gjæringer. Luther var i Klosteret 3 Aar; da blev han kaldet til Lærer ved Højskolen i Byen Wittenberg.

6. Uskon-Puhdistus.

Kirkon erehdykset olivat monet ja suuret, niin että monen miehen täytyi ne huomaita. Mutta paavit olivat monta vuosijataa niin voimalliset, että jokaiselle kävi pahoin, joka uskalsi tehdä heille vastusta. Niin poltettiin Johan Gufs elävänä kirkon kokouksella Konstantin kaupungissa, sentähden että hän oli aneakauppaa vastaan saarnannut, ehkä keisari oli antanut sanaansa panttiin, että hänellä olisi lupa rauhassa matkustaa pois. Keisarille sanottiin, ettei hänen tarvinnut sanaansa pitää vääräuskoiselle.

Bähitellen aukenivat filmät yhdellä toisensa perään. Tiedot tulivat isommiksi ja laviammalta tutuiksi; sillä kirkon prääntäystaito keksittiin.

Likimäärin 100 vuotta, senjälkeen että Gufs oli poltettu, nousi Martti Lutherus ja toimitti sen ison parannuksen kirkonopissa, jonka me uskonpuhdistukseksi kutsumme. Lutherus syntyi 1483 köyhistä vanhemmista Eisleben kaupungissa Saksenin valtakunnassa sydän Saksassa. Isän tahdon jälkeeen piti hänen lukea lainoppia; mutta huolesta sielunsa autuudesta meni hän 22 vuoden ikäisenä luostariin ja rupeesi munkiksi. Täällä täytti hän uskollisesti, mitä luostarielämä vaati, rukoili, paastosi ja kuritti ruumistaan, mutta ei saanut rauhaa sielulensa. Muutama vanha munkki neuvoi häntä lohdusta etsimään siinä vanhassa sanassa, joka nyt kohta oli unehuksiin joutunut: **minä uskon syntein anteeksi saamisen.** Nämät sanat kävivät Lutheruksen sydämelle, ja kuin hän nyt viriästi luki Bibliata ja kirkonisia, se on, vanhimpain opettajain kirjokunnassa kirjoja, tuli se hänelle viimein selväksi, että ihminen vanhurskautetaan uskoista ilman lain töitä. Lutherus oli luostarisissa 3 vuotta; silloin kutsuttiin häntä opettajaksi Wittenbergin kaupungin akatemiaan eli yli-

Did kom en Afsladskræmmer, en Munk, der hed Tezel, og folgte med største Frækhed Syndernes Forladelse for Penge. Herover blev Luther greben af Harme og opflog den 31te Oktober 1517 paa Kirkedøren i Wittenberg 95 Sætninger, der gif Løs paa Afsladshandelen og andre vildfarende Lærdomme. Disse Sætninger løb i Hast over hele Tyskland, og mange fromme og lærde Mænd gav Luther Ret. Det var dog ikke Luthers Mening at træde op mod Paven selv; thi han troede endnu, at Pavedømmet var en guddommelig Indstiftelse, og mente, at, naar Paven fik Sagen ret at vide, vilde han give ham Medhold. Men i Rom tænkte man ganske anderledes. Luther blev sat i Ban. Imidlertid havde han flittig gransket i Bibelen og i Historien, og det var blevet ham klart, at Pavedømmet ikke var nogen guddommelig Indstiftelse. Han brød sig derfor ei om Bannættelsen, men tog den pavelige Banbule og opbrændte den under et Egetræ udenfor Wittenberg. Han blev nu stævnet til at møde for Keiser Karl den Femte paa Rigsdagen i Byen Worms 1521. Mange raadede ham fra at møde, idet de mindede ham om, hvorledes det var gaaet med Hus; men Luther svarede: om der end var saa mange Djævlø i Worms, som Tagstene paa Husene, vil jeg dog derhen. Da han kom til Worms, blev han ført frem for en Forsamling, der bestod af Keiseren, Pavens Sendebud og mange Fyrster og Biskopper. Man fordrøede, at han uden videre skulde tilbagefalde, hvad han havde lært. Luther svarede: **dersom jeg ikke af den hellige Skrift eller ved klare og indlysende Grunde bliver overbevist, saa hverken kan eller vil jeg tilbagefalde; thi det er ikke raadeligt at handle mod sin Sambittighed. Her staar jeg, jeg kan ikke Andet, Gud hjælpe mig! Amen.**

opistoon. Sinne tuli anekirjain kauppias, muutama munkki, jonka nimi oli Tetsel, ja möi suurimmalla hävyttömyydellä syntein anteeksi saamista rahalla. Tästä suutui Lutherus ja nauhasi 31 päivänä Lokakuuta 1517 kirjon ovelle Wittenbergissä 95 väitöslausetta, jotka olivat anekauppaa ja muuta wäärääoppia vastaan. Nämät väitöslauseet levenivät äkkiä ympärin koko Saksan maan, ja moni jumalinen ja oppinut mies tunnusti Lutheruksella olevan oikeus. Lutheruksen mieli ei kuitenkaan ollut tehdä paaville vastusta; sillä hän luuli vielä, että paavin valta oli Jumalalta asetettu, ja tuumasi, että, koska paavi saisi asian oikein tietää, puolustaisi se häntä. Mutta Romissa ajateltiin toisella lailla. Lutherus pantiin pannaan. Sillä aikaa oli hän viriästi tutkinut Bibliaa ja historiaa, ja oli selvästi huomainnut, ettei paavin valta ollut Jumalalta asetettu. Sentähden hän ei huolinut pannaan panemisesta, mutta otti sen paavillisen pannakirjan ja poltti sen muutaman tammipuun alla ulkopuolella Wittenbergin kaupunkia. Hän kutsuttiin nyt vastaamaan keisari Karlen viidennen edessä valtiopäivällä Wormsin kaupungissa 1521. Moni kielsi häntä sinne menemästä, ja muistutti hänelle, mitenkä Hussin oli käynyt; mutta Lutherus vastasi: jos Wormsissa olisi niin monta perkelettä, kuin siellä on kattoiviä huoneitten päällä, tahdon kuitenkin sinne. Ruin hän tuli Wormsiin, vietiin hän kokouksen eteen, jossa oli keisari, paavin sanansaattaja ja monta ruhtinasta ja piispaa. Häneltä vaadittiin, että hän pitkittä puheitta piti kieltää, mitä hän oli opettanut. Lutherus vastasi: **Jos ei pyhästä Raamatusta eli selville ja valaifilla syillä minulle todeksi näytetä erhetykseni, niin en taida enkä tahdo kieltää ja takaisin ottaa; sillä se ei ole hyödyllinen omaatuntoansa vastaan tehdä. Tässä seison minä, en taida muuta, Jumala minua auttakoon! Amen.**

Han blev nu dømt fredløs, og Enhver havde Lov til at gribe ham. Han fik dog Lov til i Fred at forlade Worms. Paa Veien lod Kurfyrsten af Saffen, hans Landsherre og Beflytter, ham hemmelig bortføre og bringe paa Slottet Wartburg. Her levede han ukjendt i 10 Maaneder, og Verden troede ham død. Han begyndte her paa sin herlige Doversættelse af Bibelen og blev færdig med det Nye Testamente. Han vendte saa tilbage til Wittenberg og vedblev at virke ved Tale og Skrift. 1529 udgav han sin lille Katekismus til Brug ved Ungdommens Undervisning og sin store Katekismus til Veiledning for Lærerne.

Luthers Tilhængere bleve daglig talrigere. Blandt dem vare flere Fyrster. Paa Rigsdagen i Augsburg 1530 fremlagde de for Keiseren sin Troesbekjendelse, som var skreven af den blide og lærde Filip Melancthon og godkjendt af Luther. I den Augsburgske Konfession eller Troesbekjendelse havde Lutheranerne faaet et fast Bekjendelseskraft. Enhver, der vilde, kunde nu se, at Luther ikke forkjendte nogen ny Lære, men den gamle, sande Kristendom.

Da Luther døde 1546, var hans Lære udbredt over halve Tyskland, hele Danmark, Norge og Sverige og i nogle andre Lande.

Samtidig med Luther optraadte Ulrik Zwingli i Schweiz mod Afladshandelen og andre Bildfarelser. Hans Gjerning blev fortsat af Franskmændene Johan Kalvin. Kalvin og hans Tilhængere, der kaldtes Kalvinister eller Reformerte, afvige fra Lutheranerne i Læren om Nadveren og Naadevalget. Den reformerte Lære er udbredt i Schweiz, Holland, Skotland, England og tilbøds i Frankrige. Lutheranerne og Kalvinisterne kaldes med et fælles Navn Protestanter til Forskjel fra Paven's Tilhængere, der kaldes Katholiker.

Hän tuomittiin pois lain suojeluksesta, ja jokaisella oli valta hänen kiini ottaa. Kuitenkin annettiin hänelle lupa rauhasa Wormsista lähtee. Matkalla antoi walioruhtinas Saksen maalla, hänen hallitsiansa ja suojelijansa, salaisesti kiini ottaa hänen ja viedä Wartburgin linnaan. Täällä eli hän tuntematon 10 kuukautta ja mailma luuli hänen jo kuolleen. Täällä alkoi hän ihanan Biblian käännöksensä ja sai Uuden Testamentin valmiiksi. Senjälkeen palasi hän Wittenbergiin ja vaikutti edeskäfin sekä puheilla että kirjallisesti. 1529 ulosantoi hän pienen Katekismuksensa viljeltäväksi nuoren kansan opetuksessa ja ison Katekismuksensa opettajain johdatukseksi.

Lutheruksen seuraajat lisääntyivät joka päivä. Riitten joukkoon kuului monta ruhtinasta. Waltiopäivällä Augsburgissa 1530 panivat he keisarin eteen Uskontunnustuksensa, jonka lempiä ja oppinut Melancthon oli kirjoittanut ja Lutherus hyväksi katsonut. Augsburgin uskontunnustuksesta ovat Lutherilaiset saaneet vakaan Tunnustuskirjan. Jokainen, joka tahtoi, taisi nyt nähdä, ettei Lutherus saarnanut uutta oppia, mutta vanhaa totista kristillisyyttä.

Kuin Lutherus 1546 kuoli, oli hänen oppinsa levitetty yli puolen Saksen maata, koko Tanskan, Norjan ja Ruotsin maan ja muutamissa muissa maisissa.

Samaan aikaan kuin Lutherus nousi Sweitsin maalla Ulrik Svingli anekauppaa ja muita erhetysjiä vastaan. Hänen työtänsä pikitti Franskalainen Johan Kalvin. Kalvin ja hänen puolustajansa, jotka nimitettiin Kalvinistat eli Utisuskolaiset, eriavät Lutherilaisista opissa ehtoollisesta ja armovalitsemisesta. Utisopillinen oppi löytyy Sweitsissä, Hollannissa, Skotlannissa, Englannissa ja osaksi Franskan maallakin. Lutherilaiset ja Kalvinistat kutsutaan yhteisellä nimellä vastus-uskolaiset eroitukseksi paavin puolustajista, jotka kutsutaan katolikilaisiksi.

7. Reformationen indføres i Norden.

En dansk Munk, Hans Tausen, der i Wittenberg havde hørt Luther, forkyndte den evangeliske Lære efter sin Hjemkomst til Danmark, og den blev vedtagen som Landets Religion 1536.

Ligedan gik det i Sverige. To Brødre, Olaf og Lars Pehrson, havde studeret i Wittenberg og bragte den evangeliske Lære hjem med sig. Den blev vedtagen som Landets Religion 1544.

Norge var kun lidet forberedt til at modtage Reformationen. Oplysningen var kun ringe. En Munk, Anton, prædikede 1528 i Bergen; hans Tale vandt Indgang hos Borgerne, og Bispen, som var en magelig Mand, flyttede ud til sin Gaard udenfor Byen; men nogen videre Vækkelse sporedes ikke. Det fortælles, at Anton siden blev Præst i Byen.

Norge var dengang forenet med Danmark. Da Reformationen var indført der, blev den uden videre Forhandlinger indført i Norge 1537. Den fandt liden Indgang hos Folket, der længe vedblev at være katolsk og foer volbelig frem mod de evangeliske Præster. Først 100 Aar senere under Kristian den Fjerde, der tog sig af Skolevæsenet, blev den ret kjendt og fik Indgang hos Folket.

8. Missionsvæsenet. Bibelselskaberne.

Siden Reformationen er Kristendommen forkyndt i Landene længst borte ved Missionærer. Hans Egede, Præst i Baagen i Nordland, opgav sit Kald for at kunne forkynde Evangeliet i Grønland, hvor ingen var reist hen siden den

7. Uskonpuhdistus tulee Pohjan maihin.

Muutama Tanskalainen munkki, Hans Tausen, joka Wittenbergissä oli kuullut Lutheruksen, saarnasi evankeliumillista oppia kotia tultuaan Tanskan maalle, ja se otettiin valtakunnan uskonopiksi 1536.

Samaten kävi Ruotsissa. Kaspi veljestä, Olaf ja Lars Pehrsson, olivat oppineet Wittenbergissä ja toivat evankeliumillisen opin myötänsä kotia. Se otettiin valtakunnan uskonopiksi 1544.

Norja oli aivan vähän valmistunut uskonpuhdistusta vastaan ottamaan. Valistus oli aivan vähäinen. Muutama munkki, Anton, saarnasi Bergenin kaupungissa 1528; porvarit suostuivat hänen puheeseensa, ja piispa, joka oli vetko mies, muutti ulos taloonsa ulkopuolella kaupunkia; mutta muuta heräystä ei kuulunut. Kerrotaan, että Anton sitten tuli papiksi kaupunkiin.

Silloin oli Norja Tanskan maan kansa yhdistetty. Koska uskonpuhdistus siellä oli otettu vastaan, niin se ilman mitään kysymystä otettiin myös Norjaan 1537. Yhteinen kansa aivan vähän siihen suostui, ja se oli kauvan vielä paavin uskolaisena ja menetteli väkivaltaisesti evankelilaisia pappeja vastaan. Vasta 100 vuotta myöhemmin Kristiani neljännen aikana, joka kouluopetuksen paransi, oppi kansa sitä oikein tuntemaan ja tunnusti sen.

8. Lähetystoimi pakanain kääntämiseksi. Biblia-seurat.

Uskon opin puhdistamisen jälkeen on Kristin oppia saarnattu kaukaisimmissa maissa pakanain kääntäjiltä. Hans Egede, pappi Baagenin seurakunnassa Norlandissa, jätti virkansa taitaaksensa saarnata evankeliumia Grønlandin maalla, johonka ei kukaan ollut matkustanut hirmu-

forte Døb. Egede prædikede der i 15 Aar, fulde af Savn og Møje.

Katholikerne have længe været ivrige for Missionsvæsenet og havt en stor Missions-skole i Rom. Protestanterne begyndte ikke for Alvor før 1795. Da stiftedes et Missions-selskab i London og senere i alle protestantiske Lande. 1804 oprettedes det første Bibelselskab i London. Det har besørget Bibelens oversat i 187 Sprog, og dels uddelt, dels solgt for billig Penge over 80 Millioner Bibler og Nye Testamenter, hvoraf over 200,000 ere komne til Norge. — Norge har ogsaa siden 1816 et Bibelselskab, der har udbredt opimod 400,000 Bibler og Nye Testamenter. Det samme Selskab besørger Bibelen oversat paa Lappisk. — Bibelen er i det Hele oversat paa henimod 250 Sprog.

Aldrig har Evangeliet været forkyndt saa vide om som nu; men endnu er det langt fra, at der er bleven een Hjord og een Hyrde. Der bor paa Jorden over 1200 Millioner Mennesker. Af disse ere kun 400 Mill. Kristne; 5 Mill. ere Jøder, over 100 Mill. ere Muhamedanere, Resten er Hedninger.

Kort Beskrivelse af Jødeland.

I Asia ved Bunden af Middelhavet og ikke langt fra Afrika ligger Jødeland, der ogsaa kaldes det Hellige Land, det Forjættede Land og Palæstina. Det ligger heller ikke langt fra Europa og saaledes omtrent midt i den Del af Jorden, som man fordem kjendte til. Det

kuolema ruton ajoista. Egede saarnasi siellä 15 vuotta täynnä kaipausta ja vaivaa.

Katoliikilaiset (Paavilaiset) ovat kauvan jo olleet kiivaat pakanain kääntäjät ja heillä on ollut koulu Roomissa, jossa pakanain kääntäjiä koulutetaan. Vastususkolaiset eivät todella alkaneet ennen 1795. Silloin asetettiin yksi pakanain kääntymyksen eli lähetykseura Londenissa, ja myöhemmin kaikkissa vastususkolaisissa maissa. 1804 asetettiin ensimmäinen bibliaseura Londenissa. Se on antanut kääntää Biblian 187 kielelle, ja antanut sekä lahjaksi että halvalla hinnalla yli 80 miljoonaa bibliata ja Uutta Testamenttia, joista yli 200,000 on tullut Norjaan. — Norjassa löytyy myös vuodesta 1816 yksi Bibliaseura, joka on levittänyt ulos lähes 400,000 Bibliata ja Uutta Testamenttia. Sama seura toimittaa myös Biblian kääntämistä Lapin kielellä. — Biblia on yleensä käännetty noin 250 kielelle.

Ei koskaan ennen ole evankeliumi ollut niin laivalta ympärin saarnattu kuin nyt; mutta vielä ollaan kaukana siitä, että olisi tullut yksi lauma ja yksi paimen. Maan päällä asuu yli 1200 miljoonaa ihmisiä. Näistä ovat ainoastaan 400 miljoonaa kristittyjä; 5 mil. ovat Juudalaisia, yli 100 miljoonaa on Muhammetilaisia, loput ovat pakanoita.

Ughyikäinen kertomus Judan maasta.

Aasiassa, sisummaisessa päässä Välimeren eikä kaukana Afrikasta, löytyy Judan maa, jota myös kutsutaan se Pyhä maa, se Luvattu maa ja Palestina. Se ei ole myöskään kaukana Euroopasta ja niinmuodoin kohta keskustassa sitä osaa maanpiiristä, joka entiseen aikaan oli tunnettu. Se

har en Størrelse af 460 geogr. Kvadratmil og er saaledes over 12 Gange mindre end Norge. Nu bor der omkring 350,000 Mennesker, men fordum langt flere. Kong David lod Folket tælle, og der fandtes 1,300,000, som kunde bære Vaaben. Da man regner, at en $\frac{1}{4}$ af et Lands Indbyggere kan bære Vaaben, har Folkemængden altsaa dengang været over 5 Millioner.

Landet er meget bjergfuldt. Nordenfor i Syrien ligger det 9000 Fod høie Libanon, hvor de berømte Cedre findes. Fra Libanon gaar 2 Fjeldmarker gennem hele Landet fra Nord mod Syd, den ene i Vest, den anden i Øst for Jordan. Jerusalem ligger 2,500 Fod over Havel. — Jordan, der løber 60 geogr. Mil fra Nord mod Syd, deler Landet i 2 Dele. Den løber gennem Gennesarets Sø, der var og endnu er saa rig paa Fisk, og falder ud i det Døde Hav, som er 10 geogr. Mil langt og $2\frac{1}{2}$ geogr. Mil bredt. Det Døde Hav ligger 1300 Fod lavere end det store Hav og har intet Afløb. Vandet har en bitter Smag og er saare salt; hverken Dyr eller Planter kan leve i det. Dersom en Fisk forvilder sig derned fra Jordan, dør den strax. Saa staar det til med den Egn, der engang var som Edens Have.

Palæstina ligger langt sydpaa; Sommeren er derfor varm og Vinteren ikke streng. I Jerusalem, der ligger saa høit, kan der falde Sne i Januar og Februar; men den smelter snart. Det var frugtbart paa Korn, Vin og mangeflags Frugter og havde gode Græsgange. Det kaldes i Bibelen „et Land, der flyder med Mælk og Honning.“ Nu er det anderledes. Landet har i mange Aarhundreder været ilde styret, og Jordbunden synes ei saa frugtbar som før. — Af Skove kan nævnes Efraims Skov, hvor Joab slog Absalon.

on 460 maatieteellistä farkapeninkulmaa iso ja on niinmuodoin 12 kertaa pienempi kuin Norjan maa. Nyt siellä asuu paikkoin 350,000 ihmisiä, mutta entiseen aikaan paljon ustampia. Kuningas David antoi lukea kansan, ja siellä oli 1,300,000, jotka taisivat sotaaseita kantaa. Kun luetaan, että $\frac{1}{4}$ maan asukkaista tavallisesti taitaa sota aseita kantaa, oli kansanluku siis silloin yli 5 miljoonaa.

Maa on sängen vuorista. Pohjais puolella Syriassa on se 9000 jalkaa korkia Libanon, jossa ne mainiot Sederi puut löytyvät. Libanonista kulkee kaksi vuoren selkää läpi kaiken maan pohjoisesta etelään, toinen itä ja toinen länsipuolella Jordania. Jerusalemin on 2500 jalkaa ylempänä meren pintaa. — Jordan, joka juoksee 60 maatieteellistä peninkulmaa pohjoisesta etelään, jakaa maan 2 osaan. Se juoksee Genesaretin järven läpi, joka vieläkin on kalainen järvi, ja laskee vetensä Kuolleen mereen, joka on 10 tiet. peninkulmaa pitkä ja $2\frac{1}{2}$ tiet. peninkulmaa leveä. Kuollut meri on 1300 jalkaa matalammalla valtamerta, ja ei siitä ole veden laskea. Besi on karvas makuista ja kovin suolaista; ei elävät eikä kasvit voi siinä elää. Jos joku kala Jordanista sinne eksyy, niin se heti kuolee. Senkaltainen on nyt se paikkakunta, joka muinaan oli niinkuin Edenin puutarha.

Palestina on kaufana etelätä kohden; kesä on sen tähden lämmin ja talvi ei ole kova. Jerusalemissa, joka on niin korkealla, voipi Tammi- ja Helmi-kuussa lunta sataa; mutta se sulaa pian. — Se kantoi viljavasti jyviä, viiniä ja monenkaltaisia hedelmiä ja siinä olivat hyvät heinämaat. Bibliassa kutsutaan se: „maa, jossa maito ja hunaja vuottaa.“ Nyt se on muuttunut. Maa on monta vuosijataa ollut huonon hallituksen alaisena, ja maanlaatu ei näytä yhtä hedelmälliseltä kuin ennen. — Metsistä mainitsemme Efraimin metsän, jossa Joab tappoi Absalonin.

Det Cedertømmer, hvormed Salomo indvendig flæbte Templet, kom fra Libanon. — Kamelen var Husdyr og brugtes især paa Reiser. — Af vilde Dyr fandtes Løver og Bjørne, som vi læse i Samsons og Davids Historie.

Jødeland deltes først i 12 Dele efter de 12 Stammer. Senere deltes det i Juda og Israels Riger og paa vor Frelser's Tid i Judæa, Samaria og Galilæa. Judæa laa i Syd, Samaria i Midten og Galilæa i Nord. Landet paa den anden Side af Jordan kaldtes Peræa. — Nu er Tyrkerne Herrer over Landet, og det staar under den tyrkiske Statholder i Syrien, som bor i Damaskus.

Se Seberipuu, jolla Salomo sisäلتä laudotti templin, tuli Libanonin vuorelta. — Kameli oli kotieläin ja viljeltiin erinomattain matkoilla. — Petoja löytyi: Salopeuroja ja karhuja, niin kuin luemme Samsonin ja Davidin historiassa.

Judan maa jaettiin ensinnä 12 osaan 12 sukukunnan mukaan. Myöhemmin jaettiin se Judan ja Israelin valtakuntiin ja meidän Vapahtajamme aikana Judean, Samarian ja Galilean maihin. Judea oli etelässä, Samaria keskellä ja Galilea pohjaisessa. Maa toisella puolella Jordanin kutsuttiin Perea. — Nyt ovat Turkkilaiset maan herrat ja se kuuluu Turkkilaisen maan herran Syriaassa valtaan, joka asuu Damaskussa.

Oversigt over Aarstallene.

1.	Abraham drager til Kana'an omtr.	2000	Aar før Kristi Fødsel.
2.	Moses fødes	1500	— — — —
3.	David bliver Konge	1055	— — — —
4.	Riget deles	975	— — — —
5.	Israels Rige ødelægges	722	— — — —
6.	Juda Rige ødelægges	588	— — — —
7.	Paulus's og Peters Død	67	Aar efter Kristi Fødsel.
8.	Jerusalems Forstyrrelse	70	— — — —
9.	Konstantin den Store	323	— — — —
10.	Muhammed	600	— — — —
11.	Daaf den Hellige kristner Norge	1030	— — — —
12.	Luther begynder Reformationen	1517	— — — —
13.	Den Augsburgske Troesbekjendelse	1530	— — — —
14.	Reformationen indføres i Norge	1537	— — — —
15.	Det første Missionselskab stiftes	1795	— — — —
16.	Det første Bibelselskab stiftes .	1804	— — — —

Silmäys vuosi-lutuin ylitse.

1.	Abraham matkustaa Kanaan noin 2000 vuotta ennen Kristuksen syntymätä.					
2.	Moses syntyy	— 1500	—	—	—	—
3.	David tulee kuninkaaksi	— 1055	—	—	—	—
4.	Valtakunta jaetaan	— 975	—	—	—	—
5.	Israelin valtakunta hävitetään—	722	—	—	—	—
6.	Judan valtakunta hävitetään —	588	—	—	—	—
—————						
7.	Paavalin ja Pietarin kuolema .	67 vuotta jälkeen Kristuksen syntymätä.				
8.	Jerusalemien hävitys	70	—	—	—	—
9.	Konstantin se suuri	323	—	—	—	—
10.	Muhammed	600	—	—	—	—
11.	Olaf pyhä kääntää Norjan maan kristin uskoon.	1030	—	—	—	—
12.	Lutherus alkaa uskonpuhdistuksen	1517	—	—	—	—
13.	Mugsburgin uskontunnustus .	1530	—	—	—	—
14.	Uskonpuhdistus päätetään Norjassa	1537	—	—	—	—
15.	Ensimmäinen Lähetysseura perustetaan	1795	—	—	—	—
16.	Ensimmäinen Bibliaseura perustetaan	1804	—	—	—	—

E r y k s e i l.

Side	13	Linie	7	fra oven	Jnmala	læs	Jumala.
—	15	—	12	fra nedén	mašta	-	maasta.
—	"	—	"	—:—	finun	-	finun.
—	17	—	10	fra oven	Jamula	-	Jumala.
—	"	—	14	—:—	fišältä	-	fišältä.
—	19	—	3	—:—	ett ämaa	-	että maa.
—	"	—	16	—:—	käšiu	-	käšin.
—	"	—	3	fra nedén	olif olme	-	oli kolme.
—	21	—	9	fra oven	kansa	-	kanssa.
—	31	—	11	—:—	Jakob	-	Jakob.
—	43	—	15	fra nedén	teišta	-	teistä.
—	"	—	3	—:—	Benjamin	-	Benjaminin.
—	45	—	8	—:—	matkūštaa	-	matkustaa.
—	47	—	18	—:—	Jo	-	Ja.
—	55	—	17	—:—	miin	-	niin.
—	57	—	3	—:—	nlošlähteiššä	-	uloslähteisjä.
—	61	—	4	fra oven	kuljit	-	kulkivat.
—	67	—	5	—:—	muttamana	-	muutamana.
—	"	—	14	fra nedén	miša	-	mišä.
—	"	—	11	—:—	voitetin	-	voitettiin.
—	85	—	15	—:—	virutetiin	-	virutettiin.
—	87	—	5	—:—	yoiš	-	pois.
—	93	—	4	—:—	niinkoin	-	niinkuin.
—	99	—	3	—:—	rikkaašfi	-	rikkaaksi.
—	113	—	15	fra oven	murheelišefšfi	-	murheelliseksi.
—	161	—	11	fra nedén	kinašakšeen	-	kinsautseen.
—	165	—	6	—:—	kunle	-	kunlee.
—	169	—	1	fra oven	tieda	-	tiedä.

Index

Side	Zinie	7 fra oven	Sumala	las Sumala
169	1	fra oven	tiepa	tiepa
166	0	fra oven	hule	hule
161	11	fra oven	finfaren	finfaren
118	16	fra oven	murpeleleff	murpeleleff
99	8		viffatst	viffatst
98	4		ninfarin	ninfarin
87	2		pois	pois
82	16		arvetetin	arvetetin
81	11		poitetin	poitetin
78	14	fra oven	mila	mila
67	5		muttamans	muttamans
61	4	fra oven	kuffit	kuffat
57	8		nlofifteisth	nlofifteisth
55	17		miin	miin
47	18		jo	jo
45	8		mattugtaa	mattugtaa
38	8		Benjamin	Benjamin
43	15	fra oven	teista	teista
31	11		Sakob	Sakob
21	9	fra oven	lanfa	lanfa
19	8		ett hmaa	ett hmaa
18	16		kifin	kifin
16	8	fra oven	oll-olme	oll-olme
17	10	fra oven	Sumala	Sumala
17	14		ffidli	ffidli
15	14		Sumala	Sumala
14	10		finun	finun
12	18	fra oven	maesta	maesta

MACEDONIEN

Konstantinopel

SORTE HAV

GREEN
HAVET

LILLE ASIA

MIDDELHAVET

MESOPOTAMIEN

SYRIEN

HAVET

KANAAN
efter en større
Maalestok.

Damaskus

GALILEA

LANDET hinsides JORDAN
(Gilead eller Peraa)

SAMARIA

Jerus

SAMARIA

Jerusalem

Beerscha

Edomiter

Edomiter

Edomiter

Edomiter

Edomiter

Edomiter

Edomiter

Edomiter

Edomiter

Edomiter

Edomiter

Babel eller Babylon

Abrahams Fødested

Maalestok paa 50 geogr. Mil.

Maamaturhist.

Vogt

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 0554

0.60

